

**Regionalna Dyrekcja
Lasów Państwowych w Olsztynie**

**Plan Urządzenia Lasu
Nadleśnictwo LIDZBARK
Obręby: KOSTKOWO, KONOPATY**

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

sporządzony na okres od 1 stycznia 2019 roku do 31 grudnia 2028 roku
na podstawie stanu lasu na dzień 1 stycznia 2019 roku

.....
Sporządził

.....
Sprawdził

.....
Dyrektor Oddziału

Wykonawca:

**Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej
Oddział w Olsztynie**

Olsztyn 2019

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	9
1.1. Cel, zakres, materiały	9
1.2. Materiały źródłowe	10
2. Ogólna charakterystyka Nadleśnictwa.....	11
2.1. Położenie.....	11
2.2. Struktura użytkowania ziemi.....	14
2.3. Dominujące funkcje lasów	15
2.4. Zarys historii gospodarki leśnej.....	18
2.5. Usytuowanie Nadleśnictwa w regionie i w kraju	23
2.6. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne	25
3. Walory przyrodniczo – leśne	28
3.1. Gleby	28
3.2. Wody	31
3.3. Ekosystemy wodno-błotne	35
3.4. Roślinność	38
3.4.1. Chronione zespoły roślinne.....	38
3.4.2. Grzyby i porosty	40
3.4.4. Mchy	42
3.4.5. Rośliny naczyniowe	44
3.5. Drzewostany	54
3.5.1. Bogactwo gatunkowe i struktura.....	54
3.5.2. Pochodzenie.....	57
4. Fauna.....	59
4.1. Owady	59
4.2. Mięczaki	60
4.3. Płazy i gady.....	60
4.4. Ptaki	64
4.5. Ssaki	84
5. Szczególne formy ochrony przyrody	96
5.1. Rezerваты	96
5.1.1. Rezerwat leśny Jar Brynicy.....	96
5.1.2. Rezerwat leśny Klonowo	99

5.1.3. Rezerwat krajobrazowy Ostrów Tarczyński.....	101
5.1.4. Rezerwat leśny Piekietko	104
5.1.5. Rezerwat torfowiskowy Bagno Koziana	108
5.1.6. Rezerwat wodny Jezioro Neliwa.....	110
5.2. Parki krajobrazowe	117
5.3. Obszary Chronionego Krajobrazu	123
5.4. Obszary Natura 2000	134
5.4.1. Doliny Wkry i Mławki PLB140008.....	137
5.4.2. Ostoja Lidzbarska PLH280012	143
5.4.3. Ostoja Welska PLH280014.....	150
5.4.4. Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015.....	155
5.5. Użytki ekologiczne	161
5.6. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.....	169
5.7. Pomniki przyrody.....	170
6. System Forest Stewardship Council - certyfikacja dobrej gospodarki leśnej	177
6.1. Lasy posiadające globalne, regionalne lub narodowe znaczenie pod względem koncentracji wartości biologicznych.....	178
6.1.1. Obszary i obiekty objęte prawną formą ochrony przyrody - HCVF 1.1	178
6.1.2. Ostoje zagrożonych i ginących gatunków – HCVF 1.2	178
6.1.3. Kompleksy leśne odgrywające znaczącą rolę w krajobrazie – HCVF 2	178
6.1.4. Siedliska z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej zinwentaryzowane w Nadleśnictwie Lidzbarskim na specjalnych obszarach ochrony siedlisk - HCVF 3.	179
6.1.5. Ochrona zasobów rozkładającego się drewna i związanych z nim organizmów w wybranych ekosystemach leśnych	179
6.2. Lasy pełniące funkcje w sytuacjach krytycznych – HCVF 4.....	180
6.3. Lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnej społeczności – HCVF 6.....	180
7. Zagrożenia	181
7.1. Zagrożenia wywołane szkodliwym wpływem czynników antropogenicznych.....	181
7.2. Bezpośrednie negatywne oddziaływanie człowieka na las	185
7.3. Formy degeneracji ekosystemu leśnego	187
7.4. Zagrożenia wywołane zmianami stosunków wodnych	194
7.5. Zagrożenia spowodowane przez szkodliwe czynniki biotyczne	198
7.5.1. Szkody powodowane przez owady.....	198
7.5.2. Szkody powodowane przez ssaki.....	201
7.5.3. Szkody powodowane przez patogeniczne grzyby	203

7.6. Zagrożenia abiotyczne, historia zagrożeń	204
8. Plan działań z zakresu ochrony przyrody	207
8.1. Ochrona różnorodności biologicznej oraz techniczne i gospodarcze działania proekologiczne	207
8.2. Kształtowanie stref ekotonowych.....	211
8.3. Kształtowanie granicy polno - leśnej.....	211
8.4. Kształtowanie stosunków wodnych.....	212
8.5. Rekreacja i turystyka.....	214
8.6. Promocja	217
8.7. Przedmioty ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000.....	221
9. Ochrona wartości kulturowych.....	240
9.1. Cmentarze, mogiły, miejsca pamięci	245
10. Wybrane zagadnienia z hodowli i użytkowania lasu.....	248
11. Literatura.....	251
12. Program Edukacji Społeczeństwa w Nadleśnictwie Lidzbark.....	253
13. Kronika	267

Zestawienie tabel

Tabela I	Dane meteorologiczne ze Stacji Meteorologicznej w Olsztynie	13
Tabela II	Struktura użytkowania ziemi (dane GUS z 2018 r.)	14
Tabela III	Wykaz kategorii lasu Nadleśnictwa Lidzbark	17
Tabela IV	Zestawienie kompleksów leśnych	24
Tabela V	Typy gleb w Nadleśnictwie Lidzbark	29
Tabela VI	Wykaz jezior w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark	33
Tabela VII	Wykaz bagien i torfowisk	36
Tabela VIII	Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty zinwentaryzowanych w Nadleśnictwie Lidzbark na obszarach Natura 2000	39
Tabela IX	Wykaz porostów	42
Tabela X	Wykaz mchów	43
Tabela XI	Wykaz roślin naczyniowych objętych ochroną ścisłą	47
Tabela XII	Wykaz roślin naczyniowych objętych ochroną częściową	50
Tabela XIII	Wykaz roślin naczyniowych rzadkich regionalnie	53
Tabela XIV	Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów według grup wiekowych i bogactwa gatunkowego	55
Tabela XV	Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów według grup wiekowych i struktury	56
Tabela XVI	Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów według rodzajów i pochodzenia oraz grup wiekowych	57
Tabela XVII	Wykaz drzewostanów do intensywnej przebudowy	58
Tabela XVIII	Wykaz płazów i gadów występujących na terenie Nadleśnictwa Lidzbark	62
Tabela XIX	Gatunki dziko występujących ptaków w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark, dla których wymagane jest ustalenie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania	67
Tabela XX	Wykaz gatunków ptaków występujących na terenie Nadleśnictwa Lidzbark	68
Tabela XXI	Gatunki dziko występujących ssaków w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark, dla których wymagane jest ustalenie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania	85

Tabela XXII	Wykaz ssaków występujących na terenie Nadleśnictwa Lidzbark	86
Tabela XXIII	Wykaz ryb występujących w rezerwatowym odcinku rzeki Wel w zasięgu Nadleśnictwa	106
Tabela XXIV	Rodzaje i typy rezerwatów w Nadleśnictwie Lidzbark według klasyfikacji E. Symonides	112
Tabela XXV	Ogólna charakterystyka rezerwatów	113
Tabela XXVI	Możliwości realizacji celów ochrony w rezerwachach	115
Tabela XXVII	Gatunki z Załącznika I Dyrektywy 2009/147/WE występujące na Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Wkry i Mławki (PLB140008)	140
Tabela XXVIII	Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze PLH280012 Ostoja Lidzbarska i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk	146
Tabela XXIX	Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze PLH280012 Ostoja Lidzbarska według SDF	148
Tabela XXX	Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze PLH280014 Ostoja Welska i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk	153
Tabela XXXI	Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze PLH280014 Ostoja Welska według SDF	154
Tabela XXXII	Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze PLH280015 Przełomowa Dolina Rzeki Wel i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk	157
Tabela XXXIII	Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze PLH280015 Przełomowa Dolina Rzeki Wel według SDF	159
Tabela XXXIV	Wykaz użytków ekologicznych	167
Tabela XXXV	Wykaz pomników przyrody na gruntach Nadleśnictwa Lidzbark	172
Tabela XXXVI	Depozyt całkowity [$\text{kg} \cdot \text{ha}^{-1}$] (bez RWO) wniesiony z opadami na SPO MI w 2017 r. (grupa w Polsce północnej i północno-wschodniej)	184
Tabela XXXVII	Zestawienie powierzchni według form degeneracji lasu – borowacenie	188
Tabela XXXVIII	Zestawienie powierzchni według grup typów siedliskowych lasu, stanu siedliska i grup wiekowych	191
Tabela XXXIX	Występowanie szkodników owadzych	198
Tabela XL	Zestawienie powierzchni według stopnia uszkodzeń drzewostanów	201
Tabela XLI	Szkody wyrządzone przez bobry w Nadleśnictwie Lidzbark (stan na 01.01.2019 r.)	202
Tabela XLII	Choroby lasu powodowane grzybami pasożytniczymi	203

Tabela XLIII	Wykaz remiz	209
Tabela XLIV	Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie	222
Tabela XLV	Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody	231
Tabela XLVI	Wykaz obiektów objętych ochroną konserwatorską bądź takiej ochrony wymagających, zinwentaryzowanych na gruntach Nadleśnictwa Lidzbark	244
Tabela XLVII	Cmentarze i mogiły, miejsca pamięci	245
Tabela XLVIII	Typy drzewostanu i orientacyjne składy gatunkowe upraw	248

PROGRAM OCHRONY PRZYRODY

1. Wstęp

1.1. Cel, zakres, materiały

Stosunek człowieka do przyrody zmienia się i kształtuje na przestrzeni tysięcy lat. Wiele obiektów przyrody ocalało przed zniszczeniem dzięki wierzeniom ludów zamieszkujących dawniej te ziemie. Ze względów religijnych chroniono sędziwe drzewa, całe gaje, zwierzęta, źródła, uroczyska i inne osobliwości przyrody.

Obecnie rozumiemy, że konieczna jest ochrona całego środowiska przyrodniczo – geograficznego, stąd bierze się dążenie do właściwego użytkowania zasobów przyrody i obejmowanie szczególną ochroną najbardziej wartościowych fragmentów środowiska przyrodniczego.

Celem ochrony przyrody jest zachowanie ciągłości procesów ekologicznych i trwałości puli genowej roślin i zwierząt oraz zdolności samoregulacyjnych przyrody na obszarze całego kraju.

Lasy odgrywają główną rolę w zachowaniu naturalnych właściwości środowiska przyrodniczego. Uznawane za kolebkę ludzkości i współczesnej kultury, stanowią jeden z podstawowych warunków rozwoju gospodarczego i kulturalnego świata.

Ochrona przyrody w Lasach Państwowych realizowana jest zgodnie z ustawą o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (tekst jedn. z dnia 20 lipca 2018 r., Dz. U. 2018 poz. 1614) i ustawą o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko z 3 października 2008 r. (tekst jedn. z dnia 3 października 2018 r., Dz. U. 2018 poz. 2081) oraz ustawą o lasach z 28 września 1991 r. (tekst jedn. z dnia 25 października 2018 r., Dz. U. 2018 poz. 2129).

W podstawowej jednostce gospodarczej Lasów Państwowych - (nadleśnictwie) ochrona przyrody realizowana jest w ramach Systemu Ochrony Przyrody i Kształtowania Środowiska Naturalnego w Lasach Państwowych, który wynika z wykonywania wybranych zadań z zakresu ochrony przyrody, racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego, oczekiwań społecznych oraz potrzeb i możliwości kraju.

Program Ochrony Przyrody sporządzono dla gruntów znajdujących się w zarządzie Nadleśnictwa Lidzbark na podstawie Programu Ochrony Przyrody opracowanego w poprzednim planie urządzenia lasu, z uwzględnieniem wytycznych zawartych w „Instrukcji urządzania lasu” stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r.

1.2. Materiały źródłowe

Podczas opracowywania niniejszego programu korzystano z następujących źródeł:

- Operat siedliskowy (stan na 01.01.2006 r.),
- Program Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Lidzbark (stan na 1.01.2009 r.),
- Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Lidzbark na lata 1999-2008,
- Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Lidzbark na lata 2009-2018,
- Plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Lidzbark na lata 2019-2028,
- Plan ochrony rezerwatu przyrody „Klonowo”,
- Plan ochrony rezerwatu przyrody „Ostrów Tarczyński”,
- Plan ochrony rezerwatu przyrody „Piekietko”- projekt,
- Plan zadań ochronnych dla obszaru Doliny Wkry i Mławki PLB140008,
- Plan zadań ochronnych dla obszaru Ostoja Lidzbarska PLH280012,
- zgromadzone wyniki inwentaryzacji przeprowadzonej na zlecenie Nadleśnictwa Lidzbark w 2007 r.,
- wyniki waloryzacji przyrodniczej zebrane przez specjalistów na zlecenie Nadleśnictwa Lidzbark w 2008 r.,
- informacje własne zebrane podczas urzędniowych prac terenowych.

2. Ogólna charakterystyka Nadleśnictwa

2.1. Położenie

Według regionalizacji fizyczno-geograficznej Kondrackiego tereny położone w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się na obszarze:

Megaregion:	Pozaalpejska Europa środkowa	3
Prowincja:	Niż środkowoeuropejski	31
Podprowincja:	Pojezierza Południowobałtyckie	315
Makroregion:	Pojezierze Chełmińsko - Dobrzyńskie	315.1
Mezoregion:	Garb Lubawski	315.15
Mezoregion:	Równina Urszulewska	315.16
Podprowincja:	Niziny Środkowopolskie	318
Makroregion:	Nizina Północnomazowiecka	318.6
Mezoregion:	Wzniesienia Mławskie	318.63
Megaregion:	Niż Wschodnioeuropejski	8
Prowincja:	Niż Wschodniobałtycko-Białoruski	84
Podprowincja:	Pojezierza Wschodniobałtyckie	842
Makroregion:	Pojezierze Mazurskie	842.8
Mezoregion:	Pojezierze Olsztyńskie	842.81
Mezoregion:	Równina Mazurska	842.87

Zgodnie z rejonizacją przyrodniczo-leśną (R. Zielony, A. Kliczkowska, 2012):

Kraina Przyrodniczo-Leśna: Bałtycka	(I)
Mezoregion: Garbu Lubawskiego	(I.26)
Kraina Przyrodniczo-Leśna: Wielkopolsko-Pomorska	(III)
Mezoregion: Doliny Drwęcy	(III.13)
Mezoregion: Równiny Urszulewskiej	(III.15)
Kraina Przyrodniczo-Leśna: Mazowiecko-Podlaska	(IV)
Mezoregion: Wzniesień Mławskich	(IV.1)

Wg regionalizacji geobotanicznej Polski z 2008 r. większość obszaru nadleśnictwa znajduje się w następujących jednostkach:

Prowincja:	Środkowoeuropejska	
Podprowincja:	Środkowoeuropejska Właściwa	
Dział:	Mazowiecko-Poleski	E
Poddział:	Mazowiecki	E
Kraina:	Chełmińsko-Dobrzyńska	E.1
Okręg:	Nidzicko-Welski	E.1.5
Podokręg:	Mrocznowski	E.1.5.a
Podokręg:	Rybnowski	E.1.5.b
Podokręg:	Płońnicki	E.1.5.c
Podokręg:	Nidzicki	E.1.5.d
Okręg:	Okręg Dobrzyńsko-Skępski	E.1.8
Podokręg:	Bryński	E.1.8.a
Podokręg:	Lutociński	E.1.8.b
Kraina:	Północnomazowiecko-Kurpiowska	E.2
Podkraina:	Wkry	E.2a
Okręg:	Wzniesień Mławskich	E.2a.1
Podokręg:	Działdowski	E.2a.1.a
Podokręg:	Wieczfniński	E.2a.1.b

Obszar Nadleśnictwa Lidzbark znajduje się w regionie klimatycznym oznaczonym jako R-X Zachodniomazurski (Woś A., 1999, Klimat Polski). Granice dość rozległego regionu Zachodniomazurskiego są wyraziste, a na północy i południu wręcz ostre. Często występują tutaj dni umiarkowanie ciepłe z dużym zachmurzeniem ogólnym nieba i opadem atmosferycznym (średnio 30 dni w roku). W porównaniu z innymi regionami liczne są tutaj dni z pogodą przymrozkową, bardzo chłodną z dużym zachmurzeniem (na ogół 19 dni w roku). Najbardziej słonecznymi miesiącami są czerwiec i lipiec, najmniej listopad, grudzień i styczeń. W ciągu całego roku przeważają wiatry z kierunku zachodniego.

Warunki klimatyczne jakie panują na terenach Nadleśnictwa Lidzbark charakteryzują dane zebrane w Stacji Meteorologicznej w Olsztynie w latach 1994 - 2018.

Tabela I Dane meteorologiczne ze Stacji Meteorologicznej w Olsztynie

Rok obserwacji	Średnia temperatura [°C]	Temp. maksymalna [°C]	Temp. minimalna [°C]	Ilość opadów [mm]	Prędkość wiatru [km/h]	Deszcz, mżawka	Śnieg, grad	Burze	Mgła	Grad
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1994	7,9	11,8	3,4	711,23	10,2	174	55	11	34	4
1995	7,6	11,6	3,3	592,12	9,9	149	59	15	48	1
1996	6,1	10,1	1,7	417,37	9,7	124	70	15	49	0
1997	7,3	11,1	3,3	659,14	10,9	170	61	13	55	5
1998	7,5	11,3	3,4	599,46	10,4	173	54	17	57	2
1999	8,3	12,6	3,6	732,94	9,7	172	67	28	55	8
2000	8,7	13,1	3,7	bd	8,9	187	57	24	66	9
2001	7,6	11,7	2,9	bd	9,2	190	72	26	61	6
2002	bd	bd	bd	bd	bd	166	61	23	44	6
2003	7,7	12,1	3,1	522,94	9,6	175	64	24	43	6
2004	7,5	11,4	3,5	724,68	11,8	204	74	25	64	2
2005	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
2006	8,1	12,4	3,9	618,72	10,6	153	45	21	42	0
2007	8,7	12,7	4,8	739,92	11,9	172	38	23	24	3
2008	8,6	12,5	4,8	674,34	11,7	167	36	17	40	5
2009	7,7	11,9	3,7	617,25	10,8	160	62	15	50	3
2010	6,8	11,0	2,8	752,65	10,9	148	82	25	38	2
2011	8,3	12,6	4,4	638,53	11,5	156	42	20	45	0
2012	7,6	11,9	3,3	708,38	10,9	199	69	29	39	4
2013	7,9	11,9	3,8	596,66	10,9	177	68	29	56	0
2014	8,9	13,4	4,6	484,89	11,0	177	30	28	49	4
2015	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd	bd
2016	8,7	12,8	4,7	bd	10,1	224	169	0	41	0
2017	8,4	12,2	4,6	bd	10,8	223	102	11	47	3
2018	9,3	13,8	4,7	bd	10,3	143	56	26	56	0
Średnia	7,96	12,08	3,72	634,77	10,53	173,17	64,91	20,21	47,95	3,17

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi + 7,9°C, a okresu wegetacyjnego 12°C. Średnia ilość opadów rocznych oscyluje wokół 634 mm. Wilgotność względna powietrza wynosi średnio 81%. Średnia ilość dni z opadami wynosi 173 rocznie. Największa ilość opadów przypada na miesiące letnie, tj. maj - sierpień i wynosi średnio 86 mm miesięcznie. Okres wegetacyjny trwa około 206 dni i znacznie różni się w poszczególnych latach, nawet o kilka tygodni. Zima trwa około 105 dni, a pokrywa śnieżna zalega około 90 dni w roku. Okres wczesnowiosenny charakteryzuje się częstym niedoborem opadów. Panujące zachodnie wiatry często powodują znaczne

szkody w drzewostanach w postaci złomów i wywrotów. Przeciętna roczna prędkość wiatrów w latach 1994 - 2018 na podstawie danych ze stacji meteorologicznych w Olsztynie wynosiła 10,5 m/s.

2.2. Struktura użytkowania ziemi

Nadleśnictwo Lidzbark, składające się z obrębów Kostkowo i Konopaty położone jest na terenie województwa warmińsko - mazurskiego w następujących gminach powiatu działdowskiego: Działdowo, miasto Działdowo, Lidzbark, miasto Lidzbark Płońska, Rybno; powiatu iławskiego: Lubawa; powiatu ostródzkiego: Dąbrówno; powiatu nowomiejskiego: Grodziczno. Niewielki fragment Nadleśnictwa położony jest na terenie województwa mazowieckiego, powiat żuromiński, gmina Lubowidz.

Poniżej w zestawieniu tabelarycznym została przedstawiona struktura użytkowania ziemi w poszczególnych gminach.

Tabela II Struktura użytkowania ziemi (dane GUS z 2018 r.)

Województwo, powiat, gmina (całe gminy)	Powierzchnia km ²	Ludność tys.	Powierzchnia lasów ogółem ha	Powierzchnia lasów Nadleśnictwa ha	Lesistość %
1	2	3	4	5	6
Województwo warmińsko-mazurskie					
powiat działdowski					
gmina Działdowo	272	9899	5129,09	3857,95	18,86
miasto Działdowo	11	21370	57,31	44,26	5,21
gmina Lidzbark	249	6399	12465,50	11029,08	50,06
miasto Lidzbark	6	7900	96,57	67,39	16,10
gmina Rybno	148	7238	4062,77	3484,16	27,45
Gmina Płońska	163	5693	3249,29	2675,40	19,93
powiat nowomiejski					
Gmina Grodziczno	154	6366	2662,02	1290,25	17,29
powiat ostródzki					
gmina Dąbrówno	166	4362	2479	145,17	14,93
powiat iławski					
Gmina Lubawa	236	10759	3261,72	118,93	13,82
Województwo mazowieckie					
Powiat żuromiński					
Gmina Lubowidz	191	6965	8000,03	3492,60	41,88

2.3. Dominujące funkcje lasów

Funkcje lasu to całokształt materialnych i niematerialnych wartości użytkowych, usług i korzyści dostarczanych przez las. "Ustawa o Lasach" z dnia 28 września 1991 r. (tekst jedn. Dz.U. z 2017 r., poz. 788) wyznaczyła leśnictwu priorytet funkcji środowiskowotwórczych i ochronnych nad produkcyjnymi. Cele gospodarki leśnej zostały uporządkowane według tej ustawy w następującej kolejności:

1. zachowanie lasów i ich korzystnego wpływu na klimat, powietrze, wodę, glebę, warunki życia i zdrowia człowieka oraz na równowagę przyrodniczą,
2. ochrona lasów, zwłaszcza lasów i ekosystemów leśnych stanowiących naturalne fragmenty rodzimej przyrody lub lasów szczególnie cennych ze względu na:
 - a) zachowanie różnorodności przyrodniczej,
 - b) zachowanie leśnych zasobów genetycznych,
 - c) walory krajobrazowe,
 - d) potrzeby nauki,
3. ochrony gleb i terenów szczególnie narażonych na zanieczyszczenie lub uszkodzenie oraz o specjalnym znaczeniu społecznym,
4. ochrony wód powierzchniowych i głębinowych, retencji zlewni, w szczególności na obszarach wododziałów i na obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych,
5. produkcji, na zasadzie racjonalnej gospodarki, drewna oraz surowców i produktów użytkowania lasu.

Wraz ze wstąpieniem do UE Polska zobowiązała się do utworzenia na swoim terenie sieci Natura 2000, będącej europejskim systemem ochrony przyrody, którego celem jest zachowanie bogactwa przyrodniczego Europy. Wstępna krajowa lista obszarów proponowanych do sieci Natura 2000 opracowana została w latach 2001-2003. Prace nad wdrażaniem tego systemu w Polsce ciągle jeszcze trwają. Obszary Natura 2000 ustanawiane są na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska i zajmują obecnie prawie 1/5 powierzchni lądowej kraju. Dotąd (grudzień 2018) rząd Polski ustanowił w drodze rozporządzeń 145 obszarów specjalnej ochrony ptaków oraz 849 obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty, które w przyszłości zostaną powołane jako specjalne obszary ochrony siedlisk.

Z sieci obszarów Natura 2000 w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się cztery obszary (lub ich fragmenty). Jest to jeden obszar specjalnej ochrony ptaków

(OSOP): Doliny Wkry i Mławki PLB140008 oraz trzy obszary mające znaczenie dla Wspólnoty objęte ochroną w ramach Dyrektywy Siedliskowej (OZW): Ostoja Lidzbarska PLH280012, Ostoja Welska PLH280014 i Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015. Obszary Natura 2000 obejmują około 17% powierzchni terytorialnego zasięgu Nadleśnictwa.

KZP podjęła decyzję o sporządzeniu nowego wniosku o ustanowienie lasów ochronnych dla Nadleśnictwa Lidzbark. Lasy ochronne przyjęto zgodnie z projektem opracowanym przez Nadleśnictwo i złożonym w Ministerstwie Środowiska, w celu uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa Lidzbark. Ich powierzchnię i kategorię ochronności przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela III Wykaz kategorii lasu Nadleśnictwa Lidzbark

Dominująca funkcja lasu, kategoria ochronności	Obwód Kostkowo	Obwód Konopaty	Nadleśnictwo Lidzbark	
	ha	ha	ha	%
1	2	3	4	5
Rezerwaty	126,48	58,51	184,99	0,73
Ochronne wodochronne, glebochronne, w granicach miast		8,14	8,14	0,03
Ochronne nasienne	19,25		19,25	0,07
Ochronne nasienne, cenne fragmenty przyrody		22,43	22,43	0,09
Ochronne wodochronne, glebochronne	38,10	15,52	53,62	0,21
Ochronne wodochronne, glebochronne, cenne fragm. przyr.	16,46	45,75	62,21	0,24
Ochronne glebochronne, cenne fragmenty przyrody	58,42	18,19	76,61	0,30
Ochronne glebochronne	71,77	10,61	82,38	0,32
Ochronne w granicach miast	44,07	54,84	98,91	0,39
Ochronne wodochronne	393,63	61,62	455,25	1,79
Ochronne wodochronne, cenne fragmenty przyrody	480,36	155,38	635,74	2,49
Cenne fragmenty przyrody	1216,78	4565,53	5782,31	22,70
Lasy ochronne - razem	2338,25	4958,01	7296,26	28,63
Lasy gospodarcze	10625,13	7377,12	18002,25	70,64
Razem	13090,45	12393,64	25484,09	100,00

Rezerwaty istniejące:

Rezerwat leśny „Jar Brynicy”

Rezerwat leśny „Klonowo”

Rezerwat krajobrazowy „Ostrów Tarczyński”

Rezerwat leśny „Piekiełko”

Rezerwat torfowiskowy „Bagno Koziana”

Rezerwat wodny „Jezioro Neliwa”

Szczegółowe omówienie rezerwatów znajduje się w punkcie 5.1.

2.4. Zarys historii gospodarki leśnej

Obszary dzisiejszej północno-wschodniej Polski jeszcze do końca XIII wieku zajmowały nieprzebyte lasy. Ogromny kompleks leśny o powierzchni ponad 50 tys. km² rozciągał się on od linii rzek Drwęcy i Łyny na zachodzie aż po Niemen na wschodzie. Ludzie żyli tu w niewielkich, położonych z dala od siebie osadach. Po opanowaniu tych ziem przez Krzyżaków i uregulowaniu traktatem z 1422 r. granicy pomiędzy Mazowszem a państwem Zakonnym napłynęła fala osadników. Powstawały stopniowo osady leśne i przyleśne noszące charakter stanic. W osadach tych mieszkali smolarze, rybacy, bartnicy, hutnicy i myśliwi. Przybywający osadnicy po nadaniu im ziemi byli zwolnieni na kilka do kilkunastu lat z wszelkich powinności.

W tym czasie należało postawić dom i zmienić kawałek puszczy w ziemię uprawną. Postępująca szybko kolonizacja powodowała systematyczne uszczuplenie powierzchni lasów. Wraz ze zmniejszeniem powierzchni leśnej następowała również zmiana składu gatunkowego lasu, prowadząca do zmniejszania się roli gatunków liściastych, a zwłaszcza dębu i graba na korzyść gatunków iglastych. Gatunkiem panującym dzisiaj w przeważającej części drzewostanów jest sosna. Do sytuacji takiej doprowadziła nadmierna eksploatacja gatunków liściastych dla celów przemysłowych, trwająca do XIX wieku oraz prowadzone w późniejszym okresie zalesienia, w których preferowano głównie gatunki przydatne w przemyśle celulozowym. Do połowy XVII wieku prowadzona w lasach gospodarka ograniczała się do wyrębów na potrzeby osadników i zamków oraz do karczowania lasów pod uprawę pól. W XVII wieku wprowadzone zostały przepisy dotyczące pielęgnowania i odnawiania powierzchni leśnych. Zaczęto stosować cięcia pielęgnacyjne, a później wprowadzono ochronę nalotu i podrostów (przede wszystkim gatunków gospodarczo cennych: dębów i buków). W 1717 r. sprawy lasów zostały przekazane kamerom okręgowym, a w 1723 r. Kamerze Wojenno-Skarbowej, w której zasiadali z prawem głosu wielcy nadleśniczowie. W 1739 r. weszła w życie reforma leśna wprowadzająca urząd królewskiego leśniczego, podział ostępów leśnych na leśnictwa i nadleśnictwa oraz ograniczająca dni wywozu drewna z lasu. Następną regulacją gospodarki leśnej na podstawie zarządzenia z 1795 r. ograniczyła prawo pozyskania i wywozu drewna opałowego do okresu od 1 października do 31 marca. Zarządzenie to obowiązywało jeszcze po II Wojnie Światowej. Pomimo wprowadzanych zarządzeń i sposobów

gospodarowania w lesie do końca XIX wieku powierzchnia leśna ciągle zmniejszała się. Stwierdzić jednak należy, że proces wylesiania od połowy XIX wieku przebiegał w wolniejszym tempie niż w innych częściach kraju. Wydane w państwie pruskim ustawy leśne oraz przepisy o wykupie serwitutów stwarzały warunki dla rozwoju racjonalnego leśnictwa. Lasy lidzbarskie urządzone i prowadzone były według metod i założeń stosowanych w prowincjach rdzennie pruskich.

Historia samego Nadleśnictwa Lidzbark jako jednostki administracyjnej sięga roku 1874, kiedy to Nadleśnictwo Lidzbark zostało zorganizowane i przejęło na tym terenie gospodarowanie zasobami leśnymi. W siedzibie Nadleśnictwa znajdują się dwie mapy pochodzące z przełomu XIX i XX wieku. Jedna pochodząca z 1894 r. z naniesionym obrębem Lidzbark (wówczas Lautenburg) przedstawia podział powierzchniowy wraz z numeracją oddziałów od 1 do 267. Powierzchnia tego obrębu wynosiła 6501 ha. Druga mapa z 1908 r. z naniesionym obrębem Kostkowo (wówczas Kosten) również przedstawia istniejący wówczas podział powierzchniowy i numerację oddziałów od 1 do 179 z powierzchnią obrębu wynoszącą 4 319 ha.

Na podstawie zachowanych materiałów ustalono, że przed II Wojną Światową opracowane były operaty urządzeniowe dla obrębu Kostkowo będącego wówczas Nadleśnictwem Kostkowo. Według operatu opracowanego na lata 1907-1927 powierzchnia Nadleśnictwa wynosiła 5 338,65 ha, a kolej rębny dla sosny ustalona została na 120 lat. Roczny powierzchniowy etat użytkowania wynosił 34 ha a miąższościowy 11 531 m³. Z powodu zbyt dużego wyrębu drzewostanów w okresie I Wojny Światowej w 1924 r. zwołana została specjalna Komisja, na której podjęto decyzję o zmniejszeniu użytkowania do 28 ha i 7 000 m³ drewna. W operacie urządzeniowym sporządzonym na lata 1928-1948 zarejestrowano, że w Nadleśnictwie utworzone zostały 3 obręby: Kostkowo, Tylice i Gierłoż. W obrębach Kostkowo i Gierłoż utworzono gospodarstwo sosnowo-dębowe o 120-letniej kolei rębny, a w obrębie Tylice sosnowo-dębowe o 120-letniej kolei rębny oraz sosnowe o 80-letniej kolei rębny. Do 1927 r. nie ustalano kierunku cięć. Zręby zakładano ze wschodu na zachód i z północy na południe. Nie były ustalane również nawroty cięć i szerokości zrębów. Natomiast w operacie z 1927 r. wprowadzono już ostępy, które określały kierunek zakładania zrębów ze wschodu na zachód oraz określono szerokość zrębów na 60 m z 4-letnim

nawrotem. Zręby odnawiano sztucznie przez sadzenie jednoletniej sosny, a w części siewem.

Dla byłego Nadleśnictwa Lidzbark również zachowały się operaty urządzeniowe opracowane przed II Wojną Światową: jeden opracowany na lata 1906-1926 i drugi na okres 1927-1937. W operacie urządzeniowym z roku 1906 odnotowano, że powierzchnia ówczesnego Nadleśnictwa Lidzbark wynosiła 6 499,27 ha, a kolej rębna dla sosny ustalona została na 120 lat z rocznym powierzchniowym etatem użytkowania 49,90 ha i miąższościowym 13 052 m³. Jednak podobnie jak w Nadleśnictwie Kostkowo z powodu zbyt dużego wyrębu drzewostanów w okresie I Wojny Światowej w 1924 r. zwołana została specjalna Komisja, na której podjęto decyzję o zmniejszeniu użytkowania do 39 ha i 10 179 m³ drewna. Według operatu urządzeniowego z 1927 r. powierzchnia Nadleśnictwa wynosiła 6683,84 ha. Powierzchnia powiększyła się dzięki temu, że władze państwowe zakupiły 151,07 ha lasów należących do folwarku Jamielnik oraz na skutek zmian powierzchni, które wynikły w czasie nowego pomiaru. Wiek rębności ustalono odrębnie dla głównych kompleksów. W kompleksie północnym przyjęto 120-letni wiek rębności, natomiast w kompleksie południowym 80-letni. Wprowadzenie ostępów oraz ustalenie kierunku zakładania zrębów ze wschodu na zachód nastąpiło dopiero w roku 1927. Zręby odnawiano sztucznie przez sadzenie sosny z domieszką dębu oraz w niewielkim rozmiarze stosowano siew sosny.

W 1945 r. powołano Nadleśnictwo Lidzbark. W jego skład weszły lasy państwowe przedwojennego Nadleśnictwa Lidzbark, część przedwojennego Nadleśnictwa Kostkowo i Nadleśnictwa Dwukoły oraz lasy, które należały wcześniej do majątków Wleusk, Cibórz, Gródki i do innych mniejszych majątków, jak również Lasy miasta Lidzbark - przejęte na mocy Dekretu PKWN z 12.XII.1944 r.

Pierwszy prowizoryczny plan urządzania lasu opracowany został dla obrębu Kostkowo i Lidzbark na okres 1.I.1953 r. do 31.XII.1962 r., czas jego obowiązywania przedłużony został do 1965 r. Definitywny plan urządzania lasu opracowano dla obrębu Kostkowo i Lidzbark na okres 1.I.1965 r. do 31.XII.1975 r.

W następnych latach gospodarka leśna prowadzona była na podstawie planów urządzania lasu I Rewizji obowiązujących na okres 1.X.1975 r. do 30.IX.1985 r. Powierzchnia Nadleśnictwa wynosiła wówczas 21 306,72 ha. W 1988r. utworzony

został obręb Konopaty z części byłego Nadleśnictwa Żuromin oraz z części obrębu Lidzbark. Plany II Rewizji obowiązywały na okres 1.I.1989 r. do 31.XII.1998 r. W skład Nadleśnictwa Lidzbark wchodziły trzy obręby: Kostkowo, Lidzbark, Konopaty. Powierzchnia ogólna Nadleśnictwa Lidzbark według stanu na 1.I.1989 r. wynosiła 26 099,92 ha. Ostatni plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Lidzbark obowiązywał od 1.I.2009 r. do 31.XII.2018 r. Nadleśnictwo według stanu na 1.I.2009 r. podzielone było na trzy obręby leśne: Kostkowo o powierzchni 10 586,39 ha, Lidzbark o powierzchni 7 451,78 ha i Konopaty o powierzchni 8 970,36 ha. Łączna powierzchnia Nadleśnictwa wynosiła 27 008,53 ha.

Na mocy Zarządzenia nr 54 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 3 listopada 2010 r. w sprawie zmian w zasięgu terytorialnym obrębów leśnych Nadleśnictwa Lidzbark, z dniem 1 stycznia 2011 r. zlikwidowany został obręb leśny Lidzbark.

Obecne plany V rewizji u.l. sporządzone zostały na okres od 1.01.2019 r. do 31.12.2028 r. Powierzchnia Nadleśnictwa według stanu na 1.01.2019 r. wynosi 26 986,40 ha, w tym obręb Kostkowo 13 929,31 ha i obręb Konopaty 13 057,09 ha.

Siedziba Nadleśnictwa Lidzbark

Stan sanitarny lasów wchodzących w skład obecnego Nadleśnictwa Lidzbark jest dobry. Szkody o rozmiarach klęski, które wystąpiły na skutek działania różnych czynników natury biotycznej jak i abiotycznej w lasach Nadleśnictwa Lidzbark na przestrzeni lat:

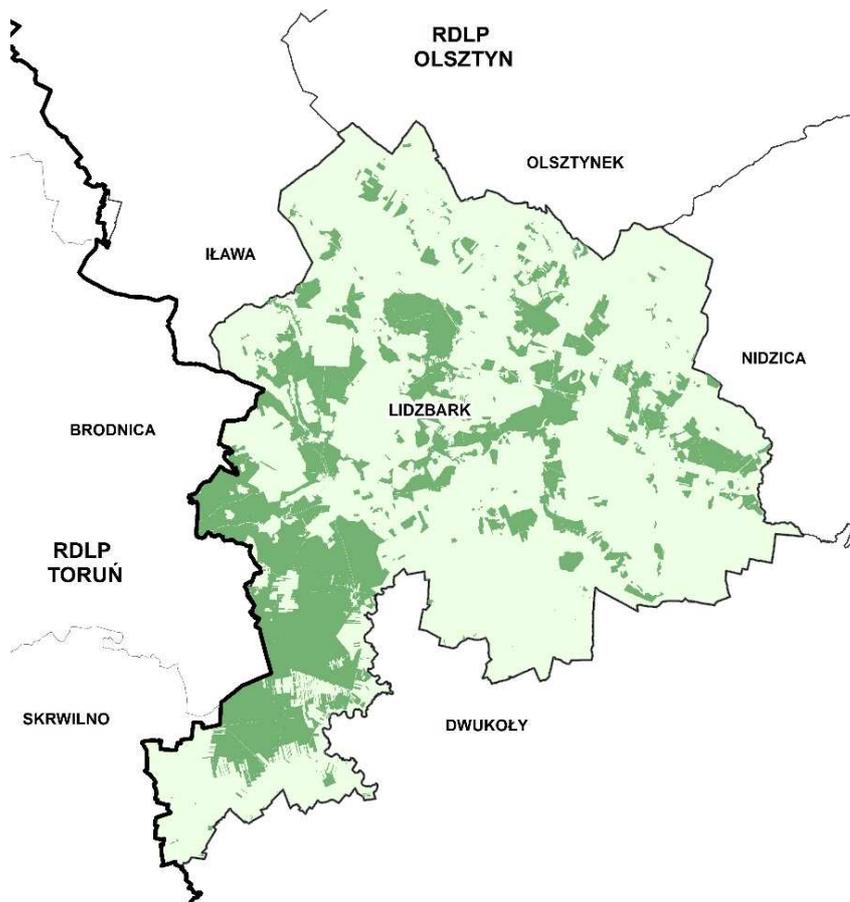
- w 1922 r. na skutek szkód spowodowanych przez huragan pozyskano 460 m³ drewna,
- w 1923 r. przez teren Nadleśnictwa Kostkowo na skutek szkód spowodowanych przez huragan pozyskano 300 m³ drewna,
- w latach 1922-1926 odnotowano w kompleksie południowym Nadleśnictwa Lidzbark gradację strzygonii choinówki, która wyrządziła szkody powodujące usunięcie 92 ha drzewostanów sosnowych w II i III klasie wieku,
- największe zagrożenie stworzyła gradacja brudnicy mniszki, która rozpoczęła się w 1980 roku i zakończyła po intensywnym przeprowadzeniu zwalczania chemicznego w 1983 r. Zwalczanie preparatami typu Ambusz i Decis-25EC przy użyciu samolotów i helikopterów przeprowadzono w 1981 r. na pow. 23 418 ha oraz w 1982 r. na powierzchni 25 012 ha,
- w 1982 r. panująca od maja do sierpnia susza wpłynęła ujemnie na wzrost i rozwój drzewostanów, zwłaszcza w drzewostanach I klasy wieku,
- silne wiatry wyrządziły w latach 1981-1983 duże szkody (szczególnie w drzewostanach świerkowych), o czym świadczą pozyskane znaczne ilości złomów i wywrotów (w 1983 r. 24,5 tys. m³, w 1984 r. 23,9 tys.m³),
- w latach 1992-1994 nastąpił znaczny wzrost wydzielania się posuszu na skutek działalności grzybów korzeniowych (pozyskano blisko 16 tys.m³)
- w 2001, 2004 i 2007 r. z powodu silnych wiatrów i obfitych opadów śniegu pozyskano ponadprzeciętne ilości złomów i wywrotów (około 61 tys m³).

2.5. Usytuowanie Nadleśnictwa w regionie i w kraju

Nadleśnictwo Lidzbark położone w południowozachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego jest jednym z 33 nadleśnictw Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Olsztynie. Powierzchnia ogólna lasów w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa wynosi 32 174,9 ha, w tym lasów Nadleśnictwa 26 203,38 ha i 2 828,26 ha osób fizycznych. Powierzchnia ogólna gruntów leśnych województwa warmińsko-mazurskiego wynosi 759 758 ha, a powierzchnia ogólna lasów w kraju 9 242 439 ha. Lesistość w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa wynosi 30,82%, w RDLP – 29,10%, w województwie warmińsko-mazurskim 31,4% i w kraju – 29,6%.

Położenie Nadleśnictwa Lidzbark w granicach RDLP i kraju

Przebieg granic z sąsiednimi nadleśnictwami

Zestawienie kompleksów według przedziałów powierzchni przedstawia się następująco:

Tabela IV Zestawienie kompleksów leśnych

Wielkość kompleksu	Liczba kompleksów	Łączna powierzchnia ha
1	2	3
do 1.00 ha	90	39
1.01 - 5.00 ha	107	249
5.01 - 20.00 ha	66	637
20.01 - 100.00 ha	40	1771
100.01 - 500.00 ha	13	2556
501.01 - 2000.00 ha	4	4361
2000.01 i więcej	2	17373
Razem	322	26986

Większość lasów Nadleśnictwa Lidzbark skupiona jest głównie w 2 kompleksach leśnych o powierzchni 17 373 ha, co stanowi 64,38% powierzchni Nadleśnictwa. Niewielkie kompleksy do 20,00 ha zajmują powierzchnię 925 ha, co stanowi 3,42 % powierzchni Nadleśnictwa.

2.6. Zagospodarowanie turystyczne i rekreacyjne

Obszar w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Lidzbark wyróżnia się wieloma wybitnymi walorami sprzyjającymi wykorzystaniu turystycznemu. Coraz lepsze zagospodarowanie terenu wraz rozwijającą się infrastrukturą turystyczną, w miarę dogodna sieć dróg, położone wśród lasów liczne jeziora, urozmaicony krajobraz, ciekawa historia tych terenów z zachowanymi obiektami zabytkowymi oraz rozległe kompleksy leśne stanowią o dużych walorach turystycznych i rekreacyjnych terenów Nadleśnictwa.

Obszar w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Lidzbark wyróżnia się wieloma wybitnymi walorami sprzyjającymi wykorzystaniu turystycznemu. Większość ruchu turystycznego skupia się przede wszystkim nad jeziorami Lidzbarskim, Kiełpińskim, Piaseczno oraz Rumian gdzie znajduje się większość ośrodków wypoczynkowych oraz domków letniskowych. Charakterystyczne dla tego regionu są wykwalifikowane gospodarstwa agroturystyczne, prywatne ośrodki jeździeckie i wypoczynkowe, niewielkie hoteliki i zajazdy. Stąd w okresie letnim i wczesną jesienią region bardzo chętnie jest odwiedzany przez licznych turystów. Ogromną atrakcją są same lasy, głównie sosnowe, łatwo dostępne, przejrzyste i obfitujące w owoce runa leśnego. Przez tereny Nadleśnictwa prowadzą liczne szlaki turystyczne (rowerowe, piesze, kajakowe), a na jego gruntach zlokalizowane są miejsca wypoczynku i miejsca biwakowe. Nadleśnictwo przygotowało też dwie ścieżki przyrodniczo-leśne: „Nad Jeziorem Lidzbarskim”, położoną na terenie leśnictwa Klonowo, w pobliżu siedziby Nadleśnictwa oraz ścieżkę przyrodniczo-leśną zlokalizowaną na terenie Ośrodka Hodowli Zwierzyny Konopaty. W bezpośrednim sąsiedztwie siedziby Nadleśnictwa znajduje się „Izba edukacyjna - muzeum leśne”, w którym znajdują się tablice informacyjne dotyczące zagadnień leśnych, sprzęt i urządzenia stosowane dawniej w leśnictwie oraz przekroje drewna różnych gatunków drzew.

Ważnym walorem turystycznym są obiekty podlegające ochronie prawnej znajdujące się na terenie Nadleśnictwa:

- rezerваты przyrody: „Bagno Koziana”, „Jar Brynicy”, „Jezioro Neliwa”, „Klonowo”, „Ostrów Tarczyński”, „Piekiełko,
- pomniki przyrody (32), w tym zasługująca na uwagę „Aleja Dębowa” położona przy drodze prowadzącej od siedziby Nadleśnictwa w kierunku miejscowości Piaseczno,
- parki krajobrazowe: Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy, Welski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Wzgórz Dylewskich – otulina,
- Obszary Chronionego Krajobrazu: Buchnowski, Dąbrówieński, Dolina Górnej Wkry, Grzybiny, Hartowiecki, Międzyrzecze Skrwy i Wkry, Naguszewski, Okolice Rybna i Lidzbarka, Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Dębień, Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Słup, Wzgórz Dylewskich,
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: „Jeziora Zwiniarz”, „Dolina Rzeki Szkotówki”,
- użytki ekologiczne: „Bładowo”, „Brzeźno Mazurskie”, „Chetsty”, „Koszelewki”, „Kurojady”, „Torfianki Działdowskie”, „Torfowisko Wąpierskie”,
- obszary Natura 2000: Doliny Wkry i Mławki PLB140008, Ostoja Lidzbarska PLH280012, Ostoja Welska PLH280014, Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015.

Ponadto przy ważniejszych trasach komunikacyjnych zostały przygotowane miejsca postoju pojazdów oraz parkingi leśne. Parkingi leśne znajdują się w obrębie Konopaty w oddz. 599k, 600h i 788b. Ponadto wydzielono miejsca postoju pojazdów w obrębie Kostkowo w oddz.: 29i, 122c, 169h, 173b, 197c, 366d, 470i, 475a oraz w obrębie Konopaty w oddz.: 612d, 633h, 655j, 729a, 734a, 762h, 773k, 774j, 781d, 791g, 792i, 811i, 827a, 847a, 889a.

Lasy Nadleśnictwa Lidzbark przecinają liczne drogi asfaltowe, które znacznie ułatwiają dostęp do większości z nich. Najważniejsze z nich to drogi wojewódzkie nr 538 Nowe Miasto Lubawskie - Rybno - Nidzica, nr 541 Lubawa - Lidzbark - Żuromin, nr 544 Brodnica - Lidzbark - Działdowo oraz nr 545 Działdowo - Nidzica.

Bardzo duże znaczenie dla transportu surowca drzewnego mają pozostałe drogi o nawierzchni asfaltowej:

- Tuczek - Gródki (droga powiatowa nr 1255N)
- Rybno - Rumian (droga powiatowa nr 1267N)
- Gronowo - Rybno (droga powiatowa nr 1274N)
- Koszelewo - Lidzbark (droga powiatowa nr 1208N)
- Cibórz - Koty - Płońska (droga powiatowa nr 1286N)
- Burkat - Płońska - Wielki Łęck (droga powiatowa nr 1288N)
- Płońska - Wysoka (droga powiatowa nr 1290N)
- Lidzbark - Bełk (droga powiatowa nr 1292N)
- Cibórz - Dłutowo - Jabłonowo (droga powiatowa nr 1294N)
- Lidzbark – Bryńsk (droga powiatowa nr 1353N)

Przez teren Nadleśnictwa przebiegają dwie linie kolejowe:

- Działdowo - Lidzbark - Brodnica
- Ława - Działdowo - Nidzica

3. Walory przyrodniczo – leśne

3.1. Gleby

Dla Nadleśnictwa Lidzbark został opracowany operat glebowo-siedliskowy przez Biuro Usług Ekologicznych i Urzędzeniowo-Leśnych „Operat” w Toruniu według stanu na 1.01.2006 r.

Obszar Nadleśnictwa Lidzbark położony jest na granicy dwóch zlodowaceń: północnopolskiego i środkowopolskiego. Granica zróżnicowanych pod względem cech geomorfologicznych obszarów tych zlodowaceń przebiega wzdłuż doliny rzeki Wkry na odcinku Lubowidz – Nowy Dwór oraz dalej w kierunku północno-wschodnim wzdłuż linii przebiegającej przez Wielki Łęck, Turzę Małą, Płośnicę i Uzdowo. Obszar leżący na północny-zachód od tej granicy ukształtowany został podczas stadiału górnego zlodowacenia Wisły. Zasięg lądolodu tego zlodowacenia wyznaczają skarpy kontaktu lodowego w rejonie Bryńska Kolonii oraz Jamielnika i Bełku. Podczas kolejnych etapów recesji lądolodu stadiału górnego zlodowacenia Wisły uformowały się wysoczyzny morenowe, wały kemowe, niewielkie równiny zastoiskowe oraz młodszy II poziom sandrowy. W otoczeniu równin sandrowych występują fragmenty wysoczyzn czołowomorenowych osiągających przeciętnie 150-170 m n.p.m. Ważnym elementem ukształtowania powierzchni terenu obszaru zlodowacenia północnopolskiego są stosunkowo licznie występujące tu jeziora. Są to głównie jeziora rynnowe, powstałe w miejscu polodowcowych rynien subglacialnych lub jeziora powstałe po wytopieniu się brył martwego lodu. Taki młodoglacjalny, bardzo urozmaicony krajobraz pojezierzy występuje w środkowej, północno-zachodniej i północnej części Nadleśnictwa Lidzbark. Na obszarze zlodowacenia północnopolskiego większość utworów powierzchniowych stanowią piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz gliny zwałowe.

Znajdujące się w zasięgu stadiału górnego zlodowacenia Warty (zlodowacenie środkowopolskie), południowo-wschodnie obszary obrębu Kostkowo należą do znacznie mniej urozmaiconego, bezjeziornego mezoregionu Wzniesień Mławskich. Jest to obszar zdenudowanej wysoczyzny morenowej, mającej charakter równin denudacyjnych o deniwelacjach nieprzekraczających 2 m oraz lokalnie także obszar niewielkich równin sandrowych, powstałych podczas recesji lądolodu stadiału górnego zlodowacenia Warty. Monotonię rzeźby terenu urozmaicają tu liczne suche doliny,

dolinki denudacyjne i niecki erozyjno-denudacyjne oraz rozległe obniżenia bezodpływowe z równinami torfowymi. Utwory powierzchniowe obszaru zlodowacenia środkowopolskiego w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa tworzą głównie piaski i żwiry lodowcowe oraz wodnolodowcowe, gliny zwałowe oraz piaski i żwiry kemów. Wśród form holocenijskich dominują utwory organiczne - torfy i mursze, rzadziej gytie. Ich akumulacja miała miejsce w dnach dolin, rynien subglacialnych i zagłębi bezodpływowych powstałych po wytopieniu martwego lodu. Rzadziej występują tu mady rzeczne i namuły.

W obszarze obu zlodowaceń przeważa peryglacialny i glacialny krajobraz nizin z dominacją obszarów falistych i równinnych z niewielkim udziałem obszarów pagórkowatych. Jest to jeden z typów krajobrazu naturalnego. Oprócz tych dwóch zasadniczych typów występuje również krajobraz dolin i obniżeń wiążący się głównie z większymi rzekami tego regionu. Największa mozaikowość układów glebowych występuje w dolinach cieków wodnych i przymorenowych strefach krawędziowych, gdzie wzajemne sąsiedztwo, nakładanie się oraz przenikanie tych utworów w różnych kombinacjach poziomych tworzą warunki do przebiegu zróżnicowanych procesów glebotwórczych.

Tabela V Typy gleb w Nadleśnictwie Lidzbark (wg operatu glebowo-siedliskowego)

L.p.	Typ gleby	Powierzchnia w ha	%
1	2	3	4
1.	Gleby rdzawe (RD)	22123,62	81,86
2.	Gleby płowe (P)	1100,20	4,07
3.	Gleby brunatne (BR)	618,25	2,29
4.	Gleby torfowe (T)	534,44	1,98
5.	Gleby murszowe (M)	419,80	1,55
6.	Gleby bielcowe (B)	185,61	0,69
7.	Gleby murszowate (MR)	168,25	0,62
8.	Gleby opadowo-glejowe (OG)	127,48	0,47
9.	Gleby gruntowoglejowe (G)	120,86	0,45
10.	Gleby deluwialne (D)	119,10	0,44
11.	Gleby industrio- i urbanoziemne (AU)	118,61	0,44
12.	Gleby słabo wykształcone ze skał luźnych – arenosole (AR)	37,62	0,14
13.	Gleby mułowe (MŁ)	26,77	0,10
14.	Mady rzeczne (MD)	21,84	0,08
15.	Czarne ziemie (CZ)	6,96	0,03
16.	Gleby ochrowe (OC)	1,32	0,00
17.	Grunty nieleśne	1295,34	4,79
Ogółem		27026,07	100,00

Największy udział w powierzchni Nadleśnictwa mają gleby z rzędu bielicoziemnych, przede wszystkim brunatno-rdzawe (RDbr) oraz gleby rdzawe właściwe (RDw). Gleby te zajmują około 82% powierzchni wszystkich siedlisk świeżych. Wytworzone zostały z piasków wodnolodowcowych oraz piasków zwałowych. Z pozostałych typów gleb największe znaczenie ma typ gleb płowych zajmujący około 4% powierzchni, położony w strefie lodowcowych utworów zwałowych, podobnie jak typ gleb brunatnych (ok. 2,3% powierzchni) usytuowane w dolinach rzek i cieków oraz zagłębieniach terenowych.

3.2. Wody

Nadleśnictwo Lidzbark położone jest na terenie dwóch regionów hydrogeologicznych: I - Mazowieckiego oraz III – Mazurskiego. Pod względem hydrograficznym Nadleśnictwo znajduje się w dorzeczu Wisły, w bezpośredniej zlewni rzek: Wel, Wkra i Brynica. Pomiędzy rzeką Wel a Wkrą przebiega z południowego zachodu na północny wschód dział wodny II rzędu. Wkra jest bezpośrednim, prawobrzeżnym dopływem Narwi, natomiast Wel i Brynica z Wisłą łączą się poprzez Drwęcę, której są lewobrzeżnymi dopływami. Rzeki te mają charakter nizinny, z wyjątkiem krótkiego fragmentu rzeki Wel, gdzie na odcinku Lidzbark - Tyliczki występują stosunkowo duże spadki (3,8%), wąskie dno doliny i dość równa szerokość koryta rzeki, przez co swym charakterem przypomina odcinki niektórych rzek karpaccich.

Główną rzeką obszaru Nadleśnictwa Lidzbark jest Wel. Jest to nieduża rzeka o charakterze pojeziernym, której długość wynosi około 100 km, a powierzchnia zlewni zajmuje blisko 800 km². Swój początek bierze w okolicy wsi Bartki, leżącej na północ od jeziora Dąbrowa Wielka. Na trasie swej wędrówki przepływa przez wiele jezior: Dąbrowa Mała, Dąbrowa Wielka, Pancer, Rumian, Zarybinek, Tarczyńskie, Grądy, Zakrocz, Lidzbarskie. Wyptywając z jeziora Lidzbarskiego wyraźnie zmienia swój charakter z nizinny na podgórski. Najbardziej wartki, przetomowy odcinek w okolicy miejscowości Trzcina, z uwagi na bystry nurt zwyczajowo nazywany jest Piekiełkiem. Wraz z otaczającym go lasem w 2001 r. obszar ten uznano za rezerwat przyrody pod nazwą „Piekiełko”. Wel kończy swój bieg w okolicach wsi Bratian, wpadając do Drwęcy.

Wkra jest prawobrzeżnym dopływem Narwi. Jej długość wynosi 249,1 km, a powierzchnia zlewni wynosi 5 322 km². Wkra bierze początek na zmeliorowanych bagnach na wschód od jeziora Kownatki w okolicach miejscowości Januszkowo. Dolina rzeki w wielu miejscach pocięta jest gęstą siecią rowów melioracyjnych, występują tu również liczne doły potorfowe. Jest to typowy ciek nizinny charakteryzujący się niewielkimi spadkami.

Brynica jest lewostronnym dopływem Drwęcy o długości 23,1 km i powierzchni zlewni 290 km². Rzeka wypływa z niewielkiego mokradła w pobliżu leśniczówki Bryńsk Szlachecki. Przepływa przez jeziora Bryńskie Południowe i Północne, a następnie w okolicy wsi Buczkowo żłobi głęboki i stromy jar. Spadek na tym odcinku wynosi

5,39 %, a rzeka nabiera charakteru górskiego potoku. Ze względu na wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe w 1955 r. jar objęto ochroną w postaci rezerwatu „Jar Brynicy”.

Teren Nadleśnictwa charakteryzuje się ponadto obecnością jezior polodowcowych, zarówno rynnowych jak i wytopiskowych. Występują one głównie w północnej i północno-zachodniej części Nadleśnictwa Lidzbark. Jeziorność tego obszaru dochodzi do 5%. Zdecydowaną większość stanowią tu jeziora typu rynnowego. Najczęściej są one długie i wąskie, o stromych brzegach i znacznych głębokościach. Najwyższymi walorami krajobrazowymi na omawianym terenie odznacza się przede wszystkim jezioro Lidzbarskie. Nad tym jeziorem zaobserwować można również największy ruch turystyczny. Wśród jezior cieszących się dużym zainteresowaniem turystów należy wymienić również jeziora: Piaseczno, Kiełpińskie, Rumian, Rybno i Zarybinek. W stanie posiadania Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się również niewielkie jeziora w obrębie Kostkowo w oddz. 270j - 0,46 ha oraz w obrębie Konopaty w oddz. 584f - 1,39 ha i oddz. 821h - 4,27 ha.

Ważnym elementem hydrograficznym są również mokradła, wycieki, wysięki i źródła. Mokradła występują głównie w dolinie rzeki Wel, w dolinach subglacialnych oraz dnach zagłębień bezodpływowych. Występują tu gleby bagiennie powstałe z torfów niskich, bardzo często z wysokim przypowierzchniowym poziomem wód gruntowych. Wycieki, wysięki i źródła występują znacznie rzadziej. Znajdują się głównie w źródłowym obszarze rzeki Brynicy, wokół jeziora Lidzbarskiego oraz w głębokich, przetłomowych dolinach Welu na północ od Lidzbarka.

Na większości obszaru Nadleśnictwa przeważa ombrofilny typ zasilania gleb wodą, gdzie uwilgotnienie gleb jest uzależnione wyłącznie od opadów atmosferycznych. Ten typ zasilania występuje na większości siedlisk świeżych oraz na niektórych siedliskach wilgotnych i bagiennych, położonych w bezodpływowych zagłębieniach lub w obrębie zwięzlejszych utworów geologicznych jak gliny, iły. Na pozostałych siedliskach wilgotnych i bagiennych występuje terrystyczny typ zasilania gleb wodą, odbywający się głównie poprzez wody podziemne. Na części siedlisk świeżych w wariantach silnie świeżym, a także na niektórych siedliskach łągowych, wilgotnych i bagiennych występuje zarówno jeden jak i drugi z powyższych typów zasilania.

Istotny wpływ na kształtowanie się i sprawność siedlisk leśnych mają wody gruntowe. Na przeważającej części obszarów Nadleśnictwa głębokość występowania

zwierciadła wód podziemnych wynosi poniżej 2,5 m, zaś wahania roczne zawierają się w granicach 0,2 do 2,0 m. Na obszarach położonych głównie wzdłuż rzeki Wel poziom zwierciadła wód podziemnych występuje na głębokości 0 - 5 m z wahaniami rocznymi w granicach 0,5 do 1,5 m. Najwyższy poziom wody gruntowej osiągają wiosną w czasie roztopów, po czym następuje spadek, trwający do późnej jesieni.

Tabela VI Wykaz jezior w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Wykaz jezior w obrębach leśnych	
Kostkowo	Konopaty
Grądy	Klonowskie
Gronowskie	Lidzbarskie
Grzybiny	Piaseczenko
Hartowieckie	Piaseczno
Jeleń	Wlecz
Kiełpińskie	Zalesie
Neliwa	Zwórzno
Okrągłe	
Pancer	
Rumian	
Rybno	
Tarczyńskie	
Zakrocz	
Zarybinek	
Zwiniarz	

Na obszarze Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. Południowa część obrębu Kostkowo oraz południowo-wschodnia część obrębu Konopaty znajdują się w zasięgu GZWP nr 215 Subniecka Warszawska z trzeciorzędowym poziomem wodonośnym, którego powierzchnia szacowana jest na 51 000 km², zasoby szacunkowe wynoszą 250 tys. m³/dobę, a średnia głębokość ujęć wynosi 160 m. Jednocześnie centralna i wschodnia część obrębu Kostkowo oraz południowo-wschodnia część obrębu Konopaty znajduje się w zasięgu zbiornika nr 214 - Zbiornik Działdowo, który w znacznej części pokrywa się ze zbiornikiem nr 215 -

Subniecka Warszawska. Wiek i genezę wód zbiornika określono jako czwartorzędowe, w utworach międzymorenowych i w dolinach kopalnych (Q_{MK}). Szacunkowe zasoby dyspozycyjne zbiornika wynoszą ok. 300 tys. m³/dobę, a średnia głębokość ujęć wynosi 60m.

Według podziału na Jednolite Części Wód Podziemnych (JCWPd) Nadleśnictwo Lidzbark położone jest głównie w obrębie JCWPd nr 39 (zlewnia Drwęcy, Osy) oraz JCWPd nr 49 (zlewnia Wkry). Niewielki fragment Nadleśnictwa leży w zasięgu JCWPd nr 48 (zlewnia Wisły, Skrwy, Motławy).

Jezioro Neliwa

Jezioro Rumian

3.3. Ekosystemy wodno-błotne

Stałe bagna i mokradła są obszarami, na których w ciągu całego roku zwierciadło wody gruntowej nie spada poniżej pół metra od powierzchni terenu. Ich istnienie i powstawanie jest wynikiem naturalnego układu stosunków wodnych w istniejących warunkach ukształtowania terenu. Są one obszarami o trwałym nawilgoceniu, w których występuje utrudniony odpływ wód powierzchniowych, a wody gruntowe zalegają płytko, czasami wydostając się na powierzchnię w postaci źródeł i wysięków, stanowią pomost pomiędzy wodami powierzchniowymi i wodami podziemnymi. Tereny zabagnione odgrywają niemałą rolę w gospodarce wodnej obszarów stanowiąc naturalne zbiorniki retencyjne. Oprócz tego są naturalnymi ogniskami biocenotycznymi wpływającymi na podniesienie odporności środowiska będąc jednocześnie miejscem występowania jednej trzeciej gatunków roślin i zwierząt. Stanowią dzisiaj ekosystemy zagrożone i ginące o wysokich walorach przyrodniczych.

Torfowiska dzielą się na:

- wysokie - hydrogeniczne, powstałe w glebowo-torfotwórczym procesie przetwarzania resztek roślinnych, w warunkach nadmiernej wilgotności gleby, małego wyparowywania i małej ilości składników mineralnych. Materia organiczna jest tam słabo rozłożona i silnie zakwaszona. Podstawowe gatunki to mchy z rodzaju Sphagnum (torfowce), borówka bagienna, bagno zwyczajne, żurawina zwyczajna, modrzewnica zwyczajna, wełnianka pochwowata, rosiczka okrągłolistna.
- przejściowe - hydrogeniczne, przejściowe między torfowiskami niskimi a wysokimi, powstałe w procesie torfotwórczym w warunkach zmiennego zaopatrzenia w wody gruntowe i powierzchniowe, przeważnie na wododziałach, w zagłębieniach terenu i na skraju torfowisk wysokich, na ogół mało zamulone i kwaśne, występują na siedliskach boru wilgotnego, sosnowo-brzozowego i brzozowego
- niskie - hydrogeniczne powstałe w procesie torfotwórczym w środowisku stosunkowo bogatym w składniki mineralne przy wysokim lustrze wód gruntowych, ulegające częstemu podtapianiu i pojawianiu się wód powierzchniowych, bogatych w tlen i składniki mineralne. Roślinnością torfotwórczą są zbiorowiska murawowe, łąkowo-bagiennie i leśne; wyróżnia się następujące podtypy: dolinowe, darniowe, jeziorne, olszynowe, występujące w przepływowych dolinach przy znacznym zamuleniu torfów niskich.

Tabela VII Wykaz bagien i torfowisk

L-ctwo nr	Oddz. pododdz.	Pow.	Informacje dodatkowe Kod i nazwa siedliska Natura 2000
1	2	3	4
Obręb Kostkowo			
02	12 h	0,13	
02	12 i	0,58	
02	12 n	1,02	
02	23 b	0,56	
02	23 g	0,35	
02	26 b	0,56	
02	102 d	0,07	
08	232 h	0,48	
08	254 c	0,22	
04	381 d	0,14	
03	386 a	4,80	
03	386 f	18,29	
04	392 o	0,12	
04	392 r	0,09	
07	430 l	0,11	
07	430 m	0,02	
07	430 n	0,32	
11	498 g	0,02	
11	501 p	0,16	
Razem obręb		28,04	
Obręb Konopaty			
13	584 d	1,95	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
13	585 b	0,84	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
13	586 g	0,62	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
13	590 l	0,34	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
13	593 i	0,76	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
13	594 f	3,37	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
13	597 h	1,39	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
13	600 o	0,10	
13	601 b	7,75	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
13	603 g	0,51	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
13	604 d	0,70	7140 torfowiska przejściowe i trzęsawiska
13	613 m	1,09	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
12	657 b	0,07	
12	658 m	0,93	
12	674 h	1,78	7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)
12	677 h	0,10	
Razem obręb		22,30	
Razem Nadleśnictwo		50,34	

Łączna powierzchnia bagien i torfowisk w Nadleśnictwie Lidzbark wynosi **50,34 ha**. Oprócz tego, w opisie taksacyjnym zakwalifikowano do powierzchni objętych szczególną ochroną (SZCZ CHR) płaty siedlisk przyrodniczych: 7110 (Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą) w pododdziałach: 609g, 617d, 673i (obr. Konopaty), o łącznej powierzchni 8,91 ha oraz 7140 (Torfowiska przejściowe i trzęsawiska) w pododdziałach: 608h, 678f, 679b (obr. Konopaty), o powierzchni 18,02 ha. Fragmenty siedliska 7140 (Torfowiska przejściowe i trzęsawiska) zinwentaryzowane zostały na powierzchniach pozostawionych do naturalnej sukcesji w pododdziałach: 608h, 678f, 679b (obr. Konopaty), o powierzchni 18,02 ha. Powierzchnia obszarów pozostawionych do naturalnej sukcesji na terenie Nadleśnictwa Lidzbark wynosi 485,42 ha, w tym: obr. Kostkowo 362,54 ha, obr. Konopaty 122,88 ha. Ponadto na terenie Nadleśnictwa wydzielono powierzchnie retencyjne o łącznej powierzchni 27,87 ha (obr. Kostkowo 25,84 ha, obr. Konopaty 2,03 ha).

W latach 2013-2014 w ramach programu „Ochrona torfowisk alkalicznych (7230) w młodoglacjalnym krajobrazie Polski północnej”, Klub Przyrodników sporządził dokumentację przyrodniczą torfowisk alkalicznych obiektu „Kopaniarze”. Badania sporządzono w ramach Projektu nr LIFE11 NAT/PL/423 współfinansowanego przez Unię Europejską ze środków Funduszu LIFE+ oraz środków NFOŚiGW. Dokumentacja obejmuje obiekt torfowiskowy Kopaniarze, położony w obszarze Natura 2000 „Ostoja Welska PLH280014”. Powierzchnia obiektu wynosi 2,53 ha, z czego 1,03 ha pozostaje w zarządzie Nadleśnictwa Lidzbark. Torfowisko zlokalizowane jest na terenie leśnictwa Kiełpiny, a jego fragmenty znajdują się w oddz. 163 b,c,d. Obiekt Kopaniarze reprezentuje siedlisko 7230 – torfowiska alkaliczne o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, podtyp 7230-3 Torfowiska źródliskowe i przepływowe Polski północnej. Siedlisko zostało zidentyfikowane na podstawie charakterystycznych zespołów i zbiorowisk roślinnych. Zaliczono do niego większą część nieleśnych partii torfowiska soligenicznego, łącznie z fragmentami nawiązującymi do szuwarów. Siedlisko 7230 położone jest w otoczeniu borów i lasów bagiennych (91D0). Obiekt Kopaniarze odznacza się wyjątkowymi walorami florystycznymi. Występują tu licznie bardzo rzadkie i zagrożone wyginięciem gatunki roślin naczyniowych i mszaków, wśród nich gama reliktywów glacialnych. Na szczególną uwagę zasługują rzadkie gatunki storczykowatych: lipiennik Loesela *Liparis loeselii* (gatunek wymieniony w II załączniku

Dyrektywy Siedliskowej), gółka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, wyblin jednolistny *Malaxis monophyllos*, kukułka bałtycka *Dactylorhiza baltica* i kruszczyk błotny *Epipactis palustris*. Inne występujące tu gatunki objęte ochroną w ramach prawa wspólnotowego to skalnica torfowiskowa *Saxifraga hirculus* i sierpowiec błyszczący *Hamatocaulis vernicosus*. Spośród reliktowych mszaków obecne są ponadto rzadkie w skali kraju: mszar krokiewkowaty *Paludella squarrosa*, błyszczce włosowate *Tomentypnum nitens* i błotniszek wełnisty *Helodium blandowii*.

3.4. Roślinność

3.4.1. Chronione zespoły roślinne

Zespoły roślinne reprezentują różne stadia sukcesji, różnią się składem florystycznym, strukturą i trwałością. Zespoły leśne pod względem przyrodniczym i gospodarczym należą do najważniejszych w Polsce. Wykazują one znaczną żywotność i dużą ekspansję ze względu na położenie kraju w strefie klimatu umiarkowanego, który sprzyja rozwojowi roślinności drzewiastej. Pierwotne zbiorowiska leśne zostały jednak silnie przekształcone i zmienione na skutek działalności człowieka. Obecnie zespoły leśne mogą być traktowane tylko jako zbiorowiska zastępcze, tworzące się przejściowo na miejscu zespołów pierwotnych, odpowiadających najlepiej danemu siedlisku.

Z siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty i wymienionych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r., na gruntach znajdujących się w administracji LP na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, położonych jednocześnie w zasięgu obszarów Natura 2000 stwierdzono występowanie 10 typów siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty.

Tabela VIII Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty zinwentaryzowanych w Nadleśnictwie Lidzbark na obszarach Natura 2000

L.p.	Kody typu siedliska przyrodniczego	Typy siedlisk przyrodniczych (* siedlisko o znaczeniu priorytetowym)	Powierzchnia ha	Oddział, pododdział
1	2	3	4	5
1.	3160	naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	1,39	obr. Konopaty: 584f
2.	6410	zmiennowilgotne łąki trzęślicowe	13,98	obr. Konopaty: 634b(cz.); 803o(cz.);
3.	6510	niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenathrion elatioris</i>)	0,07	obr. Konopaty: 803o(cz.);
4.	7110	* torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)	19,74	obr. Konopaty: 584d; 585b; 593i; 594f, 597h(cz.); 601b(cz.); 601d(cz.); 603g; 609g(cz.); 613m; 617d(cz.); 633n(cz.); 673i(cz.); 674h(cz.);
5.	7140	torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością <i>Scheuchzeria-Caricetea</i>)	15,94	obr. Konopaty: 586g; 590l; 597h(cz.); 601b(cz.); 604d; 608h; 678f(cz.); 679b(cz.); 698b(cz.);
6.	7230	górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak turzycowisk i mechowisk	1,44	obr. Konopaty: 627h(cz.); 634b(cz.); 803o(cz.);
7.	9170	grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)	1169,48	obr. Konopaty: 569c,h; 584a,b,g-i; 585a,c,d; 586a-c; 587a-d; 588a,b,d-h; 589d-i; 590g,i-k; 591a-c,f; 592a-c,f-h, 593b-h; 594a-d,g; 595a-g; 596a-c,f; 597a-g,i; 598d,f,j; 599a-d,g-j; 600b,c,f,j,k; 601a,c-g; 602a-d; 603a-f,h,i; 604a-c,f,g; 605a; 606a-f; 608b(cz.),c,d; 609c,d,h,i; 610a,c-h; 611a,b; 612a,b,h-k; 613a-c,j-l,n-p; 614a,f,g,k,m,n,o; 615a; 617c; 618a,f-h; 619a-j; 620a,b,d-g; 621a-f,h,j; 627c,f,g; 629h-l; 630h,i; 631a-d,g; 633a-m,o; 634c,d; 635a,c-g; 636a-d,g,h; 637a-f; 638a-i; 641a-d,g; 642a,d; 644a-c; 645a,b,i; 646a-g; 647a-g; 648a-f; 649a,b,d,f; 650a-d; 677a(cz.),b(cz.),i,j; 698d-h; 699a,b; 715c; 716c; 717c-f; 743b; 820s; 821d(cz.); 822c(cz.), 822f(cz.);
8.	91D0	* sosnowe bory i lasy bagienne (<i>Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis</i> , <i>Vaccinio uliginosi-Pinetum</i> , <i>Pino mugo-Sphagnetum</i> , <i>Sphagno gorgensohnii-Piceetum</i> i brzozowo-sosnowe lasy bagienne borealne)	23,29	obr. Konopaty: 591d(cz.); 609g(cz.); 617d(cz.); 618d(cz.); 642c; 643g; 673n,o,p; 674f(cz.),j,l,o; 678f(cz.); 679b(cz.); 680d; 681c(cz.); 692m,n(cz.),p; 693d; 803o(cz.);
9.	91E0	* łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-Fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i> , olsy źródłiskowe)	8,12	obr. Konopaty: 627b; 659c; 764c,f(cz.); 803o(cz.); 820n;
10.	91I0	* ciepłolubne dąbrowy (<i>Quercetalia pubescenti petraeae</i>)	29,34	obr. Konopaty: 691l(cz.); 712a(cz.); 712b(cz.); 739d; 835c(cz.); 836a; 836c(cz.); 867j; 881c; 882a(cz.); 883b(cz.);
Razem			1282,79	

3.4.2. Grzyby i porosty

Rola grzybów w ekosystemie leśnym jest ogromna. Są one szczególnie cenne w procesie rozkładu materii organicznej. Rozkładając martwe drewno i pniaki przyspieszają proces obiegu materii w ekosystemie leśnym. Jednocześnie szczególną uwagę zwraca się na te gatunki, które mogą powodować istotne szkody w drzewostanach.

Podczas przeprowadzanych w 2016 r. inwentaryzacji botanicznych na terenie Nadleśnictwa stwierdzono występowanie spółówki jeżowatej (*Herecium erinaceum*). Jest to gatunek grzyba objęty ochroną ścisłą, którego występowanie na terenie województwa warmińsko-marurskiego odnotowano dotychczas na trzech stanowiskach.

Spośród grzybów objętych ochroną częściową na terenie nadleśnictwa stwierdzono występowanie błyskoporka podkorkowego (*Inonotus obliquus*) oraz ozorka dębowego (*Fistulina hepatica*). Spośród gatunków rzadkich, lecz obecnie niepodlegających ochronie stwierdzono występowanie szmaciaka gałęzistego (*Sparassis cripisa*).

Szmaciak gałęzisty (Siedzuń sosnowy) *Sparassis cripisa*

Odrożyca jesionowa *Ramalina fraxinea*

Porosty, wchodzą w skład wielu ekosystemów zwłaszcza lądowych stanowią ich niezbędny składnik. Mają duży wpływ na kształtowanie mikroklimatu leśnego, stanowiąc rezerwuar wody w lesie. Porosty potrafią zwiększyć swą masę nawet kilkakrotnie, pobierając wodę z rosy, mgły i opadów atmosferycznych. Zmagazynowana woda dzięki zacienieniu jakie panuje w lesie odparowuje dosyć wolno, zapewniając w miarę równomierną wilgotność w lesie. Wyniki badań prowadzonych przez lichenologów dowodzą, że na jednym hektarze lasu porosty mogą zatrzymać do kilku hektolitrów wody. Dalsze badania naukowe wykazują, że porosty pośrednio wpływają na tworzenie się próchnicy i kiełkowanie nasion. Pokryte porostami pnie drzew są bardziej odporne na infekcje grzybowe. Porosty są najlepszym wskaźnikiem stanu sanitarnego powietrza. Liczne występowanie porostów, szczególnie krzaczkowatych wskazuje na brak zanieczyszczeń przemysłowych, na oddziaływanie których są one bardzo wrażliwe. Kwasy wydzielane przez porosty działają glebotwórczo, umożliwiając osiedlanie się wielu gatunków roślin w miejscach, w których inaczej nie mogłyby się utrzymać. Porosty znajdują też zastosowanie w przemyśle farmaceutycznym, przy wytwarzaniu barwników, są wskaźnikiem obecności złóż mineralnych.

Tabela IX Wykaz porostów

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Lokalizacja Oddział, pododdział	Informacja o ochronie
1	2	3	4
1.	Brodaczka zwyczajna <i>Usnea dasypoga</i>		ochrona częściowa
2.	Chrobotek kieliszkowaty <i>Cladonia chlorephaea</i>		
3.	Chrobotek leśny <i>Cladonia arbuscula</i>		ochrona częściowa
4.	Chrobotek reniferowy <i>Cladonia rangiferina</i>		ochrona częściowa
5.	Chrobotek różkowy <i>Cladonia cornuta</i>		
6.	Mąkla tarniowa <i>Evernia prunastri</i>		
7.	Odnóżycza jesionowa <i>Ramalina fraxinea</i>		ochrona ścisła
8.	Odnóżycza mączysta <i>Ramalina farinacea</i>		ochrona częściowa
9.	Odnóżycza opylona <i>Ramalina pollinaria</i>		ochrona częściowa
10.	Pawężnica palczasta <i>Peltigera polydactylon</i>		ochrona częściowa
11.	Pawężnica psia <i>Peltigera canina</i>		ochrona częściowa
12.	Płucnica islandzka <i>Cetraria islandica</i>		ochrona częściowa
13.	Pustułka pęcherzykowata <i>Parmelia physodes</i>		
14.	Pustułka rurkowata <i>Parmelia tubulosa</i>		ochrona częściowa
15.	Tarczownica bruzdkowana <i>Parmelia sulcata</i>		
16.	Złotorost ścienny <i>Xanthoria parietina</i>		
17.	Złotorost zwyczajny <i>Xanthoria dasypoga</i>		

3.4.4. Mchy

Mchy będąc roślinami pionierskimi na skałach lub terenach zniszczonych przez erozję, szczególnie w lasach, mają niebagatelne znaczenie dla środowiska, w którym występują. Na świeżo powstałych poboczach dróg zapobiegają obsuwaniu się ziemi. Wiele z nich jest wskaźnikami jakości gleby. Są swoistymi zbiornikami wody wchłaniając ją w dużej ilości i magazynując, dzięki czemu hamują jej odpływ ze zlewni.

Tabela X Mchów

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Lokalizacja oddział, pododdział	Informacja o ochronie
1	2	3	4
1.	Bielistka siwa <i>Leucobryum glaucum</i>		ochrona częściowa
2.	Błotniszek wełnisty <i>Helodium blandowii</i>	Obr. Kostkowo: rez. „Ostrów Tarczyński”, „Torfowisko Kopaniarze” Obr. Konopaty: 803o, 822d	ochrona ścisła (3)
3.	Błyszczce włosowate <i>Tomentypnum nitens</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze” Obr. Konopaty: 803o	ochrona częściowa
4.	Drabik drzewkowaty <i>Climacium dendroides</i>		ochrona częściowa
5.	Fałdownik nastroszony <i>Rhytidadelphus squarrosus</i>	Obr. Kostkowo: rez. „Piekielko”	ochrona częściowa
6.	Gajnik lśniący <i>Hylocomium splendens</i>		ochrona częściowa
7.	Limprichtia pośrednia <i>Limprichtia cossonii</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”	ochrona częściowa
8.	Merzyk fałdowany <i>Plagiomnium undulatum</i>		
9.	Merzyk pokrewny <i>Plagiomnium affine</i>		
10.	Mszar krokiewkowaty <i>Paludella squarrosa</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze” Obr. Konopaty: 803 o	ochrona ścisła (3)
11.	Mokradłoszka zaostrowana <i>Calliergonella cuspidata</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”, rez. „Piekielko”	ochrona częściowa
12.	Płonnik jałowcowaty <i>Polytrichum juniperinum</i>		
13.	Płonnik pospolity <i>Polytrichum commune</i>		ochrona częściowa
14.	Płonnik strojny <i>Polytrichum formosum</i>		
15.	Rokiet cyprysowaty <i>Hypnum cupressiforme</i>		
16.	Rokietnik pospolity <i>Pleurozium schreberi</i>		ochrona częściowa
17.	Próchniczek błotny <i>Aulacomnium palustre</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”	ochrona częściowa
18.	Sierpowiec (haczykowiec) błyszczący <i>Drepanocladus vernicosus</i>	Obr. Kostkowo: 29h, 64h, 77f, 137i, rez. „Ostrów Tarczyński”, „Torfowisko Kopaniarze”, Obr. Konopaty: 803o, 822d	ochrona ścisła (2), (3) Natura 2000
19.	Tęposz niski <i>Leptodictyum humile</i>	Obr. Kostkowo: rez. „Piekielko”	ochrona częściowa
20.	Torfowiec błotny <i>Sphagnum palustre</i>	Obr. Konopaty: 803o	ochrona częściowa
21.	Torfowiec frędzlowany <i>Sphagnum fimbriatum</i>	Obr. Konopaty: 803o	ochrona częściowa
22.	Torfowiec kończysty <i>Sphagnum fallax</i>		ochrona częściowa
23.	Torfowiec nastroszony <i>Sphagnum squarrosum</i>		ochrona częściowa
24.	Torfowiec obły <i>Sphagnum teres</i>	Obr. Konopaty: 803o, 822d	ochrona częściowa

Lp.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Lokalizacja oddział, pododdział	Informacja o ochronie
1	2	3	4
25.	Torfowiec okazały <i>Sphagnum riparium</i>		ochrona częściowa
26.	Torfowiec ostrolistny <i>Sphagnum capillifolium</i> (<i>S. nemoreum</i>)	Obr. Konopaty: 803o	ochrona częściowa
27.	Torfowiec Warnstorfa <i>Sphagnum warnstorffii</i>	Obr. Konopaty: 803o	ochrona częściowa
28.	Torfowiec wąskolistny <i>Sphagnum angustifolium</i>	Obr. Konopaty: 803o	ochrona częściowa
29.	Widłoząb kędzierzawy <i>Dicranum polysetum</i>		ochrona częściowa
30.	Widłoząb miotłowy <i>Dicranum scoparium</i>		ochrona częściowa

- (1) – gatunki wymagające ochrony czynnej
- (2) – gatunki, których dotyczy zakaz transportu okazów gatunków roślin dziko występujących, zgodnie z §6 ust.1 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin oraz nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w §8 pkt 3
- (3) – gatunki których nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin

Sierpowiec błyszczący - *Drepanocladus vernicosus*

3.4.5. Rośliny naczyniowe

Obszar Nadleśnictwa Lidzbark charakteryzuje się znacznym zróżnicowaniem siedlisk, bardzo urozmaiconym ukształtowaniem terenu oraz obfitością jezior, oczek wodnych, strumieni i mniejszych cieków niekiedy okresowo wysychających. Wszystko to sprzyja rozwojowi dość zróżnicowanej szaty roślinnej.

W zestawieniu przedstawionym na kolejnej stronie wymienione zostały gatunki roślin naczyniowych podlegające ochronie prawnej, które zostały odnalezione na terenie Nadleśnictwa podczas inwentaryzacji przyrodniczej w Lasach Państwowych przeprowadzonej w latach 2006-2007 oraz zainwentaryzowane przez pracowników BULiGL podczas wykonywania prac taksacyjnych w 2018 r. Listę uzupełniono o informacje zaczerpnięte z dostępnych opracowań.

Kruszczyk błotny - *Epipactis palustris*

Rosiczka okrągłolistna *Drosera rotundifolia*

Goździk piaskowy – *Dianthus arenarius*

Lipiennik Loesela - *Liparis loeselii*

Tabela XI Wykaz roślin naczyniowych objętych ochroną ścisłą

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według „Czerwonych Ksiąg”	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1.	Arnika góraska (1) <i>Arnica montana</i>	Obr. Konopaty: 881c, 892c	występuje pojedynczo	zrywanie, wykopywanie, VU	roślina światłolubna, rośnie na wrzosowiskach, łąkach, obrzeżach lasów i śródleśnych polanach	
2.	Brzoza niska <i>Betula humilis</i> (1)(3)	Obr. Kostkowo: 350b,k, „Torfowisko Kopaniarze”	występuje kępowo	osuszanie torfowisk, sukcesja roślinności zaroślowej i leśnej, EN	torfowiska i podmokłe łąki	
3.	Fiołek torfowy <i>Viola epipsila</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”		krzyżowanie się gatunku z <i>Viola palustris</i> w efekcie zastępowany przez formy mieszańcowe, osuszanie terenów podmokłych, CR	torfowiska wysokie i przejściowe z odczynem obojętnym lub słabo kwaśnym, preferuje siedliska półcieniste i widne, mokre i wilgotne,	
4.	Gółka długoostrogowa (1) <i>Gymnadenia conopsea</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”		sukcesja roślinności zaroślowej i leśnej	łąki, zarośla, obrzeża lasów i śródleśnych polanach	
5.	Gwiazdnica grubolistna <i>Stellaria crassifolia</i>	Obr. Kostkowo: rez. „Ostrów Tarczyński”		osuszanie terenów podmokłych, obniżenie poziomu wód gruntowych, VU	miejsca silnie uwodnione, obrzeża zarastających jezior mezotroficznych	
6.	Kruszczyk błotny <i>Epipactis palustris</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”, Obr. Konopaty: 634b, 803o	nieliczny, rozproszony	osuszanie terenów podmokłych	torfowiska niskie i przejściowe z odczynem zasadowym lub słabo kwaśnym	
7.	Kukułka bałtycka (1) <i>Dactylorhiza baltica</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”		osuszanie terenów podmokłych, obniżenie poziomu wód gruntowych, sukcesja roślinności zaroślowej i leśnej VU	torfowiska niskie, źródłiskowe i przepływowe, wilgotne łąki, szuwały turzycowe	

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododdział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według „Czerwonych Ksiąg”	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
8.	Kukułka Fuchsa (1) <i>Dactylorhiza fuchsii</i>	Obr. Konopaty: 803o		osuszanie terenów podmokłych, obniżenie poziomu wód gruntowych, sukcesja roślinności zaroślowej i leśnej	wilgotne lasy olszowe, podmokłe łąki i torfowiska, podmokłe zarośla na granicy z lasem	
9.	Leniec bezpodkwiatkowy (1)(2)(3) <i>Thesium ebracteatum</i>	Obr. Konopaty: 875b, 881c, 883a	występuje pojedynczo i kępowo	sukcesja wtórna w ekosystemach nieleśnych zwłaszcza w murawach, ekspansja gatunków inwazyjnych, zalesianie terenów nieleśnych, VU	miejsca umiarkowanie nasłonecznione, siedliska suche bądź świeże, pobocza dróg, linie oddziałowe	
10.	Lilia złotogłów <i>Lilium martagon</i>	Obr. Konopaty: 731b,c, 770d, 867i, 881b,c, 889b, rez. „Klonowo”, rez. „Jar Brynicy”	występuje pojedynczo	zrywanie, wykopywanie	grądy i ziołorośla	
11.	Lipiennik Loesela (1)(2)(3) <i>Liparis loeselii</i>	Obr. Kostkowo: 64a, 133a, 137i, rez. „Ostrów Tarczyński”, „Torfowisko Kopaniarze” Obr. Konopaty: 803o	występuje pojedynczo	osuszanie torfowisk, intensyfikacja rolnictwa, zaprzestanie wykaszania roślinności, VU	niskoturzycowe torfowiska niskie i przejściowe	
12.	Rosiczka okrągłolistna <i>Drosera rotundifolia</i>	Obr. Kostkowo: 90c Obr. Konopaty: 584d, 803o	występuje pojedynczo i kępowo	osuszanie torfowisk, obniżenie poziomu wód gruntowych, wydeptywanie przez zbieraczy żurawiny	brzegi jezior dystroficznych oraz torfowiska wysokie i przejściowe	
13.	Sasanka otwarta (1)(2)(3) <i>Pulsatilla patens</i>	Obr. Konopaty: 881c, 885f, 892h, 894b, 941i, 946h	występuje pojedynczo	zrywanie i wykopywanie, EN	murawy na piaskach i w borach sosnowych	
14.	Skalnica torfowiskowa (2)(3) <i>Saxifraga hirculus</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”		osuszanie terenów podmokłych, obniżenie poziomu wód gruntowych, sukcesja roślinności zaroślowej i leśnej EN	występuje na siedliskach torfowych, mszary torfowcowe i mechowiska, głównie torfowiska niskie oraz podmokłe łąki	

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododdział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według „Czerwonych Książ”	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
15.	Storczyk purpurowy (1) <i>Orchis purpurea</i>	Obr. Kostkowo: 77d	występuje pojedynczo	zrywanie i wykopywanie, VU	prześwietlone, ciepłe grądy i dąbrowy, murawy kserotermiczne	
16.	Wetnianka delikatna <i>Eriophorum graciele</i>	Obr. Kostkowo: rez. „Ostrów Tarczyński”		osuszanie torfowisk, obniżenie poziomu wód gruntowych, ekspansja drzew i krzewów oraz konkurencyjnych roślin zielnych, CR	torfowiska przejściowe o dobrym uwodnieniu, mszary torfowcowe i mechowiska	
17.	Wyblin jednolistny <i>Malaxis monophyllos</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”		osuszanie terenów podmokłych, obniżenie poziomu wód gruntowych, sukcesja roślinności zaroślowej i leśnej EN	torfowiska przejściowe i niskie	

- (1) – gatunki wymagające ochrony czynnej
(2) – gatunki, których dotyczy zakaz transportu okazów gatunków roślin dziko występujących, zgodnie z §6 ust.1 pkt 6 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin oraz nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w §8 pkt 3
(3) – gatunki których nie dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 8 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin

Klasyfikacja zagrożeń według Polskiej Czerwonej Księgi Roślin (2014):

EX – kategoria gatunków całkowicie wymarłych

EW – kategoria gatunków wymarłych w warunkach naturalnych

CR – gatunki krytycznie zagrożone

EN – gatunki zagrożone

VU – gatunki narażone

LR – kategoria gatunków niższego ryzyka

DD – stopień zagrożenia jest trudny do określenia z powodu braku dostatecznej informacji

Tabela XII Wykaz roślin naczyniowych objętych ochroną częściową

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według Czerwonych ksiąg	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1.	Bagno zwyczajne <i>Ledum palustre</i>	Obr. Kostkowo: 84b, 90c, 172d, 260c, 261b Obr. Konopaty: 643g, 673i	kępowo i łanowo	masowy zbiór i zrywanie, osuszanie terenów podmokłych	obrzeża bagien i obszarów podmokłych	
2.	Bobrek trójlistkowy <i>Menyanthes trifoliata</i>	Obr. Konopaty: 634b	pojedynczo i kępowo	masowy zbiór i zrywanie, osuszanie terenów podmokłych	podmokłe łąki, obrzeża rowów, obrzeża bagien	
3.	Cis pospolity <i>Taxus baccata</i>	Obr. Kostkowo: 437w	pojedynczo	wykopywanie młodych egzemplarzy	zbiorowiska lasów liściastych, gatunek ceniolubny	
4.	Gnidosz błotny <i>Pedicularis palustris</i>	Obr. Kostkowo: „Torfowisko Kopaniarze”		osuszanie terenów podmokłych	podmokłe łąki i obrzeża wilgotnych lasów	
5.	Gnieźnik leśny <i>Neottia nidus-avis</i>	Obr. Kostkowo: 233h rez. „Piekiełko” Obr. Konopaty: rez. „Jar Brynicy”	pojedynczo	brak	mezo- i eutroficzne lasy liściaste	
6.	Goździk piaskowy <i>Dianthus arenarius</i>	Obr. Konopaty: 652a	pojedynczo i kępowo	brak	występuje na glebach piaszczystych i suchych, łąki i wydmy	
7.	Kocanki piaskowe <i>Helichrysum arenarium</i>	Obr. Kostkowo: rez. „Piekiełko”		brak	występuje na glebach piaszczystych i suchych	
8.	Kruszczyk szerokolistny <i>Epipactis helleborine</i>	Obr. Kostkowo: 233f rez. „Piekiełko” Obr. Konopaty: 627a,b, 803o,	pojedynczo	brak	podmokłe łąki i obrzeża wilgotnych lasów	
9.	Kukułka (storczyk) krwista <i>Dactylorhiza incarnata</i>	Obr. Konopaty: 803o	pojedynczo	sukcesja roślinności w kierunku lasu , obniżenie poziomu wody gruntowej	tereny podmokłe, torfowiska przejściowe	
10.	Kukułka (storczyk) plamista <i>Dactylorhiza maculata</i>	Obr. Kostkowo: 77d	pojedynczo	brak	podmokłe łąki i obrzeża wilgotnych lasów	
11.	Kukułka (storczyk) szerokolistna <i>Dactylorhiza majalis</i>	Obr. Kostkowo: 77d, rez. „Piekiełko” 233j,l, Obr. Konopaty: 634b, 803o, 822d	pojedynczo	brak	podmokłe łąki i obrzeża wilgotnych lasów	

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododdział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według Czerwonych ksiąg	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
12.	Kukułka (storczyk) sp. <i>Dactylorhiza sp.</i>	Obr. Kostkowo: 24h, 133a	pojedynczo	brak	podmokłe łąki i obrzeża wilgotnych lasów	
13.	Listera jajaowata <i>Listera ovata</i>	Obr. Konopaty: 803o	pojedynczo	osuszanie terenów podmokłych	wilgotne łąki, brzegi rowów odwadniających dawne torfowiska	
14.	Naparstnica zwyczajna <i>Digitalis grandiflora</i>	Obr. Kostkowo: 210d, 211i, Obr. Konopaty: 652c, 684i, 731b, rez. „Jar Brynicy”	pojedynczo i grupowo	brak	nasłonecznione miejsca w widnych lasach, na zrębach, uprawach w lukach i prześwietlonych d-stanach na żyznych siedliskach	
15.	Orlik pospolity <i>Aquilegia vulgaris</i>	Obr. Konopaty: 684i, 712b, rez. „Jar Brynicy”	pojedynczo	brak	prześwietlone lasy liściaste i zarośla, przydroża	
16.	Pluskwica eurpejska <i>Cimicifuga europea</i>	Obr. Kostkowo: 235c rez. „Piekiełko” Obr. Konopaty: 713a, rez. „Jar Brynicy”	pojedynczo i grupowo	brak	siedliska świeże i wilgotne, lasy liściaste i zarośla	
17.	Pomocnik baldaszkowy <i>Chimaphila umbellata</i>	Obr. Konopaty: 722a, 810d, 820b, rez. „Jar Brynicy”	występuje kępowo (kilkanaście sztuk)	brak	gatunek światło i ciepłolubny, charakterystyczny dla borów sosnowych	
18.	Rokitnik zwyczajny <i>Hippophae rhamnoides</i>	Obr. Kostkowo: 76b	kępowo	brak	występuje na glebach piaszczystych i suchych,	
19.	Turówka leśna <i>Hierochloe australis</i>	Obr. Kostkowo: rez. „Piekiełko”		brak	preferuje świeże gleby mineralne, najczęściej można ją spotkać w borach mieszanych, acydofilnych dąbrowach oraz w borach sosnowych	
20.	Wawrzynek wilczetyko <i>Daphne mezereum</i>	Obr. Kostkowo: 17g, 85b, 86j, 105j, 138a, rez. „Piekiełko” Obr. Konopaty: 580c, 820l, rez. „Jar Brynicy”	występuje grupowo i pojedynczo	zrywanie, łamanie wydeptywanie, zalanie wodą (bobry)	w drzewostanach starszych klas wieku, na siedliskach gładowych pod okapem drzewostanu	

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Oddział, pododdział	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń według Czerwonych ksiąg	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
21.	Widłak goździsty <i>Lycopodium clavatum</i>	Obr. Kostkowo: 8b, 97b, 444d Obr. Konopaty: 782g, 984c	łanowo, gatunek częsty	brak	acydofilne bory sosnowe, gleby suche, ubogie w składniki pokarmowe, bardzo kwaśne	
22.	Widłak jałowcowaty <i>Lycopodium annotinum</i>	Obr. Kostkowo: 84f, 85d, 85f, 189c, 384a Obr. Konopaty: 670b, 686a, 687c, 701a, 705c, 807i, 811i, 863b, 929a, 944b, 951a, 961b	łanowo, gatunek częsty	brak	lasy igłasy, gleby kwaśne lub bardzo kwaśne	
23.	Widłak wroniec <i>Huperzia selago</i>	Obr. Konopaty: 674l	pojedynczy płat	brak	lasy igłasy, gleby kwaśne lub bardzo kwaśne	
24.	Widłak (widlicz) spłaszczony <i>Diphasiastrum complanatum</i>	Obr. Kostkowo: 352g Obr. Konopaty: 766h, 780l, 1004a	dynamika: na stałym poziomie	brak	gleby kwaśne, na zacienionych siedliskach borowych,	
25.	Zimoziół północny <i>Linnaea borealis</i>	Obr. Konopaty: 795a	występuje pojedynczo i grupowo	prace zrywkowe lub wypalanie gałęzi	bory świerkowe, sosnowe i mieszane	

Tabela XIII Wykaz roślin naczyniowych rzadkich regionalnie

Nadleśnictwo Lidzbark

L.p	Gatunek (nazwa polska i łacińska)	Obręb oddz., pododdz.	Opis ogólny, sposób występowania, dynamika rozwojowa (zanik, zwiększenie areалу)	Zagrożenia oraz kategoria zagrożeń wg „Czerwonych ksiąg”	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1.	Bukwica zwyczajna <i>Stachys officinalis</i>	Obr. Konopaty: 881c	grupowo	brak	prześwietlone lasy i zarośla, łąki, murawy	
2.	Goździk kropkowany <i>Dianthus deltoides</i>	Obr. Konopaty: 553g	pojedynczo	brak	gatunek światłolubny, preferuje tereny piaszczyste, suche łąki, zbocza, nieużytki	
3.	Rutewka okrągłolistna <i>Thalictrum aquilegiifolium</i>	Obr. Konopaty: 803g,o	kępowo, grupowo	brak	wilgotne lasy, zarośla, łąki	

3.5. Drzewostany

Leśna szata roślinna jest najwyższą zorganizowaną i naturalną formacją roślinną na Ziemi. Gatunki drzewiaste, które współtworzą zespoły leśne są w niej gatunkami dominującymi. W specyficzny sposób kształtują one warunki środowiska leśnego będąc jednocześnie źródłem biologicznej różnorodności tego środowiska oraz wpływając na procesy, które decydują o żyzności siedlisk i zdolności gromadzenia węgla. Drzewostany są też bardzo ważnym elementem decydującym o pięknie i urozmaiceniu krajobrazu. W Polsce gatunkami lasotwórczymi jest 38 gatunków drzew, w tym 31 to gatunki liściaste i 7 iglaste. Dla porównania na terenie Europy występuje 80 gatunków drzew, natomiast w Ameryce Północnej około 200.

3.5.1. Bogactwo gatunkowe i struktura

Obszary znajdujące się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Lidzbark cechuje bardzo duże zróżnicowanie i niejednorodność. Dotyczy to żyzności gleb i siedlisk, ich zaopatrzenia w wodę oraz ukształtowania terenu. Wszystko to sprawia, że drzewostany tworzą tu formacje o bardzo różnorodnej strukturze. Głównymi gatunkami lasotwórczymi w Nadleśnictwie są sosna, dąb, brzoza, olcha i świerk.

Według rzeczywistego udziału powierzchniowego gatunków drzew w typach siedliskowych lasu sosna zwyczajna jest gatunkiem występującym na zdecydowanej większości siedlisk i zajmuje największą powierzchnię 76,15%. Dąb najczęściej występuje w domieszce, ale na bardziej żyznych siedliskach bywa gatunkiem panującym – 6,82%. Brzoza brodawkowata występuje we wszystkich typach siedliskowych lasu, a jej udział wynosi 6,72%. Duży udział wilgotnych i bagiennych siedlisk determinuje znaczny udział olszy czarnej – 3,06 %, oraz świerka pospolitego – 2,38%. Ponadto w drzewostanach Nadleśnictwa występują: buk zwyczajny – 1,36%, modrzew europejski – 1,24%, grab pospolity – 1,22%, lipa drobnolistna – 0,43%, topola osika – 0,21%, dąb czerwony – 0,11%, klon jawor – 0,09%, klon zwyczajny – 0,08%, olcha szara – 0,05%, jesion wyniosły, wiąz szypułkowy, robinia akacjowa – 0,02%, dąglezja zielona – 0,01%, jodła pospolita, sosna wejmutka, sosna banksa, wierzba – 0,00%.

Tabela XIV Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów wg grup wiekowych i bogactwa gatunkowego

Obręb, nadleśnictwo	Bogactwo gatunkowe, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obręb KOSTKOWO	jednogatunkowe	294,08	2332,17	662,37	3288,62	26,0
		42619	674747	237470	954836	28,4
	dwugatunkowe	532,31	2024,30	808,23	3364,84	26,6
		66201	611097	294037	971335	28,9
	trzygatunkowe	780,25	1359,96	689,45	2829,66	22,3
		73966	387295	236311	697573	20,7
	cztero- i więcej gatunkowe	910,14	1564,65	704,34	3179,13	25,1
		97061	429905	214851	741817	22,0
Obręb KONOPATY	jednogatunkowe	297,45	2497,08	1620,30	4414,83	36,3
		58169	718163	615257	1391589	39,0
	dwugatunkowe	697,97	1575,34	1397,27	3670,58	30,2
		97432	470713	538532	1106676	31,0
	trzygatunkowe	813,10	729,09	991,00	2533,19	20,8
		68533	206411	378684	653628	18,3
	cztero - i więcej gatunkowe	459,26	527,62	559,34	1546,22	12,7
		47390	149491	218553	415434	11,6
Nadleśnictwo LIDZBARK	jednogatunkowe	591,53	4829,25	2282,67	7703,45	31,0
		100789	1392911	852727	2346426	33,8
	dwugatunkowe	1230,28	3599,64	2205,50	7035,42	28,3
		163633	1081809	832569	2078011	30,0
	trzygatunkowe	1593,35	2089,05	1680,45	5362,85	21,6
		142499	593707	614995	1351201	19,5
	cztero - i więcej gatunkowe	1369,40	2092,27	1263,68	4725,35	19,0
		144451	579396	433404	1157251	16,7

Tabela XV Zestawienie powierzchni i miąższości drzewostanów wg grup wiekowych i struktury

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obręb KOSTKOWO	jednopiętrowe	2516,78	7161,22	2388,71	12066,71	95,3
		279848	2075217	839445	3194510	94,9
	dwupiętrowe	0,00	26,31	113,55	139,86	1,1
		0	10134	55814	65948	2,0
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	93,55	362,13	455,68	3,6
		0	17694	87410	105104	3,1
Obręb KONOPATY	jednopiętrowe	2267,78	5255,55	3758,33	11281,66	92,7
		271523	1518215	1460157	3249895	91,1
	dwupiętrowe	0,00	26,31	113,55	139,86	1,1
		0	10134	55814	65948	2,0
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	10,29	528,66	538,95	4,4
		0	1953	158187	160140	4,5
Nadleśnictwo LIDZBARK	jednopiętrowe	4784,56	12416,77	6147,04	23348,37	94,0
		551371	3593432	2299602	6444405	93,0
	dwupiętrowe	0,00	89,60	394,47	484,07	1,9
		0	34744	188496	223240	3,2
	wielopiętrowe	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	o budowie przerębowej	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0
		0	0	0	0	0,0
	w KO i KDO	0,00	103,84	890,79	994,63	4,0
		0	19647	245597	265244	3,8

3.5.2. Pochodzenie

Charakterystykę ich pochodzenia przedstawia tabela zamieszczona poniżej:

Tabela XVI Zestawienie powierzchni i miąższości wg pochodzenia drzewostanów oraz grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Struktura drzewostanów, drzewostany	Powierzchnia [ha]/ miąższość [m ³]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obręb KOSTKOWO	z panującym gat. obcym	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	odroślowe	0,40 60	12,46 2506	0,00 0	12,86 2567	0,1 0,1
	z samosiewu	124,59 8493	106,19 24113	8,60 1874	239,38 34480	1,9 1,0
	z sadzenia	1293,12 140068	2934,47 842057	1364,86 429800	5592,45 1411926	44,2 42,0
	brak informacji	1098,67 131226	4227,96 1234368	1490,93 550995	6817,56 1916589	53,8 56,9
Obręb KONOPATY	z panującym gat. obcym	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	odroślowe	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	z samosiewu	299,05 10380	71,73 65	12,89 2683	383,67 13128	3,2 0,4
	z sadzenia	728,18 91032	1172,52 336403	864,29 356378	2764,99 783813	22,7 22,0
	brak informacji	1240,55 170111	4084,88 1208310	3690,73 1391966	9016,16 2770386	74,1 77,7
Nadleśnictwo LIDZBARK	z panującym gat. obcym	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	plantacje drzew szybkorosnących	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	odroślowe	0,40 60	12,46 2506	0,00 0	12,86 2567	0,1 0,0
	z samosiewu	423,64 18873	177,92 24179	21,49 4556	623,05 47608	2,5 0,7
	z sadzenia	2021,30 231101	4106,99 1178461	2229,15 786178	8357,44 2195739	33,7 31,7
	brak informacji	2339,22 301337	8312,84 2442677	5181,66 1942961	15833,72 4686975	63,8 67,6

Tabela XVII Wykaz drzewostanów do intensywnej przebudowy

Oddział pododdział	Typ siedliskowy lasu	Skrócony opis d-stanu (gat. pan., wiek, bonitacja, zadrzew.)	Powierzchnia w ha	Miąższość na całej powierzchni m ³ brutto	Okres przebudowy
1	2	3	4	5	6
Obręb Kostkowo					
173c	BMŚW	BRZ 60 III 0,6	4,22	802	10
178p	LW	ŚW 50 I 0,4	1,68	232	10
273g	LMŚW	SO 50 I 0,6	0,60	102	10
289m	LŚW	ŚW 45 I 0,6	1,74	336	10
294c	LMŚW	SO 60 IA 0,6	1,45	323	10
294g	LMŚW	ŚW 50 I 0,5	0,61	137	10
297f	LMŚW	ŚW 50 I 0,7	6,08	1641	10
333f	LŁ	ŚW 50 I 0,7	0,75	243	10
346g	LMŚW	SO 75 IA 0,5	0,90	213	10
387g	LMŚW	ŚW 40 I 0,6	1,28	197	10
437k	LMŚW	SO 50 I 0,6	1,38	256	10
Razem obręb Kostkowo			20,69	4482	
Obręb Konopaty					
558c	LMŚW	ŚW 50 I 0,4	0,95	162	10
1005c	BMŚW	SO 68 II 0,4	0,71	99	10
1021a	OL	OL 50 III 0,5	1,24	172	10
Razem obręb Konopaty			2,90	433	
Ogółem Nadleśnictwo Lidzbark			23,59	4915	

Do przebudowy przeznaczono drzewostany o słabym zadrzewieniu, drzewostany uszkodzone przez różne czynniki oraz niektóre drzewostany o słabej jakości niezgodne z typem drzewostanu.

4. Fauna

Tereny w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark są bardzo zróżnicowane. Warunki fizjograficzne tego terenu charakteryzują się dużym urozmaiceniem. Duże jest również zróżnicowanie siedlisk umożliwiających występowanie wielu gatunków fauny. Jest ona w tych stronach bogata i spotkać można wśród jej licznych przedstawicieli gatunki już rzadkie, a nawet zagrożone wyginięciem. Fauna tego regionu jest bogata i bardzo interesująca. Wśród bezkręgowców dominują owady. Licznie występują płazy i gady. Prawdziwą atrakcją regionu są ptaki związane z lasami oraz z wodami. Śródleśne zabagnione łąki, torfowiska, bagna, nadjeziorne moczary to ulubione biotopy żurawia. Warmia i Mazury są jedną z największych ostoi tego gatunku w Polsce i Europie Środkowej. Wiosną i jesienią charakterystycznym elementem krajobrazu są klucze wędrujących gęsi i żurawi.

Wykazy płazów i gadów oraz ssaków zostały sporządzone na podstawie list zamieszczonych w poprzednim programie ochrony przyrody oraz uzupełnione o wyniki powszechnej inwentaryzacji siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory przeprowadzonej na gruntach Lasów Państwowych w latach 2006-2008 dla celów projektu obszarów Natura 2000. Wyniki tej inwentaryzacji aktualizowane przez pracowników Nadleśnictwa na bieżąco każdego roku również uwzględniono w niniejszym opracowaniu. Ponadto wykorzystano informacje zawarte w planach ochrony istniejących na terenie Nadleśnictwa rezerwatów oraz wyniki inwentaryzacji ornitologicznej dla obszaru Natura 2000 Doliny Wkry i Mławki PLB140008 oraz dla trzech obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty: Ostoja Lidzbarska PLH280012, Ostoja Welska PLH280014, Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015, a także informacje zawarte w planach zadań ochronnych dla tych obszarów.

4.1. Owady

Owady dominujące wśród bezkręgowców odznaczają się największą różnorodnością gatunkową. Stanowią najbogatszą grupę całego świata zwierzęcego.

Spośród owadów objętych ochroną ścisłą znajdujących się jednocześnie na liście gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (Rozporządzenie Ministra Środowiska z 13 kwietnia 2010 r.; tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1713) na terenie Nadleśnictwa stwierdzono występowanie takich gatunków jak:

- zalotka większa – *Leucorrhinia pectoralis* - obręb Konopaty, oddz. 553h, 584f;
- pachnica dębowa – *Osmoderma eremita* – obr. Konopaty, oddz. 629d;
- czerwończyk nieparek – *Lycaena dispar* – obr. Kostkowo, oddz. 254g; obr. Konopaty, oddz. 614c, 629d, 639c, 952l;

(Dane z inwentaryzacji przyrodniczej nadleśnictwa zebrane przez specjalistów na zlecenie Nadleśnictwa Lidzbark w 2007 r.)

Pachnica dębowa - *Osmoderma eremita*

Spośród innych gatunków występujących na terenie Nadleśnictwa na uwagę zasługują objęte ochroną częściową dość liczne biegacze (*Corabus sp.*) i trzmiele (*Bombus sp.*).

4.2. Mięczaki

Z gromady mięczaków dość często występuje objęty ochroną częściową ślimak winniczek.

4.3. Płazy i gady

Płazy i gady występują w Polsce dość licznie, chociaż ilość gatunków tych zwierząt jest stosunkowo niewielka.

Płazy są zwierzętami zmiennocieplnymi, żyjącymi w środowisku ziemno-wodnym. Wszystkie płazy przechodzą metamorfozę czyli cykl zmian morfologicznych

i anatomicznych jak też sposobu życia pozazarodkowych stadiów rozwojowych (np. skrzek – kijanka – okaz doskonały). Obfite występowanie płazów jest wskaźnikiem niewielkiego zanieczyszczenia środowiska (ich naga skóra jest wrażliwa na występowanie zanieczyszczeń wód i powietrza).

Gady podobnie jak płazy są zwierzętami zmiennocieplnymi, lecz przystosowanymi do życia na lądzie (lub wtórnie do życia w wodzie).

Na terenie Nadleśnictwa Lidzbark występują gatunki płazów i gadów charakterystycznych dla tego regionu. Populacje większości z nich są stabilne, co potwierdziła powszechna inwentaryzacja przyrodnicza z 2007 r.

Status zagrożenia wg Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt (2001).

- **EXP** (Extinct in Poland) - gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe
- **CR** (Critically Endangered) - gatunek skrajnie zagrożony
- **EN** (Endangered) - gatunek bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożony wyginięciem
- **VU** (Vulnerable) - gatunek wysokiego ryzyka, narażony na wyginięcie
- **NT** (Near Threatened) - gatunek niższego ryzyka, ale bliski zagrożenia
- **LC** (Least Concern) - gatunek w kraju niewykazujący na razie regresu populacyjnego i nienależący do zbyt rzadkich, a nawet lokalnie i/lub czasowo zwiększający swój stan posiadania, a także taki, który reprezentowany jest przez populacje marginalne, ledwie zaznaczające się i nietrwałe

Tabela XVIII Wykaz płazów i gadów występujących na terenie Nadleśnictwa Lidzbark

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areal)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowan e	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Płazy Amphibia									
1.	Traszka zwyczajna <i>Triturus vulgaris</i>								ochrona częściowa (1)
2.	Traszka grzebieniasta <i>Triturus cristatus</i>	Obr. Kostkowo: 45a, 46b			NT				* ochrona ścisła (1), (x)
3.	Kumak nizinny <i>Bombina bombina</i>	Obr. Kostkowo: 44a, 45a, 46b, 94d, 363i, 390k, 400c, 407d Obr. Konopaty: 570b, 658m							* ochrona ścisła (1), (x)
4.	Grzebiuszka ziemna <i>Pelobates fuscus</i>								ochrona ścisła (1)
5.	Ropucha szara <i>Bufo bufo</i>								ochrona częściowa (1)
6.	Ropucha zielona <i>Bufo viridis Laurenti</i>								ochrona ścisła (1)
7.	Ropucha paskówka <i>Bufo calamita</i>								ochrona ścisła (1)
8.	Rzekotka drzewna <i>Hyla arborea</i>								ochrona ścisła (1)
9.	Żaba trawna <i>Rana temporaria</i>								ochrona częściowa (1)
10.	Żaba wodna <i>Rana esculenta</i>								ochrona częściowa (1), (4)

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areal)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
11.	Żaba jeziorkowa <i>Rana lessonae</i>								ochrona częściowa (1), (4)
12.	Żaba moczarowa <i>Rana arvalis</i>								ochrona ścisła (1)
Gady Reptilia									
13.	Jaszczurka żyworodna <i>Lacerta vivipara</i>				brak				ochrona częściowa (1)
14.	Jaszczurka zwinka <i>Lacerta agilis</i>				brak				ochrona częściowa (1)
15.	Padalec zwyczajny <i>Anguis fragilis linnaeus</i>				zwiększony ruch pojazdów				ochrona częściowa (1)
16.	Zaskroniec zwyczajny <i>Natrix natrix</i>				brak				ochrona częściowa (1)
17.	Żmija zygzakowata <i>Vipera Berus</i>				tępienie przez człowieka				ochrona częściowa (1), (4)

* gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty

(1) – gatunek, którego dotyczy zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia

(4) – gatunek, którego dotyczy odstępstwo, o którym mowa w § 9 pkt 6 rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 16 grudnia 2016 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt

(x) – gatunek wymagający ochrony czynnej

4.4. Ptaki

Na terenie naszego kraju stwierdzono stałe występowanie lub sporadyczne pojawianie się około 450 gatunków ptaków (Polska Komisja Faunistyczna, 2012), w tym 36 gatunków ptaków szponiastych (w Europie występuje 38 gatunków ptaków drapieżnych, na świecie około 290 gatunków).

Tereny w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark charakteryzują się wysokim stopniem zalesienia oraz różnorodnymi biotopami sprzyjającymi występowaniu bogatej awifauny. Znajdują się tu miejsca bytowania m.in. bociana czarnego, bielika, orlika krzykliwego i wielu innych interesujących gatunków ptaków.

Ptaki szponiaste, które pełniąc rolę selekcyjną i sanitarną są ważnym i niezbędnym czynnikiem w ekosystemach, wpływającym na jakość biotopu, zostały otoczone szczególną opieką. W Polsce pierwsze przepisy o ochronie strefowej gniazd zagrożonych gatunków ptaków szponiastych wprowadzili leśnicy. Okręgowy Zarząd Lasów Państwowych w Szczecinie objął ochroną stanowiska lęgowe bielika w 1969 r., a w latach siedemdziesiątych wprowadzono tę formę ochrony wokół stanowisk orłów na terenie OZLP w Olsztynie. W 1981 r. Naczelny Dyrektor Lasów Państwowych wydał zarządzenie o wyznaczeniu stref ochronnych w promieniu 200 m wokół gniazd bielików, rybołowów i orłów przednich. Obecnie regulacje prawne dotyczące wielkości stref i gatunków objętych ochroną strefową zawarte są w Ustawie o ochronie przyrody oraz w rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy.

Liczba ptaków szponiastych jest istotnym wskaźnikiem stanu środowiska naturalnego ponieważ bardzo silnie reagują one na wszelkie skażenia. Większość gatunków związana jest z lasem, znajdując warunki do życia w większych kompleksach leśnych o dużym zróżnicowaniu siedlisk i struktury drzewostanów, w pobliżu zbiorników wodnych, bagien i torfowisk. Według stanu na dzień 1.01.2019 r. na terenie Nadleśnictwa Lidzbark odnotowano występowanie 3 gatunków ptaków objętych ścisłą ochroną gatunkową, dla których ustalane są granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania. Gniazda z wyznaczonymi strefami ochrony ścisłej mają tutaj: orlik krzykliwy – 8 stanowisk, bielik – 1 stanowisko oraz bocian czarny – 1 stanowisko. Szczegółowa lokalizacja wyznaczonych stref ochrony ścisłej znajduje się w siedzibie Nadleśnictwa i nie jest ogólnie dostępna.

W strefach ochrony ścisłej nie są wykonywane żadne prace. Sporadycznie po uzgodnieniu z właściwym terytorialnie Dyrektorem Regionalnym Ochrony Środowiska mogą być przeprowadzone prace pielęgnacyjne np. wykonanie cięć sanitarnych po huraganie. Charakterystyczną cechą większości stref jest występowanie w nich jałowego posuszu. Dzięki temu fragmenty lasów znajdujących się w strefach cechuje wzrost bioróżnorodności między innymi o gatunki związane z martwym drewnem.

Bocian czarny jest gatunkiem rzadkim, chociaż ostatnio w Polsce notuje się wzrost jego liczebności. Dotąd był postrzegany jako ptak płochliwy, unikający człowieka. Jednak w ciągu ostatnich kilku lat obserwowana jest zmiana zachowań bociana czarnego. Coraz częściej pojawia się w pobliżu osad ludzkich, szukając odpowiadających mu żerowisk. Gniazda zakłada w zacisznych, starych lasach. Pokarm zdobywa na rozlewiskach rzek i strumieni, bagnach i podmokłych łąkach. Jest ptakiem wędrownym. Na zimowiska w Afryce odlatuje w sierpniu lub wrześniu, powracając zazwyczaj do tych samych gniazd na początku kwietnia.

Obszary funkcjonalne tego gatunku obejmują miejsce lęgowe w starodrzewiach z wiekowymi drzewami liściastymi, także podobne drzewostany w najbliższej okolicy w promieniu 500 m od gniazda. Obszarami funkcjonalnymi są również różnej wielkości cieki znajdujące się na terenach leśnych i nieleśnych, oczka wodne, stawy, bagienka, podmokłe śródleśne łąki, gdyż stanowią miejsca żerowania.

Orlik krzykliwy jest niezbyt często występującym wędrownym ptakiem drapieżnym. W Polsce uznawany jest jako nieliczny gatunek lęgowy, chociaż na terenie Polski północno-wschodniej jego populacja jest oceniana jako średnio liczna. W 2011 r. jego liczebność w kraju szacowano na 2300-3300 par (Neubauer et al. 2011). Krajowy trend liczebności oceniany jest jako stabilny. Orlik preferuje mozaikę siedlisk z udziałem lasów (często podmokłych olsów), wilgotnych łąk i pastwisk. Nie ma szczególnych wymagań co do miejsc gniazdowania. Bardzo ważną rolę odgrywają tereny łowieckie. W przypadku gniazd zlokalizowanych w stosunkowo dużych i zwartych kompleksach, istotne znaczenie mają wszelkiego rodzaju śródleśne łąki, nieużytki i zabagnienia. Orliki polują przede wszystkim na gryzonie, ale również na płazy, gady oraz większe owady. Zalesianie takich terenów może w sposób istotny ograniczyć dostępność bazy

pokarmowej. Ulubionym miejscem zakładania gniazd są małe kompleksy leśne otoczone łąkami, nieużytkami i polami. Zagrożeniem na tych terenach może być zmiana gospodarki rolnej idącej w kierunku wysokowydajnych, intensywnie nawożonych monokultur oraz osuszanie terenów podmokłych. We wrześniu ptaki odlatują na zimę do Afryki, skąd powracają w kwietniu.

Obszary funkcjonalne orlika krzykliwego to miejsce gniazdowania objęte ochroną strefową, a także podobne wiekowo drzewostany w promieniu około 500 m oraz wszelkie tereny z niską roślinnością, na których żeruje: łąki śródleśne, poletka łowieckie, niezalesione doliny rzek i strumieni, bagna i torfowiska. Dla orlika ważne są obszary użytkowane rolniczo sąsiadujące z lasem. Dlatego też zalesianie gruntów porolnych przylegających do kompleksów leśnych, w których orlik gniazduje nie jest zalecane, a wręcz szkodliwe.

Bielik to częściowo osiadły, rzadki ptak drapieżny, o rozpiętości skrzydeł do 2,4 m. Bielik preferuje do gniazdowania stare, mało penetrowane przez ludzi lasy, a jako żerowiska wykorzystuje różnego rodzaju zbiorniki wodne: jeziora, stawy rybne, niewielkie zbiorniki, chętnie korzysta również z padliny. W starych drzewostanach w pobliżu zbiorników wodnych buduje olbrzymie gniazda o wysokości dochodzącej do 5-6 m i średnicy 2,5 m. Okres lęgowy od lutego do kwietnia. Żywi się rybami, ptakami, drobnymi ssakami, padliną. Na obszarze Polski bielik zaliczany jest do bardzo nielicznych, lokalnie nielicznych ptaków lęgowych. Bardziej powszechnie występuje na północy i zachodzie kraju. Obserwowany jest wzrost liczby par gniazdujących we wschodniej Polsce. Krajową populację bielika szacuje się na około 1 250–1 700 par (Neubauer et al. 2011).

Obszary funkcjonalne bielików to miejsca gniazdowania poszczególnych par objęte ochroną strefową oraz wszystkie jeziora i rzeki wraz z pasem drzewostanów wzdłuż linii brzegowej. Owe pasy drzewostanów położonych wzdłuż jezior, rzek i cieków wodnych w zasadzie obejmują wyznaczone już w planie urządzenia lasu strefy ekotonowe.

Listę gatunków ptaków występujących w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark przyjęto z poprzedniego programu ochrony przyrody. Część informacji uzyskano dzięki powszechnej inwentaryzacji przyrodniczej Natura 2000 wykonanej przez Lasy

Państwowe. 10 lat temu listę tę opracowano według systematyki Jonssona (1991r.), z uwzględnieniem gatunków lęgowych oraz statusu zagrożenia wg Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt (2001). Listę tę uzupełniono o gatunki ptaków wymienione w opracowaniu z inwentaryzacji obszaru Natura 2000 Doliny Wkry i Mławki PLB140008 oraz w planie zadań ochronnych dla tego obszaru. Obecną listę gatunków ptaków występujących w zasięgu Nadleśnictwa dostosowano do systematyki zastosowanej w Przewodniku Collinsa „Ptaki” (2011).

Tabela XIX Gatunki dziko występujących ptaków w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark, dla których wymagane jest ustalenie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r., Dz. U. z 2016 r., poz. 2183)

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Strefa ochrony całorocznej	Strefa ochrony okresowej	Okresowy termin ochrony
1	2	3	4	5	6
1.	bocian czarny	<i>Ciconia nigra</i>	200 m od gniazda	500 m od gniazda	15.03—31.08
2.	bielik	<i>Haliaeetus albicilla</i>	200 m od gniazda	500 m od gniazda	1.01—31.07
3.	orlik krzykliwy	<i>Clanga pomarina</i>	100 m od gniazda	500 m od gniazda	1.03—31.08

Tabela XX Wykaz gatunków ptaków występujących na terenie Nadleśnictwa Lidzbark

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areal)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowan e	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Łabędź niemy <i>Cygnus olor</i>								ochrona ścisła (2)
2.	Łabędź krzykliwy <i>Cygnus cygnus</i>								ochrona ścisła (2)*
3.	Gęś białoczelna <i>Anser albifrons</i>								
4.	Gęś zbożowa <i>Anser fabalis</i>								
5.	Gęgawa <i>Anser anser</i>								
6.	Krzyżówka <i>Anas platyrhynchos</i>								
7.	Krakwa <i>Anas strepera</i>								ochrona ścisła (2), x
8.	Rożeniec <i>Anas acuta</i>				EN				ochrona ścisła (2), x
9.	Płaskonos <i>Anas clypeata</i>								ochrona ścisła (2), x
10.	Świstun <i>Anas penelope</i>				CR				ochrona ścisła (2),
11.	Cyraneczka <i>Anas crecca</i>								
12.	Cyranka <i>Anas querquedula</i>								ochrona ścisła (2), x

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowan e	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
26.	Nur czarnoszyi <i>Gavia arctica</i>				EXP				ochrona ścisła (2) *
27.	Zausznik <i>Podiceps nigricollis</i>								ochrona ścisła (2)
28.	Perkozek <i>Tachybaptus ruficollis</i>								ochrona ścisła (2)
29.	Perkoz dwuczuby <i>Podiceps cristatus</i>								ochrona ścisła (2)
30.	Perkoz rdzawoszyi <i>Podiceps grisegena</i>								ochrona ścisła (2)
31.	Kormoran <i>Phalacrocorax carbo</i>								ochrona częściowa (2)
32.	Bąk <i>Botaurus stellaris</i>				LC				ochrona ścisła (2) *
33.	Bączek <i>Ixobrychus minutus</i>				VU				ochrona ścisła (2), x *
34.	Czapla biała <i>Ardea alba</i>								ochrona ścisła (2) *
35.	Czapla siwa <i>Ardea cinerea</i>								ochrona częściowa (2)
36.	Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>								ochrona ścisła (2), x *
37.	Bocian czarny <i>Ciconia nigra</i>								ochrona strefowa (2), (3), x *
38.	Bielik <i>Haliaeetus albicilla</i>				LC				ochrona strefowa (2), (3) *

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areal)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
39.	Orzełek (włochaty) <i>Aquila pennata</i>				CR				ochrona strefowa (2), (3), x *
40.	Orlik krzykliwy <i>Aquila pomarina</i>				LC				ochrona strefowa (2), (3), x *
41.	Rybołów <i>Pandion haliaetus</i>				VU				ochrona strefowa (1), (3), x *
42.	Kania ruda <i>Milvus milvus</i>				NT				ochrona strefowa (2), (3), x *
43.	Kania czarna <i>Milvus migrans</i>				NT				ochrona strefowa (2), (3), x *
44.	Błotniak łąkowy <i>Circus pygargus</i>								ochrona ścisła (2), (3), x*
45.	Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>								ochrona ścisła (2), (3), x*
46.	Błotniak zbożowy <i>Circus cyaneus</i>				VU				ochrona ścisła (2), (3), x*
47.	Myszołów <i>Buteo buteo</i>								ochrona ścisła (2), (3)
48.	Myszołów włochaty <i>Buteo lagopus</i>								ochrona ścisła (2)
49.	Trzmielojad <i>Pernis apivorus</i>								ochrona ścisła (2), (3)*
50.	Krogulec <i>Accipiter nisus</i>								ochrona ścisła (2), (3)
51.	Jastrząb <i>Accipiter gentilis</i>								ochrona ścisła (2), (3)

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
52.	Pustułka <i>Falco tinnunculus</i>								ochrona ścisła (2)
53.	Kobuz <i>Falco subbuteo</i>								ochrona ścisła (2), (3), x
54.	Kobczyk <i>Falco vespertinus</i>				EXP				ochrona ścisła (2)
55.	Wodnik <i>Rallus aquaticus</i>								ochrona ścisła (2)
56.	Kropiatka <i>Porzana porzana</i>								ochrona ścisła (2), x *
57.	Zielonka <i>Porzana parva</i>				NT				ochrona ścisła (2) *
58.	Kokoszka wodna <i>Gallinula chloropus</i>								ochrona ścisła (2)
59.	Łyska <i>Fulica atra</i>								
60.	Żuraw Grus grus								ochrona ścisła (2) *
61.	Sieweczka rzeczna <i>Chardrius dubius</i>								ochrona ścisła (2)
62.	Siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>				EXP				ochrona ścisła (2)*
63.	Czajka <i>Vanellus vanellus</i>								ochrona ścisła (2), x
64.	Łęczak <i>Tringa glareola</i>				CR				ochrona ścisła (2), (3) x*

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
65.	Samotnik <i>Tringa ochropus</i>								ochrona ścisła (2), (3), x
66.	Brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>								ochrona ścisła (2), (3)
67.	Brodziec śniady <i>Tringa erytropus</i>								ochrona ścisła (2)
68.	Krwawodziób <i>Tringa totanus</i>								ochrona ścisła (2), (3), x
69.	Kwokacz <i>Tringa nebularia</i>								ochrona ścisła (2)
70.	Rycyk <i>Limosa limosa</i>								ochrona ścisła (2), (3), x
71.	Kulik wielki <i>Numenius arquata</i>								ochrona ścisła (2), (3), x
72.	Kulik mniejszy <i>Numenius phaeopus</i>								ochrona ścisła (2)
73.	Słonka <i>Scolopax rusticola</i>								
74.	Kszyk <i>Gallinago gallinago</i>								ochrona ścisła (2), (3)
75.	Batalion <i>Philomachus pugnax</i>				EN				ochrona ścisła (2), (3)x*
76.	Śmieszka <i>Larus ridibundus</i>								ochrona ścisła (2)
77.	Mewa siwa <i>Larus canus</i>								ochrona ścisła (2), x

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
78.	Mewa srebrzysta <i>Larus argentatus</i>								ochrona częściowa (2)
79.	Mewa mała <i>Hydrocoloeus minutus</i>				LC				ochrona ścisła (2), (3), x
80.	Rybitwa rzeczna <i>Sterna hirundo</i>								ochrona ścisła (2), (3), x
81.	Rybitwa wielkodzioba <i>Hydroprogne caspia</i>								ochrona ścisła (2)*
82.	Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>								ochrona ścisła (2), (3) x*
83.	Rybitwa białoskrzydła <i>Chlidonias leucopterus</i>				NT				ochrona ścisła (2), (3), x
84.	Siniak <i>Columba oenas</i>								ochrona ścisła (2)
85.	Grzywacz <i>Columba palumbus</i>								
86.	Turkawka <i>Streptopelia turtur</i>								ochrona ścisła (2)
87.	Kukułka <i>Cuculus canorus</i>								ochrona ścisła (2)
88.	Włochatka <i>Aegolius funereus</i>				LC				ochrona ścisła (2),(3) x*
89.	Uszatka <i>Asio otus</i>								ochrona ścisła (2)
90.	Uszatka błotna <i>Asio flammeus</i>								ochrona ścisła (2), (3), x

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
91.	Puszczyk <i>Strix aluco</i>								ochrona ścisła (2)
92.	Lelek <i>Caprimulgus europaeus</i>								ochrona ścisła (2) *
93.	Jerzyk <i>Apus apus</i>								ochrona ścisła (2), x
94.	Dudek <i>Upupa epops</i>								ochrona ścisła (2), x
95.	Zimorodek <i>Alcedo atthis</i>								ochrona ścisła (2) *
96.	Dzięcioł czarny <i>Dryocopus martius</i>								ochrona ścisła (2), x *
97.	Dzięcioł zielony <i>Picus viridis</i>								ochrona ścisła (2), x
98.	Dzięcioł duży <i>Dendrocopos major</i>								ochrona ścisła (2)
99.	Dzięcioł średni <i>Dendrocopos medius</i>								ochrona ścisła (2), x *
100.	Dzięciołek <i>Dendrocopos minor</i>								ochrona ścisła (2)
101.	Krętogłów <i>Jynx torquilla</i>								ochrona ścisła (2)
102.	Skowronek <i>Alauda arvensis</i>								ochrona ścisła (2)
103.	Lerka <i>Lullula arborea</i>								ochrona ścisła (2) *

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
104.	Brzegówka <i>Riparia riparia</i>								ochrona ścisła (2)
105.	Dymówka <i>Hirundo rustica</i>								ochrona ścisła (2)
106.	Oknówka <i>Delichon urbica</i>								ochrona ścisła (2)
107.	Świergotek polny <i>Anthus campestris</i>								ochrona ścisła (2) *
108.	Świergotek łąkowy <i>Anthus pratensis</i>								ochrona ścisła (2)
109.	Świergotek drzewny <i>Anthus trivialis</i>								ochrona ścisła (2)
110.	Pliszka siwa <i>Motacilla alba</i>								ochrona ścisła (2)
111.	Pliszka żółta <i>Motacilla flava</i>								ochrona ścisła (2)
112.	Jemiołuszka <i>Bombycilla garrulus</i>								ochrona ścisła (2)
113.	Pokrzywnica <i>Prunella modularis</i>								ochrona ścisła (2)
114.	Rudzik <i>Erithacus rubecula</i>								ochrona ścisła (2)
115.	Słowik szary <i>Luscinia luscinia</i>								ochrona ścisła (2)
116.	Podróżniczek <i>Luscinia svecica</i>				NT				ochrona ścisła (2) *

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
117.	Pleszka <i>Pheonicurus pheonicurus</i>								ochrona ścisła (2)
118.	Kopciuszek <i>Pheonicurus ochruros</i>								ochrona ścisła (2)
119.	Białorzytka <i>Oeanthe oeanthe</i>								ochrona ścisła (2)
120.	Pokląskwa <i>Saxicola rubetra</i>								ochrona ścisła (2)
121.	Śpiewak <i>Turdus philomelos</i>								ochrona ścisła (2)
122.	Drożdżik <i>Turdus iliacus</i>								ochrona ścisła (2)
123.	Paszkot <i>Turdus viscivorus</i>								ochrona ścisła (2)
124.	Kwiczół <i>Turdus pilaris</i>								ochrona ścisła (2)
125.	Kos <i>Turdus merula</i>								ochrona ścisła (2)
126.	Jarzębatka <i>Sylvia nisoria</i>								ochrona ścisła (2) *
127.	Gajówka <i>Sylvia borin</i>								ochrona ścisła (2)
128.	Kapturka <i>Sylvia atricapilla</i>								ochrona ścisła (2)
129.	Cierniówka <i>Sylvia communis</i>								ochrona ścisła (2)

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
130.	Piegiża <i>Sylvia curruca</i>								ochrona ścisła (2)
131.	Rokitniczka <i>Acrocephalus schoenobaenus</i>								ochrona ścisła (2)
132.	Świerszczak <i>Locustella naevia</i>								ochrona ścisła (2)
133.	Strumieniówka <i>Locustella fluviatilis</i>								ochrona ścisła (2)
134.	Brzęczka <i>Locustella luscinioides</i>								ochrona ścisła (2)
135.	Trzcinniczek <i>Acrocephalus scirpaceus</i>								ochrona ścisła (2)
136.	Łozówka <i>Acrocephalus palustris</i>								ochrona ścisła (2)
137.	Trzciniak <i>Acrocephalus arundinaceus</i>								ochrona ścisła (2)
138.	Zaganiacz <i>Hippolais icterina</i>								ochrona ścisła (2)
139.	Piecuszek <i>Phylloscopus trochilus</i>								ochrona ścisła (2)
140.	Świstunka leśna <i>Phylloscopus sibilatrix</i>								ochrona ścisła (2)
141.	Pierwiosnek <i>Phylloscopus collybita</i>								ochrona ścisła (2)
142.	Mysikrólik <i>Regulus regulus</i>								ochrona ścisła (2)

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
143.	Zniczek <i>Regulus ignicapilla</i>								ochrona ścisła (2)
144.	Strzyżyk <i>Troglodytes troglodytes</i>								ochrona ścisła (2)
145.	Muchołówka szara <i>Muscicapa striata</i>								ochrona ścisła (2)
146.	Muchołówka mała <i>Ficedula parva</i>								ochrona ścisła (2) *
147.	Muchołówka żałobna <i>Ficedula hypoleuca</i>								ochrona ścisła (2)
148.	Muchołówka białoszyja <i>Ficedula albicollis</i>								ochrona ścisła (2)
149.	Bogatka <i>Parus major</i>								ochrona ścisła (2)
150.	Sosnówka <i>Parus ater</i>								ochrona ścisła (2)
151.	Modraszka <i>Cyanistes caeruleus</i>								ochrona ścisła (2)
152.	Czubatka <i>Parus cristatus</i>								ochrona ścisła (2)
153.	Sikora uboga <i>Parus palustris</i>								ochrona ścisła (2)
154.	Czarnogłówka <i>Parus montanus</i>								ochrona ścisła (2)
155.	Raniuszek <i>Aegithalos caudatus</i>								ochrona ścisła (2)

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowan e	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
156.	Wąsatka <i>Panurus biarmicus</i>								ochrona ścisła (2)
157.	Remiz <i>Remiz pendulinus</i>								ochrona ścisła (2)
158.	Kowalik <i>Sitta europaea</i>								ochrona ścisła (2)
159.	Pęłacz leśny <i>Certhia familiaris</i>								ochrona ścisła (2)
160.	Pęłacz ogrodowy <i>Certhia brachydactyla</i>								ochrona ścisła (2)
161.	Srokosz <i>Lanius exubitor</i>								ochrona ścisła (2)
162.	Gąsiorek <i>Lanius collurio</i>								ochrona ścisła (2)
163.	Sroka <i>Pica pica</i>								ochrona częściowa (2)
164.	Sójka <i>Garrulus glandarius</i>								ochrona ścisła (2)
165.	Orzechówka <i>Nucifraga caryocatactes</i>								ochrona ścisła (2)
166.	Kawka <i>Corvus monedula</i>								ochrona ścisła (2)
167.	Gawron <i>Corvus frugilegus</i>						ochrona ścisła (2) osobniki poza obszarem administracyjnym miast ochrona częściowa (2) osobniki w obszarze administracyjnym miast		

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowan e	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
168.	Wrona siwa <i>Corvus corone</i>								ochrona częściowa (2)
169.	Kruk <i>Corvus corax</i>								ochrona częściowa (2)
170.	Szpak <i>Sturnus vulgaris</i>								ochrona ścisła (2)
171.	Wilga <i>Oriolus oriolus</i>								ochrona ścisła (2)
172.	Wróbel <i>Passer domesticus</i>								ochrona ścisła (2), x
173.	Mazurek <i>Passer montanus</i>								ochrona ścisła (2)
174.	Zięba <i>Fringilla coelebs</i>								ochrona ścisła (2)
175.	Makolągwa <i>Carduelis cannabina</i>								ochrona ścisła (2)
176.	Szczygieł <i>Carduelis carduelis</i>								ochrona ścisła (2)
177.	Dzwoniec <i>Carduelis chloris</i>								ochrona ścisła (2)
178.	Czyż <i>Carduelis spinus</i>								ochrona ścisła (2)
179.	Kulczyk <i>Serinus serinus</i>								ochrona ścisła (2)
180.	Gil <i>Pyrrhula pyrrhula</i>								ochrona ścisła (2)

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par, dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areal)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody		Informacja o ochronie
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
181.	Grubodziób <i>Coccothraustes coccothraustes</i>								ochrona ścisła (2)
182.	Krzyżodziób świerkowy <i>Loxia curvirostra</i>								ochrona ścisła (2)
183.	Dziwonia <i>Carpodacus erythrinus</i>								ochrona ścisła (2)
184.	Potrzos <i>Emberiza schoeniculus</i>								ochrona ścisła (2)
185.	Ortolan <i>Emberiza hortulana</i>								ochrona ścisła (2) *
186.	Trznadel <i>Emberiza citrinella</i>								ochrona ścisła (2)
187.	Potrzeszcz <i>Emberiza calandra</i>								ochrona ścisła (2)

Statusu zagrożenia wg Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt (2001).

EXP (Extinct in Poland) - gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe

CR (Critically Endangered) - gatunek skrajnie zagrożony

EN (Endangered) - gatunek bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożony wyginięciem

VU (Vulnerable) - gatunek wysokiego ryzyka, narażony na wyginięcie

NT (Near Threatened) - gatunek niższego ryzyka, ale bliski zagrożenia

LC (Least Concern) - gatunek w kraju niewykazujący na razie regresu populacyjnego i nienależący do zbyt rzadkich, a nawet lokalnie i/lub czasowo zwiększający swój stan posiadania, a także taki, który reprezentowany jest przez populacje marginalne, ledwie zaznaczające się i nietrwale

* gatunek z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej - Dyrektywa Rady UE o ochronie dziko żyjących ptaków

(1) - gatunki, których dotyczy zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia

- (2) - gatunki zwierząt, których dotyczy zakaz umyślnego płoszenia lub niepokożenia w miejscach noclegu, w okresie lęgowym w miejscach rozrodu lub wychowu młodych, lub w miejscach żerowania zgrupowań ptaków migrujących lub zimujących
- (3) - gatunek, którego dotyczy zakaz fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokożenie
- (x) - gatunki zwierząt wymagające ochrony czynnej

4.5. Ssaki

Spośród większych, rzadko spotykanych zwierząt, które zostały objęte ochroną występują na tych terenach bobry, wydry i wilki. Są to gatunki wymienione w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. (tekst jednolity z dnia 30 października 2014 r., Dz. U. 2014, poz. 1713) w sprawie siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000.

Podczas inwentaryzacji przyrodniczej przeprowadzonej w latach 2006-2007 na potrzeby wyznaczenia obszarów Natura 2000 w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark stwierdzono 36 stanowisk występowania bobra europejskiego - *Castor fiber* (kod 1337), 16 stanowisk występowania wydry - *Lutra lutra* (kod 1355). W całym Nadleśnictwie Lidzbark systematycznie odnotowuje się występowanie wilka - *Canis lupus* (kod 1352).

Tamy bobrowe

Bóbr europejski – *Castor fiber*

Tabela XXI Gatunki dziko występujących ssaków w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark, dla których wymagane jest ustalenie stref ochrony ostoi, miejsc rozrodu lub regularnego przebywania (Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 grudnia 2016 r., Dz. U. z 2016 r., poz. 2183)

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Strefa ochrony całorocznej	Strefa ochrony okresowej	Okresowy termin ochrony
1	2	3	4	5	6
1.	Wilk	<i>Canis lupus</i>	-	Miejsce rozrodu i obszar w promieniu 500 m od tego miejsca	01.04-31.08
2.	Nietoperze - wszystkie gatunki występujące na terenie zimowisk, w których w ciągu 3 ostatnich lat choć raz stwierdzono ponad 200 osobników	<i>Chiroptera</i>	-	Pomieszczenia i kryjówki zajmowane przez nietoperze	15.09-15.04

Tabela XXII Wykaz ssaków występujących na terenie Nadleśnictwa Lidzbark

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział Poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Uwagi
							projektowa- ne	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Owadożerne <i>Insectivora</i>									
1.	Jeż europejski <i>Erinaceus europaeus</i>								ochrona częściowa (1)
2.	Kret <i>Talpa europaea</i>						ochrona częściowa – osobniki znajdujące się poza terenem ogrodów, upraw ogrodn., szkótek leśnych, trawiastych lotnisk, ziemnych konstrukcji hydrotechnicznych oraz obiektów sportowych		
3.	Ryjówka aksamitna <i>Sorex araneus</i>								ochrona częściowa (1)
4.	Ryjówka malutka <i>Sorex minutus</i>								ochrona częściowa (1)
5.	Rzęsorek mniejszy <i>Neomys anomalus</i>								ochrona częściowa (1)
6.	Rzęsorek rzeczek <i>Neomys fodiens</i>								ochrona częściowa (1)
Nietoperze, rękoskrzydłe (<i>Chiroptera</i>)									
7.	Mopek <i>Barbastella barbastellus</i>	Obr. Konopaty: 2a							ochrona ścisła (1), (3), x
8.	Mroczek późny <i>Eptesicus serotinus</i>								ochrona ścisła (1), (3), x
9.	Borowiec wielki <i>Nyctalus noctula</i>								ochrona ścisła (1), (3), x
10.	Borowiaczek <i>Nyctalus leisleri</i>								ochrona ścisła (1), (3), x

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział Poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Uwagi	
							projektowa- ne	wykonane		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
21.	Nornica ruda <i>Clethrionomys glareolus</i>									
22.	Karczownik ziemnowodny <i>Arvicola terrestris</i>						ochrona częściowa - osobniki znajdujące się poza terenem ogrodów, upraw ogrodniczych, szkółek leśnych			
23.	Nornik zwyczajny <i>Microtus arvalis</i>									
24.	Nornik północny <i>Microtus agrstis</i>									
25.	Mysz domowa <i>Mus musculus</i>									
26.	Szczur wędrowny <i>Rattus norvegicus</i>									
27.	Mysz badyłarka <i>Micromys minutus</i>									ochrona częściowa (1)
28.	Mysz leśna <i>Apodemus flavicollis melchior</i>									
29.	Mysz zaroślowa <i>Apodemus silvaticus</i>									ochrona częściowa
30.	Mysz polna <i>Apodemus agrarius pallas</i>									
31.	Darniówka zwyczajna <i>Pitymus subterraneus</i>									
Drapieżne Carnivora										

L.p.	Gatunek nazwa polska nazwa łacińska	Oddział Poddział	Powierz- chnia	Ogólny opis, sposób występowania (osobników lub par) dynamika rozwojowa (zanika, zwiększa areał)	Status zagrożenia wg PCKZ	Opis obiektu kategoria gruntu walory przyrodnicze	Zabiegi uzgodnione z wojewódzkim konserwatorem przyrody		Uwagi
							projektowan e	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
41.	Kuna domowa <i>Martes foina erxleben</i>								
42.	Łasica <i>Mustela nivalis</i>								ochrona częściowa (1)
Parzystokopytne Artiodactyla									
43.	Dzik <i>Sus scrofa</i>								
44.	Daniel <i>Dama dama</i>								
45.	Jeleń <i>Cervus elaphus</i>								
46.	Sarna <i>Capreolus capreolus</i>								
47.	Łoś <i>Alces alces</i>								całoroczny okres ochronny

* – gatunek będący przedmiotem zainteresowania Wspólnoty

(1) – gatunki, których dotyczy zakaz umyślnego płoszenia lub niepokojenia

(3) – gatunek, którego dotyczy zakaz fotografowania, filmowania lub obserwacji, mogących powodować ich płoszenie lub niepokojenie

(x) – gatunki zwierząt wymagające ochrony czynnej

Statusu zagrożenia wg Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt (2001).

EXP (Extinct in Poland) - gatunki zanikłe lub prawdopodobnie zanikłe

CR (Critically Endangered) - gatunek skrajnie zagrożony

EN (Endangered) - gatunek bardzo wysokiego ryzyka, silnie zagrożony wyginięciem

VU (Vulnerable) - gatunek wysokiego ryzyka, narażony na wyginięcie

NT (Near Threatened) - gatunek niższego ryzyka, ale bliski zagrożenia

LC (Least Concern) - gatunek w kraju niewykazujący na razie regresu populacyjnego i nienależący do zbyt rzadkich, a nawet lokalnie i/lub czasowo zwiększający swój stan posiadania, a także takie, które reprezentowane są przez populacje marginalne, ledwie zaznaczające się i nietrwale

Bóbr. Typowym miejscem bytowania bobra są doliny i brzegi rzek, strumieni, rowów melioracyjnych, brzegi jezior, wokół których rosną drzewa o miękkim drewnie. Bardzo ważną rolę u bobrów odgrywa dostęp do wody, jej jakość nie ma większego znaczenia. Wśród zwierząt bobry stanowią specyficzny wyjątek posiadając umiejętność przystosowywania środowiska do swoich potrzeb. Dzięki ogromnej zmienności osobniczej psychiki, one same potrafiły również przystosować się do nowych warunków życia w świecie tak bardzo zmienionym przez człowieka (intensyfikacja produkcji przemysłowej, rolnej, zanieczyszczenie wód powierzchniowych, melioracja rozległych terenów, regulacja rzek itp.). Bóbr jest ziemnowodnym zwierzęciem roślinożernym, a jego pokarm w okresie wegetacyjnym stanowią rośliny wodne i nabrzeżne o nie zdrewniałych pędach (m. in. grąźel, pałka, trzcina, tatarak, skrzyp). Z nadejściem końca okresu wegetacyjnego bóbr jest zmuszony do przejścia na inny rodzaj pożywienia. Odżywia się wówczas korą z gałęzi drzew takich jak: topole, osiki, wierzby, nie gardzi również dębem, sosną i świerkiem. Około 200 gatunków roślin zielnych i 100 drzew i krzewów stanowi jadłospis bobra. Zróżnicowanie to jest uzależnione od możliwości dostępu do pokarmu. Pożywienie magazynowane na zimę jest zatapiane na tratwach pod wodą, czasami w norach. Stawy bobrowe utrzymują wodę na stosunkowo stałym poziomie. Efekty prac wykonywanych przez bobry zmieniają charakter i kształt linii brzegowej cieków i zbiorników wodnych. Środowisko zmienia się uzyskując naturalny charakter z bujną roślinnością i bogatym światem zwierząt. Następuje zmiana warunków hydrologicznych, a rozlewiska magazynują duży procent wody w zlewni. Lokalnie podwyższa się poziom wody gruntowej.

Do XVIII wieku bóbr zasiedlał niemal całą Europę, lecz w ciągu ostatnich 200 lat jego populacja tak bardzo się zmniejszyła, że gatunkowi temu groziło wyginięcie. Dzięki ścisłej ochronie i reintrodukcji (wsiedlaniu bobrów w miejsce ich pierwotnego występowania) ich sytuacja zmieniła się na lepsze. W Polsce, szczególnie w województwach północno-wschodnich, bóbr rozprzestrzenił się coraz bardziej i obecnie należy do gatunków, które zostały wyprowadzone z zagrożenia. W roku 2000 szacowano, że populacja bobra w kraju osiągnęła poziom około 18 000 sztuk (A. Czech 2000). W 2003 r. w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska na podstawie ankiet przeprowadzonych w nadleśnictwach w całym kraju liczebność gatunku

oceniało na 20 661 osobników (A. Czech 2004). W 2007 r. liczbę bobrów szacowano na 27-30 tysięcy osobników (A. Czech), według danych GUS w 2012 r. było ich już 80 tysięcy (dane szacunkowe).

W 2014 r. na terenie Nadleśnictwa Lidzbark stwierdzono 18 stanowisk bobra europejskiego.

Wydra. Również liczebność wydry wykazuje w ostatnich latach wyraźną tendencję wzrostową. Miejscem występowania wydry są wszelkiego rodzaju zbiorniki wód słodkich: stawy, jeziora, rzeki i kanały szczególnie o zalesionych brzegach. Jest ssakiem doskonale przystosowanym do życia w wodzie. Legowiska wydry stanowią nory o skomplikowanej budowie, wykopane przeważnie nad brzegiem rzeki pod zwisającymi gałęziami drzew. Żyje najczęściej pojedynczo (szczególnie samce poza okresem godowym) lub w grupach rodzinnych. Wydra jest aktywna głównie w nocy. Jej pożywienie stanowią przede wszystkim ryby, ale uzupełnia pokarm również żabami, rakami rzadziej ptactwem wodnym i drobnymi gryzoniami.

Wilk. Obszar Nadleśnictwa Lidzbark jest miejscem występowania wilka. Według informacji pracowników Nadleśnictwa wilki są tutaj obserwowane już od kilkunastu lat (tropy i ślady, odchody, resztki upolowanej zwierzyny oraz dorosłe osobniki). Widywane są głównie w miejscach podmokłych znacznie oddalonych od uczęszczanych dróg i siedzib ludzkich. Ocenia się, że aktualnie na Warmii, Mazurach, Podlasiu i północnym Mazowszu bytuje około 169-196 wilków w 41-44 watahach. W watasze żyje od 2 do 7 osobników. Na obszarze Europy bardziej zwarty areał występowania wilka utrzymał się jedynie we wschodniej części kontynentu. W Polsce populacja wilków jest dość liczna i szeroko rozprzestrzeniona (H. Okarma, Wł. Jędrzejewski, Chrońmy Przyrodę Ojczyzną, 1996). Liczebność wilków w całej Polsce była szacowana na około 500 osobników w 2001 r. (Wł. Jędrzejewski, K. Schmidt), w 2008 r. populację szacowano na 595 osobników (Wł. Jędrzejewski i in.). Według danych Zakładu Badania Ssaków PAN, liczebność wilków w Polsce w sezonie 2008/2009 na 543–687 osobników.

Wilk – *Canis lupus* drapieżnik należący do rodziny psowatych – *Canidae* jest największym żyjącym w Europie przedstawicielem tej rodziny. Wilki żyją w grupach rodzinnych zwanych watahami. W skład watahy wchodzi dominujący samiec alfa i dominująca samica alfa (para ta jest jedyną parą rozmnażającą się w watasze),

ich potomstwo z ostatnich 2-3 lat oraz wilki nie spokrewnione zaakceptowane przez dominującą parę, które przyłączyły się do grupy. Opiekę nad potomstwem dominującej pary sprawują nie tylko rodzice, ale również inni członkowie grupy. Każda grupa rodzinna zajmuje stałe terytorium, które jest w specyficzny dla wilków sposób znakowane i bronione. Terytoria poszczególnych watah mogą częściowo na siebie zachodzić. Według badań prowadzonych na obszarze Polski, terytorium jednej watahy zajmuje około 170-350 km². Pokarm wilków w 70-80% stanowią jelenie, a następnie sarny i dziki. Niewielkim procentowo uzupełnieniem tej diety są zające, małe drapieżniki, gryzonie, gady, płazy, owady i pokarm roślinny. Wilki nie gardzą również padliną. Przez znaczną część roku prowadzą koczowniczy tryb życia (gdy szczeniaki są na tyle duże by przemieszczać się na większe odległości). Podczas łowieckich wypraw pokonują kilkadziesiąt kilometrów. Natomiast wiosną i latem po urodzeniu się szczeniąt prowadzą bardziej osiadły tryb życia. Polują wówczas w promieniu około 30 km od strefy centralnej, która stanowi obszar o dogodnych do rozwoju warunkach. „W świetle wyników polskich i zagranicznych badań drapieżniki te pełnią niezwykle istotną rolę w lesie eliminując osobniki, które obniżają zdrowotną kondycję kopytnych. Zdecydowanie częstsze zabijanie samic i osobników młodych sprzyja prawidłowej strukturze płciowej i wiekowej jeleniowatych, a także reguluje ich liczebność.” (S. Nowak, R.W. Mysłajek „Tropem wilka” 2000)

Autorzy „Strategii ochrony wilków i rysi w Polsce północno-wschodniej” z 2001 r. doc. dr hab. Wł. Jędrzejewski i dr K. Schmidt oceniali, że liczebność i zasięg wilków w Polsce północno-wschodniej w ciągu ostatnich 10-ciu lat (poprzedzających 2001 r.) były stabilne, a wprowadzenie ochrony gatunkowej nie przyczyniło się do zwiększenia populacji. Natomiast autorzy projektu „Program ochrony wilka *Canis lupus* w Polsce” (Okarma H. et. al, 2011) oceniają, że obecnie na obszarze Polski wilk nie jest gatunkiem zagrożonym. Jednak sytuacja ta może ulec zmianie, gdy „... do zmiany nastawienia myśliwych i hodowców z obojętnego i niechętnego na wrogie... Przyczynić się do tego mogą także bezkompromisowe postulaty i działania radykalnych grup ochraniarskich i propagowanie przez nie obiegowych, często nieprawdziwych informacji dotyczących wilków. ...Czynnikiem decydującym o losie

tego gatunku i egzystencji jego lokalnych populacji, jest stopień społecznej akceptacji wilków...”.

5. Szczególne formy ochrony przyrody

Ochrona najcenniejszych składników przyrody została uregulowana ustawą o ochronie przyrody z dnia 16.04.2004 r. (Dz.U. z 2004 r. nr 92, poz. 880; tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1614), w której zawarte są szczegółowe zapisy określające formy tejże ochrony. Z wymienionych w ustawie form ochrony przyrody w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się: rezerваты, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe, pomniki przyrody, chronione rośliny i zwierzęta. Szczegółowe informacje o chronionych roślinach i zwierzętach zostały zamieszczone w rozdziałach: 3.4. i 4.

5.1. Rezerваты

W zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark znajduje się sześć rezerwatów przyrody: „Bagno Koziana”, „Jar Brynicy”, „Jezioro Neliwa” „Klonowo”, „Ostrów Tarczyński” i „Piekietko”.

Rezerваты „Bagno Koziana” i „Jezioro Neliwa” położone są w zasięgu granic administracyjnych Nadleśnictwa Lidzbark (obręb Kostkowo), jednak nie znajdują się one na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo.

5.1.1. Rezerwat leśny Jar Brynicy

Rezerwat „Jar Brynicy” został ustanowiony na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 21 kwietnia 1955 r. (M.P. 1955, nr 40, poz. 396) w celu zachowania i ochrony unikatowego krajobrazu rzeki Brynicy oraz utrzymanie naturalnych procesów w zbiorowiskach roślinnych. Według podziału administracyjnego kraju rezerwat leży w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie działdowskim, na terenie gminy Lidzbark. Rezerwat położony jest w Nadleśnictwie Lidzbark, obręb Konopaty, leśnictwo Sarnia Góra, oddz.: 646g, 647g, 648f,g, 649c,d,f, obejmuje także linie podziału powierzchniowego znajdujące się w granicach tych wydzieleń. Zgodnie z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 14 lutego 2014 r. (Dz. U. Woj. Warm.-Maz. z 2014 r., poz. 1006) powierzchnia rezerwatu „Jar Brynicy” wynosi 28,14 ha.

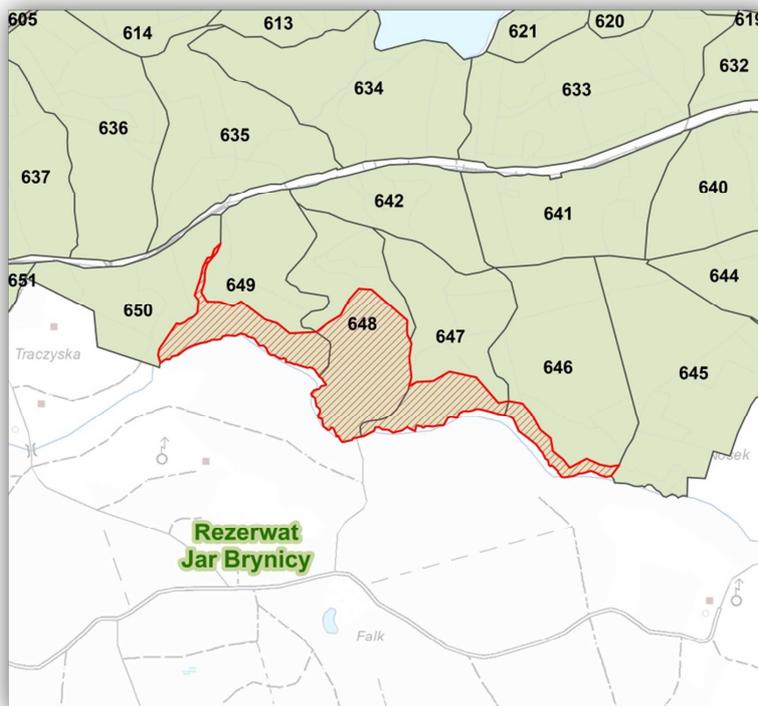
Rezerwat „Jar Brynicy” obejmuje północną część odcinka rzeki Brynicy, która jest lewym dopływem Drwęcy. Rzeka płynie w krętym jarze, którego strome zbocza wznoszą się miejscami nawet do 50 m ponad dno rzeki. Rzeka na tym odcinku jest kręta i charakteryzuje się dużym spadkiem. U podnóży skarp występują liczne źródłiska. Przedmiotem ochrony w rezerwacie jest las mieszany o cechach zespołu naturalnego reprezentujący różne postacie grądu *Tilio-Carpinetum* i *Aceri-Tilietum* oraz fragmenty olsu porzeczkowego *Ribo nigr- Alnetum*. Pod względem siedliskowym jest to obszar bardzo żyzny i zasobny. Las świeży zajmuje powierzchnię 25,90 ha. Na dnie doliny w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki występują płaty olsu. Głównymi gatunkami tworzącymi drzewostany rezerwatu są: dąb szypułkowy, sosna pospolita, grab zwyczajny, lipa drobnolistna, klon zwyczajny oraz olsza czarna. Przeciętny wiek drzewostanu wynosi około 160 lat. Na terenie rezerwatu stwierdzono obecność 33 gatunków mchów oraz 417 taksonów roślin naczyniowych. Spośród roślin chronionych występujących na terenie rezerwatu, stwierdzono występowanie m.in.: gnieźnik leśny (*Neottia nidus-avis*), lilia złotogłów (*Lilium martagon*), naparstnica zwyczajna (*Digitalis grandiflora*), orlik pospolity (*Aquilegia vulgaris*), pluskwica europejska (*Cimicifuga europea*), podkolan biały (*Plathantha bifolia*), pomocnik baldaszkowaty (*Chimaphila umbellata*), wawrzynek wilczetyko (*Daphne mezereum*), widłak jałowcowaty (*Lycopodium annotinum*), widłak wroniec (*Huperzia selago*). Na terenie rezerwatu znajduje się spora ilość drzew dziuplastych, które są chętnie wykorzystywane jako miejsca lęgowe przez ptaki. Stwierdzono tu występowanie takich gatunków jak: dzięcioł zielony, dzięcioł czarny, dzięcioł pstry, dzięcioł mały, dzięcioł duży, pełzacz, kowalik, kukułka, pluszcz, zimorodek. Jest to również miejsce chętnie odwiedzane przez zwierzynę płową i czarną (sarny, jelenie, dziki), ze względu na bogatą bazę pokarmową (głównie żołądzie). Rzeka Brynica, która na odcinku przepływającym przez rezerwat ma charakter potoku górskiego, urozmaicona rzeźba terenu i bogaty leśny krajobraz stanowią o wyjątkowości i unikalności tego obszaru.

Rezerwat „Jar Brynicy”

Rezerwat położony jest w zasięgu Obszaru o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW) Ostoja Lidzbarska PLH280012 oraz w zasięgu Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.

Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony ani projektu planu ochrony.

Mapa rezerwatu „Jar Brynicy”

5.1.2. Rezerwat leśny Klonowo

Rezerwat „Klonowo” został ustanowiony na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 15 lipca 1958 r. (M.P. 1958, nr 62, poz. 350), w celu zachowania fragmentu lasu mieszanego, z pomnikowymi sosnami, do jego biologicznej śmierci. Według podziału administracyjnego kraju rezerwat leży w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie działdowskim, na terenie gminy Lidzbark. Rezerwat położony jest w Nadleśnictwie Lidzbark, obręb Konopaty, leśnictwo Klonowo, oddz.: 628a, 629f, obejmuje także drogi oraz linie podziału powierzchniowego znajdujące się w granicach tych wydziałów. Zgodnie z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 30 września 2016 r. (Dz. U. Woj. Warm.-Maz. z 2016 r., poz. 3802), powierzchnia rezerwatu „Klonowo”, wynosi 32,77 ha.

Rezerwat „Klonowo”

Obszar rezerwatu ukształtowany został w wyniku ostatniego zlodowacenia bałtyckiego w fazie poznańskiej. Materiał glebowy tego terenu stanowią głównie piaski słabo gliniaste, rzadziej gliny znacznie rozmytych już wałów moreny czołowej. Rzeźba terenu jest silnie pofałdowana. Najniżej położony fragment rezerwatu leży na wysokości 129 m n.p.m., a najwyższej na wysokości 155 m n.p.m.

Głównym gatunkiem panującym na terenie rezerwatu jest sosna pospolita, której wiek szacowany jest na 220 lat. Tworzy ona I piętro drzewostanu wraz z domieszką dębu szypułkowego, buka pospolitego, lipy drobnolistnej, świerka

pospolitego oraz daglezi zielonej. Gatunkami tworzącymi II piętro są głównie grab pospolity i dąb szypułkowy oraz występujące miejscami lipa drobnolistna, klon zwyczajny, jawor. Zgodnie z operatem glebowo-siedliskowym opracowanym w 2006 r. dla Nadleśnictwa Lidzbark, na terenie rezerwatu występuje zasadniczo jeden typ siedliskowy lasu - las mieszany świeży. W części pomiędzy siedzibą Nadleśnictwa a brzegiem jeziora Lidzbarskiego występuje płat lasu świeżego. Na terenie rezerwatu „Klonowo” wyróżnione zostały dwa zbiorowiska roślinne:

- *Quercus robur*-*Pinetum coryletosum* - kontynentalny bór mieszany
- *Tilio* - *Carpinetum stachyretosum* - grąd niski czyścowy

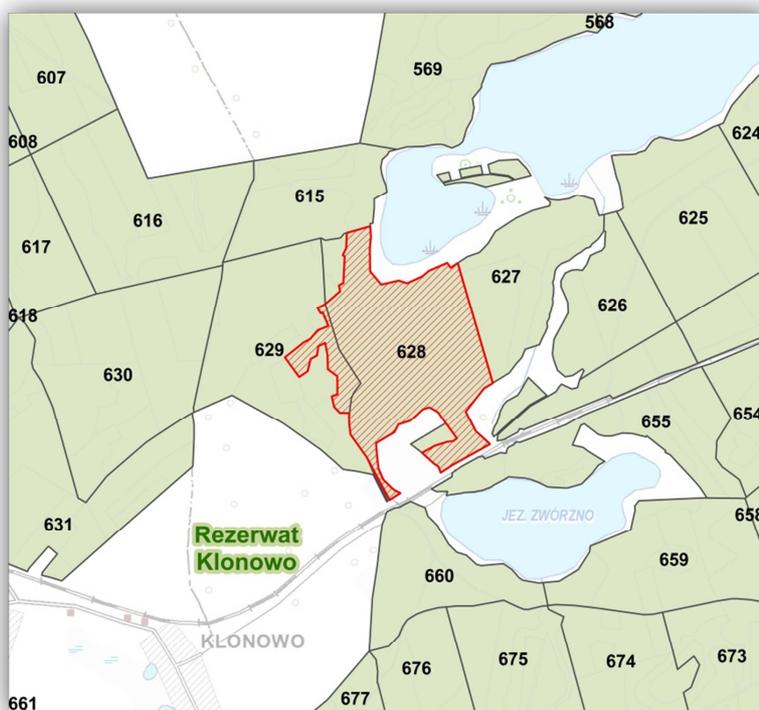
Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 73 gatunków roślin naczyniowych i jeden gatunek mszaków. Wśród roślin naczyniowych na uwagę zasługuje stanowisko lili żłotogłów (*Lilium martagon*), która podlega ścisłej ochronie gatunkowej. Ciekawostką dla roślinności rezerwatu jest występowanie w drzewostanie daglezi zielonej (*Pseudotsuga menziesii*). Rosnące na terenie rezerwatu pojedyncze sztuki daglezi zielonej, która jest gatunkiem obcego pochodzenia, nie stanowią zagrożenia, lecz są ciekawym urozmaicheniem przyrodniczym tego miejsca.

Pod względem faunistycznym rezerwat „Klonowo” nie wyróżnia się niczym szczególnym na tle pozostałych lasów Nadleśnictwa Lidzbark. Czasowo przebywają tu dziki, sarny, jelenie oraz drobne gryznie leśne. Nie stwierdzono na tym obszarze występowania gniazdujących ptaków chronionych.

Rezerwat „Klonowo” jest jednym z ciekawszych obiektów przyrodniczych Nadleśnictwa Lidzbark. Ze względu na swe położenie jest licznie odwiedzany przez miejscową ludność jak również turystów wypoczywających na terenie pobliskich ośrodków wypoczynkowych. W południowo zachodniej części rezerwatu znajduje się „Leśna ścieżka dydaktyczna”, wzdłuż której umieszczono tablice edukacyjne. Na podstawie Zarządzenia nr 65 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 8 sierpnia 2016 r. na terenie rezerwatu „Klonowo” wyznaczone zostały szlaki do ruchu pieszego i rowerowego.

Rezerwat położony jest w zasięgu Obszaru o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW) Ostoja Lidzbarska PLH280012 oraz w zasięgu Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego.

Rezerwat posiada ważny plan ochrony. Plan ochrony rezerwatu został sporządzony na okres 1.10.2001 r. - 31.10.2021 r. i zatwierdzony rozporządzeniem Wojewody Warmińsko - Mazurskiego nr 306 z dnia 10 października 2001 r.

Mapa rezerwatu „Klonowo”

5.1.3. Rezerwat krajobrazowy Ostrów Tarczyński

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska z dnia 31.12.1993 r. (MP z 1994 r. nr 5, poz. 40). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych urozmaiconego pod względem rzeźby terenu z mozaiką siedlisk i zespołów roślinnych oraz ostoi licznych gatunków ptaków. Według podziału administracyjnego kraju rezerwat leży w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie działdowskim, na terenie gminy Rybno. Rezerwat położony jest w Nadleśnictwie Lidzbark, obręb Kostkowo, leśnictwo Kiełpiny, oddz.: 188, 189, 190, 191, obejmuje także drogi oraz linie podziału powierzchniowego znajdujące się w granicach tych wydzieleń. Zgodnie z Zarządzeniem Ministra Ochrony Środowiska z dnia 31.12.1993 r. (MP z 1994 r. nr 5, poz. 40), powierzchnia rezerwatu „Ostrów Tarczyński”, wynosi 108,11 ha. Po przeliczeniu

powierzchni zgodnie z obowiązującą ewidencją gruntów i budynków powierzchnia rezerwatu przyjęta do PUL wynosi 106,98 ha.

Przedmiotem ochrony w rezerwacie jest całość przyrody ożywionej i nieożywionej. Rezerwat stanowi odrębny kompleks leśny, usytuowany pomiędzy dwoma jeziorami. Od wschodu i północnego wschodu graniczy z jeziorem Tarczyńskim, a od zachodu z jeziorem Grądy. Od strony północnej okala go rzeka Wel, która w tym miejscu łączy oba jeziora. Od strony południowej do rezerwaty przylegają grunty orne. Urozmaicona rzeźba terenu sprawia, że na terenie rezerwatu występuje wiele siedlisk przyrodniczych oraz zbiorowisk roślinnych. Na terenie rezerwatu wyróżnionych zostało pięć zespołów roślinnych:

- *Serratulo-Pinetum* - subborealny bór mieszany
- *Quercu roboris-Pinetum molinietosum* - kontynentalny bór mieszany wilgotny
- *Ribeso nigri-Alnetum chrysosplenietosum* - ols porzeczkowy (śledziennicowy)
- *Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi* - zbiorowisko wetnianiaki pochwowatej (*Eriophorum vaginatum*) i torfowca kończystego (*Sphagnum fallax*)
- *Molinietalia caeruleae* - zbiorowiska trwale lub okresowo wilgotnych, żyznych łąk kośnych

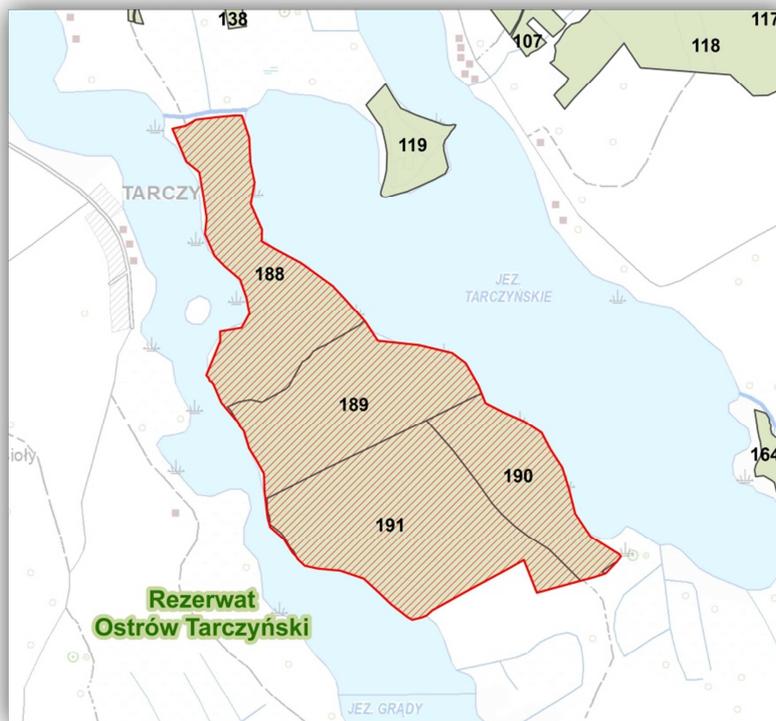
Pod względem siedliskowym największą powierzchnię w rezerwacie zajmuje LMśw - 85,82 ha. Kolejnymi siedliskami występującymi na tym obszarze są: Lśw - 12,89 ha, Ol - 12,36 ha, Bb - 5,38 ha, LMw - 4,42 ha, OIJ - 4,09 ha, LMb - 1,26 ha. Drzewostany tworzące rezerwat są głównie pochodzenia sztucznego (83,1%). Drzewostany pochodzenia naturalnego tworzą wyłącznie olszyny, które występują na obrzeżach jezior. Gatunkiem panującym na tym terenie jest sosna pospolita. Wśród pozostałych gatunków tworzących drzewostan rezerwatu znalazły się: olsza czarna, dąb szypułkowy, świerk pospolity i brzoza brodawkowata. Obecna struktura pionowa drzewostanów tworzących rezerwat nie jest zróżnicowana, ale można się spodziewać, że sytuacja ta zmieni się z upływem lat. W drzewostanach sosnowych występuje w podroście dąb, który wykazując dużą dynamikę powinien wejść w skład II piętra. Spośród elementów przyrodniczych, które należy wyróżnić to bogactwo awifauny, wynikające z różnorodności siedlisk (wodne, błotne, leśne, łąkowych). Rezerwat jest

ostoją 85 gatunków ptaków lęgowych i 9 gatunków ptaków zalatujących. Spośród gatunków zalatujących można tu spotkać m.in.: rybołowa, bielika czy orlika krzykliwego. W obrębie rezerwatu gnieźdzą się takie gatunki ptaków jak: bekas kszyc, krakwa, perkoz zausznic, gągoł, żuraw, brodziec samotny, brodziec piskliwy, kobuz, zimorodek, puszczyk, sowa uszata, dzięcioł duży, dzięcioł średni, dzięcioł czarny, dzięciołek. Z upływem czasu, w miarę starzenia się drzewostanów mogą zacząć zakładać tu gniazda duże ptaki drapieżne. Zachowanie drzew dziuplastych, posuszu oraz leżaniny poprawia warunki lęgowe i żerowe różnych gatunków ptaków.

Teren rezerwatu „Ostrów Tarczyński” jako obszar czynnej ochrony gatunków, siedlisk oraz naturalnie ukształtowanego o bogatej rzeźbie krajobrazu wyróżnia się spośród innych rezerwatów i jest znaczącym elementem w krajowej sieci obszarów chronionych. Ze względu na walory krajobrazowe i przyrodnicze rezerwat jest często odwiedzany przez turystów oraz okolicznych mieszkańców. Na podstawie Zarządzenia nr 66 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 8 sierpnia 2016 r. na terenie rezerwatu „Ostrów Tarczyński” wyznaczone zostały szlaki do ruchu pieszego.

Rezerwat położony jest w zasięgu Obszaru o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW) Ostoja Welska PLH280014 oraz w zasięgu Welskiego Parku Krajobrazowego.

Rezerwat posiada ważny plan ochrony. Plan ochrony rezerwatu został sporządzony na okres 1.10.2001 r. - 31.10.2021 r. i zatwierdzony rozporządzeniem Wojewody Warmińsko - Mazurskiego nr 306 z dnia 10 października 2001 r.

Mapa rezerwatu „Ostrów Tarczyński”

5.1.4. Rezerwat leśny Piekiełko

Rezerwat „Piekiełko” został ustanowiony na podstawie Rozporządzenia nr 319 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 21 listopada 2001 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. nr 126, poz. 1716) w celu zachowania przełomowego, o charakterze górskim, odcinka rzeki Wel, z otaczającym go grądem zboczowym *Aceri-Tilietum*, z licznymi chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt. Według podziału administracyjnego kraju rezerwat leży w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie nowomiejskim, na terenie gminy Grodziczno. Rezerwat położony jest w Nadleśnictwie Lidzbark, obręb Kostkowo, leśnictwo Słup, oddz.: 233d-g,h,i,l,m, 235a,b, obejmuje także drogi oraz linie podziału powierzchniowego znajdujące się w granicach tych wydzielen. Zgodnie z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 7 marca 2016 r. (Dz. U. Woj. Warm.-Maz. z 2016 r., poz. 1117), powierzchnia rezerwatu „Piekiełko”, wynosi 24,58 ha. Powierzchnia rezerwatu będąca w zarządzie Nadleśnictwa Lidzbark wynosi 23,38 ha.

Obszar rezerwatu charakteryzuje krajobraz młodoglacjalny, cechujący się dużym bogactwem form o zróżnicowanej morfologii i genezie. Obejmuje on część najdłuższego przełomowego odcinka rzeki Wel. Wschodnia część rezerwatu obejmuje fragment rynny subglacjalnej. Zbocza doliny są strome, miejscami urwiste (spadek 20-30%). W zboczach doliny i w krawędziach wyższych teras rzecznych (I i II) występują młode dolinki erozyjne (parowy) oraz nisze źródłiskowe. Najwyższe partie rezerwatu (130-155 m n.p.m.) zajmujące wschodnią stronę doliny, stanowi falisty sandr z zagłębieniami wytopiskowymi. W północnej części rezerwatu rzeka Wel rozcina najniższą (III) terasę, dzięki czemu tworzą się tu utrwalone korzeniami olch małe wysepki rozdzielające koryto rzeki na kręte ramiona.

Urozmaicona rzeźba terenu sprawia, że na terenie rezerwatu występuje wiele siedlisk przyrodniczych oraz zbiorowisk roślinnych. Wyróżnione zostały cztery leśne zespoły roślinne:

- *Aceri Tiliatum* - grąd zboczowy
- *Tilio- Carpinetum* - grąd subkontynentalny
- *Fraxino- Alnetum* - łęg jesionowo - olszowy
- *Ficaro- Ulmetum* - łęg wiązowo - jesionowy

Na terenie rezerwatu zinwentaryzowano również zbiorowiska typowe dla wód płynących (*Beruletum submersae*, *Sparganium erectum* f. *fluitans*), a także źródłiskowe (*Cardamino- Chrysosplenietum alternifolii*).

Pod względem florystycznym obszar rezerwatu charakteryzuje się wysoką różnorodnością. Głównym składnikiem są zbiorowiska leśne, znaczny jest udział roślinności wodnej, bagiennie - torfowiskowej oraz łąkowej. Łącznie stwierdzono 278 gatunków roślin naczyniowych, 42 gatunki mchów, 3 gatunki wątrobowców, a także po jednym gatunku z grupy glonów, grzybów i porostów. W rezerwacie stwierdzono stosunkowo dużą grupę gatunków zasługujących na uwagę z racji ochrony gatunkowej oraz rzadkości występowania. Wśród roślin podlegających ochronie ścisłej na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie krasnorostu hildenbrandii rzecznej (*Hildenbrandtia rivularis*). Spośród roślin objętych ochroną częściową występują tu: gnieźnik leśny (*Neottia nidus-avis*), kocanki piaszkowe (*Helichrysum arenarium*),

kruszczyk szerokolistny (*Epipactis helleborine*), pluskwica europejska (*Cimicifuga europa*), turówka leśna (*Hierochloe australis*), wawrzynek wilczetyko (*Daphne mezereum*).

W składzie ichtiofauny rezerwatowego odcinka rzeki Wel odnotowano występowanie 23 gatunków ryb.

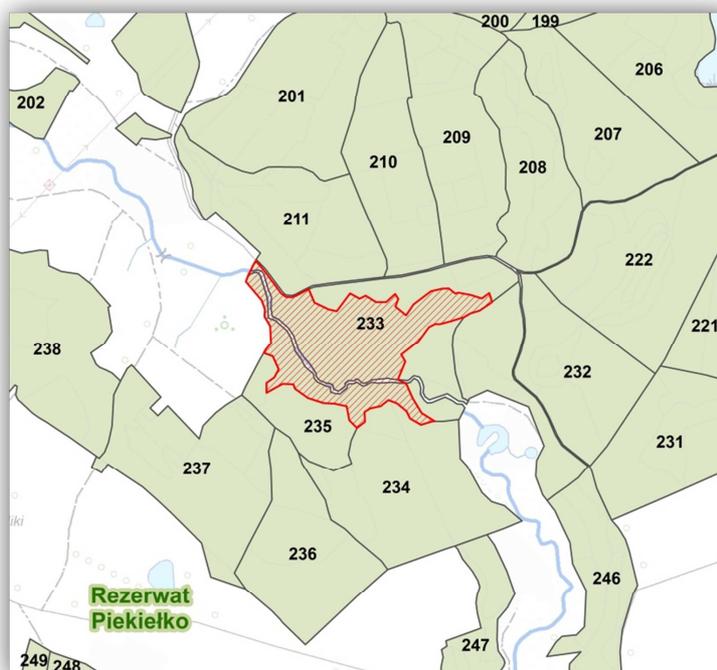
Tabela XXIII Wykaz ryb występujących w rezerwatowym odcinku rzeki Wel w zasięgu Nadleśnictwa

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Inf. o ochronie
1	2	3	4
Kręglouste Cyclostomata			
1.	minóg strumieniowy	<i>Lampetra planeri Bloch</i>	ochrona częściowa
Rodzina karpowate Cyprinidae			
1.	płoć	<i>Rutilus rutilus</i>	
2.	lin	<i>Tinca tinca</i>	
3.	leszcz	<i>Abramis brama</i>	
4.	brzana	<i>Barbus barbus</i>	
5.	piekielnica	<i>Alburnoides bipunctatus</i>	ochrona częściowa
6.	jaź	<i>Leuciscus idus</i>	
7.	kleń	<i>Leuciscus cephalus</i>	
8.	strzebla potokowa	<i>Phoxinus phoxinus L.</i>	
9.	świnka pospolita	<i>Chondrostoma nasus</i>	
10.	kiełb krótkowąsy	<i>Gobio gobio</i>	
11.	jelec	<i>Leuciscus leuciscus</i>	
Rodzina przyłgowate Balitoridae			
12.	śliz pospolity	<i>Barbatula barbatula</i>	ochrona częściowa
Rodzina piskorzowate, kozowate Cobitidae			
13.	koza	<i>Cobitis taenia</i>	ochrona częściowa
14.	piskorz	<i>Misgurnus fossilis</i>	ochrona częściowa
Rodzina okoniowate Percidae			
15.	okoń	<i>Perca fluviatilis</i>	
Rodzina głowaczowate Cottidae			
16.	głowacz białopłetwy	<i>Cottus gobio</i>	ochrona częściowa
Rodzina szczupakowate Esocidae			
17.	szczupak	<i>Esox lucius</i>	

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	Inf. o ochronie
1	2	3	4
Rodzina łososiowate Salmonidae			
18.	troć wędrowna	<i>Salmo trutta morpha trutta L.</i>	
19.	pstrąg potokowy	<i>Salmo trutta trutta mophafario</i>	
20.	pstrąg tęczowy	<i>Salmo gairdneri Richardson</i>	
21.	lipień	<i>Thymallus thymallun L.</i>	
Rodzina dorszowate Gadidae			
22.	miętus	<i>Lota lota</i>	
Rodzina ciernikowate Gasterosteidae			
23.	ciernik	<i>Gasterosteus aculeatus</i>	

Rezerwat położony jest w zasięgu Obszaru o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW) Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015 oraz w zasięgu Welskiego Parku Krajobrazowego.

Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony. Sporządzony został projekt planu ochrony rezerwatu na okres od 01.01.2004 r. do 31.12.2023 r., który do chwili obecnej nie został zatwierdzony.

Mapa rezerwatu „Piekiełko”

5.1.5. Rezerwat torfowiskowy Bagno Koziana

Rezerwat utworzono na podstawie Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 9.10.1991 r. (MP z 1991 r. nr 38, poz. 273). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie i ochrona kompleksu torfowisk przejściowych oraz torfowisk wysokich i niskich. Według podziału administracyjnego kraju rezerwat leży w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie działdowskim, na terenie gminy Lidzbark. Rezerwat położony jest w Nadleśnictwie Lidzbark, obręb Kostkowo, leśnictwo Kiełpiny, jednak nie znajduje się on na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo. Zgodnie z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 6 listopada 2017 r. (Dz. U. Woj. Warm.-Maz. z 2017 r., poz. 4249), powierzchnia rezerwatu „Bagno Koziana”, wynosi 54,78 ha.

Jest to torfowisko przejściowe, powstałe na zachodnim krańcu jeziora Jeleń, w swojej zachodniej części przybiera charakter torfowiska wysokiego. Na terenie rezerwatu dominuje głównie roślinność nieleśna, znacznie rzadziej występują fitocenozy zaroślowe oraz stadia rozwojowe roślinności leśnej. W grupie zbiorowisk nieleśnych przeważa roślinność torfowiskowa, głównie mszarna z klas *Scheuchzeria-Caricetea nigrae* i *Oxycocco-Sphagnetea* oraz szuwarowa z klasy *Phragmitetea australis*. Rzadziej wykształcają się fitocenozy wodne z klasy *Potametea*, a także łąkowe i murawowe z klas *Molinio-Arrhenatheretea*, *Nardo-Callunetea* i *Epilobietea angustifolii*. Zespoły zaroślowe należą do klasy *Alnetea glutinosae*, natomiast stadia rozwojowe roślinności leśnej - do klas *Vaccinio-Piceetea* i *Rhamno-Prunetea*.

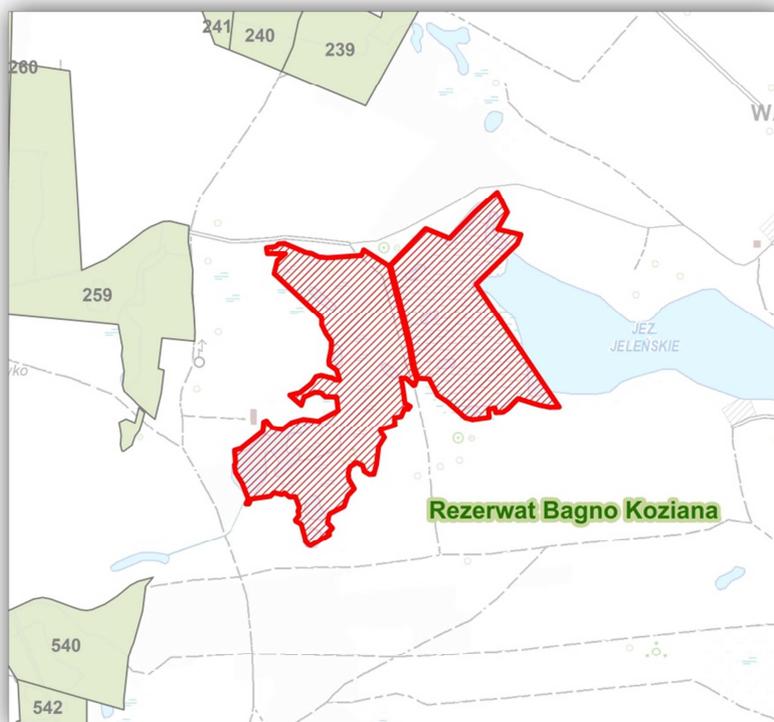
Zbadana flora rezerwatu jest stosunkowo uboga, co wynika ze specyfiki siedliskowej obiektu. Liczy łącznie 165 gatunków. Większość z nich to rośliny naczyniowe - 125 taksonów. W grupie tej zanotowano 7 gatunków paprotników, 3 gatunki roślin nagonasiennych oraz 115 gatunków roślin okrytonasiennych. Natomiast mszaki i porosty reprezentowane są przez 40 taksonów, w tym 33 gatunki mchów, 3 gatunki wątrobowców i 4 gatunki porostów. Z gatunków drzewiastych występują tu brzoza omszona, brzoza brodawkowata oraz bagienna forma sosny pospolitej, a z krzewów wierzby: łoża, rokita, iwa. Krzewy wraz z brzozą tworzą w kilku miejscach skupiska gęstych zarośli. Wśród roślin podlegających ochronie ścisłej

na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie rosziczki okrągłolistnej (*Drosera rotundifolia*) oraz pływacza drobnego (*Utricularia minor*).

Spośród elementów przyrodniczych, które należy wyróżnić to bogactwo awifauny. Rezerwat jest ostoją 91 gatunków ptaków, w tym 68 gatunków lęgowych i 23 gatunków zalatujących. Spośród gatunków zalatujących można tu spotkać m.in.: jastrzębia, krogulca, myszołowa, świstuna czy bociana czarnego. W obrębie rezerwatu gnieźdzą się takie gatunki ptaków jak: bekas kszyk, derkacz, krakwa, perkoz rdzawoszyi, nurogęś, gągoł, żuraw, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, czajka, remiz, dzięcioł duży, dzięcioł czarny, dzięciołek. Występują tu również objęte ochroną prawną płazy takie jak: kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, ropucha szara, ropucha paskówka, ropucha zielona zielona, żaba moczarowa, żaba trawna, żaba jeziorkowa, rzekotka drzewna oraz gady: jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, padalec.

Rezerwat położony jest w zasięgu Obszaru o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW) Ostoja Welska PLH280014 oraz w zasięgu Welskiego Parku Krajobrazowego.

Rezerwat nie posiada aktualnego planu ochrony. Sporządzony został projekt planu ochrony rezerwatu na okres 1.01.2005 r. - 31.12.2024 r.

Mapa rezerwatu „Bagno Koziana”

5.1.6. Rezerwat wodny Jezioro Neliwa

Rezerwat utworzono na podstawie Rozporządzenia nr 57 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 29 grudnia 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2006 r. nr 6 poz. 138). Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie i ochrona zanikającego eutroficznego jeziora oraz siedlisk chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Według podziału administracyjnego kraju rezerwat leży w województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie działdowskim, na terenie gminy Rybno. Rezerwat położony jest w Nadleśnictwie Lidzbark, obręb Kostkowo, leśnictwo Olszewo, jednak nie znajduje się on na gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo. Zgodnie z Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 6 listopada 2017 r. (Dz. U. Woj. Warm.-Maz. z 2017 r., poz. 4248), powierzchnia rezerwatu „Jezioro Neliwa”, wynosi 16,50 ha.

Przedmiotem ochrony w rezerwacie jest zarastające jezioro Neliwa wraz z niewielkim fragmentem jego zlewni. Ten nieduży obszar charakteryzuje się występowaniem bogatej roślinności wodnej i szuwarowej. Powierzchnia jeziora porośnięta jest roślinnością wodną, spośród której największe powierzchnie zajmuje osoka aloesowata (*Stratiotes aloides*). Wśród roślin podlegających ochronie ścisłej na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie fiołka torfowego (*Viola epipsila*) oraz turzycy strunowej (*Carex chordorrhiza*). Na terenie rezerwatu stwierdzono występowanie 41 gatunków ptaków, z których 20 uznaje się za lęgowe m.in.: gągoł, nurogęś, błotniak stawowy, czapla siwa, trzcinniczek, łabędz niemy, trzciniak i rybitwa czarna.

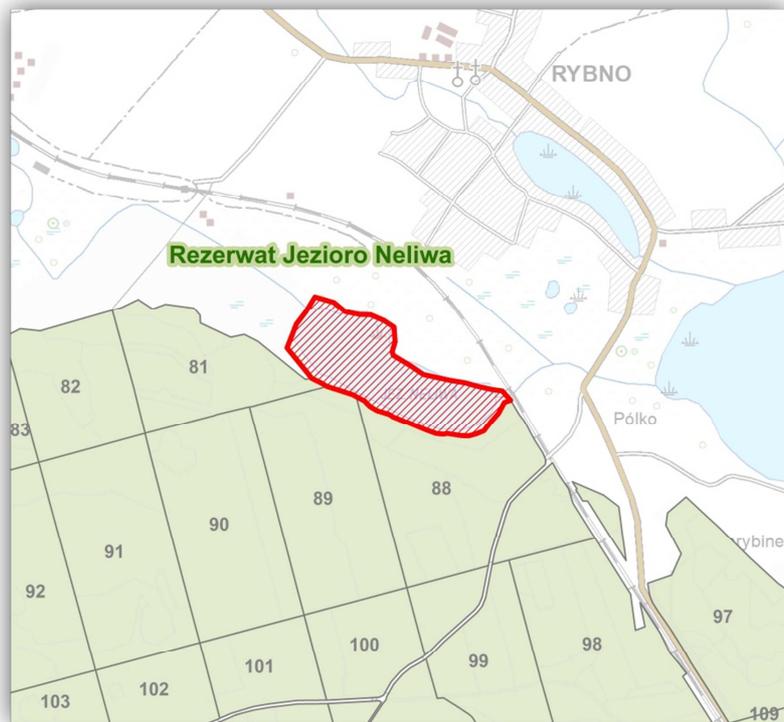

Rezerwat „Jezioro Neliwa”

Rezerwat „Jezioro Neliwa

Rezerwat położony jest w zasięgu Obszaru o Znaczeniu Wspólnotowym (OZW) Ostoja Welska PLH280014 oraz w zasięgu Welskiego Parku Krajobrazowego. Rezerwat nie posiada zatwierdzonego planu ochrony.

Mapa rezerwatu „Jezioro Neliwa”

Tabela XXIV Rodzaje i typy rezerwatów w Nadleśnictwie Lidzbark według klasyfikacji prof. E. Symonides

Rezerwat	Jar Brynicy	Klonowo	Ostrów Tarczyński	Piekietko	Bagno Koziana	Jeziro Neliwa
1	2	3	4	5		
Rodzaj rezerwatu	Leśny	Leśny	Krajobrazowy	Leśny	Torfowiskowy	Wodny
Symbol	L	L	K	L	T	W
Typ wg przedmiotu ochrony	Fitocenotyczny	Fitocenotyczny	Krajobrazów	Fitocenotyczny	Fitocenotyczny	Biocenotyczny i fizjocenotyczny
Symbol	PFi	PFi	PKr	PFi	PFi	PBF
Podtyp wg przedmiotu ochrony	zbiorowisk leśnych	zbiorowisk leśnych	Krajobrazów naturalnych	zbiorowisk leśnych	zbiorowisk nieleśnych	biocenoz naturalnych i półnaturalnych
Symbol	zl	zl	kn	zl	zn	bp
Typ wg typu ekosystemu	Leśny i borowy	Leśny i borowy	Leśny i borowy	Różnych ekosystemów	Torfowiskowy (bagienny)	Wodny
Symbol	EL	EL	EL	EE	ET	EW
Podtyp wg typu ekosystemu	lasów nizinnych	lasów mieszanych nizinnych	lasów mieszanych nizinnych	lasów i wód	torfowisk przejściowych	jezior mezotroficznych i eutroficznych oraz stawów
Symbol	lni	lmn	lmn	lw	tp	jm

Tabela XXV Ogólna charakterystyka rezerwatów

Lp.	Nr rejestru wojew. warm.-maz.	Nazwa rezerwatu	M.P. nr poz. rok	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego		Powierzchnia w ha według		Ważniejsze		Powierzchnia w ha		Uwagi
				oddział poddział	gmina leśnictwo	przedmiotu ochrony	typu środowiska	MP	planu ochrony	zbiorowiska zespoły roślinne	grupy zwierząt	badawcza	kontrolna	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	25	Jar Brynicy	MP nr 40 poz. 396 z 1955 r.	646g, 647g, 648f,g, 649c,d,f	Lidzbark / Sarnia Góra	fitocenotyczny, zbiorowisk leśnych	lasów nizinnych	28,14		- <i>Tilio-Carpinetum</i> - <i>Aceri-Tilietum</i> - <i>Ribo-nigri -Alnetum</i>	dzięciol zielony, dzięciol czarny, dzięciol pstry, dzięciol mały, dzięciol duży, petzacz, kowalik, kukułka, pluszcz, zimorodek			Brak planu ochrony
2.	50	Klonowo	MP nr 62 poz. 350 z 1958 r.	628a, 629f	Lidzbark / Klonowo	fitocenotyczny, zbiorowisk leśnych	lasów mieszanych nizinnych	32,77		- <i>Quercu roboris-Pinetum coryletosum</i> - <i>Tilio - Carpinetum stachyetosum</i>				Plan ochrony rez. 2000-2020 r.
3.	75	Ostrów Tarczyński	MP nr 5 poz. 40 z 1994 r.	188, 189, 190, 191	Rybno / Kiełpy	krajobrazów, krajobrazów naturalnych	lasów mieszanych nizinnych	108,11		- <i>Serratulo-Pinetum</i> - <i>Quercu roboris-Pinetum molinietosum</i> - <i>Ribeso nigri-Alnetum chrysosplenietosum</i> - <i>Eriophoro vaginati-Sphagnetum recurvi</i> - <i>Molinietalia caeruleae</i>	bielik, rybotów, orlik krzykliwy, perkoz zausznik, gągoł, żuraw, zimorodek,			Plan ochrony rez. 2001-2021 r.
4.	77	Piekietko	MP nr 5 poz. 40 z 1994 r.	233d-g, h,i,l,m, 235a,b	Grodziczno / Słup	fitocenotyczny, zbiorowisk leśnych	lasów i wód	24,58		- <i>Aceri Tilietum</i> - <i>Tilio- Carpinetum</i> - <i>Fraxino- Alnetum</i> - <i>Ficaro- Ulmetum</i>	Ryby: głowacz białołętwy, strzebla potokowa; piekielnica, koza, minóg strumieniowy			Brak planu ochrony

Lp.	Nr rejestru wojew. warm.-maz.	Nazwa rezerwatu	M.P. nr poz. rok	Położenie		Typ i podtyp rezerwatu wg dominującego		Powierzchnia w ha według		Ważniejsze		Powierzchnia w ha		Uwagi	
				oddział poddział	gmina leśnictwo	przedmiotu ochrony	typu środowiska	MP	planu ochrony	zbiorowiska zespoły roślinne	grupy zwierząt	badawcza	kontrolna		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
5.	1	Bogno Koziana	MP nr 38 poz. 273 z 1991r		Rybno / Kiełpiy	Fitocenotyczny/ zbiorowisk leśnych	torfowisk przejściowych	54,78		Zbiorowiska szuwarowe z klasy <i>Phragmitetea</i> i mszarne z klasy <i>Scheuchzerio-Caricetea fuscae</i> : -szuwar trzcinowy <i>Phragmitetum communis</i> w postaci łądowej -szuwar pałki wąskolistnej <i>Typhetum angustifoliae</i> -mszar przejściowotorfowiskowy z trzciną <i>Phragmites australis</i> -zespół turzycy sztywnej <i>Caricetum elatae</i> Zbiorowiska hydrofitów z klas <i>Charetea</i> i <i>Potamogenetea</i> Zbiorowiska łąkowe z rzędu <i>Molinietalia</i>	ptaki wodne i błotne				Brak planu ochrony
6.	40	Jezioro Neliwa	Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. nr 6, poz. 138 z 2006 r.		Rybno / Olszewo	Biocenotyczny i fizjocenotyczny/ biocenoz naturalnych i półnaturalnych	jezior mezo-troficznych i eutroficznych oraz stawów	16,50			ptaki wodne i błotne			Brak planu ochrony	

Tabela XXVI Możliwości realizacji celów ochrony w rezerwachach

Lp.	Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celów ochrony	Metody ochrony		Uwagi
							dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	Jar Brynicy	las grądowy z unikatową rzeźbą terenu towarzyszącą brzegowi rzeki Brynicy	zachowanie i ochrona unikatowego krajobrazu rzeki Brynicy oraz utrzymanie naturalnych procesów w zbiorowiskach roślinnych	Faza drzewostanu dojrzałego, występują już oznaki fazy destrukcyjnej. Grab stanowiący II piętro drzewostanów ogranicza inicjowanie odnowienia naturalnego	Pinetyzacja oraz neofityzacja – nie mają większego znaczenia dla ochrony rezerwatu.	W pełni możliwa. Ograniczenie wykonywania cięć sanitarnych, usuwania posuszu, z wyjątkiem przypadków zagrażających bezpieczeństwu	zachowawcza , miejscami czynna	w zależności od potrzeb rezerwatu oraz zachowania bezpieczeństwa: zachowawcza i czynna	Brak planu ochrony
2.	Klonowo	drzewostan sosnowy o charakterze pomnikowym	zachowanie fragmentu lasu mieszanego, z pomnikowymi sosnami, do jego biologicznej śmierci.	Dominuje faza drzewostanu dojrzałego w kierunku fazy destrukcyjnej. Pojawiają się gatunki liściaste głównie grab, jawor, buk, wiąz, dąb	Dosyć duże ze względu na spory ruch turystyczny oraz sąsiedztwo miasta Lidzbark. Pinetyzacja oraz neofityzacja – nie mają większego znaczenia dla ochrony rezerwatu.	W pełni możliwa. Ograniczenie wykonywania cięć sanitarnych, usuwania posuszu, z wyjątkiem przypadków zagrażających bezpieczeństwu. Wymagany jest stały nadzór ze względu na duży ruch turystyczny na ścieżce dydaktycznej	zachowawcza , miejscami czynna	w zależności od potrzeb rezerwatu oraz zachowania bezpieczeństwa: zachowawcza i czynna	Plan ochrony rezerwatu 2000-2020 r.

Lp.	Nazwa rezerwatu	Główny przedmiot ochrony	Cel ochrony	Zachodzące procesy sukcesji	Zagrożenia	Możliwość realizacji celów ochrony	Metody ochrony		Uwagi
							dotychczasowe	proponowane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3.	Ostrów Tarczyński	urozmaicone formy krajobrazu oraz ekosystemy roślinne	zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych urozmaiconego pod względem rzeźby terenu z mozaiką siedlisk i zespołów roślinnych oraz ostoi licznych gatunków ptaków	trwa sukcesja krzewów i drzew na borze bagiennym oraz faza kształtowania się i rozwoju zespołów roślinnych	Niewielkie ze względu na niedostępność terenu	W pełni możliwa. Pozostawienie drzew dziuplastych jako miejsc lęgowych i żerowych wielu gatunków ptaków	zachowawcza	zachowawcza	Plan ochrony rezerwatu 2001-2021 r.
4.	Piekiefko	przełomowy odcinek rzeki Wel	zachowanie przełomowego, o charakterze górskim, odcinka rzeki Wel, z otaczającym go grądem zboczym Aceri-Tilietum, z licznymi chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt	drzewostany wchodzą w kolejne etapy rozwoju, ciągle trwają procesy erozyjne rzeki Wel	Pinetyzacja oraz neofityzacja – nie mają większego znaczenia dla ochrony rezerwatu. Dostyc duże z powodu atrakcyjności turystycznej i wędkarskiej rzeki Wel.	W pełni możliwa. Utrzymanie grądu i lasu klonowo-lipowego o cechach naturalnych. Zachowanie mozaik roślinności w niszach źródliskowych. Zabiegi (cięcia) regulacji składu gatunkowego o charakterze sanitarnym.	miejscami zachowawcza - krajobrazowa, miejscami czynna	w zależności od potrzeb rezerwatu oraz zachowania bezpieczeństwa: zachowawcza i czynna	Brak planu ochrony
5.	Bagno Koziana	zespoły roślinności torfowiskowej	zachowanie i ochrona kompleksu torfowisk przejściowych oraz torfowisk wysokich i niskich	następuje naturalna sukcesja zarośli i lasu, torfowisko zarasta drzewami i krzewami			zachowawcza	zachowawcza	Plan ochrony rezerwatu 2005-2024 r
6.	Jezioro Neliwa	Jezioro eutroficzne oraz gatunki ptaków wodno-błotnych	zachowanie i ochrona zanikającego eutroficznego jeziora oraz siedlisk chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt	zarastanie i wypływanie jeziora			zachowawcza	zachowawcza	Brak planu ochrony

5.2. Parki krajobrazowe

Park krajobrazowy jest obszarem chronionym ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe, w celu zachowania i popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. W odróżnieniu od rezerwatów przyrody, parki krajobrazowe nie są obszarami wyłączonymi z działalności gospodarczej. Gospodarowanie na ich terenie obłożone jest jedynie ograniczeniami zapewniającymi zachowanie wyżej wymienionych wartości.

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody utworzenie parku krajobrazowego następuje w drodze rozporządzenia wojewody, po uzgodnieniu z właściwą miejscowo radą gminy.

Fragmenty lasów Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się w zasięgu dwóch parków krajobrazowych: Górznieńsko - Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego i Welskiego Parku Krajobrazowego.

W zasięgu terytorialnym nadleśnictwa położony jest również fragment otuliny Parku Krajobrazowego Wzgórz Dylewskich o powierzchni około 727 ha, z tego na gruntach nadleśnictwa 11,17 ha.

Górznieńsko - Lidzbarski Park Krajobrazowy został utworzony w 1990 r. na mocy porozumienia pomiędzy Wojewodą Toruńskim i Wojewodą Ciechanowskim, na podstawie Uchwały nr 58/X/90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ciechanowie z dnia 23 kwietnia 1990 r. w sprawie utworzenia Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Ciechanowskiego nr 8, poz. 67) oraz rozporządzenia nr 1/90 Wojewody Toruńskiego z dnia 11 września 1990 r. w sprawie utworzenia Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Toruńskiego nr 18, poz. 205). Obszar Parku usytuowany jest na terenie trzech województw: kujawsko-pomorskiego, warmińsko-mazurskiego oraz mazowieckiego. Powierzchnia Parku obejmuje obszar 27 764,3 ha. Największy fragment o powierzchni 13 901,5 ha położony jest na terenie woj. kujawsko-pomorskiego. Obejmuje w całości miasto Górzno oraz fragmenty gmin: Górzno, Brzozie, Bartniczka i Świdziebnia. Pozostała część położona jest w woj. warmińsko-mazurskim, na terenie gminy Lidzbark - 8632,7 ha oraz w woj. mazowieckim, na terenie gminy Lubowidz - 5230,1 ha.

Tereny, jakie obejmuje GLPK, wyróżniają się walorami przyrodniczymi i krajobrazowymi w skali kraju. Stanowi o tym niezwykle urozmaicona rzeźba terenu.

Spotkać tu można wszystkie klasyczne dla obszarów polodowcowych obszary geomorfologiczne. Są to: niziny morenowe, pagórki i wzgórza morenowe, kemy, drumliny, ozy, równiny sandrowe, rynny subglacjalne, doliny rzeczne, obniżenia wytopiskowe itp.

Hydrograficzną oś Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego stanowi rzeka Brynica o długości 23,1 km. Część przełomowa odcinka tej rzeki objęta została ochroną rezerwatową. Utworzono tam rezerwat częściowy „Jar Brynicy”.

Ogromny kompleks leśny zajmuje przeważającą część GLPK, bo stanowiącą aż 70% powierzchni obszaru parku. Znajduje się tu kilkadziesiąt jezior, wśród których do największych i najpiękniej położonych należą: Wielkie Leżno, Samin, Górzno, Młyńskie, Bryńskie, Piaseczno i Wlecz. Środowisko przyrodnicze wzbogacają i urozmaicają liczne bagna, mokradła i torfowiska. Na terenie GLPK stwierdzono występowanie około 900 gatunków roślin naczyniowych. Wśród chronionych gatunków występują między innymi: gwiazdnica grubolistna, kłoc wiechowata, czosnek niedźwiedzi, rosiczka okrągłolistna, lipiennik Loesela, kukułka krwista, kukułka plamista, lilia złotogłów, pluskwica europejska, bagnica torfowa. Zamieszkuje tu ponad 250 gatunków kręgowców, między innymi z ssaków jeź wschodni, bóbr europejski, popielica, wydra, gronostaj. Doskonałe warunki do życia znalazły na tym obszarze również liczne gatunki ptaków, a wśród nich między innymi: bocian czarny, orlik krzykliwy, rybołów, bielik, kania ruda, kania czarna.

W granicach Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego utworzonych zostało 7 rezerwatów przyrody:

- „Jar Brynicy” o powierzchni 28,14 ha, utworzony w 1955 r. w celu zachowania i ochrony unikatowego krajobrazu rzeki Brynicy oraz utrzymanie naturalnych procesów w zbiorowiskach roślinnych,
- „Jar Brynicy II” o powierzchni 28,29 ha, utworzony w 2001 r. celu zachowania w naturalnym stanie doliny rzeki Brynicy,
- „Czarny Bryńsk” o powierzchni 13,13 ha, utworzony w 1963 r. w celu zachowania stanowiska kłoci wiechowatej oraz innych roślin torfowiskowych,
- „Klonowo” o powierzchni 32,77 ha, utworzony w 1958 r. w celu zachowania fragmentu lasu mieszanego, z pomnikowymi sosnami, do jego biologicznej śmierci,

- „Mszar Płociczno” o powierzchni 189,39 ha, utworzony w 1997 r. w celu zachowania naturalnego ekosystemu torfowisk przejściowych z udziałem gatunków roślin reliktowych,
- „ Ostrowy nad Brynicą” o powierzchni 2,06 ha, utworzony w 1962 r. w celu zachowania grądu subkontynentalnego *Tilio cordatae-Carpinetum betuli*,
- „Szumny Zdrój im. Kazimierza Sulisławskiego” o powierzchni 37,04 ha, utworzony w 1958 r. w celu zachowania zbiorowisk leśnych o charakterze naturalnym z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin zielnych.

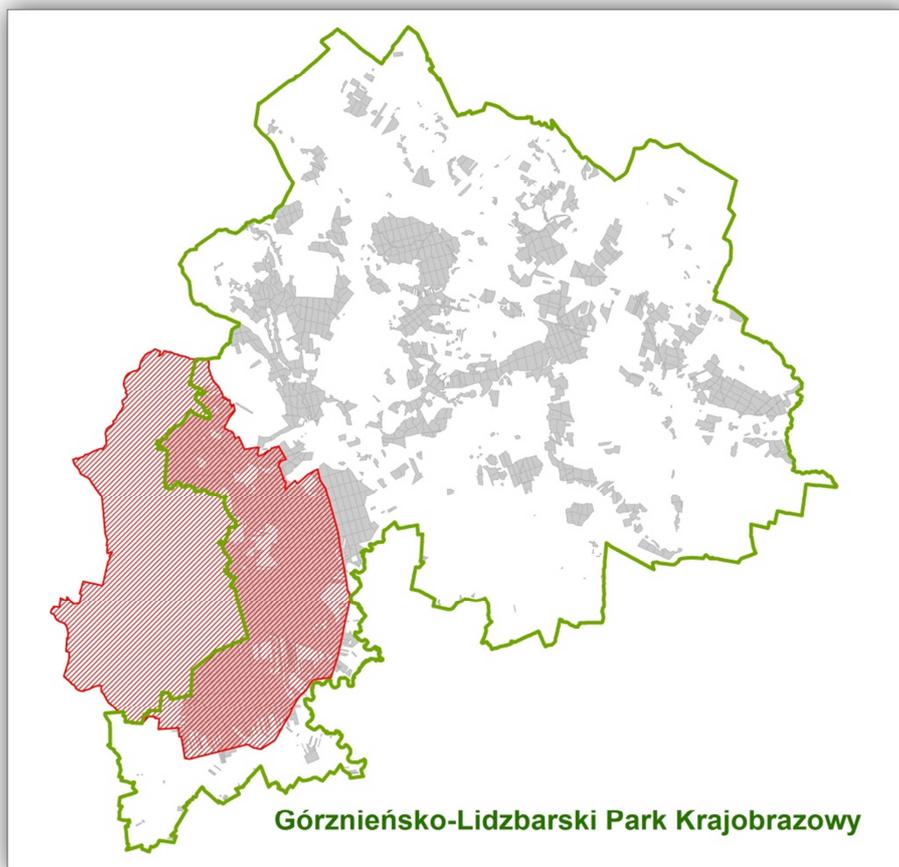
Uzupełnieniem walorów przyrodniczych są walory kulturowe tych terenów, a wśród nich zabytki budownictwa wiejskiego, zabytki techniki budownictwa wodnego, grodziska, kurhany, dawne cmentarzyska, cmentarze, zabytki sakralne.

Teren Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego częściowo pokrywa się z dwoma obszarami Natura 2000, tj. Ostoja Lidzbarska PLH280012 oraz Mszar Płociczno PLH040035.

Na podstawie Rozporządzenia nr 38 Wojewody Warmińsko- Mazurskiego z dnia 27 września 2005r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. nr 140, poz. 1650) w sprawie Górznieńsko-Lidzbarskiego Parku Krajobrazowego w części dotyczącej województwa warmińsko-mazurskiego, ustalono następujące szczególne cele ochrony Parku:

- ochrona krajobrazu młodogłacjalnego,
- ochrona siedlisk ze szczególnym uwzględnieniem naturalnych i półnaturalnych łąk, torfowisk i terenów podmokłych,
- ochrona naturalnego krajobrazu wiejskiego, mozaiki łąk i pól,
- ochrona ładu przestrzennego w enklawach i półenklawach leśnych,
- ochrona bioróżnorodności na pograniczu mezoregionów: Pojezierza Dobrzyńskiego, Garbu Lubawskiego oraz Równiny Urszulewskiej.

Powierzchnia parku obejmująca Nadleśnictwo Lidzbark wynosi około 13 606 ha, z tego gruntach nadleśnictwa ok. 10 453 ha.

Górznięsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Welski Park Krajobrazowy został utworzony na mocy Rozporządzenie nr 24/95 Wojewody Ciechanowskiego z dnia 18 grudnia 1995r. (Dz. Urz. Woj. Ciechanowskiego Nr 24, poz. 115), w sprawie utworzenia Welskiego Parku Krajobrazowego. Park o powierzchni 20 444 ha, położony jest na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie działdowskim (gm. Lidzbark, Rybno, Płosica) oraz w powiecie nowomiejskim (gm. Grodziczno). W celu zabezpieczenia Parku przed zagrożeniami zewnętrznymi, wyznaczona została otulina o powierzchni 3 895,1 ha.

Głównym celem utworzenia Welskiego Parku Krajobrazowego jest ochrona doliny rzeki Wel i jezior, przez które przepływa oraz przyległych terenów leśnych i obszarów bagiennych, między którymi rzeka silnie meandruje. Tereny na obszarze tego Parku wyróżniają się szczególnie wysokimi wartościami przyrodniczo-krajobrazowymi. Obszar Parku prezentuje charakterystyczne cechy krajobrazu polodowcowego, wyrażające się zróżnicowaną rzeźbą terenu, z malowniczymi wzniesieniami morenowymi oraz piaszczystymi równinami sandrowymi. Dolina rzeki,

która na terenie Parku tworzy duże zakola, jest najbardziej atrakcyjnym elementem krajobrazu. Na terenie Parku znajduje się 13 większych jezior o zróżnicowanej powierzchni i głębokości. Są to jeziora polodowcowe, głównie typu rynnowego.

Obszar Welskiego Parku Krajobrazowego charakteryzuje się bogactwem fauny i flory. Stwierdzono tu występowanie około 200 gatunków mchów oraz blisko 800 gatunków roślin naczyniowych. Wśród gatunków o znaczeniu europejskim, podlegających jednocześnie ochronie ścisłej stwierdzono występowanie m.in.: lipiennika Loesela, sierpowca błyszczącego, leńca bezpodkwiatkowego, sasanki otwartej oraz skalnicy torfowiskowej. Również fauna na obszarze Parku charakteryzuje się dużym urozmaiceniem. Stwierdzono tu występowanie 269 gatunków kręgowców w tym: 46 gatunków ssaków, 165 gatunków ptaków (m.in.: bielik, rybołów, orlik krzykliwy, kania ruda, bocian czarny, puchacz), 6 gatunków gadów, 13 gatunków płazów oraz 39 gatunków ryb i kręgowców.

W granicach Welskiego Parku Krajobrazowego utworzone zostały cztery rezerваты przyrody:

- „Bagno Koziana” o powierzchni 54,78 ha, utworzony w 1991 r. w celu zachowania i ochrony kompleksu torfowisk przejściowych oraz torfowisk wysokich i niskich,
- „Jezioro Neliwa” o powierzchni 16,50 ha, utworzony w 2006 r. celu zachowania i ochrony zanikającego eutroficznego jeziora oraz siedlisk chronionych i rzadkich gatunków roślin i zwierząt,
- „Ostrów Tarczyński” o powierzchni 108,11 ha, utworzony w 1933 r. w celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych urozmaiconego pod względem rzeźby terenu z mozaiką siedlisk i zespołów roślinnych oraz ostoi licznych gatunków ptaków,
- „Piekietko” o powierzchni 24,58 ha, utworzony w 2001 r. w celu zachowania przełomowego, o charakterze górskim, odcinka rzeki Wel, z otaczającym go grądem zboczowym *Aceri-Tilietum*, z licznymi chronionymi i rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt.

Tereny Welskiego Parku Krajobrazowego pokrywa się z obszarami Natura 2000 Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015 oraz Ostoja Welska PLH200014.

Na podstawie Rozporządzenia nr 34 Wojewody Warmińsko- Mazurskiego z dnia 27 września 2005r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. nr 140, poz. 1646) w Welskiego Parku Krajobrazowego ustalono następujące szczególne cele ochrony Parku:

1) wartości przyrodniczych:

- zachowanie swobodnie meandrującej rzeki Wel i jej doliny oraz licznych starorzeczy i odnóg, torfowisk i obszarów wodno-błotnych,
- zachowanie pozostałości naturalnych kompleksów leśnych, bogactwa szaty roślinnej, obejmującej liczną grupę chronionych i rzadkich gatunków roślin i zbiorowisk roślinnych;

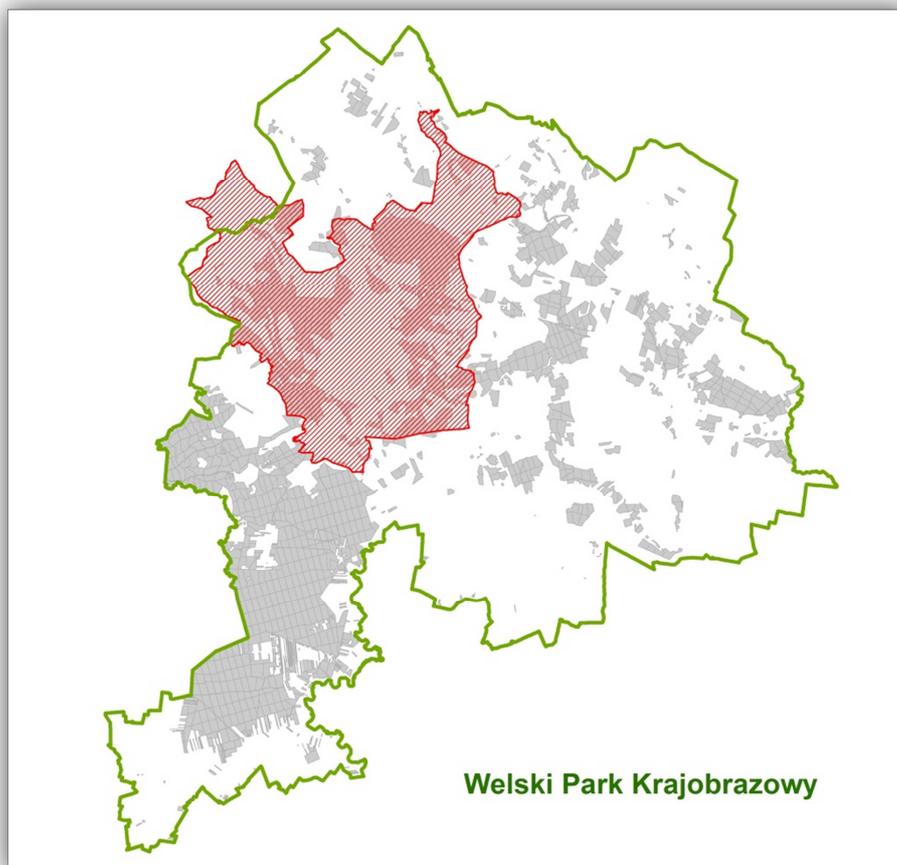
2) wartości historycznych i kulturowych:

- zachowanie swoistego charakteru zabudowy wiejskiej,
- zachowanie i popularyzacja miejscowej gwary,
- zachowanie tradycyjnej funkcji wsi poprzez popularyzację dziedzictwa materialnego i gromadzenie zbiorów muzealnych;

3) walorów krajobrazowych:

- zachowanie w niewielkim stopniu przekształconego krajobrazu rolniczego,
- zachowanie wysokich skarp polodowcowych rynien jeziornych i odcinków przełomowych rzeki Wel ze szczególnym uwzględnieniem jej odcinków o charakterze potoku górskiego.

Powierzchnia parku obejmująca Nadleśnictwo Lidzbark wynosi około 19 344 ha, z tego gruntach nadleśnictwa ok. 6 470 ha.

Welski Park Krajobrazowy w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

5.3. Obszary Chronionego Krajobrazu

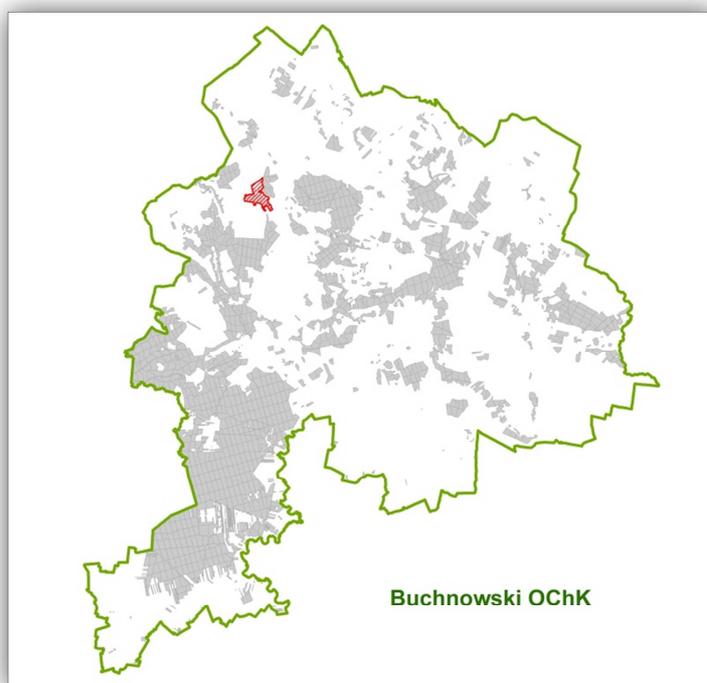
Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcję korytarzy ekologicznych.

Obszary chronionego krajobrazu obejmując cenne z przyrodniczego punktu widzenia tereny, pełnią rolę ekologicznego łącznika pomiędzy wszystkimi formami przyrody, układając się w rezultacie w system obszarów chronionych. Ograniczenia gospodarowania na tych obszarach dotyczą głównie tych form, które są zagrożeniem dla stałości przyrody.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Lidzbark znajduje się jedenaście obszarów chronionego krajobrazu lub ich fragmenty:

Buchnowski Obszar Chronionego Krajobrazu - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Uchwałą nr XXXIV/741/18 Sejmiku Województwa Warmińsko - Mazurskiego z dnia 19 lutego 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2018 r., poz. 1320), w sprawie Buchnowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Zajmuje łączną powierzchnię 205,72 ha i położony jest w powiecie nowomiejskim na terenie gminy Grodziczno.

Obszar w całości znajduje się w zasięgu Nadleśnictwa, natomiast na jego gruntach ok. 128 ha.

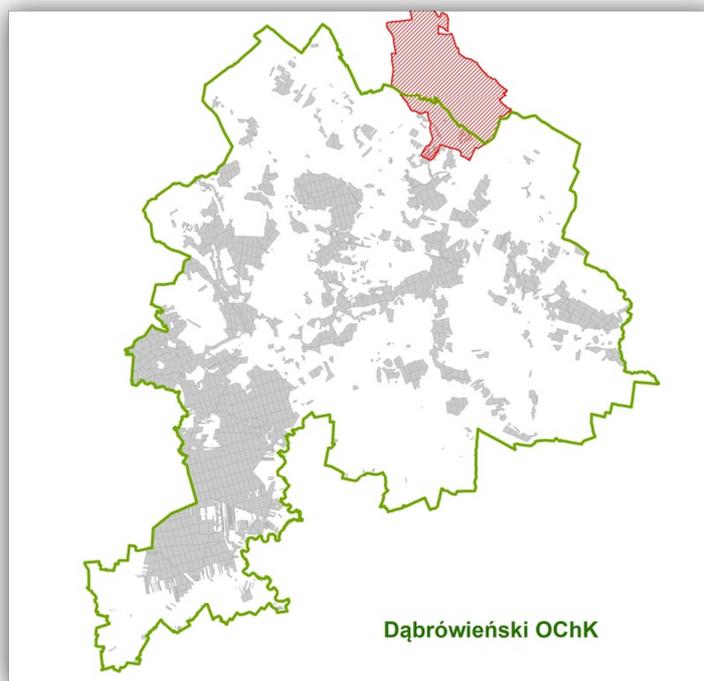

Buchnowski OChK w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Dąbrówieński Obszar Chronionego Krajobrazu - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 12 lipca 2002 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Rozporządzeniem nr 143 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 12 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. nr 178, poz. 2625) w sprawie Dąbrówieńskiego

Obszaru Chronionego Krajobrazu. Zajmuje powierzchnię 5 565 ha i położony jest w powiatach: działdowskim (gm. Działdowo) oraz ostródzkim (gm. Dąbrówno).

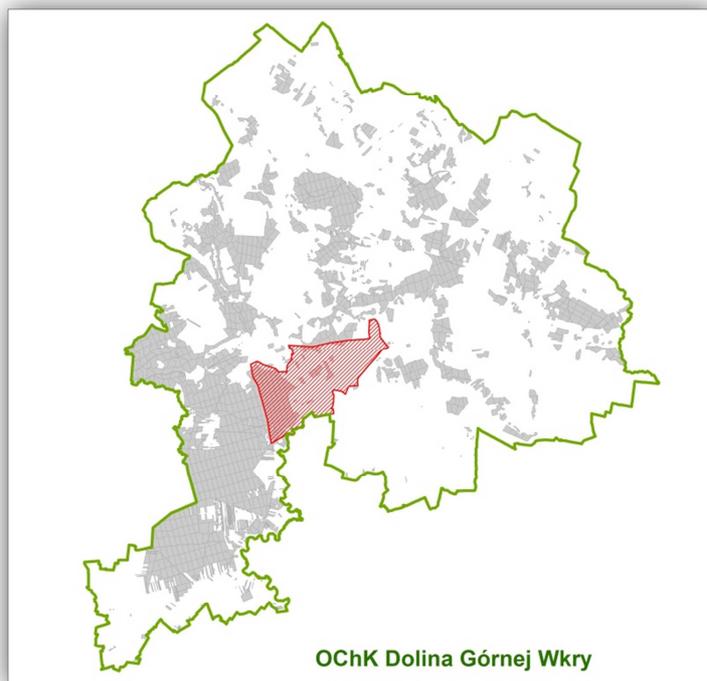
W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa obszar zajmuje ok. 1 202 ha, natomiast na jego gruntach ok. 113 ha.

Dąbrówieński OChK w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko – Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Rozporządzeniem nr 109 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2008 r. nr 176, poz. 2577), w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Górnej Wkry. Zajmuje powierzchnię 4 097,50 ha i położony jest w powiecie działdowskim (gm. Lidzbark oraz gm. Płońnica).

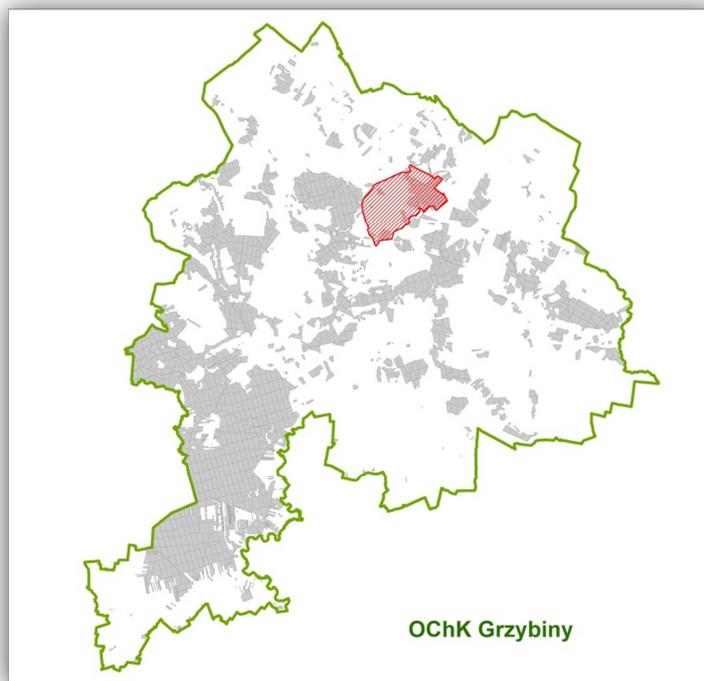
Obszar w całości znajduje się w zasięgu Nadleśnictwa, natomiast na jego gruntach ok. 1 288 ha.

OChK Doliny Górnej Wkry w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Obszar Chronionego Krajobrazu Grzybiny - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Rozporządzeniem nr 24 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2008r., nr 70, poz. 1340), w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Grzybiny. Obszar o powierzchni 2 084,80 ha w całości położony jest w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark na terenie powiatu działdowskiego (gm. Działdowo, Rybno).

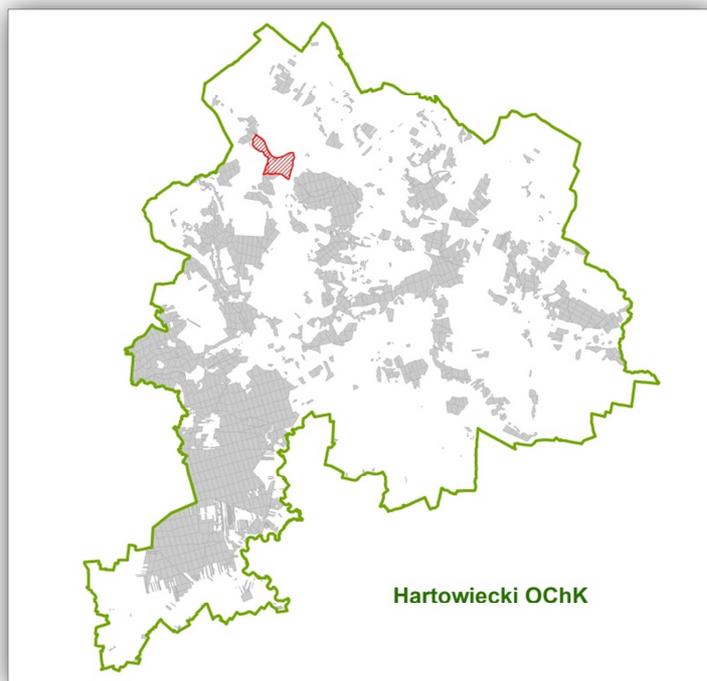
Na gruntach Nadleśnictwa obszar zajmuje ok. 618 ha.

OChK Grzybiny w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Hartowiecki Obszar Chronionego Krajobrazu - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Rozporządzeniem nr 42 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Z 2008 r., nr 71, poz. 1368), w sprawie Hartowieckiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz zmienionego Uchwałą nr XXXIV/742/18 Sejmiku Województwa Warmińsko - Mazurskiego z dnia 19 lutego 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2018 r., poz. 1321). Zajmuje powierzchnię 395,02 ha i położony jest w powiecie działowskim na terenie gminy Rybno.

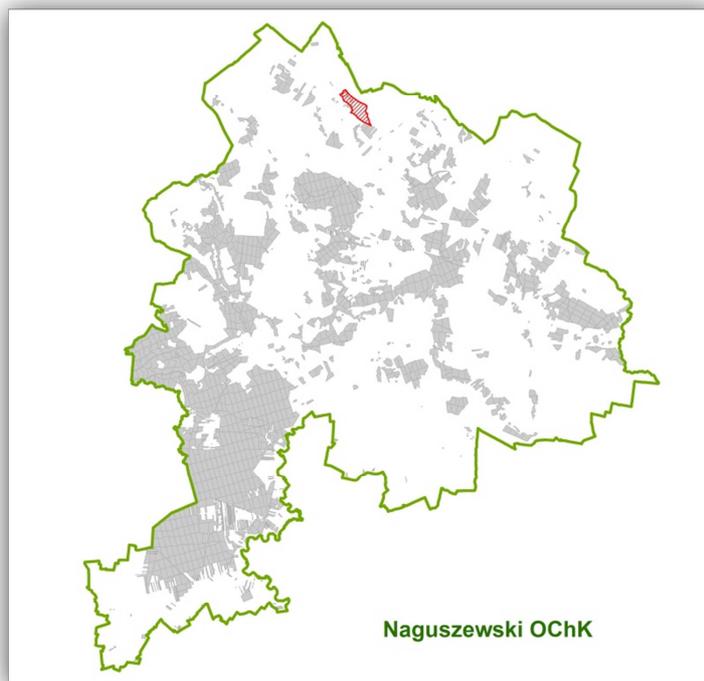
Na gruntach Nadleśnictwa obszar zajmuje ok. 35 ha.

Hartowiecki OChK w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Naguszewski Obszar Chronionego Krajobrazu - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Rozporządzeniem nr 41 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Z 2008 r., nr 71, poz. 1367), w sprawie Naguszewskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obszar o powierzchni 206,20 ha w całości położony jest w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark na terenie powiatu działdowskiego w gminie Rybno.

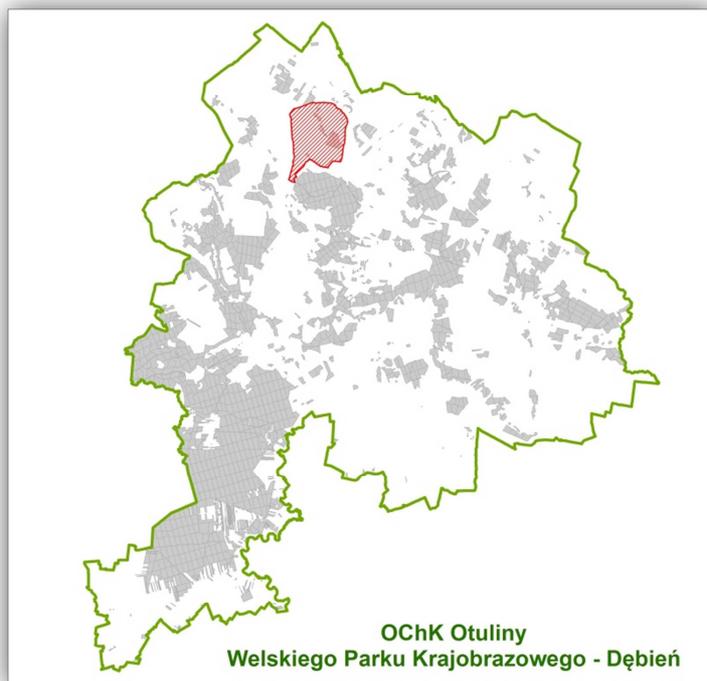
Na gruntach Nadleśnictwa obszar zajmuje 14,92 ha.

Naguszewski OChK w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Dębień - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Rozporządzeniem nr 28 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Z 2008 r., nr 70, poz. 1344), w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Dębień. Obszar o powierzchni 1 757,30 ha w całości położony jest w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark na terenie powiatu działdowskiego w gminie Rybno.

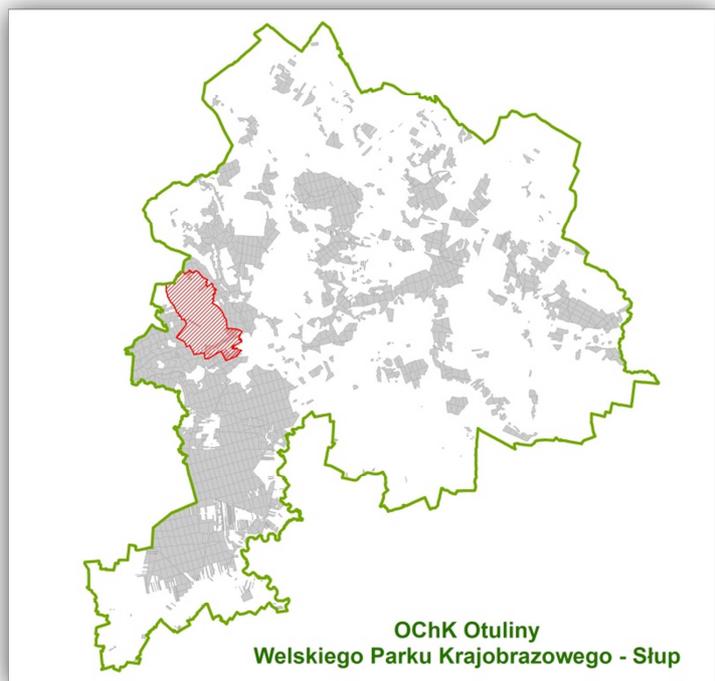
Na gruntach Nadleśnictwa obszar zajmuje ok. 128 ha.

OChK Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Dębień w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Obszar Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Słup - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Rozporządzeniem nr 29 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 23 kwietnia 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Z 2008 r., nr 71, poz. 1368), w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Słup. Obszar o powierzchni 2 137,80 ha w całości położony jest w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark na terenie powiatu działdowskiego w gminie Lidzbark.

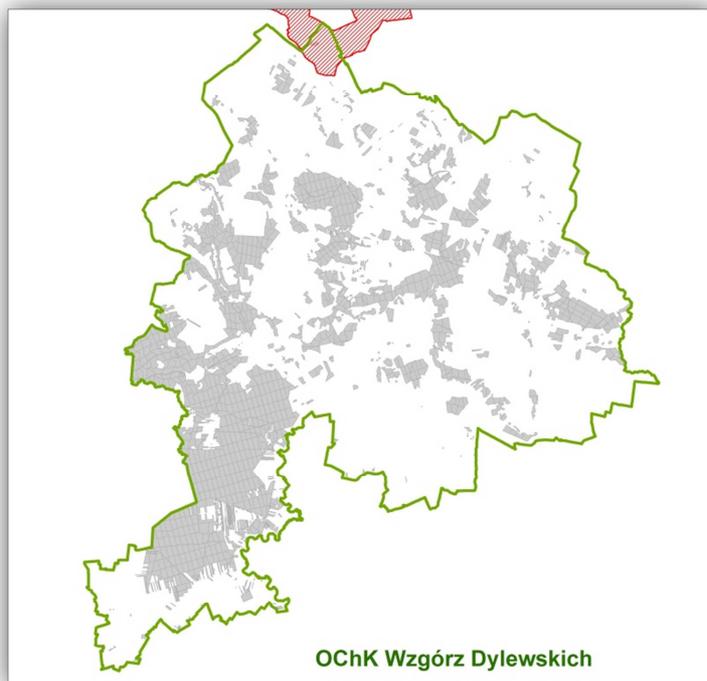
Na gruntach Nadleśnictwa obszar zajmuje ok. 254 ha.

OChK Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego - Słup w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Obszar Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich - Obszar ten został utworzony na mocy Rozporządzenia nr 21 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warmińsko-mazurskiego (Dz. Urz. z 2003 r. nr 52, poz. 725), zmienionego Rozporządzeniem nr 113 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 3 listopada 2008 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2008 r., nr 176, poz. 2581), w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wzgórz Dylewskich. Zajmuje łączną powierzchnię 14 483,20 i położony jest w powiatach: ostródzkim (gm. Dąbrówno, Grunwald, Ostróda), iławskim (gm. Lubawa) oraz nowomiejskim (gm. Grodziczno).

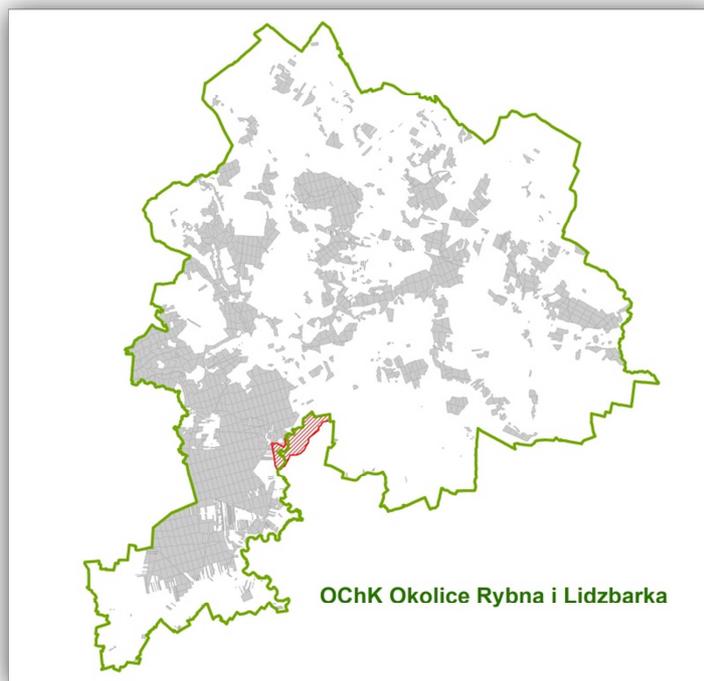
W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa obszar zajmuje ok. 725 ha, natomiast na jego gruntach 11,16 ha.

OChK Wzgórz Dylewskich w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Obszar Chronionego Krajobrazu Okolice Rybna i Lidzbarka - Obszar ten został utworzony na mocy Uchwały nr 59/10/90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ciechanowie z dnia 23 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. z 1990 r., nr 8, poz. 66), w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa ciechanowskiego, zmienionej Uchwałą nr 34/13 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 lutego 2013 r. (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego z 2013 r., poz. 2486), zmieniającą niektóre rozporządzenia Wojewody Mazowieckiego dotyczące obszarów chronionego krajobrazu. Obszar o powierzchni 715,70 ha położony jest w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark na terenie powiatu żuromińskiego w gminie Lubowidz.

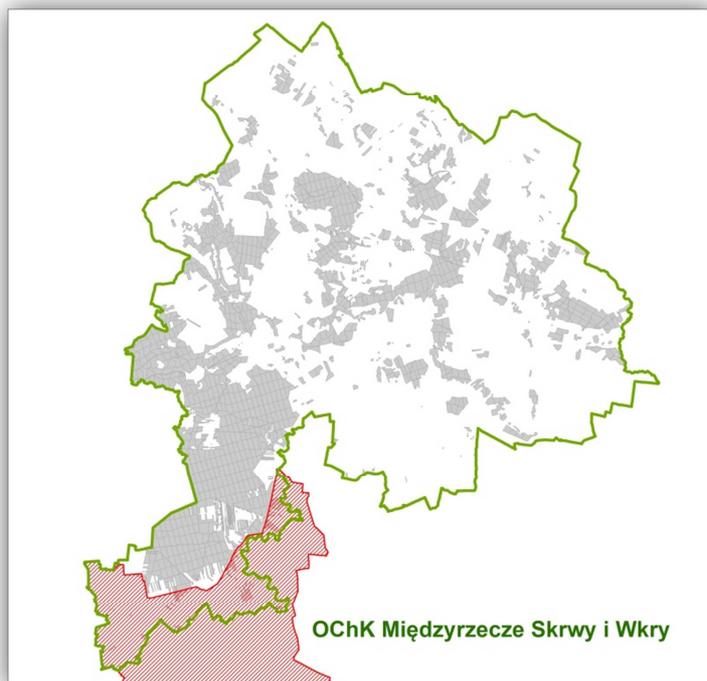
W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa obszar zajmuje ok. 150 ha, natomiast na jego gruntach 11,07 ha.

OChK Okolice Rybna i Lidzbarka w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Obszar Chronionego Krajobrazu Międzyrzecze Skry i Wkry - Obszar ten został utworzony na mocy Uchwały nr 59/10/90 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Ciechanowie z dnia 23 kwietnia 1990 r. (Dz. Urz. z 1990 r., nr 8, poz. 66), w sprawie wyznaczenia obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa ciechanowskiego, zmienionej Uchwałą nr 66/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 22 maja 2018 r. (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego z 2018 r., poz. 5673) , zmieniającą rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego w sprawie Obszaru Chronionego Krajobrazu Międzyrzecze Skry i Wkry. Obszar o powierzchni 28 206,90 ha położony jest na terenie województwa mazowieckiego w powiecie żuromińskim (gm. Biezuń, Lubowidz, Lutocin, Żuromin) oraz w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie rypińskim na terenie gminy Skrwilno.

W zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa obszar zajmuje ok. 6 209 ha, natomiast na jego gruntach ok. 302 ha.

OChK Międzyrzecze Skrzy i Wkry w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

5.4. Obszary Natura 2000

Sieć Natura 2000 obejmuje obszary istotne dla zachowania europejskiego dziedzictwa przyrodniczego. Jest to opracowana kompleksowo, legislacyjnie i politycznie optymalizacja działań na rzecz zachowania dziedzictwa przyrodniczego Europy. Celem tego projektu jest zachowanie w możliwie jak najlepszym stanie najcenniejszych przyrodniczo obszarów, na których występują siedliska przyrodnicze bądź gatunki uwzględnione w aktach prawnych UE dotyczących ochrony przyrody.

Podstawę prawną ochrony europejskiej fauny i flory stanowią dwa akty prawne:

- 79/409/EWG w sprawie ochrony dziko żyjących ptaków, zwanej Dyrektywą Ptasią, uchwalonej 2 kwietnia 1979 r., a zmodyfikowanej dyrektywami: 981/854/EWG, 85/411/EWG, 86/122/EWG, 91/244/EWG i 94/24/EWG. Obecnie obowiązującym aktem jest Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/147/WE z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa.

- 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dziko żyjącej fauny i flory, zwanej Dyrektywą Siedliskową, uchwalonej 21 maja 1992 r., zmienionej dyrektywą 97/62/EWG.

Dyrektywa Ptasia

Głównym celem tej Dyrektywy jest utrzymanie (lub dostosowanie) populacji gatunków ptaków na poziomie odpowiadającym wymaganiom ekologicznym, naukowym i kulturowym. Przy czym przy osiągnięciu tego celu nakazuje ona uwzględnianie wymagań ekonomicznych i rekreacyjnych (pod tym ostatnim pojęciem kryje się przede wszystkim łowiectwo).

Zobowiązuje Państwa Członkowskie do podjęcia koniecznych działań, w celu utrzymania populacji wszystkich gatunków dzikich ptaków na odpowiednim poziomie, poprzez utrzymanie lub odtworzenie dostatecznego zróżnicowania obszaru ich siedlisk.

Dyrektywa Ptasia zawiera 7 załączników:

- I. Zawiera listę gatunków ptaków, które powinny zostać objęte szczególnymi środkami ochrony.
- II. Gatunki, na które wolno polować na terenie państw UE oraz te, na które można polować na mocy prawa krajowego.
- III. Gatunki, w przypadku których jest dozwolony obrót - zawiera listę gatunków ptaków, którymi handel jest dozwolony, o ile zostały pozyskane zgodnie z obowiązującym prawem.
- IV. Metody, narzędzia i środki transportu, których nie można stosować w celu zabijania lub łapania ptaków - wymienia zabronione sposoby polowań.
- V. Zawiera listę tematów badań, zalecanych jako podstawa ochrony, gospodarki oraz możliwego wykorzystania populacji dzikich ptaków.
- VI. Zawiera wykaz aktów zmieniających Dyrektywę 79/409/EWG.
- VII. Zawiera tabelę korelacji Dyrektywy 2009/147/WE z Dyrektywą 79/409/EWG.

Dyrektywa siedliskowa

Dyrektywa ta została przyjęta kilkanaście lat po Dyrektywie Ptasiej i jest od niej bardziej szczegółowa oraz reguluje więcej zagadnień. Zawiera postanowienia dotyczące ochrony siedlisk, postanowienia dotyczące ochrony gatunkowej oraz reguluje różne drobniejsze zagadnienia. Stanowi podstawę tworzenia sieci Natura

2000. Podstawowym celem tej dyrektywy jest spowodowanie szeregu działań, które przyczynią się do zachowania różnorodności biologicznej poprzez ochronę siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory na europejskim terytorium Państw Członkowskich. Podobnie jak w przypadku Dyrektywy Ptasiej, ważnym uzupełnieniem przepisów Dyrektywy Siedliskowej są jej załączniki:

- I. Zawiera listę 197 rodzajów siedlisk przyrodniczych o znaczeniu europejskim, których zachowanie wymaga tworzenia Specjalnych Obszarów Ochrony (SOO), z czego 61 uznano za priorytetowe.
- II. Zawiera listę gatunków roślin i zwierząt, których ochrona wymaga tworzenia SOO.
- III. Kryteria wyboru obiektów kwalifikujących się jako SOO.
- IV. Zawiera listę gatunków roślin i zwierząt, które wymagają ścisłej ochrony.
- V. Zawiera listę gatunków roślin i zwierząt, które wymagają ochrony, lecz można je na określonych zasadach pozyskiwać - pozyskanie ze stanu naturalnego musi odbywać się pod kontrolą.
- VI. Lista niedozwolonych metod chwytania, zabijania i transportu zwierząt.

W Polsce regulacje prawne dotyczące systemu obszarów chronionych „Natura 2000” zawarte zostały w ustawie o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. z 2004 r. nr 92, poz. 880; tekst jedn. Dz.U. z 2018 r., poz. 1614) oraz w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 12 stycznia 2011 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków (Dz. U. 2011, nr 25 poz. 133, z późn. zm.) i w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. 2010, nr 77, poz. 510, z późn. zm; tekst jedn. Dz.U. 2014, poz. 1713).

Z sieci obszarów Natura 2000 w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się cztery obszary (lub ich fragmenty). Jest to jeden obszar specjalnej ochrony ptaków (OSOP): PLB140008 Doliny Wkry i Mławki oraz trzy obszary mające znaczenie dla Wspólnoty objęte ochroną w ramach Dyrektywy Siedliskowej (OZW): Ostoja Lidzbarska PLH280012, Ostoja Welska PLH280014, Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015.

5.4.1. Doliny Wkry i Mławki PLB140008

Obszar specjalnej ochrony ptaków (OSOP) o powierzchni 28 751,54 ha, w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark zajmuje powierzchnię ok. 6 930 ha, a na gruntach Nadleśnictwa 582,87 ha. Ostoja położona jest w obrębie Kostkowo w oddz.: 495i, 498, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 527, 528b, 529, 530b-d, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539a-i, oraz w obrębie Konopaty w oddz.: 765a,b, 804b-d, 805h,i,k, 806s-w,z, 824, 884j, 904f,j, 939, 946n-p, 947j-l, 948x, 990c, 1022a,c. W skład powierzchni wchodzi również nieliterowane wydzielania liniowe położone w wymienionych powyżej wydzieleniach. Obszar Doliny Wkry i Mławki PLB140008 został wyznaczony i zatwierdzony w 2007 r. na mocy rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 5 września 2007 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 (Dz. Urz. Nr 179, poz. 1275). Położony jest na terenie województwa warmińsko-mazurskiego, w powiecie działdowskim, gminy: Działdowo, Lidzbark, Płońska oraz województwie mazowieckim, w powiecie mławskim (gm. Lipowiec Kościelny, Radzanów, Szreńsk, Wiśniewo) oraz powiecie żuromińskim (gm. Lubowidz, Lutocin, Siemiątkowo, Biezuń, Żuromin). Obejmuje górny odcinek doliny Wkry od Działdowa do Radzanowa oraz dolny odcinek doliny Mławki (dopływu Wkry) od Mławy do ujścia rzeki w okolicach Ratowa. W dolinach zachowały się niewielkie płaty łągów olszowych, olszowo-jesionowych i łozowisk. Dominują otwarte łąki i pastwiska z licznymi rowami melioracyjnymi. Miejscami teren obfituje w torfianki i starorzecza. Na krawędziach dolin występują bory i nasadzenia sosnowe. Słabe zaludnienie, rozległość kompleksów leśnych a także różnorodność siedlisk wynikająca z położenia jezior, torfowisk, łąk i dolin rzecznych sprzyjają zachowaniu i utrzymaniu cennych gatunków ptaków. Na obszarze stwierdzono występowanie 37 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej (22 gatunki lęgowe i 15 przelotnych). Kryteria kwalifikujące do wyznaczania ostoi ptaków w sieci Natura 2000 przekroczyły dwa gatunki: derkacz i podróżniczek, a dwa gatunki wyróżniają się istotnym udziałem w populacji krajowej: kulik wielki (2%) i kszyc (1%). Piąty gatunek dziwonია wyróżnia się liczebnością ważną w skali regionu Mazowsza.

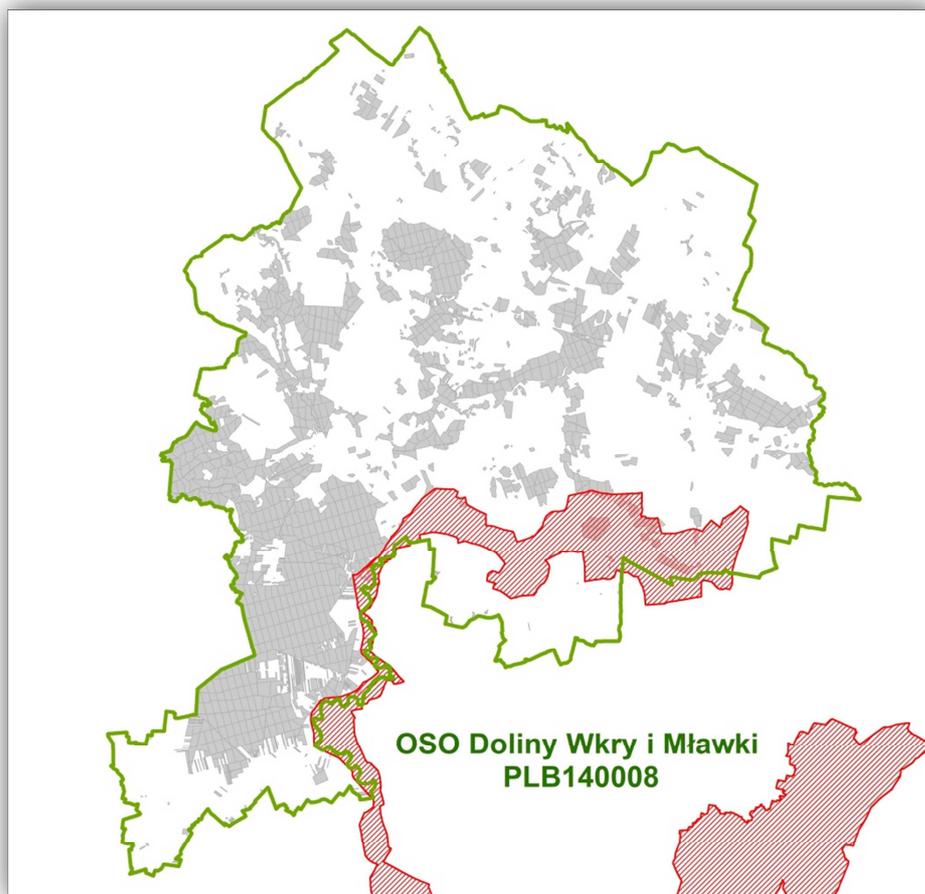
Dla obszaru Doliny Wkry i Mławki został opracowany plan zadań ochronnych, który został zatwierdzony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska

w Olsztynie z dnia 31 marca 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego, z 2014 r., poz. 3722 i Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2014 r., poz. 1486), zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 29 grudnia 2014 r. (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego, z 2014 r., poz. 11947 i Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2014 r., poz. 4267), zmieniony Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie oraz Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie z dnia 14 czerwca 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego, z 2016 r., poz. 5491 i Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2016 r., poz. 2525).

Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar według standardowego formularza danych:

Oddziaływania negatywne:

- K03.04 – drapieżnictwo (H - poziom wysoki)
- A03.01 – intensywne koszenie lub intensyfikacja (H - poziom wysoki)
- J02.02 – usuwanie osadów (mułu) (H - poziom wysoki)
- A08 – nawożenie/nawozy sztuczne (L - poziom niski)
- A02 – zmiana sposobu uprawy (L - poziom niski)
- A03.03 – zaniechanie/brak koszenia (M - poziom średni)
- J02.10 – gospodarka roślinnością wodną i przybrzeżną na potrzeby odwodnienia (L - poziom niski)
- B02.02 – wycinka lasu (M - poziom średni)

Mapa obszaru Doliny Wkry i Mławki PLB140008 w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

Tabela XXVII Gatunki z Załącznika I Dyrektywy 2009/147/WE występujące na Obszarze Specjalnej Ochrony Ptaków Doliny Wkry i Mławki PLB140008

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A229	<i>Alcedo atthis</i>			r	1	13	p	R	M	D			
B	A255	<i>Anthus campestris</i>			r	18	18	p	C	M	D			
B	A090	<i>Aquila clanga</i>			c	1	1	i	V	M	D			
B	A089	<i>Clanga pomarina</i>			r	5	7	p	R	M	D			
B	A029	<i>Ardea purpurea</i>			c	1	1	i	V	M	D			
B	A222	<i>Asio flammeus</i>			c	1	2	i	V	M	D			
B	A021	<i>Botaurus stellaris</i>			r	8	11	i	R	M	D			
B	A045	<i>Branta leucopsis</i>			c	1	3	i	R	M	D			
B	A149	<i>Calidris alpina</i>			c	7	30	i	R	M	D			
B	A224	<i>Caprimulgus europaeus</i>			r	1	1	p	V	M	D			
B	A371	<i>Carpodacus erythrinus</i>			r	65	70	p	C	M	C	C	C	C
B	A196	<i>Chlidonias hybridus</i>			r	5	5	p	V	M	D			
B	A197	<i>Chlidonias niger</i>			c	20	20	i	R	M	D			
B	A031	<i>Ciconia ciconia</i>			r	90	117	p	C	M	D			
B	A030	<i>Ciconia nigra</i>			r	3	4	p	R	M	D			
B	A081	<i>Circus aeruginosus</i>			r	22	28	p	C	M	D			
B	A082	<i>Circus cyaneus</i>			c	2	5	i	R	M	D			
B	A084	<i>Circus pygargus</i>			r	11	17	p	C	M	C	A	C	C
B	A122	<i>Crex crex</i>			r	122	127	i	C	M	C	A	C	C
B	A037	<i>Cygnus columbianus bewickii</i>			c	60	65	i	R	M	D			
B	A038	<i>Cygnus cygnus</i>			c	14	14	i	R	M	D			
B	A238	<i>Dendrocopos medius</i>			r	7	7	p	R	M	D			
B	A236	<i>Dryocopus martius</i>			r	22	22	p	C	M	D			

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	NP	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
B	A027	<i>Egretta alba</i>			c	10	10	i	C	M	D			
B	A379	<i>Emberiza hortulana</i>			r	12	12	p	C	M	D			
B	A103	<i>Falco peregrinus</i>			c	1	2	i	R	M	D			
B	A153	<i>Gallinago gallinago</i>			r	190	200	i	C	M	C	B	C	C
B	A154	<i>Gallinago media</i>			c	1	1	i	V	M	D			
B	A127	<i>Grus grus</i>			r	20	74	p	C	M	D			
B	A075	<i>Haliaeetus albicilla</i>			r	1	2	p	r	M	D			
B	A338	<i>Lanius collurio</i>			r	236	240	p	C	M	D			
B	A156	<i>Limosa limosa</i>			r	10	24	p	R	M	D			
B	A246	<i>Lullula arborea</i>			r	43	43	p	C	M	D			
B	A272	<i>Luscinia svecica</i>			r	63	67	p	C	M	B	B	B	B
B	A073	<i>Milvus migrans</i>			c	1	1	i	V	M	D			
B	A160	<i>Numenius arquata</i>			r	13	13	p	R	M	C	C	C	C
B	A094	<i>Pandion haliaetus</i>			c	1	5	i	R	M	D			
B	A072	<i>Pernis apivorus</i>			r	1	2	p	R	M	D			
B	A151	<i>Philomachus pugnax</i>			c	65	119	i	C	M	D			
B	A140	<i>Pluvialis apericaria</i>			c	2400	10000	i	C	M	D			
B	A120	<i>Porzana parva</i>			r	1	1	i	V	M	D			
B	A119	<i>Porzana porzana</i>			r	8	12	i	R	M	D			
B	A190	<i>Sterna caspia</i>			c	2	2	i	V	M	D			
B	A193	<i>Sterna hirundo</i>			r	1	1	p	V	M	D			
B	A307	<i>Sylvia nisoria</i>			r	152	160	p	C	M	D			
B	A166	<i>Tringa glareola</i>			c	230	230	i	C	M	D			
B	A162	<i>Tringa totanus</i>			r	2	7	p	R	M	D			

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP.: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ populacji: p = osiadłe, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary, cmales = nawołujące samce lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

5.4.2. Ostoja Lidzbarska PLH280012

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Ostoja Lidzbarska PLH280012 o powierzchni 8 866,93 ha, w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbarsk zajmuje powierzchnię 5 571 ha, a na gruntach Nadleśnictwa 4 865,53 ha. Ostoja położona jest w obrębie Konopaty w oddz.: 2, 569, 576d, 577f, 580h, 583c, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639d,i, 640, 641, 642, 643b-h, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 654h,i, 655c-r, 658i-k, 659, 660, 661, 662, 672b-d, 673a-g,i,k,m-w, 674, 675, 676, 677a-c,i-l, 678a-k,m,n, 679, 680, 681, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746a-g,i, 747, 758a-d,g-j,l, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 776c, 777a,c, 778, 779, 780a-c,f,h-l, 781, 782, 783, 795c, 796a-d,g, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 812b, 813a-c,f,g, 814, 815b,d-h, 816, 817b-f, 818, 819, 820, 821, 822, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 887h, 888g, 889, 890, 891, 892, 893, 894a-g,i, 895, 896a, 911d,f, 912, 925m-s, 926a,c,f,h,j,l,n,p,s-w,ax,a-f,h,j,l,n,p,s-w,ax,cx-fx, 927a-d,j,l,m,o,p,s,w,y,ax-cx,a-j,l,m,o,p,s,w,y,ax-cx,hx-jx. W skład powierzchni wchodzi również nieliterowane wydzielania liniowe położone w wymienionych powyżej wydzieleniach. Obszar Ostoja Lidzbarska PLB280012 wyznaczony i zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej w 2009 r., położony jest na terenie trzech województw. W województwie warmińsko-mazurskim, w powiecie działdowskim (gm. Lidzbarsk), w województwie kujawsko-pomorskim, w powiecie brodnickim (gm. Bartniczka, Górzno) oraz w województwie mazowieckim, w powiecie żuromińskim (gm. Lubowidz). Obejmuje duży kompleks leśny z licznymi jeziorami i zagłębieniami bezodpływowymi, przecięty granicą pomiędzy wzgórzami moreny czołowej fazy kujawskiej stadiału poznańskiego a położonymi na południe od nich równinnymi polami sandrowymi. W ukształtowaniu terenu północnej części wyróżniają się doliny rzeczne Górzanki i Brynicy z przełomowym odcinkiem tej ostatniej, o deniwelacjach sięgających 50 m. Urozmaicona rzeźba terenu decyduje o dużej atrakcyjności obszaru. Znajdują się tu wzgórza drumlinowe, kemowe i ożowe,

nisze źródłiskowe, przełomowe odcinki rzek. Tak ciekawe formy geomorfologiczne powstały podczas ostatniego zlodowacenia (Wisły). Na tym terenie liczne są też jeziora. Do najciekawszych należą: Górznieńskie, Piaseczno, Czarny Bryńsk oraz jeziora Bryńskie Północne i Południowe.

W skład kompleksu leśnego wchodzi bory mieszane, świeże oraz lasy liściaste, szczególnie grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum* i *Tilio-Carpinetum*). Dość duże powierzchnie zajmują olsy, lasy łęgowe i zarośla wierzbowe. Mezotroficzne i eutroficzne jeziora śródlądne otoczone są przez zbiorowiska mszystoturzykowe i szuwarowe. Występują duże powierzchnie wilgotnych i świeżych łąk. Wyznaczony obiekt charakteryzuje się bogactwem i różnorodnością florystyczną, faunistyczną i fitocenotyczną oraz wysokim stopniem naturalności. Do głównych walorów tego obszaru należy obecność 21 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy siedliskowej. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla rzadkich gatunków roślin i zwierząt. Na terenie ostoi stwierdzono występowanie 16 gatunków z Załącznika II Dyrektywy Siedliskowej, w tym 5 gatunków roślin i 11 gatunków zwierząt. Wśród roślin występują: leniec bezpodkwiatkowy, lipiennik Loesela, sasanka otwarta, starodub łąkowy i sierpowiec błyszczący. W grupie zwierząt stwierdzono występowanie: 6 gatunków ssaków (bóbr europejski, mopek, nocek duży, wydra, ryś, wilk), 4 gatunki ryb (głowacz białołętwy, koza, minóg strumieniowy, piskorz) oraz 1 gatunek płaza (traszka grzebieniasta).

Dla obszaru został sporządzony plan zadań ochronnych, który zatwierdzono Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Olsztynie, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy oraz Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 3 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Lidzbarska PLH280012 (Dz. U. Woj. Warm. – Maz. z dn. 16.03.2015 r. poz. 985).

Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar według standardowego formularza danych:

Oddziaływania negatywne:

- I01 – obce gatunki inwazyjne (L - poziom niski)
- X – brak zagrożeń i nacisków (M - poziom średni)

- E03.01 – pozbywanie się odpadów z gospodarstw domowych/obiektów rekreacyjnych (L - poziom niski)
- B01 – zalesianie terenów otwartych (M - poziom średni)
- K04 – międzygatunkowe interakcje wśród roślin (M - poziom średni)
- G01.02 – turystyka piesza, jazda konna i jazda na pojazdach niezmotoryzowanych (L - poziom niski)
- K02.03 – eutrofizacja (naturalna) (H - poziom wysoki)
- K04.05 – szkody wyrządzone przez roślinożerców (w tym przez zwierzynę łowną) (M - poziom średni)
- J02.01 - zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie - (M - poziom średni)
- F03.02 – pozyskiwanie/usuwanie zwierząt (lądowych) (L - poziom niski)
- D01.01 – ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe (M - poziom średni)
- F04 – pozyskiwanie/usuwanie roślin lądowych – ogólnie (L - poziom niski)
- C01.01 – wydobywanie piasku i żwiru (M - poziom średni)
- J02 – spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych (M - poziom średni)
- K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja (H - poziom wysoki)
- A01 – uprawa (M - poziom średni)
- E01.03 – zabudowa rozproszona (L - poziom niski)
- F03.01 – polowanie (M - poziom średni)
- G02 – Infrastruktura sportowa i rekreacyjna (M - poziom średni)
- B02.02 – wycinka lasu (M - poziom średni)
- D01.02 – drogi, autostrady (M - poziom średni)
- A08 – Nawożenie/nawozy sztuczne (L - poziom niski)
- K02.02 – nagromadzenie materii organicznej (M - poziom średni)
- E01.01 – ciągła miejska zabudowa (L - poziom niski)
- B02.01 – odnawianie lasu po wycince (nasadzenia (M - poziom średni)
- F02.03 – wędkarstwo (L - poziom niski)
- B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew (H - poziom wysoki)
- A03.03 – zaniechanie/brak koszenia (H - poziom wysoki)

- A11 – inne rodzaje praktyk rolniczych, nie wymienione powyżej (M - poziom średni)
- A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu (M - poziom średni)
- H02.07 – rozproszone zanieczyszczenie wód z powodu terenów nieskanalizowanych (L - poziom niski)
- H01.05 – rozproszone zanieczyszczenie wód powierzchniowych z powodu działalności (L - poziom niski)

Oddziaływania pozytywne:

- A04 – wypas (L - poziom niski)

Tabela XXVIII Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze Ostoja Lidzbarska PLH280012 i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie w ha	Jaskinie	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzch. względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3140			29,26		M	A	C	A	A
3150			282,85		M	A	C	B	B
3160			8,87		M	A	C	B	A
3260			0,89		M	D			
4030			0,89		M	D			
6120			2,03		M	C	C	C	C
6210			2,39		M	C	C	C	C
6410			17,73		M	B	C	C	C
6430			0,89		M	B	C	C	C
6510			50,68		M	B	C	C	C
7110			25,08		M	B	C	A	A
7120			8,11		M	B	C	C	C
7140			22,17		M	A	C	B	A
7210			0,07		M	C	C	B	C
7230			5,68		M	A	C	B	B
9170			2040,09		M	A	C	B	B
91D0			34,33		M	B	C	B	B
91E0			190,24		M	A	C	B	A
91F0			3,41		M	C	C	C	C
91I0			120,25		M	A	C	B	B
91T0			2,66		M	C	C	C	C

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą się odnosić zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

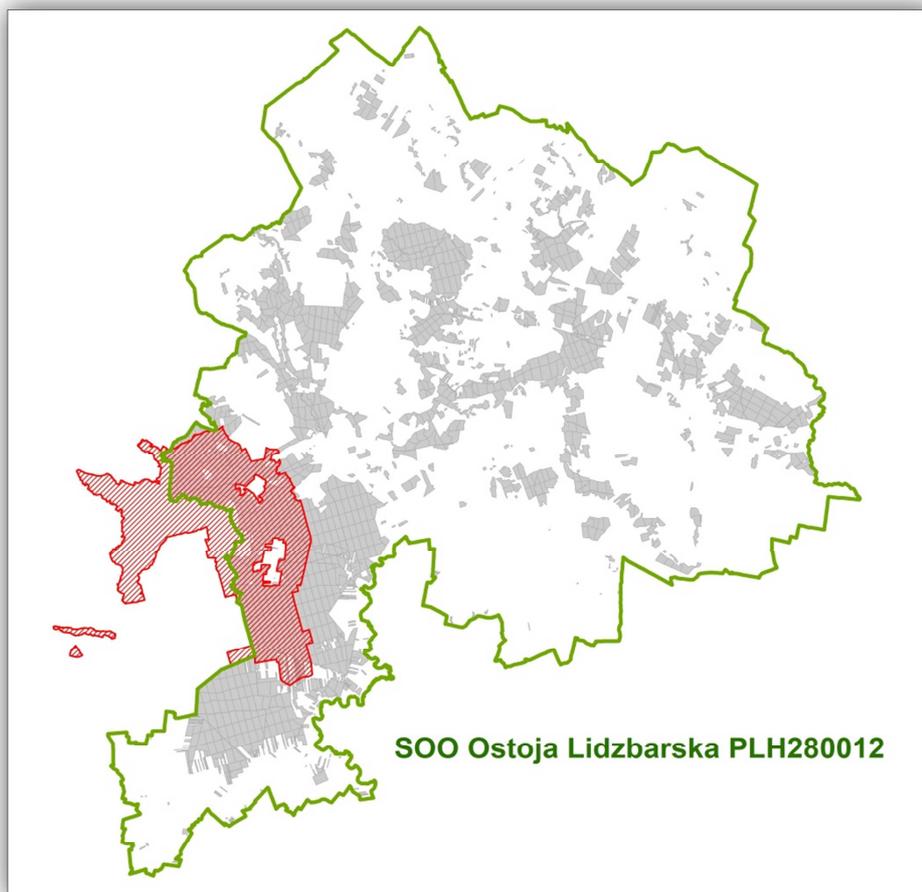
- 3140** Twardowodne oligo i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Charetea*
- 3150** Starorzeczca i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*
- 3160** Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne
- 3260** Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników
- 4030** Suche wrzosowiska (*Calluno - Genistion*, *Pohlio - Callunion*, *Calluno - Arctostaphylion*)
- 6120** Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe
- 6210** Murawy kserotermiczne
- 6410** Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe
- 6430** ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
- 6510** Nizowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie
- 7110** Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą
- 7120** Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji
- 7140** Torfowiska przejściowe i trzęsawiska
- 7210** Torfowiska nakredowe
- 7230** Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak turzycowisk i mechowisk
- 9170** Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny
- 91D0** Bory i lasy bagienne
- 91E0** Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe
- 91F0** Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe
- 91I0** Ciepłolubne dąbrowy
- 91T0** Śródlądowy bór chrobotkowy

Tabela XXIX Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Ostoja Lidzbarska PLH280012 według SDF

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	N P	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
P	1617	<i>Angelica palustris</i>			p	70				M	C	C	C	B
M	1308	<i>Barbastella barbastellus</i>			w				P	M	D			
M	1352	<i>Canis lupus</i>			c	1	7	i		M	D			
M	1337	<i>Castor fiber</i>			p				P	M	D			
F	1149	<i>Cobitis taenia</i>			p				P	M	D			
F	1163	<i>Cottus gobio</i>			p				P	M	D			
P	6216	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>			p					M	C	B	C	C
F	1096	<i>Lampetra planeri</i>			p				P	M	D			
P	1903	<i>Liparis loeselii</i>			p	100	100			M	C	B	C	C
M	1355	<i>Lutra lutra</i>			p				P	M	C	B	C	C
M	1361	<i>Lynx lynx</i>			c			p		M	D			
F	1145	<i>Misgurnus fossilis</i>			p				P	M	D			
M	1324	<i>Myotis myotis</i>			w				P	M	D			
P	1477	<i>Pulsatilla patens</i>			p	30				M	B	B	C	B
P	1437	<i>Thesium ebracteatum</i>			p	1800	1800	tufts		G	C	B	C	C
A	1166	<i>Triturus cristatus</i>			p				P	M	D			

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP.: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ populacji: p = osiadłe, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary, cmales = nawołujące samce lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.

- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

Mapa obszaru Ostoja Lidzbarska PLH280012 w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

5.4.3. Ostoja Welska PLH280014

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Ostoja Welska PLH280014 o powierzchni 3 384,37 ha w całości znajduje się w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark, a na jego gruntach zajmuje powierzchnię 947,01 ha. Położony jest w obrębie Kostkowo, w oddz: 28c, 36, 37d,h,i,k-p, 38a,c-g, 39f-h,m, 56, 57a-j,l, 58, 61a-i,k,l, 62, 63, 64a,f, 67, 68i, 69t, 81, 82a, 84a,b,j, 85a, 88a-c,i,j,m,n, 89, 97k, 101a, 104k,l, 105c-l, 108, 109h-k, 118h, 119, 120, 127a-d, 132, 133, 137, 163, 164, 167, 168a,k, 175d-i, 176, 177, 178a-c,i,j,o,t, 180f,g, 182h, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 347f-i,k-m, 348g-i, 349, 350, 351, 352, 354, 382, 383, 386a-f,h-j, obejmuje także linie podziału powierzchniowego oraz rowy znajdujące się w granicach tych wydzialeń. Ostoja Welska jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty (OZW) zatwierdzony został Decyzją Komisji Europejskiej w 2009 r. Obszar położony jest na terenie województwa warmińsko –

mazurskiego, w powiatach: działdowskim (gm. Działdowo, Lidzbark, Rybno, Płońska) oraz w powiecie ostródzkim (gm. Dąbrówno).

Ostoja obejmuje odcinek rzeki Wel i jej doliny (włącznie z Torfowiskiem Kopaniarzy), wraz z przyległymi do niej obszarami bagiennymi tzw. Ostoje Koszelewskie, Zompy Jeglijskie i jezioro Neliwa wraz z otoczeniem. W znacznej części są to tereny, na których zarzucono użytkowanie. Rzeka meandrując, płynie przez częściowo przesuszone torfowiska, w dużej części porośnięte lasem i zaroślami. Pośród lasów występują większe płaty podmokłych łąk (*Cirsio-Polygonetum*) oraz alkalicznych torfowisk niskich (*Caricion lasiocarpae*, m.in. *Menyantho sphagnetum teretis*), mechowisk i szuwarów wielkoturzycowych. Ostoje Koszelewskie to kompleks przyrodniczy suchych i podmokłych lasów, łąk, częściowo osuszonych mokradeł i nieużytków oraz stawów rybnych i torfowisk z zespołem kilkudziesięciu różnej wielkości zbiorników pozostałych po eksploatacji torfu. Zompy Jeglijskie to obszar mokradeł obejmujący torfowiska niskie i przejściowe (*Rhynchosporion albae*) z licznymi zarastającymi potorfowymi zbiornikami wodnymi, wilgotne łąki oraz zespoły zarośli łożowych i młodego olsu (*Alnetae glutinosae*) oraz lasów brzoźowych. Jezioro Neliwa jest płytkim (maksymalna głębokość 1,5 m) naturalnym jeziorem eutroficznym z podwodnymi łąkami ramienic, otoczonym szerokim pasem szuwarów i zarośli. Od południa jezioro graniczy z lasem, zaś na zachód od niego ciągną się podmokłe łąki.

Łącznie stwierdzono 14 typów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 14 gatunków z Załącznika II. Unikatowo wykształcone torfowisko alkaliczne (siedlisko 7230) w dolinie rzeki Wel k. Kopaniarzy stanowi ewenement na skalę krajową. Liczne populacje rzadkich, typowych dla mechowisk gatunków roślin, m.in. *Saxifraga hirculus*, jedyna tak liczna w regionie oraz *Liparis loeselii*. Znajdują się tu stanowiska reliktyw polodowcowych: *Betula humilis*, *Polemonium coeruleum* i *Viola epipsila*. Oczka wodne Ostoi Koszelewskich i stawy rybne przy rzece Wel są istotnym miejscem rozrodu kumaka nizinnego *Bombina bombina*. Sama rzeka Wel łącząca poszczególne fragmenty obszaru jest ważnym biotopem ichtiofauny oraz ssaków: wydry i bobra.

Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar według standardowego formularza danych:

Oddziaływania negatywne:

- F02.03 – wędkarstwo (M - poziom średni)
- C01.03 – wydobywanie torfu (L - poziom niski)
- F03.01 - polowanie (L - poziom niski)
- D01.01 – ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe (L - poziom niski)
- D01.04 – drogi kolejowe, w tym TGV (M - poziom średni)
- B – leśnictwo (L - poziom niski)
- J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (M - poziom średni)
- J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych (M - poziom średni)
- A02 – zmiana sposobu uprawy (M - poziom średni)
- A04.03 – zarzucenie pasterstwa, brak wypasu (L - poziom niski)
- K02 – ewolucja biocenotyczna, sukcesja (H - poziom wysoki)
- X – brak zagrożeń i nacisków (M - poziom średni)
- E01.03 – zabudowa rozproszona (L - poziom niski)
- D01.02 – drogi, autostrady (M - poziom średni)

Oddziaływania pozytywne:

- C01.03 wydobywanie torfu (L - poziom niski)
- B – leśnictwo - (L - poziom niski)
- X – brak zagrożeń i nacisków (M - poziom średni)
- A03 – koszenie/ścińnięcie trawy (L - poziom niski)
- F02.03 – wędkarstwo (M - poziom średni)
- F01 – akwakultura morska i słodkowodna (M - poziom średni)
- D01.01 – ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe - (L - poziom niski)
- F03.01 – polowanie (L - poziom niski)

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Ostoja Welska PLH280014 nie posiada zatwierzonego planu zadań ochronnych.

Tabela XXX Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze Ostoja Welska PLH280014 i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie w ha	Jaskinie	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzch. względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3140			13,54		M	A	C	A	A
3150			641,68		M	B	C	C	C
3160			10,83		M	C	C	B	C
3260			1,02		M	B	C	A	B
6120			1,02		M	D			
6410			59,23		M	B	C	B	B
6510			86,98		M	B	C	B	B
7120			89,01		M	B	C	C	C
7140			37,91		M	A	C	B	B
7230			16,58		M	A	C	A	A
9170			5,75		M	A	C	C	C
91D0			6,09		M	B	C	B	C
91E0			274,14		M	A	C	B	B
91F0			0,34		M	D			

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą się odnosić zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisać z dokładnością do wartości dziesiętnych.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3140 Twardowodne oligo i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic Cheretea

3150 Starorzeczka i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nymphaeion*

3160 Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne

3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników

6120 Ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

6510 Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie

7120 Torfowiska wysokie zdegradowane zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak turzycowisk i mechowisk

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny

91D0 Bory i lasy bagienne

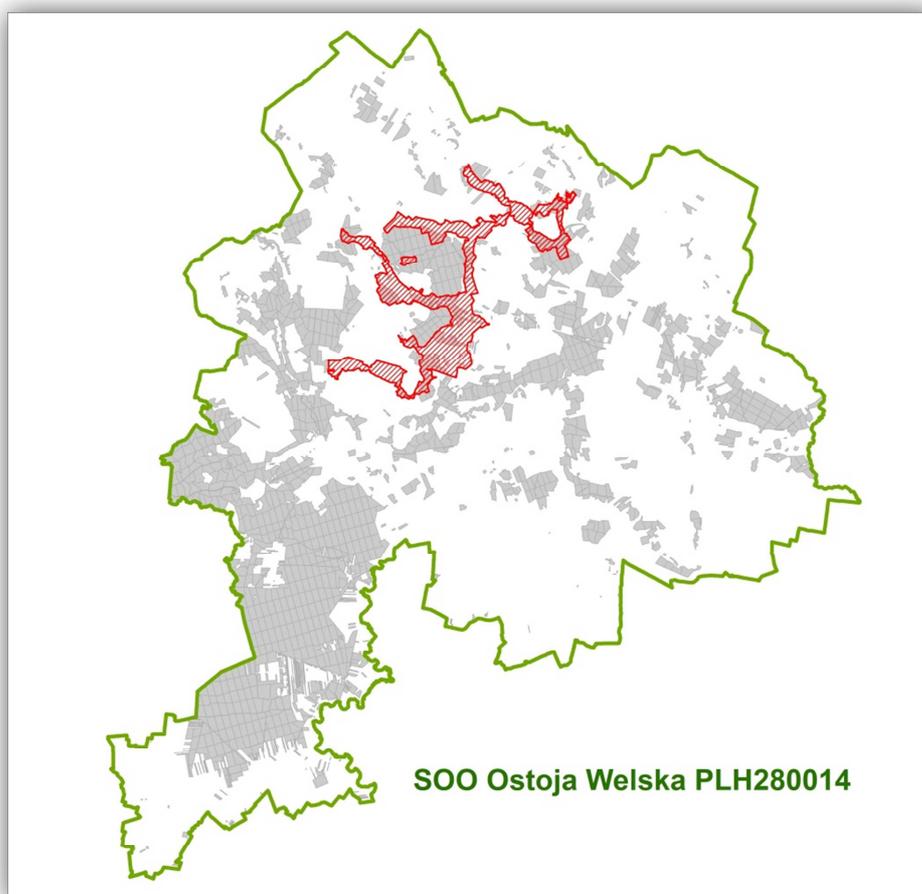
91E0 Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe

91F0 Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe

Tabela XXXI Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Ostoja Welska PLH280014 według SDF

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	N P	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A	1188	<i>Bombina bombina</i>			p				P	M	C	A	C	B
M	1337	<i>Castor fiber</i>			p				P	M	D			
F	1149	<i>Cobitis taenia</i>			p				P	M	C	A	C	C
F	1163	<i>Cottus gobio</i>			p				P	M	C	A	C	C
P	6216	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>			p				R	M	C	B	C	C
F	1096	<i>Lampetra planeri</i>			p				P	M	C	A	C	C
I	1042	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>			p				P	M	C	A	C	B
P	1903	<i>Liparis loeseli</i>			p	110	110	i		M	C	B	A	C
M	1355	<i>Lutra lutra</i>			p				C	M	C	A	C	B
I	1060	<i>Lycaena dispar</i>			p				P	M	C	B	C	B
F	1145	<i>Misgurnus fossilis</i>			p				P	M	C	A	C	C
F	5339	<i>Rhodeus amarus</i>			p				P	M	C	A	C	C
P	1528	<i>Saxifraga hirculus</i>			p	50	50	i		M	C	B	C	C
P	1437	<i>Thesium ebracteatum</i>			p	40	40	i		M	C	B	C	C

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP.: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ populacji: p = osiadłe, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary, cmales = nawołujące samce lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

Mapa obszaru Ostoja Welska PLH280014 w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

5.4.4. Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015 o powierzchni 1 259,68 ha, w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark zajmuje powierzchnię 1 165 ha, a na jego gruntach zajmuje 693,12 ha. Obszar położony jest w obrębie Kostkowo w oddz.: 201m, 202, 204, 205, 207, 208, 209l, 210g, 211d-j, 220, 221, 222, 231, 232, 233, 234a,b, 235a-d, 246, 247a-f, 255b-g,i,k, 262, 263a-d, 265, 266a,g,h, 268j-l, 269b-f, 270a,b,i,j,n,s, 272 oraz w obrębie Konopaty w oddz.: 543b,d,g-j, 544, 545, 546, 547c-h, 552, 553, 554, 555, 561d,g, 562a,b,d,f,j. Przełomowa Dolina Rzeki Wel jako obszar o znaczeniu dla Wspólnoty zaproponowany został w 2007 r. i zatwierdzony Decyzją Komisji Europejskiej w 2009 r. Obszar położony jest na terenie

województwa warmińsko – mazurskiego, w powiecie działdowskim (gm. Lidzbark) oraz powiecie nowomiejskim (gm. Grodziczno).

Przełomowa Dolina Rzeki Wel obejmuje odcinek rzeki Wel o długości 14 km rozciągający się od Lidzbarka do mostu na rzece pomiędzy Grodzicznem, a Mroczenkiem. Dno jest piaszczysto-kamieniste, a koryto jest tu bardzo kręte i towarzyszą mu starorzecza. Rzeką charakteryzuje się bystrym prądem oraz dużym spadkiem, sięgającym na niektórych odcinkach 4 ‰. Poza rzeką i jej doliną w skład ostoi wliczone zostały przyległe tereny leśne z licznymi, małymi jeziorami i torfowiskami oraz kompleks źródlisk koło Jeziora Kełpińskiego. W ostoi rzeka Wel płynie w dobrze zachowanej, głęboko wciętej dolinie o stromych zboczach. Odcinek rzeki o dużym spadku został nazwany „Piekietkiem”. Rzeką charakteryzuje się dużą naturalnością, a na niektórych odcinkach przybiera charakter rzeki górskiej. Rzeką jest bardzo istotną ostoją ichtiofauny. Szczególne znaczenie ma tutaj populacja głowacza białopłetwego (*Cottus gobio*). Przedmiotem ochrony jest rzeka Wel wraz z doliną oraz siedliska gatunków z nią związanych.

W zasięgu obszaru występuje 15 typów siedlisk przyrodniczych z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG oraz 10 gatunków wymienionych w Załączniku II do Dyrektywy 92/43/EWG, będące przedmiotem ochrony na obszarze Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015.

Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty (OZW) Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015 nie posiada zatwierdzonego planu zadań ochronnych.

Zagrożenia, presje i działania mające wpływ na obszar według standardowego formularza danych:

Oddziaływania negatywne:

- B – leśnictwo (M - poziom średni)
- J02.01 – zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie (M - poziom średni)
- D01.01 – ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe (L - poziom niski)
- E03 – odpady, ścieki (M - poziom średni)

- B02.04 – usuwanie martwych i umierających drzew (M - poziom średni)
- J02.05 – modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie (M - poziom średni)
- J02.03 – regulowanie (prostowanie) koryt rzecznych i zmiana przebiegu koryt rzecznych (M - poziom średni)
- F02.03 – wędkarstwo (M - poziom średni)
- E01.03 – zabudowa rozproszona (L - poziom niski)
- X – brak zagrożeń i nacisków (M - poziom średni)

Oddziaływania pozytywne:

- B – leśnictwo (M - poziom średni)
- A03 – koszenie/ścińnięcie trawy (M - poziom średni)
- D01.01 – ścieżki, szlaki piesze, szlaki rowerowe (L - poziom niski)
- X – Brak zagrożeń i nacisków (M - poziom średni)
- F02.03 – wędkarstwo (M - poziom średni)

Tabela XXXII Typy siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, występujących na obszarze Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015 i ocena znaczenia obszaru dla tych siedlisk

Typy siedlisk wymienione w załączniku I						Ocena obszaru			
Kod	PF	NP	Pokrycie w ha	Jaskinie	Jakość danych	A B C D	A B C		
						Reprezentatywność	Powierzch. względna	Stan zachowania	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3140			1,39		M	B	C	A	B
3150			0,13		M	B	C	B	C
3160			1,64		M	C	C	B	A
3260			0,5		M	A	C	A	A
6210			0,13		M	C	C	B	C
6410			2,77		M	C	C	C	C
6430			0,13		M	C	C	B	C
6510			14,61		M	B	C	B	B
7110			2,39		M	A	C	A	B
7140			4,79		M	A	C	A	B
7230			0,25		M	B	C	B	C
9170			36,66		M	A	B	A	A
91D0			2,14		M	B	C	B	C
91E0			109,22		M	A	B	A	B
91F0			8,44		M	C	C	B	C

- PF: dla typów siedlisk, do których mogą się odnosić zarówno formy priorytetowe, jak i niepriorytetowe (6210, 7130, 9430) należy wpisać „x” w kolumnie PF celem wskazania formy priorytetowej.
- NP: jeśli dany typ siedliska nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Pokrycie: można wpisać z dokładnością do wartości dziesiętnych.

- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe).

3140 Twardowodne oligo i mezotroficzne zbiorniki z podwodnymi łąkami ramienic *Cheretea*

3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z *Nympheion*

3160 Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne

3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników

6210 Murawy kserotermiczne

6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe

6430 Ziołorośla górskie i ziołorośla nadrzeczne

6510 Nizowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie

7110 Torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą

7140 Torfowiska przejściowe i trzęsawiska

7230 Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak turzycowisk i mechowisk

9170 Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny

91D0 Bory i lasy bagienne

91E0 Łęgi wierzbowe topolowe olszowe i jesionowe

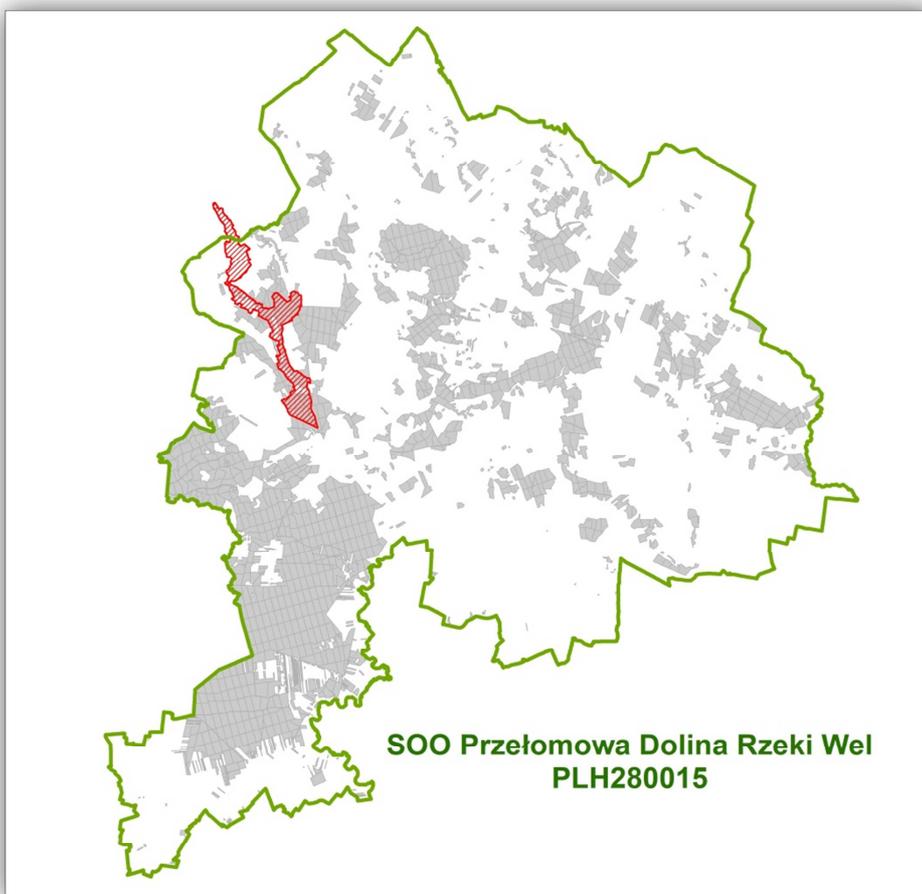
91F0 Łęgowe lasy dębowo wiązowo jesionowe

Tabela XXXIII Gatunki wymienione w załączniku II do dyrektywy 92/43/EWG występujące na obszarze Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015 według SDF

Gatunek					Populacja na obszarze						Ocena obszaru			
Grupa	Kod	Nazwa naukowa	S	N P	Typ populacji	Wielkość		Jednostka	Kategoria C/R/V/P	Jakość danych G/M/P/DD	A/B/C/D	A/B/C		
						Min	Max				Populacja	Stan zachowania	Izolacja	Ocena ogólna
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
A	1188	<i>Bombina bombina</i>			p				P	M	C	B	C	C
M	1337	<i>Castor fiber</i>			p				R	M	D			
F	1149	<i>Cobitis taenia</i>			p				P	M	C	A	C	C
F	1163	<i>Cottus gobio</i>			p				P	M	C	A	C	B
P	6216	<i>Hamatocaulis vernicosus</i>			p				V	M	C	B	C	C
F	1096	<i>Lampetra planeri</i>			p				P	M	C	A	C	C
M	1355	<i>Lutra lutra</i>			p				C	M	C	A	C	B
F	1145	<i>Misgurnus fossilis</i>			p				P	M	C	A	C	C
F	5339	<i>Rhodeus amarus</i>			p				P	M	C	A	C	C
A	1166	<i>Triturus cristatus</i>			p				P	M	C	B	C	C

159

- Grupa: A = płazy, B = ptaki, F = ryby, I = bezkręgowce, M = ssaki, P = rośliny, R = gady.
- S jeśli dane o gatunku są szczególnie chronione i nie mogą być udostępnione publicznie, należy wpisać „tak”.
- NP.: jeśli dany gatunek nie występuje już na danym terenie, należy wpisać „x” (opcjonalnie).
- Typ populacji: p = osiadłe, r = wydająca potomstwo, c = przelotna, w = zimująca (w przypadku roślin i gatunków niemigrujących należy użyć typu „p = osiadłe”).
- Jednostka: i = osobniki pojedyncze, p = pary, cmales = nawołujące samce lub inne jednostki według standardowego wykazu jednostek i kodów zgodnego ze sprawozdawczością na podstawie art. 12 i 17 (zob. portal referencyjny).
- Kategorie liczebności (kategoria): C = powszechne, R = rzadkie, V = bardzo rzadkie, P = obecne - wypełnić, jeżeli brak jest danych (DD), lub jako uzupełnienie informacji o wielkości populacji.
- Jakość danych: G = „wysoka” (np. na podstawie badań); M = „przeciętna” (np. na podstawie częściowych danych i ekstrapolacji); P = „niska” (np. zgrubne dane szacunkowe); DD = brak danych (kategorię tę należy stosować wyłącznie jeśli nie da się dokonać nawet zgrubnej oceny wielkości populacji - w takiej sytuacji można pozostawić puste pole dotyczące wielkości populacji, jednak pole „Kategorie liczebności” musi być wypełnione).

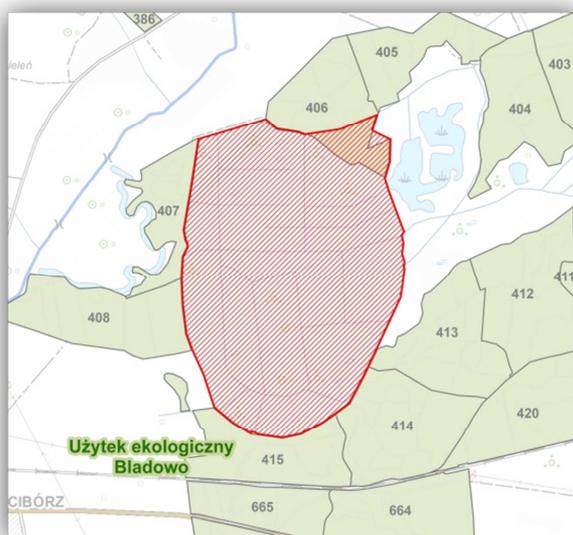
Mapa obszaru Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015 w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark

5.5. Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne stanowią jedną z form ochrony przyrody. Są to zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk, takich jak naturalne zbiorniki wodne, śródleśne i śródpolne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna i torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce itp. Ich powierzchnia jest zazwyczaj niewielka i są to grunty najczęściej dotychczas uznawane za nieużytki. Zachowanie takich powierzchni w ich naturalnym stanie pozwala zarówno na utrzymanie różnorodności biologicznej krajobrazu jak i równowagi ekologicznej ekosystemów zniekształconych działalnością gospodarczą człowieka.

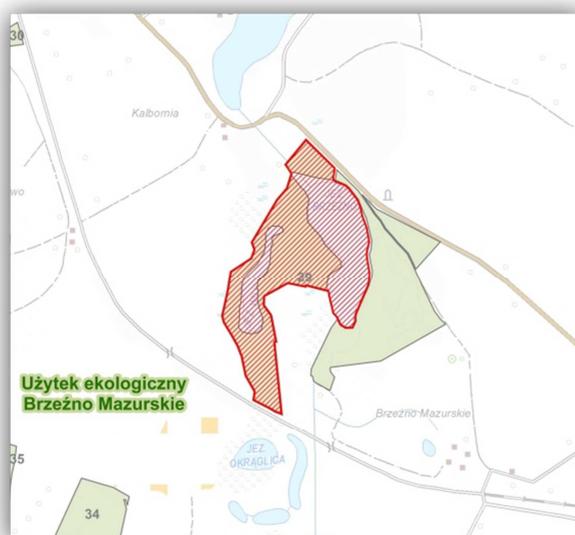
W zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark znajduje się osiem użytków ekologicznych, w tym fragmenty trzech na jego gruntach: „Bładowo”, „Brzeźno Mazurskie”, „Koszelewki”. Poza gruntami Nadleśnictwa znajdują się użytki ekologiczne: „Chełsty”, „Kurojady”, „Studnia Nietoperzowa Zalesie”, „Torfianki Działdowskie”, „Torfowisko Wąpierskie”.

- 1) „Bładowo”. Użytek ekologiczny o powierzchni 139,04 ha został ustanowiony na podstawie Rozporządzenia nr 82 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1715). Obiekt położony jest na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, w powiecie działdowskim, w gminie Lidzbark, obręb Kostkowo, w oddz.: 406f-j. Celem ochrony jest stosunkowo mało przekształcony kompleks torfowiskowy o swoistych cechach krajobrazu oraz zachowanie miejsc lęgowych ptactwa wodno-błotnego i ochrona ptaków wędrownych.

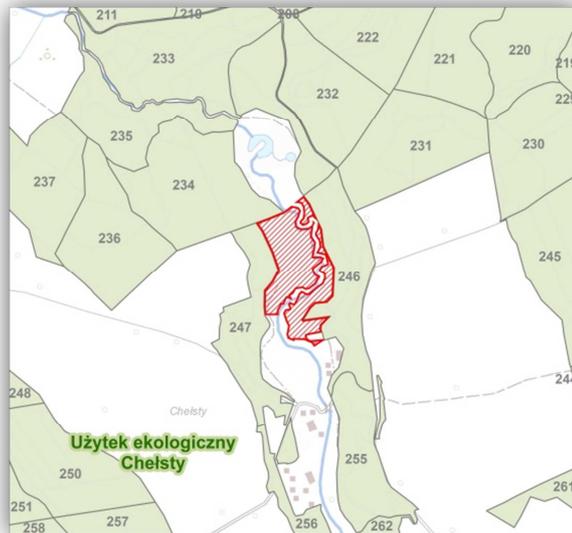
Mapa użytku ekologicznego „Bladowo”

- 2) „Brzeźno Mazurskie” Użytek ekologiczny o powierzchni 19,12 ha został ustanowiony na podstawie Rozporządzenia nr 46 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1679). Obiekt położony jest na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, w powiecie ostródzkim, w gminie Dąbrówno, obręb Kostkowo, w oddz.: 29a-d,h,k,m. Celem ochrony jest zachowanie nieużytkowanych łąk, bagien i pastwisk, o charakterze zbliżonym do naturalnego.

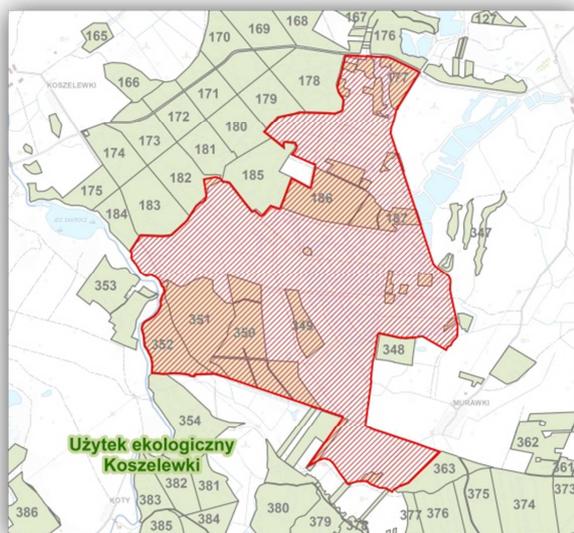
Mapa użytku ekologicznego „Brzeźno Mazurskie”

- 3) „Chełsty”. Użytek ekologiczny o powierzchni 14,22 ha został ustanowiony na podstawie Rozporządzenia nr 81 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1714). Obiekt położony jest na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, w powiecie działdowskim, w gminie Lidzbark. Celem ochrony jest zachowanie cennego pod względem przyrodniczym obszaru stanowiącego ostoję ptaków wodno-błotnych oraz stworzenie naturalnej otuliny dla silnie meandrującej rzeki Wel.

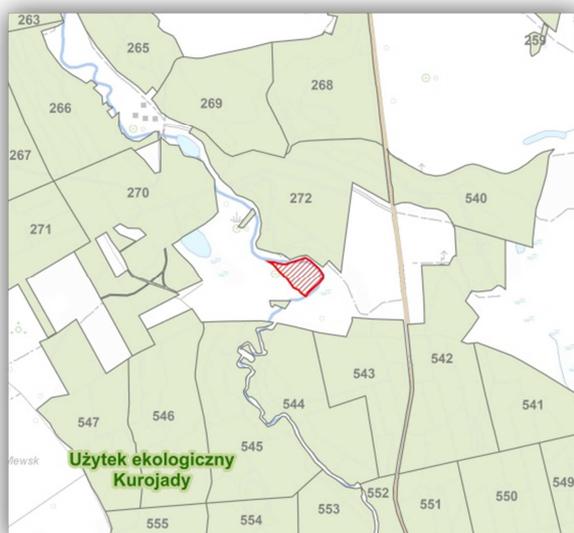
Mapa użytku ekologicznego „Chełsty”

- 4) „Koszelewki”. Użytek ekologiczny o powierzchni 636,17 ha został ustanowiony na podstawie Rozporządzenia nr 93 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1726). Obiekt położony jest na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, w powiecie działdowskim, w gminach Lidzbark i Rybno. Celem ochrony jest zachowanie wzajemnie się przenikających zbiorowisk roślinnych o charakterze torfowiskowym, licznie zasiedlanych przez ptaki.

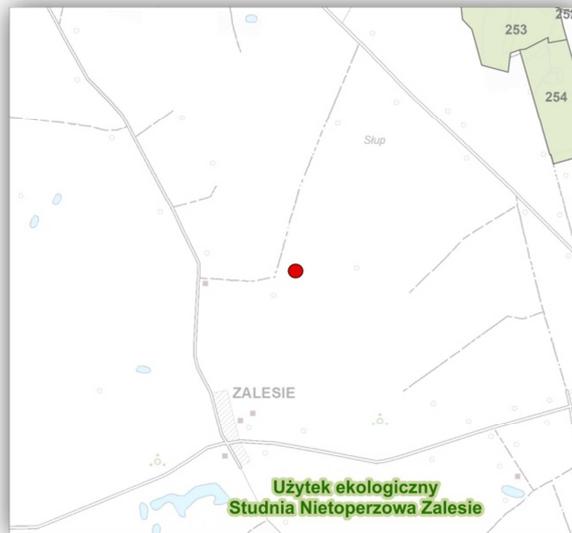
Mapa użytku ekologicznego „Koszelewki”

5) „Kurojady”. Użytek ekologiczny o powierzchni 2,90 ha został ustanowiony na podstawie Rozporządzenia nr 89 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1722). Obiekt położony jest na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, w powiecie działdowskim, w gminie Lidzbark. Celem ochrony jest zachowanie okresowo zalewanych łąk, z naturalną sukcesją drzew i krzewów. Obszar ten stanowi ważne siedlisko gatunków flory i fauny chronionej prawem krajowym i unijnym.

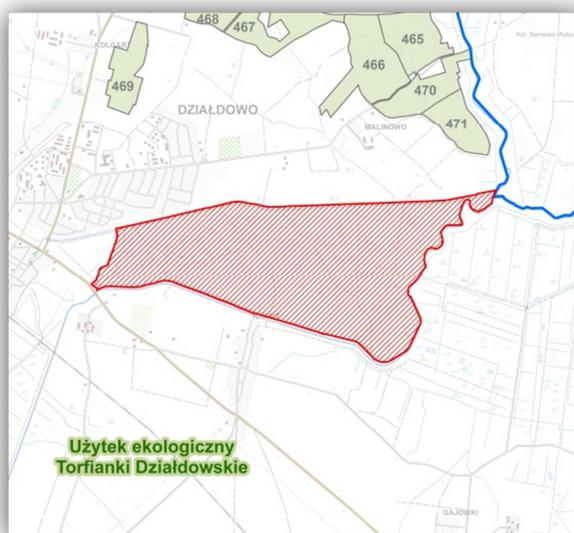
Mapa użytku ekologicznego „Kurojady”

- 6) „Studnia Nietoperzowa Zalesie”. Użytek ekologiczny o powierzchni 0,01 ha został ustanowiony na podstawie Rozporządzenia nr 47 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 10 października 2002 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2002 r., nr 130, poz. 1831). Obiekt położony jest na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, w powiecie działdowskim, w gminie Lidzbark. Studnia znajduje się na skraju wsi Zalesie w opuszczonym gospodarstwie. Celem ochrony jest zachowanie miejsca zimowania nietoperzy.

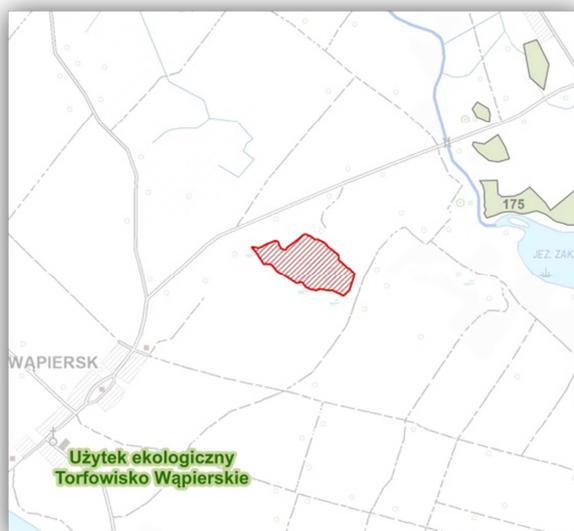
Mapa użytku ekologicznego „Studnia Nietoperzowa Zalesie”

- 7) „Torfianki Działdowskie”. Użytek ekologiczny o powierzchni 267 ha został ustanowiony na podstawie Uchwały nr XLVI/343/10 Rady Gminy Działdowo z dnia 8 kwietnia 2010 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2010 r., nr 57, poz. 968). Obiekt położony jest na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, w powiecie działdowskim, w gminie Działdowo. Celem ochrony jest zachowanie bardzo urozmaiconego i bogatego przyrodniczo fragmentu łożowisk, oczek wodnych i łąk stanowiących miejsca lęgowe ptaków wodno-błotnych.

Mapa użytku ekologicznego „Torfianki Działdowskie”

- 8) „Torfowisko Wąpierskie”. Użytek ekologiczny o powierzchni 6,50 ha został ustanowiony na podstawie Rozporządzenia nr 90 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1723). Obiekt położony jest na terenie Nadleśnictwa Lidzbark, w powiecie działdowskim, w gminie Lidzbark. Celem ochrony jest zachowanie torfowiska przejściowego będącego miejscem występowania gatunków chronionych roślin.

Mapa użytku ekologicznego „Torfowisko Wąpierskie”

Tabela XXXIV Wykaz istniejących użytków ekologicznych

L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1.	6	Rozporządzenie nr 82 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1715).	406f-j	Lidzbark Płońska	139,04	Bładowo - mało przekształcony kompleks torfowisk niskich o swoistych cechach krajobrazu stanowiący miejsce lęgowe ptactwa wodno-błotnego i przebywania ptaków wędrownych.			
2.	9	Rozporządzenie nr 46 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1679).	29a-d,h,k,m	Dąbrówno Grzybiny	19,12	Brzeźno Mazurskie - nieużytkowane łąki, bagna, pastwiska o charakterze zbliżonym do naturalnego jako ostoja wielu rzadkich gatunków ptaków wodno-błotnych.			
3.	10	Rozporządzenie nr 81 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1714).		Lidzbark Słup	14,22	Chełsty - fragment doliny rzeki Wel z wilgotnymi lasami i łąkami z licznymi oczkami wodnymi i starorzeczami stanowiący ostoję ptaków wodno-błotnych jako naturalna otulina dla silnie meandrującej rzeki Wel			
4.	44	Rozporządzenie nr 93 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1726).	177, 178a-c, 182g,h, 186, 187, 347f-i,k-m, 349, 350, 351, 352	Rybno, Płońska/Kiełpny, Płońska	636,17	Koszelewki - obszar łąk na zmeliorowanych torfowiskach niskich z licznymi potorfiami w różnym stopniu zarastania, gdzie zachodzi wzajemne przenikanie się zbiorowisk roślinnych o charakterze torfowiskowym, licznie zasiedlanych przez ptaki			
5.	49	Rozporządzenie nr 89 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1722).		Lidzbark/Słup	2,90	Kurojady - zakrzaczone i zadrzewione zakole rzeki Wel: okresowo zalewane łąki z naturalną sukcesją drzew i krzewów - siedlisko gatunków flory i fauny chronionej prawem krajowym i unijnym			
6.	90	Rozporządzenie nr 47 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 10 października 2002 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2002 r., nr 130, poz. 1831).		Lidzbark/Sarnia Góra	0,01	Studnia Nietoperzowa Zalesie - studnia będąca miejscem zimowania nietoperzy			

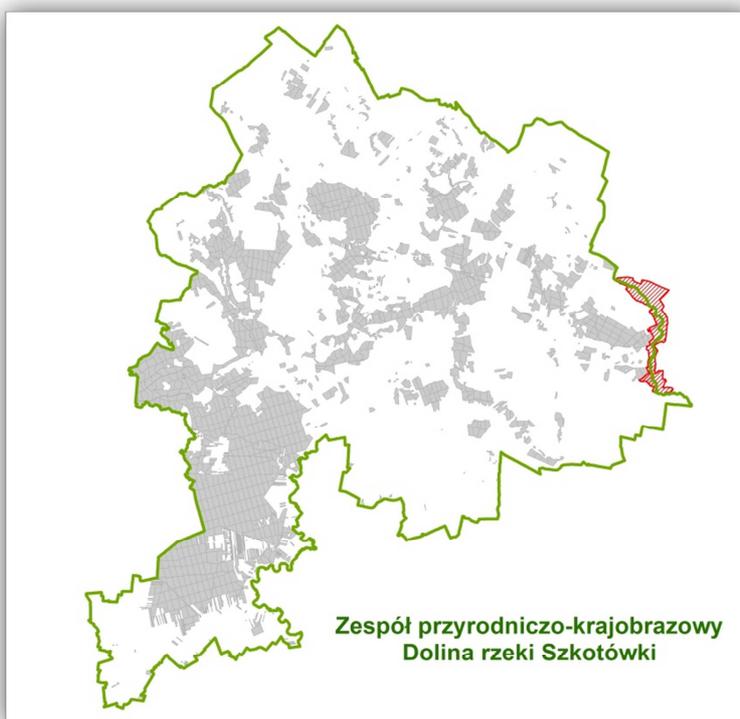
L.p.	Nr rej. wojew.	Dz. Urz. Woj. poz.	Położenie		Powierzchnia w ha	Opis obiektu, kategoria gruntu, walory przyrodnicze, zagrożenia	Zabiegi		Uwagi
			oddział poddział dz. ew.	gmina leśnictwo			projektowane	wykonane	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
7.	92	Uchwała nr XLVI/343/10 Rady Gminy Działdowo z dnia 8 kwietnia 2010 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2010 r., nr 57, poz. 968)		Działdowo/Filice	267,00	Torfianki Działdowskie - fragment łożowisk, oczek wodnych i łąk stanowiących miejsca lęgowe ptaków wodno-błotnych.			
8.	96	Rozporządzenie nr 89 Wojewody Warmińsko-Mazurskiego z dnia 30 lipca 2009 r. (Dz.Urz.Woj. Warm.-Maz. z 2009 r., nr 105, poz. 1723).		Lidzbark/Kietpiny	6,50	Torfowisko Wąpierskie - torfowisko przejściowe będące miejscem występowania gatunków chronionych roślin			

Użytek ekologiczny „Kurojady”

5.6. Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe

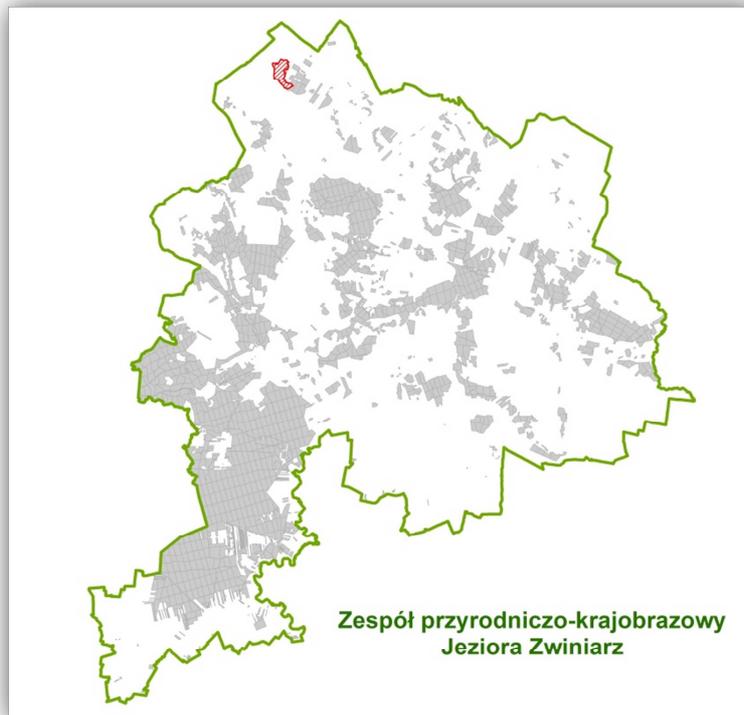
Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Szkotówki” o powierzchni 985 ha powołany Uchwałą Nr XXX/242/17 Rady Gminy w Działdowie z dnia 18 maja 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2017r., poz. 2814) oraz Uchwałą Nr XXXVII/300/2017 Rady Gminy w Kozłowie z dnia 22 czerwca 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. z 2017r., poz. 3220) w sprawie ustanowienia Zespołu Przyrodniczo-Krajobrazowego „Dolina rzeki Szkotówki”. Szczególnym celem ochrony zespołu przyrodniczo-krajobrazowego jest ochrona doliny środkowego i dolnego odcinka rzeki Szkotówki wraz z fragmentami ekosystemów skraju doliny, wyróżniających się ze względu na walory krajobrazowe oraz różnorodność biologiczną i pełniących rolę korytarza ekologicznego.

Mapa zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „Dolina rzeki Szkotówki”

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Jeziora Zwiniarz” o powierzchni około 151 ha powołany Rozporządzeniem nr 17 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 20 czerwca 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Warm._Maz. z 2007 r. nr 93, poz. 1390), zmienionego Rozporządzeniem nr 39 Wojewody Warmińsko - Mazurskiego z dnia 18 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. Woj. Warm._Maz. z 2007 r. nr 201, poz. 2599), w sprawie ustanowienia

zespołu przyrodniczo-krajobrazowego Jeziora Zwiniarz. Szczególnym celem ochrony zespołu przyrodniczo-krajobrazowego zachowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych terenów otwartych otaczających jezioro Zwiniarz.

Mapa zespołu przyrodniczo-krajobrazowego „ Jeziora Zwiniarz”

5.7. Pomniki przyrody

Według ustawy o ochronie przyrody z 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2016 poz. 2134, z późn. zm) „Pomnikami są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupienia o szczególnej wartości naukowej, kulturowej, historyczno-pamiątkowej i krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, w szczególności okazałych rozmiarów, sędziwe drzewa i krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głązy narzutowe, jaskinie.”

Na Gruntach zarządzanych przez Nadleśnictwo Lidzbark znajdują się 32 pomniki przyrody. Stanowią je pojedyncze drzewa, grupy i aleje drzew oraz głązy narzutowe.

Pomnikowy dąb (l-ctwo Bryńsk, oddz. 820 I)

Pomnikowy dąb (l-ctwo Olszewo, oddz. 110 a)

Tabela XXXV Wykaz pomników przyrody na gruntach Nadleśnictwa Lidzbark (według stanu na 2018 r.)

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1.	62/64	Dz. Urz. WRN w Olsztynie Nr 9/64.1964 r.	1964	521c	Płońska Gródki	głaz narzutowy		2	950					
2.	443/50 4/97	Dz. Urz. Woj. Ciech. nr 28/97, poz. 110 z 1997 r. Rozp. nr 40/97 Woj. Ciech. z 1997 r.	1997	628b	Lidzbark Klonowo	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		20	395					
3.	59/52	Dz. Urz. WRN w Olsztynie Nr 8/53 z 1953 r.	1953	613k	Lidzbark Sarnia Góra	dąb szypułkowy <i>Quercus robu</i>		32	375					
4.	60/52	Dz. Urz. WRN w Olsztynie Nr 8/53 z 1953 r.	1953	648f	Lidzbark Sarnia Góra	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		32	315	przwerócony				
5.	56/117 /78	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie nr 5, poz. 43 z 1978 r.	1978	102j	Rybno Olszewo	sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i>		30	240					
6.	57/118 /78	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie nr 5, poz. 43 z 1978 r.	1978	101j 102j	Rybno Olszewo	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> grupa drzew - 4 szt.		25	288-440				Decyzja WKP w Olsztynie Nr ŚR.III/6634/P-12/06 z dnia 27.07.2006; Decyzją Wójta Gminy Rybno Nr 122/2012 z dnia 30.07.2012 r. wycięto 1 szt. dębu	
7.	52/113 /78	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 57 poz. 43 z 1978 r.	1978	788d	Lidzbark Nowy Dwór	jałowiec pospolity <i>Juniperus communis</i> 3 szt.							zamarły, ale nie skreślono (Decyzja Nr ŚR.III.6634.P-42/06 z dnia 27.12.2006)	

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
8.	264/32 5/86	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech z 1.12.1986 r.	1986	629b,c,d,m	Lidzbark Klonowo	Aleja Dębowa <i>Quercus robur</i> 53 szt.		18	69-351				3 szt. skreślono, Rozp. Woj. Ciech. nr 2/91 z 1991 r., 1 szt. skreślono, Rozp. Woj. Ciech. nr 39/97 z 1993 r., 1 szt. skreślono Decyzja WKP w Olsztynie ŚR.III.6634 P-30/07 z 2007 r., 2 szt. usunięto Decyzja Burmistrza Lidzbarka GR.7635/76/2010 z 2011 r., 2 szt. usunięto Decyzja Burmistrza Lidzbarka GR.6131/76/2010 z 2011 r.	
9.	263/32 4/86	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie nr 14, poz. 371 z 1986 r. Zarz. nr 29/86 Woj. Ciech. z 1986 r..	1986	643c	Lidzbark Sarnia Góra	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> grupa drzew - 5 szt		22-30	203-410					
10.	263/32 3/86	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 14 poz. 371 z 1986 r. Zarz. Nr 29/86 Woj. Ciech z 1.12.1986 r.	1986	628b	Lidzbark Klonowo	jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>		20	433					
11.	323/ 384/89	Dz. Urz. WRN w Ciechanowie Nr 12 poz. 345 z 1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech z 30.11.1989 r.	1989	491f	Płońnica Gródki	świerk pospolity <i>Picea abies</i>		35	208	obumarły				

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
12.	322/ 383/89	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 12 poz. 345 z 1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech z 30.11.1989 r.	1989	102g	Olszewo Rybno	dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i>		32	284					
13.	319/ 380/89	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 12 poz. 345 z 1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech z 30.11.1989 r.	1989	614p	Lidzbark Sarnia Góra	klon pospolity <i>Acer platanoides</i> - 8szt lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i> - 8 szt. brzoza brodawkowata <i>Betula pendula</i> - 1 szt. dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - 1 szt		20-24	167-275 186-305 247-172 192				Decyzją Burmistrza Lidzbarka GR.6131.36.2011 z dnia 25.09.2013 r. wycięto 1 brzozę	
14.	318/ 379/89	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 12 poz. 345 z 1989 r. Zarz. Nr 35/89 Woj. Ciech z 1989 r.	1989	490d	Płońnica Gródki	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		25	203					
15.	353/ 414/92	Dz. Urz. Woj.Ciech nr 28, poz. 120 z 1992 r. Rozp. nr 13/92 Woj. Ciech. z 1992 r.	1992	100d	Rybno Olszewo	sosna zwyczajna <i>Pinus sylvestris</i>		26	203					
16.	366/ 427/93	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 11 poz. 76 z 1993 r. Rozp. Nr 22/93 Woj. Ciech z 1993 r.	1993	825a	Lidzbark Borówno	lipa drobnolistna <i>Tilia cordata</i>		17	445					
17.	369/ 430/94	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 3 poz. 16 z 1994 r. Rozp. Nr 5/94 Woj. Ciech z 1994 r.	1994	635b	Lidzbark Sarnia Góra	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		22	320					
18.	378/43 9/94	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 3, poz. 16 z 1994 r. Rozp. nr 5/94 Woj. Ciech. z 1994 r..	1994	619d	Lidzbark Sarnia Góra	głaz narzutowy		1,1	735					

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
19.	371/432/94	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 3, poz. 16 z 1994 r. Rozp. nr 5/94 Woj. Ciech. z 1994 r..	1994	655m	Lidzbark Klonowo	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		28	390					
20.	372/434/94	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 3, poz. 16 z 1994 r. Rozp. nr 5/94 Woj. Ciech. z 1994 r..	1994	820l	Lidzbark Bryńsk	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		24	385					
21.	373/434/94	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 3, poz. 16 z 1994 r. Rozp. nr 5/94 Woj. Ciech. z 1994 r..	1994	822k	Lidzbark Bryńsk	żywotnik zachodni <i>Thuja occidentalis</i>		18	190					
22.	376/437/94	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 3, poz. 16 z 1994 r. Rozp. nr 5/94 Woj. Ciech. z 1994 r..	1994	684c	Lidzbark Nowy Dwór	żywotnik olbrzymi <i>Thuja gigantea</i>		19	160-173					
23.	388/449/95	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 15, poz. 51 z 1995 r. Rozp. nr 17/95 Woj. Ciech. z 1995 r.	1995	110a	Rybno Olszewo	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		18	339	powalone, w stanie rozkładu				
24.	389/450/95	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 15, poz. 51 z 1995 r. Rozp. nr 17/95 Woj. Ciech. z 1995 r.	1995	600n	Lidzbark Sarnia Góra	żywotnik wschodni <i>Thuja orientalis</i>		9	141					
25.	390/451/95	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 15, poz. 51 z 1995 r. Rozp. nr 17/95 Woj. Ciech. z 1995 r.	1995	635b	Lidzbark Sarnia Góra	świerk pospolity <i>Picea abies</i>		32	270					
26.	391/452/95	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 15 poz. 51 z 1995 r. Rozp. Nr 17/95 Woj. Ciech z 1995 r.	1995	613d	Lidzbark Sarnia Góra	dąb szypułkowy <i>Quercus robu</i>		25	325	obumarły				

L.p.	Nr ewid.	Akt prawny powołujący pomnik przyrody	Rok uznania	Położenie		Opis obiektu							Zabiegi uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody	Uwagi
				Oddział Pododdział	gmina leśnictwo	rodzaj	wiek	wysokość w m	obwód w cm	stan zdrowotny	zagrożenia	pow. w ha		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
27.	399/460/95	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 15 poz. 51 z 1995 r. Rozp. Nr 17/95 Woj. Ciech z 1995 r..	1995	630a	Lidzbark Sarnia Góra	Aleja Dębowa <i>Quercus robur</i>		20-24	125-350					
28.	407/468/96	Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 30 poz. 110 z 1996 r. Rozp. Nr 16/96 Woj. Ciech z 1995 r.	1996	104b	Rybno Kostkowo	jesion wyniosły <i>Fraxinus excelsior</i>		20	273					
29.	443/504/97	Dz. Urz. Woj. Ciech. nr 28/97, poz. 110 z 1997 r. Rozp. nr 40/97 Woj. Ciech. z 1997 r.	1997	628b	Lidzbark Klonowo	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i>		20	395					
30.		Dz. Urz. Woj.Ciech. nr 16 poz. 110 z 1998 r. Rozp. Nr 11/98 Woj. Ciech z 1998 r.	1998	628a	Lidzbark Klonowo	buk pospolity <i>Fagus sylvatica</i>				fragmenty w stanie rozkładu			Fragmenty w stanie rozkładu, ale nie skreślono (Decyzja nr ŚR.III.6634.P-42/06 z dnia 27.12.2006)	
31.		Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz., poz. 329 z 20012 r.	2012	376c	Płońnica Płońnica	dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> „Dąb Różańskiego”		25	390					
32.		Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. Nr 174, poz. 2630 2011 r.	2011	347a	Rybno Płońnica	„Koszelewski Dęby” dąb szypułkowy <i>Quercus robur</i> - 3 szt. dąb bezszypułkowy <i>Quercus petraea</i> - 1 szt		19-22,5	306-350					

6. System Forest Stewardship Council - certyfikacja dobrej gospodarki leśnej

Forest Stewardship Council Asociación Civil - organizacja, której celem jest popularyzacja prowadzenia gospodarki leśnej na zasadach równorzędnych, z uwzględnieniem aspektów ekonomicznych, społecznych i przyrodniczych lasów i leśnictwa na całym świecie. Certyfikat FSC - zapewnia o tym, że produkty ze znakiem towarowym FSC spełniają Standardy Dobrej Gospodarki Leśnej (klient kupując produkt z tym znakiem nie przyczynia się do niszczenia środowiska naturalnego, łamania praw pracowników, nielegalnego wykorzystania zasobów naturalnych, zubożenia bioróżnorodności ekosystemów leśnych).

Zasady Dobrej Gospodarki Leśnej FSC obejmują:

- przestrzeganie regulacji prawnych obowiązujących w danym kraju,
- przestrzeganie praw własności do terenów leśnych,
- przestrzeganie praw ludności rdzennej,
- przestrzeganie zasad współpracy z lokalną ludnością i praw pracowników,
- racjonalne czerpanie korzyści z lasów,
- ochronę przyrody i bioróżnorodności leśnej,
- zakres planów gospodarczych,
- monitoring poszczególnych elementów i oceny gospodarki leśnej,
- ochronę lasów o szczególnej wartości,
- gospodarkę na plantacjach.

W celu wyznaczenia lasów o szczególnych walorach przyrodniczych wydane zostało przez Dyrektora RDLP w Olsztynie Zarządzenie nr 23 z dn. 18 sierpnia 2008 r. w sprawie szczególnej ochrony zasobów rozkładającego się drewna w wybranych ekosystemach leśnych na terenie RDLP w Olsztynie oraz Zarządzenie nr 24 z dn. 26 sierpnia 2008 r. w sprawie procedury wyznaczania i konsultacji społecznych Lasów o szczególnych walorach przyrodniczych - HCVF (High Conservation Value Forests) zgodnie ze standartami FSC adaptowanymi do warunków polskich.

6.1. Lasy posiadające globalne, regionalne lub narodowe znaczenie pod względem koncentracji wartości biologicznych

6.1.1. Obszary i obiekty objęte prawną formą ochrony przyrody - HCVF 1.1

HCVF 1.1a. Do tej kategorii wchodzi rezerwaty przyrody: „Jar Brynicy”, „Klonowo”, „Ostrów Tarczyński” i „Piekiełko”.

Według zasad wynikających z FSC każde działanie dotyczące wymienionych obiektów musi wynikać z potrzeb ochrony przyrody. Na terenie rezerwatu dopuszczalne są jedynie zabiegi zapisane w planie ochrony rezerwatu lub uzgodnione z regionalnym konserwatorem przyrody. W stosunku do rezerwatów przyrody nie mogą być uwzględniane potrzeby gospodarcze. Obowiązuje zasada „pierwszeństwa przyrody”.

HCVF 1.1b. Do tej kategorii zaliczamy parki krajobrazowe: „Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy” oraz „Welski Park Krajobrazowy”. Są to lasy, w których celem jest zachowanie wartości przyrodniczych, historycznych i kulturowych oraz walorów krajobrazowych w warunkach kompromisu między ochroną a racjonalną gospodarką. Oczekiwany kompromis mógłby mieć postać np. ograniczenia zrębów zupełnych, podniesionego wieku rębności, ograniczenia powierzchni zrębów, wyłączenia z użytkowania rębnych drzewostanów szczególnie cennych krajobrazowo.

6.1.2. Ostoje zagrożonych i ginących gatunków – HCVF 1.2

Według stanu na dzień 1.01.2019 r. na terenie Nadleśnictwa Lidzbark występują 3 gatunki ptaków objętych ścisłą ochroną gatunkową, dla których ustalane są granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania. Gniazda z wyznaczonymi strefami ochrony ścisłej mają tutaj: orlik krzykliwy – 8 stanowisk, bielik – 1 stanowisko oraz bocian czarny – 1 stanowisko. Szczegółowa lokalizacja wyznaczonych stref ochrony ścisłej znajduje się w siedzibie Nadleśnictwa i nie jest ogólnie dostępna. Ochrona miejsc ich gniazdowania została uwzględniona w planach u.l. Lasy w strefach ochronnych gniazd zakwalifikowano do gospodarstwa specjalnego.

6.1.3. Kompleksy leśne odgrywające znaczącą rolę w krajobrazie – HCVF 2

Obejmuje wszystkie lasy będące w obszarach sieci Natura 2000. W zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się cztery obszary (lub ich fragmenty). Jest to jeden

obszar specjalnej ochrony ptaków: Doliny Wkry i Mławki PLB140008 oraz trzy obszary mające znaczenie dla Wspólnoty objęte ochroną w ramach Dyrektywy Siedliskowej: Ostoja Lidzbarska PLH280012, Ostoja Welska PLH280014 i Przełomowa Dolina Rzeki Wel PLH280015. W lasach Nadleśnictwa położonych w zasięgu tych obszarów, uwzględniono zapisy dostępnych planów zadań ochronnych. Zapisy dotyczą zachowania części starodrzewi w postaci biogrup oraz części śródleśnych powierzchni niezalesionych (łąki, pastwiska, poletka łowieckie).

6.1.4. Siedliska z Załącznika I Dyrektywy Siedliskowej zinwentaryzowane w Nadleśnictwie Lidzbark na specjalnych obszarach ochrony siedlisk - HCVF 3.

HCVF 3.1. Siedliska priorytetowe wskazane w dyrektywie siedliskowej, skrajnie rzadkie i ginące w skali Europy. Do tej kategorii włączono 91I0 - ciepłolubne dąbrowy. Realizacja zadań Planu urządzenia lasu, powinna być zgodna z wytycznymi zawartymi w planach zadań ochronnych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty oraz w Poradniku ochrony siedlisk i gatunków NATURA 2000.

HCVF 3.2. Ekosystemy rzadkie i zagrożone w skali Europy. Do tej kategorii włączono: 9170 - grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny, 91E0 - łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Realizacja zadań Planu urządzenia lasu, powinna być zgodna z wytycznymi zawartymi w planach zadań ochronnych obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty oraz w Poradniku ochrony siedlisk i gatunków NATURA 2000.

6.1.5. Ochrona zasobów rozkładającego się drewna i związanych z nim organizmów w wybranych ekosystemach leśnych

Ochrona rozkładającego się drewna wpłynie dodatnio na zwiększenie jego masy w lesie, dzięki czemu nastąpi intensyfikacja ochrony różnorodności biologicznej w ekosystemach leśnych. Większa ilość martwego drewna w lesie to wzrost ilości i liczebności gatunków roślin i zwierząt z nim związanych.

Na terenie Nadleśnictwa lidzbark zostały wyznaczone powierzchnie referencyjne chroniące zasoby rozkładającego się drewna oraz organizmy z nim związane. Ostoje objęty wydzielenia na siedliskach: boru bagiennego, boru mieszanego świeżego, boru mieszanego wilgotnego, boru mieszanego bagiennego, lasu świeżego, lasu mieszanego świeżego, lasu mieszanego wilgotnego, lasu mieszanego bagiennego

olsu i olsu jesionowego, część z nich stanowi strefy ekotonowe nad brzegami rzek, strumieni i jezior.

W Nadleśnictwie planowane są zabiegi umożliwiające uzyskanie odnowień naturalnych, a jednocześnie pozwalające na możliwie jak najdłuższe zachowanie dojrzałych egzemplarzy drzew - KO (klasa odnowienia) na powierzchni 865,04 ha oraz KDO (klasa do odnowienia) na powierzchni 129,05 ha.

Zalecenia ochronne dla lasów stanowiących ostoje organizmów związanych z rozkładającym się drewnem:

Martwe drewno powinno być pozostawione na powierzchni. Nie należy również usuwać drzew zamierających, połamanych na skutek działania czynników atmosferycznych (okiść, huragany). Wyjątek może stanowić konieczność usunięcia zwalonych drzew z drogi oraz w sytuacji, gdy zagrażają bezpieczeństwu albo w celu odnowienia powierzchni.

6.2. Lasy pełniące funkcje w sytuacjach krytycznych – HCVF 4

HCVF 4.1 Lasy wodochronne na siedliskach bagiennych i łągowych, nad brzegami rzek i jezior oraz lasy na siedliskach bagiennych.

HCVF 4.2 Lasy glebochronne

Powierzchnia lasów ochronnych w Nadleśnictwie oraz ich funkcje przedstawione zostały w rozdziale 2.3.

6.3. Lasy kluczowe dla tożsamości kulturowej lokalnej społeczności – HCVF 6

Cmentarze, miejsca pamięci, miejsca historyczne.

7. Zagrożenia

7.1. Zagrożenia wywołane szkodliwym wpływem czynników antropogenicznych

W 2017 r. w województwie warmińsko-mazurskim badania jakości powietrza prowadzone były przez WIOŚ w Olsztynie na pięciu stacjach automatycznych pomiarów zanieczyszczeń powietrza. Na dwóch stacjach, w Olsztynie i Elblągu nadzorowanych przez WIOŚ w Olsztynie dodatkowo prowadzone są pomiary zanieczyszczeń BTX, a w szczególności benzenu. W systemie monitoringu jakości powietrza funkcjonują dodatkowo stanowiska mierzące zanieczyszczenie powietrza pyłem PM10 i pyłem PM2.5 metodą manualną. Stanowiska mierzące pył PM10 funkcjonują w Olsztynie, Elblągu, Nidzicy, Iławie i Glitajnach. Stanowiska mierzące stężenia pyłu PM2.5 w powietrzu metodą manualną znajdują się w Olsztynie, Elblągu i Ostródzie. Oceny jakości powietrza pod kątem ochrony roślin dokonano na podstawie wyników pochodzących ze stacji położonej w Puszczy Boreckiej, podlegającej pod zarząd Instytutu Ochrony Środowiska.

Lasy Nadleśnictwa Lidzbark otaczają nieduże miasto – Lidzbark, liczące około 8 tysięcy mieszkańców. W okresie letnim Lidzbark, w którym krzyżują się liczne szlaki turystyczne, jest masowo odwiedzane przez turystów. Od zachodu Nadleśnictwo graniczy z miastem powiatowym Działdowo, które położone jest w bliskim sąsiedztwie Nadleśnictwa. Wynika stąd znaczący wpływ czynników urbanizacyjnych na lasy Nadleśnictwa (zanieczyszczenia pochodzenia komunalnego – powstałe podczas procesów spalania, które mają na celu ogrzewanie budynków, uciążliwości związane ze zwiększonym ruchem samochodowym). Na terenie województwa warmińsko-mazurskiego wydzielono trzy strefy, dla których dokonuje się oceny jakości powietrza: PL2801 miasto Olsztyn, PL2802 miasto Elbląg oraz PL2803 strefa warmińsko-mazurska. Lasy Nadleśnictwa Lidzbark położone są w strefie PL2803 (strefa warmińsko-mazurska). Ocena jakości powietrza przeprowadzana jest w dwóch aspektach: pod kątem zdrowia ludzi oraz ochrony roślin. Ocena jakości powietrza przeprowadzana jest w dwóch aspektach: pod kątem zdrowia ludzi oraz ochrony roślin.

Wyniki rocznej oceny jakości powietrza w 2017 r. przeprowadzonej w województwie warmińsko-mazurskim:

- cel: ochrona zdrowia
- dwutlenek azotu NO_2 – średnie roczne stężenia kształtowały się poniżej średniorocznego dopuszczalnego stężenia (które wynosi $40 \mu\text{m}^3$). Głównym źródłem tlenków azotu pochodzenia antropogenicznego jest transport samochodowy. Dla zdrowia ludzi groźne jest występowanie chwilowych wzrostów stężeń NO_2 spowodowanych przez wzmożony ruch pojazdów w godzinach szczytu komunikacyjnego. Najwyższe średnioroczne stężenie odnotowano na stacji w Ostródzie – $15,7 \mu\text{m}^3 \text{NO}_2$, a najniższe w Gołdapi $8,2 \mu\text{m}^3 \text{NO}_2$. Najwyższe jednogodzinne stężenie dwutlenku azotu zanotowano w Ostródzie – $114,2 \mu\text{m}^3$. Strefę PL2803 strefę warmińsko-mazurską zaliczono do klasy **A** (stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych);
- dwutlenek siarki SO_2 - głównym źródłem SO_2 są paleniska przemysłowe i domowe spalające paliwa stałe. Sezonowy wzrost wartości stężeń SO_2 związany jest z energetyką grzewczą. Na podstawie wieloletnich obserwacji stężeń średniorocznych notowany jest spadek wartości stężeń SO_2 w powietrzu. W 2017 r. najwyższe maksymalne stężenie jednogodzinne odnotowano w Ełku – $64,7 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{SO}_2$ (dopuszczalna norma wynosi $350 \mu\text{m}^3$), a najniższe w Ostródzie – $24,2 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{SO}_2$ (dopuszczalna norma wynosi $350 \mu\text{m}^3$). Najwyższą wartość dobową odnotowano w Ełku – $26,5 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{SO}_2$, a najniższą w Ostródzie – $11,1 \mu\text{g}/\text{m}^3 \text{SO}_2$ (dopuszczalna norma wynosi $125 \mu\text{m}^3$). Strefę PL2803 warmińsko-mazurską zaliczono do klasy **A** (stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych);
- tlenek węgla CO – w 2017 r. do klasyfikacji uwzględniono stężenia zmierzone w automatycznych stacjach pomiarowych w Olsztynie, Ostródzie, Gołdapi i Elblągu. Maksymalna wartość ośmiogodzinnej średniej kroczącej w strefie warmińsko-mazurskiej wyniosła $1760 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

W żadnej ze stref nie zanotowano przekroczenia poziomu dopuszczalnego. Wszystkim strefom przydzielono klasę **A**;

- benzen – głównym jego źródłem jest transport drogowy. W 2017 r. ocenę zawartości benzenu w powietrzu przeprowadzono na podstawie pomiarów ze stacji w Olsztynie i Elblągu. Średnioroczne stężenie odnotowane na stacji w Olsztynie wyniosło $1,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a w Elblągu $1,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Strefę PL2803 warmińsko-mazurską zaliczono do klasy **A** (stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych);
 - pył zawieszony PM_{2.5} – do przeprowadzenia klasyfikacji posłużono się wynikami pomiarów prowadzonych metodą manualną w Olsztynie, Elblągu, Ostródzie i KMŚ Puszcza Borecka. Średnioroczny dopuszczalny poziom stężenia PM_{2.5} w 2017 r. mógł wynosić $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a do końca 2020 r. jego wartość dopuszczalna może wynosić $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W 2017 r. na wszystkich czterech stacjach, na których badano średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego PM_{2.5} jego wartość była niższa od poziomu dopuszczalnego w 2020 r.; Najwyższe średnioroczne stężenie pyłu zawieszonego odnotowano na stacji w Elblągu – $17,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$ PM_{2.5}, najniższe w Olsztynie $16,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ PM_{2.5}. Strefę PL2803 strefę warmińsko-mazurską zaliczono do klasy **A** (stężenia zanieczyszczenia na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych lub poziomów docelowych);
- Cel: ochrona roślin (przeprowadzana jest ocena trzech rodzajów zanieczyszczeń)
- dwutlenek siarki SO₂ – średnioroczne stężenie zmierzone w 2017r. na stacji IOŚ w Diablej Górze wyniosło $0,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a za okres zimowy $1,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$. W strefie warmińsko-mazurskiej nie stwierdzono przekroczeń poziomu dopuszczalnego ($20 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Strefę PL2803 strefę warmińsko-mazurską zaliczono do klasy **A**;
 - tlenki azotu NO_x przeliczone na NO₂ – w 2017 r. średnioroczne stężenie zmierzone na stacji IOŚ w Diablej Górze wyniosło $4,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Dopuszczalny

poziom stężeń wynosi $30 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Strefę PL2803 strefę warmińsko-mazurską zaliczono do klasy **A**;

- ozon O_3 – ocenę zawartości ozonu w powietrzu przeprowadza się dla całego województwa, w ciągu ostatnich pięciu lat wartość ta wyniosła $9743 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Poziom docelowy dla ozonu wynosi $18\,000 \mu\text{g}/\text{m}^3 \cdot \text{h}$ i nie został przekroczony. W 2017 r. wartość wskaźnika zawartości ozonu w powietrzu wyniosła $4528 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i nie przekroczyła poziomu celu długoterminowego. Strefie warmińsko-mazurskiej nadano klasę **A i D1**.

W Lasach Państwowych na stałych powierzchniach obserwacyjnych (SPO) prowadzony jest ciągły monitoring lasu. Systematyczne badania pozwalają na ustalenie zagrożeń środowiska leśnego i określenie stanu drzewostanów. System monitoringu obejmuje dwa poziomy obserwacji:

Poziom I rzędu dotyczy SPO rozmieszczonych w sieci kwadratów 16 na 16 km i zawiera coroczną ocenę stanu koron drzew oraz jednorazową analizę warunków glebowych i stopnia zaspokojenia potrzeb pokarmowych drzew.

Poziom II rzędu obejmuje okresowe badania na wybranych SPO dotyczące: warunków glebowych, składu chemicznego igliwia (liści), składu gatunkowego runa, oceny przyrostu miąższości drzewostanów oraz poziomu depozytu i obserwacji meteorologicznych. Na podstawie tych badań sporządza się corocznie ocenę stanu zdrowotnego drzew.

Tabela XXXVI Depozyt całkowity [$\text{kg} \cdot \text{ha}^{-1}$] (bez RWO) wniesiony z opadami na SPO MI w 2017 r. (grupa w Polsce północnej i północno-wschodniej)

Lokalizacja powierzchni	Opad [mm]		
	N- NO_3	S- SO_4	N- NH_4
1	2	3	4
Gdańsk	3,60	3,15	5,72
Suwałki	5,03	3,23	5,12
Strzałowo	3,29	2,61	3,85
Białowieża	3,18	3,88	10,45

Ze względu na turystyczną atrakcyjność regionu w okresie letnim charakterystyczna jest obecność wielu ludzi w lesie. Przez lasy Nadleśnictwa prowadzi wiele wytyczonych oraz zwyczajowych szlaków turystycznych. Ludzie penetrują tutejsze lasy przez większość roku. Jedynie zimą zmniejsza się ilość turystów w lesie. Wiosną, latem i wczesną jesienią drzewostany są intensywnie odwiedzane przez ludzi. Konsekwencją ich pobytu w lasach Nadleśnictwa jest antropopresja na środowisko leśne. Wzmaga się też natężenie ruchu samochodowego, a wraz z nim zanieczyszczenia komunikacyjne, takie jak zanieczyszczenie powietrza, zaśmiecanie poboczy i hałas.

Zagrożenia antropogeniczne o największym wpływie na stan lasów:

- zanieczyszczenia powietrza i gleb,
- zanieczyszczenia wód,
- pożary,
- nadmierna penetracja przez ludzi,
- zaśmiecanie.

7.2. Bezpośrednie negatywne oddziaływanie człowieka na las

Jednym z najbardziej istotnych zagrożeń dla lasów jakie powodują ludzie są pożary. Zmniejszeniu zagrożenia pożarowego sprzyjają: urozmaicenie siedlisk, ich wilgotność oraz zróżnicowanie gatunkowe drzewostanów (znaczny udział gatunków liściastych). W Nadleśnictwie Lidzbark występuje duże zróżnicowanie żyzności i wilgotności siedlisk, wysoki jest również udział drzewostanów liściastych i mieszanych.

W latach 2009-2018 odnotowano 33 pożary, na łącznej powierzchni 8,25 ha co daje średnio rocznie 3,3 pożarów, zaś przeciętna powierzchnia pożarów wynosi 0,25 ha. Zgodnie z obowiązującymi zasadami lasy Nadleśnictwa Lidzbark zostały zakwalifikowane do II kategorii zagrożenia pożarowego.

Przyczyną powstawania pożarów jest niebezpieczne obchodzenie się z ogniem na terenach leśnych lub w ich pobliżu (umyślne podpalenia, rozpalanie ognisk w miejscach niedozwolonych, wypalanie traw, zaproszenie ognia przy pracach związanych z pozyskaniem drewna). Podpalenia stanowią istotny problem przede wszystkim w okresie wczesnowiosennym.

Największe zagrożenie pożarowe powodują ludzie przebywający w lesie latem i jesienią oraz osoby wypalające łąki i pastwiska w okresie wiosennym i ścierniska w okresie letnim. Zagrożeniom tym jest bardzo trudno przeciwdziałać, a najskuteczniejszą metodą wydają się być akcje propagandowe.

Destrukcyjny wpływ na las człowiek wywiera także przez:

- wywożenie śmieci i wylwanie nieczystości do lasu,
- nielegalne pozyskiwanie choinek w okresie przedświątecznym,
- kłusownictwo i wnykarstwo,
- nadmierna penetracja lasów w czasie zbioru jagód i grzybów, w wyniku czego w niektórych miejscach zostaje zniszczona ściółka leśna, płoszona jest zwierzyna,
- niszczenie drzew, krzewów i runa leśnego - nasilenie obserwowane jest w okresie letnim (turystyka) i w porze zbiorów surowców zielarskich.

Życie człowieka związane jest z wytwarzaniem różnego rodzaju odpadów. Zarówno odpady przemysłowe jak i komunalne stanowią potencjalne zagrożenie dla ludzi i dla środowiska. W Polsce, w tym i w województwie warmińsko-mazurskim oraz mazowieckim odpady komunalne prawie w całości gromadzone są na wyznaczonych do tego celu składowiskach. Praktycznie nie prowadzi się badań dotyczących wpływu składowisk na otoczenie.

Zaśmiecanie lasu koncentruje się przede wszystkim wokół obrzeży miast Lidzbark i Działdowo oraz w sąsiedztwie wiosek i ośrodków turystycznych. Jest to problem trudny do rozwiązania, gdyż tereny Nadleśnictwa są dość intensywnie penetrowane przez ludzi.

W województwie warmińsko-mazurskim system gospodarki odpadami opiera się o wydzielone regiony gospodarki odpadami. W każdym regionie utworzono instalacje zagospodarowania odpadów. Nadleśnictwo Lidzbark położone jest w zasięgu Regionu Zachodniego. System gospodarki odpadami w Regionie Zachodnim organizuje Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna” w Działdowie.

W zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark odpady są przekazywane do regionalnej lub zastępczej regionalnej instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych:

- Ekologiczny Związek Gmin „Działdowszczyzna” z siedzibą w Działdowie, wraz z dwoma składowiskami zmieszanych odpadów komunalnych w miejscowościach: Zakrzewo, Ciechanówko.
- Instalacja mechaniczno-biologicznego przetwarzania odpadów:
 - sortownia odpadów zmieszanych i selektywnie zebranych w Działdowie,
 - kompostownia odpadów ulegających biodegradacji i zielonych w Zakrzewie,
- Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych RUDNO Sp. z o.o, z siedzibą w Rudnie,
- z parkingów przydrożnych oraz w rejonie pasów drogowych odpady we własnym zakresie odbierają: Generalna Dyrekcja Dróg i Autostrad oddział w Olsztynie oraz Zarząd Dróg Wojewódzkich w Olsztynie.

7.3. Formy degeneracji ekosystemu leśnego

Formy degeneracji ekosystemu leśnego zostały określone poprzez dokonanie oceny drzewostanów, w których ustalone zostały procesy borowacenia, neofityzacji i monotypizacji.

Borowacenie - czyli pinetyzacja polega na wprowadzeniu do drzewostanów drzew iglastych w miejsce drzew liściastych na żyznych siedliskach zbiorowisk leśnych lub eliminacji drzew liściastych ze zbiorowisk borów mieszanych. Borowacenie określane jest w zależności od procentowego udziału gatunków iglastych w składzie gatunkowym drzewostanu na poszczególnych siedliskach. Wyróżnia się trzy stopnie borowacenia:

- słabe - jeżeli udział gatunków iglastych wynosi ponad 80% na siedliskach borowych, 50-80% na siedliskach lasów mieszanych, 10-30% na siedliskach lasowych
- średnie - jeżeli udział gatunków iglastych wynosi ponad 80% na siedliskach lasów mieszanych, 30-60% na siedliskach lasowych
- mocne - jeżeli udział gatunków iglastych wynosi ponad 60% na siedliskach lasowych

Mimo znacznego udziału gatunków iglastych, procesy borowacenia w stopniu średnim stwierdzono na 37,5%, natomiast w stopniu mocnym stwierdzono na 3% powierzchni leśnej zalesionej.

Tabela XXXVII Zestawienie powierzchni [ha] wg form degeneracji lasu – borowacenie

Obręb, nadleśnictwo	Stopień borowacenia	Powierzchnia [ha]				
		Wiek			Ogółem	Ogółem [%]
		<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat		
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Obręb KOSTKOWO	brak	817,22	812,76	285,73	1915,71	15,1
	słabe	1159,79	2486,47	852,39	4498,65	35,5
	średnie	506,99	3677,28	1524,41	5708,68	45,1
	mocne	32,90	304,88	201,41	539,19	4,3
Obręb KONOPATY	brak	898,16	261,40	182,81	1342,37	11,0
	słabe	1091,05	3363,18	2549,27	7003,50	57,6
	średnie	257,14	1624,28	1725,51	3606,93	29,6
	mocne	21,43	81,32	110,11	212,86	1,7
Nadleśnictwo LIDZBARK	brak	1715,38	1074,16	468,54	3258,08	13,1
	słabe	2250,84	5849,65	3401,66	11502,15	46,3
	średnie	764,13	5301,56	3249,92	9315,61	37,5
	mocne	54,33	386,20	311,52	752,05	3,0

Monotypizacja - ujednoczenie gatunkowe lub wiekowe drzewostanu.

Drzewostany Nadleśnictwa Lidzbark są zróżnicowane zarówno pod względem wiekowym jak i gatunkowym, stąd też w żadnym z analizowanych kompleksów nie stwierdzono monotypizacji.

Neofityzacja jest to wnikanie gatunków drzew i krzewów geograficznie obcego pochodzenia, które jest skutkiem ich sztucznego wprowadzenia lub jest samoistne.

Gatunki obcego pochodzenia występujące na terenie Nadleśnictwa zostały zarejestrowane w trakcie wykonywania prac taksacyjnych.

Występujące w drzewostanach Nadleśnictwa gatunki obcego pochodzenia to: dąb czerwony, daglezcja zielona, czeremcha amerykańska, robinia akacjowa, kasztanowiec zwyczajny, sosna wejmutka, sosna banksa, sosna czarna, klon jesionolistny, żywotnik olbrzymi, żywotnik zachodni i śnieguliczka biała.

Dąb czerwony występuje dość powszechnie na terenie całego Nadleśnictwa. W 378 wydzieleniach w charakterze gatunku domieszkowego (pojedynczo, miejscami, w formie przestojów, niekiedy z 10-30% udziałem w drzewostanie panującym). W 42 wydzieleniach zanotowano jego występowanie w formie podszytu. W sześciu pododdziałach w obrębie Kostkowo stanowi gatunek panujący, w 34h – o powierzchni

2,25 ha, udział 36 letniego dębu czerwonego wynosi 50 %, w 256b – o powierzchni 1,07 ha, udział 80 letniego dębu czerwonego wyniósł 60%, w 305f – o powierzchni 6,36 ha, udział 75 letniego dębu czerwonego wyniósł 90%, w 305i – o powierzchni 0,59 ha, udział 35 letniego dębu czerwonego wyniósł 30%, w 453c – o powierzchni 3,61 ha, udział 60 letniego dębu czerwonego wyniósł 80% oraz w wydzieleniu 492f o powierzchni 1,02 ha, udział 60 letniego dębu czerwonego wyniósł 50%. W obrębie Konopaty dąb czerwony stanowi gatunek panujący w jednym pododdziale: 574c o powierzchni 0,73 ha, udział 22 letniego dębu czerwonego wyniósł 60%.

Daglezja zielona na terenie Nadleśnictwa występuje sporadycznie. W 52 wydzieleniach widnieje jako gatunek domieszkowy (pojedynczo, miejscami, w formie przestojów, zajmując niekiedy 10% w drzewostanie panującym). W jednym pododdziale, w obrębie Kostkowo stanowi gatunek panujący, w 88n – o powierzchni 2,08 ha, udział 37 letniej daglezi zielonej wynosi 60 %.

Czeremcha amerykańska, która dawniej wprowadzana była jako podszyt jest gatunkiem bardzo ekspansywnym. Ponieważ charakteryzuje się szeroką amplitudą ekologiczną obecnie na terenie Nadleśnictwa występuje na większości siedlisk od boru świeżego do olsu. Na zajmowanych powierzchniach na żyznych siedliskach wypiera ona z podszytu gatunki rodzime i stanowi konkurencję dla odnowień. Obecnie zaniechano wprowadzania tego gatunku na terenach leśnych. Jednak czeremcha, głównie dzięki ptakom ciągle się rozprzestrzenia. W formie podszytu na terenie Nadleśnictwa zlokalizowana została w 1071 wydzieleniach.

Robinia akacyjowa występuje incydentalnie na terenie całego Nadleśnictwa Lidzbark (tereny dawnych osad, przy drogach, na glebach porolnych). W 51 wydzieleniach w charakterze gatunku domieszkowego (pojedynczo, miejscami, w formie przestojów, niekiedy z 10-30% udziałem w drzewostanie panującym). W 20 przypadkach spotykamy ją w podszytce. W obrębie Kostkowo w wydzieleniu 211j (3,17 ha) jest gatunkiem panującym, udział 40 letniej robinii akacyjowej w tym przypadku wynosi 70%.

Kasztanowiec zwyczajny występuje sporadycznie na terenie całego Nadleśnictwa. Zaobserwowano go w 14 wydzieleniach w domieszkach lub w formie przestoi. Najczęściej wprowadzany jest jako gatunek domieszkowy w grupach biocenotycznych na uprawach. Poza tym w starszych klasach wieku występuje

pojedynczo, miejscami oraz w formie przestojów. Incydentalnie na terenie dawnych osad oraz przy drogach. W żadnym z wydzieleni nie jest gatunkiem panującym.

Sosna wejmutka występuje w formie domieszkowej w całym Nadleśnictwie. Stwierdzono jej obecność w 19 pododdziałach, gdzie stanowi domieszkę lub występuje w formie przestoi. W jednym wydzieleniu współtworzy główne piętro stanowiąc 10% jego składu. W żadnym z pododdziałów nie jest gatunkiem panującym.

Sosna banksa występuje pojedynczo i miejscami w 5 wydzieleniach w obrębie Kostkowo oraz w 9 wydzieleniach w obrębie Konopaty. W 2 pododdziałach współtworzy główne piętro stanowiąc 10 - 20% jego składu. W żadnym z pododdziałów nie jest gatunkiem panującym.

Śnieguliczka biała występuje w pobliżu dawnych siedlisk ludzkich. W 10 wydzieleniach zanotowano jego występowanie w formie podszytu. Nie stwarza w lesie szczególnych problemów, nie rozprzestrzenia się.

Zanotowano także gatunki obcego pochodzenia występujące w drzewostanach pojedynczo lub w formie przestoi: klon jesionolistny, żywotnik olbrzymi, żywotnik zachodni.

Kasztanowiec zwyczajny, sosna wejmutka, sosna banksa, klon jesionolistny, żywotnik olbrzymi i żywotnik zachodni nie tworzą własnych drzewostanów, nie urozmaicenie. Gatunki te są pewnego rodzaju historyczną wartością kulturową związaną z kształtowaniem krajobrazu jak i gospodarką leśną prowadzoną w ubiegłych stuleciach. Stanowią też konkurencji dla gatunków rodzimych i mogą być traktowane jako

Tabela XXXVIII Zestawienie powierzchni i miąższości wg grup typów siedliskowych, stanu siedliska i grup wiekowych

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Powierzchnia/ miąższość					
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
			<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
1	2	3	4	5	6	7	8	
Obręb KOSTKOWO	bory	naturalne	10,22 1264	1,38 0	0,00 0	11,60 1264	0,1 0,2	
		zniekształcone	0,00 0	5,63 1216	3,76 0	9,39 1216	0,1 0,2	
		zdegradowane	17,11 1074	0,00 0	0,00 0	17,11 1074	0,1 0,2	
		silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
		bory mieszane	naturalne	217,76 17475	123,50 8636	164,62 0	505,88 26111	4,0 4,4
			zniekształcone	250,54 35325	807,85 30629	134,18 0	1192,57 65954	9,4 11,2
			zdegradowane	51,78 7234	0,00 0	0,00 0	51,78 7234	0,4 1,2
			silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0
	lasy mieszane	naturalne	658,35 44237	815,93 36004	1341,73 0	2816,01 80241	22,2 13,6	
		zniekształcone	649,48 88779	4391,54 179344	641,76 0	5682,78 268123	44,9 45,3	
		zdegradowane	4,36 741	0,00 0	0,00 0	4,36 741	0,0 0,1	
		silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
	lasy	naturalne	291,64 20591	245,00 23703	208,64 0	745,28 44294	5,9 7,5	
		zniekształcone	194,70 15972	469,01 32789	228,01 0	891,72 48762	7,0 8,2	
		zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
		silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	
	ogółem	naturalne	1334,66 104178	1598,61 91513	1852,77 0	4786,04 195690	37,8 33,1	
		zniekształcone	1108,99 140518	5682,78 246014	1011,17 0	7802,94 386532	61,6 65,4	
		zdegradowane	73,25 9048	0,00 0	0,00 0	73,25 9048	0,6 1,5	
		silnie zdegradowane	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,00 0	0,0 0,0	

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Powierzchnia/ miąższość					
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
			<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
1	2	3	4	5	6	7	8	
Obręb KONOPATY	bory	naturalne	9,26	0,46	1,25	10,97	0,1	
			45	134	430	609	0,0	
		zniekształcone	12,16	91,56	49,54	153,26	1,3	
			1281	25931	18572	45785	1,3	
		zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		silnie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		bory mieszane	naturalne	508,84	198,87	301,79	1009,50	8,3
				37679	58614	120454	216746	6,1
	zniekształcone		869,16	2842,49	1722,30	5433,95	44,7	
			132478	793219	637460	1563158	44,2	
	zdegradowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
		0	0	0	0	0,0		
	lasy mieszane	naturalne	385,05	726,26	959,94	2071,25	17,0	
			37015	238269	380221	655504	18,5	
		zniekształcone	333,73	1315,92	1279,83	2929,48	24,1	
			50487	377025	454049	881560	24,9	
		zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
	0		0	0	0	0,0		
	lasy	naturalne	95,98	49,27	197,06	342,31	2,8	
			5933	15901	89091	110926	3,1	
		zniekształcone	42,74	71,14	52,49	166,37	1,4	
			5827	28318	15507	49652	1,4	
		zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
	0		0	0	0	0,0		
	ogółem	naturalne	1009,28	1008,35	1463,54	3481,17	28,6	
			81330	320614	591622	993566	28,1	
zniekształcone		1258,50	4321,83	3104,16	8684,49	71,4		
		190194	1224493	1125589	2540275	71,9		
zdegradowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0		
	0	0	0	0	0,0			
silnie	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0			
	0	0	0	0	0,0			

Obręb, nadleśnictwo	Grupa siedlisk	Forma stanu siedliska	Powierzchnia/ miąższość					
			Wiek			Ogółem	Ogółem [%]	
			<=40 lat	41-80 lat	> 80 lat			
1	2	3	4	5	6	7	8	
Nadleśnictwo LIDZBARK	bory	naturalne	19,48	1,84	1,25	22,57	0,1	
			1309	134	430	1873	0,0	
		zniekształcone	12,16	97,19	53,30	162,65	0,7	
			1281	27147	18572	47001	1,1	
		zdegradowane	17,11	0,00	0,00	17,11	0,1	
			1074	0	0	1074	0,0	
		silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		bory mieszane	naturalne	726,60	322,37	466,41	1515,38	6,1
				55153	67250	120454	242857	5,9
	zniekształcone		1119,70	3650,34	1856,48	6626,52	26,7	
			167803	823849	637460	1629112	39,5	
	zdegradowane		51,78	0,00	0,00	51,78	0,2	
			7234	0	0	7234	0,2	
	silnie zdegradowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
	lasy mieszane		naturalne	1043,40	1542,19	2301,67	4887,26	19,7
				81252	274273	380221	735746	17,8
		zniekształcone	983,21	5707,46	1921,59	8612,26	34,7	
			139266	556369	454049	1149683	27,9	
		zdegradowane	4,36	0,00	0,00	4,36	0,0	
			741	0	0	741	0,0	
		silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
		lasy	naturalne	387,62	294,27	405,70	1087,59	4,4
				26525	39604	89091	155220	3,8
	zniekształcone		237,44	540,15	280,50	1058,09	4,3	
			21799	61108	15507	98414	2,4	
	zdegradowane		0,00	0,00	0,00	0,00	0,0	
			0	0	0	0	0,0	
silnie zdegradowane	0,00		0,00	0,00	0,00	0,0		
	0		0	0	0	0,0		
ogółem	naturalne		2343,94	2606,96	3316,31	8267,21	33,3	
			185508	412127	591622	1189257	28,8	
	zniekształcone	2367,49	10004,61	4115,33	16487,43	66,4		
		330712	1470507	1125589	2926808	71,0		
	zdegradowane	73,25	0,00	0,00	73,25	0,3		
		9048	0	0	9048	0,2		
	silnie zdegradowane	0,00	0,00	0,00	0,00	0,0		
		0	0	0	0	0,0		

7.4. Zagrożenia wywołane zmianami stosunków wodnych

Poziom wód gruntowych ma bardzo istotny wpływ na stan sanitarny lasu. W zależności od ukształtowania terenu na obszarze Nadleśnictwa wody gruntowe występują na różnych głębokościach. Na przeważającej części obszarów Nadleśnictwa głębokość występowania zwierciadła wód podziemnych wynosi poniżej 2,5 m, zaś wahania roczne zawierają się w granicach 0,2 do 2,0 m. Na obszarach położonych głównie wzdłuż rzeki Wel poziom zwierciadła wód podziemnych występuje na głębokości 0 - 5 m z wahaniami rocznymi w granicach 0,5 do 1,5 m. Ich poziom ulega wahaniami w zależności od pór roku. W okresie roztopów wiosennych jest najwyższy, po czym sukcesywnie obniża się aż do późnej jesieni. Na większości obszaru Nadleśnictwa przeważa ombrofilny typ zasilania gleb wodą, gdzie uwilgotnienie gleb jest uzależnione wyłącznie od opadów atmosferycznych. Ten typ zasilania występuje na większości siedlisk świeżych oraz na niektórych siedliskach wilgotnych i bagiennych, położonych w bezodpływowych zagłębieniach lub w obrębie zwięźlejszych utworów geologicznych jak gliny, ropy. Na pozostałych siedliskach wilgotnych i bagiennych występuje terrystyczny typ zasilania gleb wodą, odbywający się głównie poprzez wody podziemne. Na części siedlisk świeżych w wariantcie silnie świeżym, a także na niektórych siedliskach łągowych, wilgotnych i bagiennych występuje zarówno jeden jak i drugi z powyższych typów zasilania.

W latach 2000-2004, 2006-2008, 2014-2016 oraz w 2018 r. w Polsce północno-wschodniej odnotowano mniejszą niż do tej pory ilość opadów, w wyniku czego na terenach tych panowała dotkliwa susza, a poziom wód gruntowych znacznie się obniżył. Wpłynęło to na stan sanitarny i zdrowotny drzewostanów. Obniżenie się poziomu wód gruntowych spowodowało znaczne osłabienie drzewostanów, zwłaszcza świerkowych oraz na gruntach porolnych. Problem niedoboru wody dotyczy szczególnie okresu późnej wiosny, lata i jesieni.

Na obszarze Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się dwa Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. Południowa część obrębu Kostkowo oraz południowo-wschodnia część obrębu Konopaty znajdują się w zasięgu GZWP nr 215 Subniecka Warszawska z trzeciorzędowym poziomem wodonośnym, którego powierzchnia szacowana jest na 51 000 km², zasoby szacunkowe wynoszą 250 tys. m³/dobę, a średnia głębokość ujęć wynosi 160 m. Jednocześnie centralna i wschodnia część obrębu Kostkowo oraz

południowo-wschodnia część obrębu Konopaty znajduje się w zasięgu zbiornika nr 214 - Zbiornik Działdowo, który w znacznej części pokrywa się ze zbiornikiem nr 215 - Subniecka Warszawska. Wiek i genezę wód zbiornika określono jako czwartorzędowe, w utworach międzymorenowych i w dolinach kopalnych (Q_{MK}). Szacunkowe zasoby dyspozycyjne zbiornika wynoszą ok. 300 tys. m³/dobę, a średnia głębokość ujęć wynosi 60m.

Zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną wyznaczono na obszarze Polski jednolite części wód podziemnych (JCWPd). Jednolite części wód podziemnych są to wody podziemne, które występują w obrębie warstwy lub zespołu warstw wodonośnych o porowatości i przepuszczalności umożliwiającej znaczący przepływ wód podziemnych lub znaczący pobór dla zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia. Zbiorniki GZWP nr 214 – „Zbiornik Działdowo” oraz GZWP nr 215 – „Subniecka Warszawska” położone są w obrębie trzech JCWPd:

- JCWPd nr 39 (zlewnia Drwęcy, Osy),
- JCWPd nr 48 (zlewnia Wisły, Skrwy, Motławy),
- JCWPd nr 49 (zlewnia Wkry).

Badania stanu wód podziemnych, prowadzone w 2012 r. przez Państwowy Instytut Geologiczny, w obrębie wszystkich trzech JCWPd oceniono jako dobry.

Monitoring stanu czystości wód powierzchniowych znajdujących się w zasięgu Nadleśnictwa prowadzony jest przez WIOŚ w Olsztynie. W latach 2002-2017 monitoringiem tym zostały objęte: rzeki Wel, Wkra oraz jeziora: Hartowieckie, Kiełpińskie, Lidzbarskie, Rumian.

Monitoring rzek

Wel – jest lewym dopływem Drwęcy o długości 118 km i powierzchni zlewni 810,1 km². Przepływa przez tereny powiatów: ostródzkiego, działdowskiego, nowomiejskiego (gminy: Dąbrówno, Rybno, Lidzbark Welski, Grodziczno, Nowe Miasto Lubawskie). W 2016 r. badania jednolitej części wód PLRW2000202869 „Wel od dopływu spod Mroczna do ujścia” prowadzono w jednym punkcie pomiarowo-kontrolnym, zlokalizowanym z miejscowości Bratian. Badania wykonano w ramach monitoringu diagnostycznego, operacyjnego i obszarów chronionych. Długość cieków

w badanej jednolitej części wód wynosi 26,6 km. W jcw „Wel od dopływu spod Mrocza do ujścia” brak jest punktowych źródeł zanieczyszczeń. Potencjał ekologiczny jcw określono jako umiarkowany z uwagi na elementy fizykochemiczne. Elementy biologiczne odpowiadały I lub II klasie jakości wód. Z elementów fizykochemicznych tylko dwa wskaźniki przekraczały dopuszczalną granicę II klasy – odczyn i azot Kjeldahla, a pozostałe wskaźniki spełniały normy I lub II klasy jakości wód. Nie były spełnione wymagania dla obszaru chronionego przeznaczonego do ochrony siedlisk lub gatunków, dla których stan wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie. Stan chemiczny wód określono jako dobry.

Wkra – rzeka III rzędu – prawobrzeżny dopływ Narwi. Jej długość wynosi 249,1 km, w tym w granicach województwa warmińsko-mazurskiego około 70 km. Zlewnia zajmuje powierzchnię 5322,1 km². Wkra w górnym biegu nosi nazwę Nida, w okolicy Działdowa zwana jest Działdówką, a od Żuromina do ujścia zwana jest Wkrą. Rzeka bierze swój początek w zmeliorowanych bagnach na wschód od jeziora Kownatki. Badania jednolitej części wód PLRW20002426819 „Wkra od dopływu z Zagrzewa do połączenia ze Szkotówką bez Szkotówki” prowadzono w 2016 r. Długość cieków w badanej jednolitej części wód wynosi 14,3 km. W jcw „Wkra od dopływu z Zagrzewa do połączenia ze Szkotówką bez Szmkotówki” brak jest punktowych źródeł zanieczyszczeń. Ocena jcw wskazuje na stan ekologiczny umiarkowany, o czym zdecydowały trzy wskaźniki fizykochemiczne: substancje rozpuszczone, azot azotanowy i azot ogólny. Stan biologiczny jcw odpowiadał II klasie wód. Stan chemiczny jcw określono jako poniżej stanu dobrego.

Monitoring jezior

Jezioro Hartowieckie - jezioro rynnowe o powierzchni lustra wody 69,6 ha i głębokości maksymalnej 5,2 m. Jezioro jest wykorzystywane rekreacyjnie i nie jest odbiornikiem ścieków ze źródeł punktowych. W 2016 r. jezioro badano w zakresie monitoringu operacyjnego. Badanie stanu ekologicznego Jeziora Hartowieckiego na podstawie elementów biologicznych i fizykochemicznych wskazuje na stan umiarkowany, o czym zdecydował indeks fitoplanktonowy oraz fitobentos. Wartości wszystkich monitorowanych wskaźników fizykochemicznych mieściły się w granicach wyznaczonych dla klasy II. Stan chemiczny określono jako dobry. Stan jednolitej części

wód Jezioro Hartowieckie określono jako zły. Porównanie aktualnej oceny z przeprowadzoną w roku 2013 wskazuje, że stan ekologiczny jeziora nie uległ zmianie. W 2013 r. stan ekologiczny również oceniono jako umiarkowany.

Jezioro Kiełpińskie – jezioro rynnowe o powierzchni lustra wody 60,8 ha i głębokości maksymalnej 11 m. Jezioro jest w niewielkim stopniu zagospodarowane rekreacyjnie jak również nie jest odbiornikiem ścieków ze źródeł punktowych. W 2015 r. prowadzono badania jakości wód w ramach monitoringu diagnostycznego. Na podstawie klasyfikacji elementów biologicznych i fizykochemicznych stan ekologiczny Jeziora Kiełpińskiego oceniono jako dobry (wszystkie wskaźniki odpowiadały II klasie). Stan chemiczny oceniono jako dobry. Stan jednolitej części wody - Jezioro Kiełpińskie - oceniono jako dobry

Jezioro Lidzbarskie – jezioro rynnowe o powierzchni lustra wody 121,8 ha i głębokości maksymalnej 25,5 m. Położone jest w obrębie miasta i gminy Lidzbarsk. Główny dopływ jeziora, rzeka Wel przepływa przez północno-wschodnią część zbiornika. Nad południowym brzegiem jeziora zlokalizowane są ośrodki wypoczynkowe oraz pola namiotowe. Badania stanu czystości wód jeziora przeprowadził w 2002 roku WIOŚ w Olsztynie na jednym stanowisku pomiarowym, zlokalizowanym w najgłębszej części zbiornika, o głębokości maksymalnej 25,5 m. Wykazały one umiarkowaną odporność na wpływy zlewniowe, odpowiadającą II kategorii podatności na degradację. Wody jeziora wykazywały wysoką, pozaklasową zawartość głównych składników mineralnych. Wskaźniki świadczące o obecności związków organicznych mieściły się w zakresie II klasy. Zawartości metali ciężkich: Cd, Cr, Cu, Pb, Hg, Ni i Zn, określone w 2002 roku w osadach wodnych Jeziora Lidzbarskiego przez Państwowy Instytut Geologiczny w Warszawie w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, były niskie i odpowiadały I klasie czystości. Ocena ogólna wskazuje na obniżoną jakość wód Jeziora Lidzbarskiego i III klasę czystości.

Jezioro Rumian – jezioro rynnowe o powierzchni lustra wody 305,8 ha i głębokości średniej 14,4 m. Jezioro jest wykorzystywane rekreacyjnie i nie jest odbiornikiem ścieków ze źródeł punktowych. Jest to zbiornik przepływowy, zasilany przez rzeki Wel i Rumianicę. W 2017 r. Jezioro Rumian badane było w zakresie monitoringu operacyjnego. Stan ekologiczny jeziora określony został jako słaby z uwagi na fitoplankton. Mała przejrzystość wód i ponadnormatywne stężenie fosforu

całkowitego potwierdzały obniżoną jakość wód. W 2017 r. nie przeprowadzono badań stanu chemicznego. Stan jednolitej części wód - Jezioro Rumian – oceniono jako zły.

7.5. Zagrożenia spowodowane przez szkodliwe czynniki biotyczne

Zagrożenia natury biotycznej powodują owady, ssaki oraz patogeniczne grzyby. Dane na ten temat zbierane są zarówno przez pracowników Lasów Państwowych jak i w trakcie prac taksacyjnych.

7.5.1. Szkody powodowane przez owady

Skutki masowego występowania owadów w zależności od nasilenia, czasu trwania oraz od innych czynników, mogą powodować w drzewostanach szkody o różnym natężeniu. Szkody powodowane przez owady prowadzą do zamierania drzew lub ich osłabiania, zmniejszania przyrostu, uszkodzania nasion. W lasach największe szkody powodują owady liściożerne pojawiające się masowo cyklicznie w tzw. gradacjach. W Nadleśnictwie Lidzbark większość powierzchni zajmują drzewostany sosnowe (77,04 % powierzchni leśnej). Stąd zagrożenie ze strony owadzych szkodników sosny takich jak brudnica mniszka, strzygonia choinówka, jest duże.

Na podstawie danych dostarczonych przez Zespół Ochrony Lasu w Olsztynie według stanu na 01.01.2019 r. przedstawiono poniżej powierzchnię występowania i zwalczania szkodników owadzych w poszczególnych latach:

Tabela XXXIX Występowanie szkodników owadzych

Nazwa szkodnika owadziego	Rok	Powierzchnia (ha)	
		występowania	ograniczania
1	2	3	4
Szkodniki owadzie (według kart meldunkowych)			
Zwójki sosnowe	2009	25,75	-
	2011	8,20	-
	2012	8,50	-
	2015	13,46	-
	2018	4,00	-
Brudnica mniszka	2016	425,00 - LP 125,00 - LN	-
	2017	700,00 - LP 275,00 - LN	-
	2018	650,00 - LP 72,00 - LN	-
Chrabąszcze (owad doskonały)	2009	11,81	-
	2011	6,83	-
	2013	1,80	-
	2016	6,50	-

Nazwa szkodnika owadziego	Rok	Powierzchnia (ha)	
		występowania	ograniczania
1	2	3	4
Piędzik przedzimek i inne miernikowce	2012	38,75	-
	2013	26,43	-
	2014	1,30	-
Zwójki dębowe	2017	4,94	-
	2018	4,27	-
Kornik ostrozębny	2018	7,00	-
Przewężyk modrzewiowiec	2017	0,52	-
Krobik modrzewiowiec	2016	0,10	-
Susówka dębówka	2014	85,07	-
Hurmak olchowiec i rynnice	2011	39,06	-
Strzygonia choinówka	2009	100,00	-
Opiętki	2009	60,83	-
Szkodniki upraw i szkółek			
Szeliniaki	2009	23,29	23,29
	2010	53,06	53,06
	2011	42,31	42,31
	2012	35,25	35,25
	2013	28,98	17,29
	2014	32,06	32,06
	2015	20,61	20,61
	2016	22,15	22,15
	2017	14,20	14,20
	2018	11,66	11,66
Chrabąszczowate (pędraki)	2014	0,80	-
	2018	0,66	0,66
Pędraki chrabąszczowatych i rolnice	2009	1,86	-
Smolik drągowinowiec	2009	8,00	-

Szkodniki wtórne - ilość pozyskanego posuszu iglastego i wywrotów iglastych ogółem wynosi:

w 2009 r. -	9 428 m ³
w 2010 r. -	5 978 m ³
w 2011 r. -	9 526 m ³
w 2012 r. -	10 434 m ³
w 2013 r. -	4 783 m ³
w 2014 r. -	9 789 m ³
w 2015 r. -	26 546 m ³
w 2016 r. -	19 610 m ³
w 2017 r. -	18 412 m ³
w 2018 r. -	6 304 m ³

Ilość pozyskanego posuszu świerkowego ogółem wynosi:

w 2009 r. -	2 809 m ³
w 2010 r. -	2 518 m ³
w 2011 r. -	1 512 m ³
w 2012 r. -	3 002 m ³
w 2013 r. -	2 411 m ³
w 2014 r. -	2 463 m ³
w 2015 r. -	2 193 m ³
w 2016 r. -	3 093 m ³
w 2017 r. -	2 497 m ³
w 2018 r. -	2 759 m ³

Na podstawie analizy danych z ostatnich lat nie można mówić o gradacjach szkodliwych owadów, które przybrałyby rozmiar klęski, lecz zagrożenie ze strony szkodliwych owadów istnieje i należy tak jak dotychczas prowadzić obserwacje liczebności ich występowania i zwalczanie tam, gdzie jest to konieczne.

7.5.2. Szkody powodowane przez ssaki

Dość istotne szkody w lesie wyrządzają ssaki, głównie jeleniowate (jelenie, sarny, łosie) oraz zającowate. Na uszkodzenia ze strony zwierzyny płowej narażone są uprawy i młodniki w okresie przerwy w wegetacji roślin.

Tabela XL Zestawienie powierzchni według stopnia uszkodzeń drzewostanów

Obiekt	Rodzaj uszkodzenia	Stopień uszkodzenia			Razem
		I (10-20%)	II (30-50%)	III (60% i wyżej)	
		Powierzchnia uszkodzeń w ha			
1	2	3	4	5	6
Kostkowo	Klimat	72,93	43,08	0	116,01
	Grzyby	722,3	185,19	0	907,49
	Antropogeniczne	0	0	6,41	6,41
	Owady	605,13	186,17	0	791,3
	Wodne	73,45	141,13	0	214,58
	Zwierzyna	468,5	194,87	0,87	664,24
Razem		1942,31	750,44	7,28	2700,03
Konopaty	Klimat	380,77	139,48	0	520,25
	Grzyby	403,88	122,88	0	526,76
	Owady	259,83	24,78	0	284,61
	Wodne	0,94	6,94	0,88	8,76
	Zwierzyna	367,41	244,94	0	612,35
Razem		1412,83	539,02	0,88	1952,73
Nadleśnictwo Lidzbark	Klimat	453,7	182,56	0	636,26
	Grzyby	1126,18	308,07	0	1434,25
	Antropogeniczne	0	0	6,41	6,41
	Owady	864,96	210,95	0	1075,91
	Wodne	74,39	148,07	0,88	223,34
	Zwierzyna	835,91	439,81	0,87	1276,59
Razem		3355,14	1289,46	8,16	4652,76

Jak wynika z zestawienia szkody, wyrządzane przez zwierzynę płową występują ogółem na powierzchni 1 276,59 ha, w tym szkody powyżej 30% na 440,68 ha. Uprawy należy zabezpieczać poprzez smarowanie preparatami odstraszającymi, pakowanie, osłonki ochronne, a w koniecznych przypadkach przez ich grodzenie. Ponadto należy przestrzegać głównej zasady w zakresie ochrony, a mianowicie utrzymanie właściwego stanu zwierzyny, to znaczy gospodarczo znośnego dla drzewostanów. Z długoletniej obserwacji wynika również, że na zmniejszenie rozmiaru szkód można zdecydowanie wpłynąć przez intensyfikację pozyskania drewna z czyszczeń i trzebieży w okresie

od grudnia do marca i pozostawianie go przez jakiś czas w lesie. Z analizy zimowego spałowania wynika, że jest ono wyraźnie mniejsze o ile jelenie mają dostęp do świeżo powalonych drzew sosnowych, które spałują często do połowy długości strzały.

Obecnie na terenie Nadleśnictwa Lidzbark bobry są często występującym gatunkiem. W wyniku prowadzenia typowych dla bobrów prac zmierzających do zapewnienia sobie optymalnych warunków bytowania zaczęto odnotowywać szkody, do których należą podtopienia i zalania fragmentów drzewostanów, łąk i pól. Rozmiar tych uszkodzeń w skali Nadleśnictwa jest niewielki, a efekty działalności bobrów na poziomie tolerowanym.

Tabela XLI Szkody wyrządzone przez bobry w Nadleśnictwie Lidzbark (stan na 01.01.2019 r.)

Rok	Powierzchnia występowania (ha)
1	2
2009	0,80
2010	-
2011	5,47
2012	-
2013	-
2014	0,50
2015	-
2016	1,50
2017	0,90
2018	1,42

Zalecane działania związane z występowaniem bobrów:

- w przypadku, gdy szkody wyrządzone przez bobry uznane zostaną za niewielkie zalecana jest ochrona bierna, tolerowanie efektów ich działalności,
- działania profilaktyczne polegające na pozostawieniu w miarę możliwości wzdłuż cieków i zbiorników wodnych stref buforowych o szerokości 20-50 m. intensywność gospodarowania w tych strefach powinna zostać zmniejszona lub ograniczona do koniecznych zabiegów, (nadbrzeżne strefy buforowe można zaliczyć do lasów wodochronnych, glebochronnych lub jako powierzchnie referencyjne),
- w przypadku wystąpienia istotnych szkód gospodarczych spowodowanych przez bobry (np. podtopienia cennych drzewostanów, zalania drogi itp.) należy skorzystać z rozwiązań zaproponowanych w „Poradniku minimalizowania szkód

wyrządzanych przez bobry” (A. Czech 2005). Opracowanie to można znaleźć na stronie Ministerstwa Środowiska:

http://mos.gov.pl/2materialy_informacyjne/

[raporty_opracowania/poradnik_minimalizowania_szkod_wyrzadzanych_przez_bobry.pdf](#)

lub na stronie www.bobry.pl

7.5.3. Szkody powodowane przez patogeniczne grzyby

Zagrożenie ze strony grzybów na gruntach porolnych, które w Nadleśnictwie Lidzbark zajmują 14 961,04 ha stanowi głównie huba korzeniowa oraz opieńkowa zgnilizna korzeni.

Powierzchnie, na których odnotowano występowanie patogenicznych grzybów w kolejnych latach zostały przedstawione poniżej:

Tabela XLII Choroby lasu powodowane grzybami pasożytniczymi

Nazwa grzyba	Rok	Powierzchnia występowania (ha)	
		do 20 lat	powyżej 20 lat
1	2	4	5
Opieńkowa zgnilizna korzeni	2009	178,12	227,57
	2010	175,48	327,52
	2011	284,17	271,00
	2012	179,41	140,00
	2013	5,00	24,80
	2014	12,42	-
	2016	16,26	19,28
	2017	11,74	-
Huba korzeni	2009	215,30	2555,70
	2010	30,27	2748,13
	2011	156,58	4921,00
	2012	126,02	4747,84
	2014	-	182,05
	2015	-	40,37
	2016	-	28,04
	2017	-	13,06
Osutki sosny	2009	15,46	-
	2010	14,95	-
	2011	28,34	-
	2014	35,16	-
	2016	14,19	-
	2017	11,10	-
	2018	56,42	-

Nazwa grzyba	Rok	Powierzchnia występowania (ha)	
		do 20 lat	powyżej 20 lat
1	2	4	5
Huba sosny	2009	200,00	335,00
	2010	200,00	335,00
	2011	-	235,00
	2012	-	90,00
Mączniak dębu	2010	18,76	-
	2012	8,46	-
	2013	11,20	-
	2015	4,51	-
	2016	2,00	-
	2017	54,47	-
	2018	17,94	-
Zamieranie dębu	2009	-	12,98
	2010	1,70	-
Zamieranie jesionu	2009	2,60	7,50

7.6. Zagrożenia abiotyczne, historia zagrożeń

Czynniki atmosferyczne przyczyniają się do powstawania znacznych strat w drzewostanach Nadleśnictwa. Największe zagrożenie dla lasów stwarzają huraganowe wiatry i nadmierne opady śniegu, które powodują szkody w postaci złomów i wywrotów.

Szkody o rozmiarach klęski, które wystąpiły na skutek działania różnych czynników natury biotycznej jak i abiotycznej w lasach Nadleśnictwa Lidzbark na przestrzeni lat:

- 1922 r. na skutek szkód spowodowanych przez huragan pozyskano 460 m³ drewna,
- w 1923 r. przez teren Nadleśnictwa Kostkowo na skutek szkód spowodowanych przez huragan pozyskano 300 m³ drewna,
- w latach 1922-1926 odnotowano w kompleksie południowym Nadleśnictwa Lidzbark gradację strzygonii choinówki, która wyrządziła szkody powodujące usunięcie 92 ha drzewostanów sosnowych w II i III klasie wieku,
- największe zagrożenie stworzyła gradacja brudnicy mniszki, która rozpoczęła się w 1980 roku i zakończyła po intensywnym przeprowadzeniu zwalczania chemicznego w 1983 r. Zwalczanie

preparatami typu Ambusz i Decis-25EC przy użyciu samolotów i helikopterów przeprowadzono w 1981 r. na pow. 23 418 ha oraz w 1982 r. na powierzchni 25 012 ha,

- w 1982 r. panująca od maja do sierpnia susza wpłynęła ujemnie na wzrost i rozwój drzewostanów, zwłaszcza w drzewostanach I klasy wieku,
 - silne wiatry wyrządziły w latach 1981-1983 duże szkody (szczególnie w drzewostanach świerkowych), o czym świadczą pozyskane znaczne ilości złomów i wywrotów (w 1983 r. 24,5 tys. m³, w 1984 r. 23,9 tys. m³),
 - w latach 1992-1994 nastąpił znaczny wzrost wydzielania się posuszu na skutek działalności grzybów korzeniowych (pozyskano blisko 16 tys. m³)
- w 2001, 2004 i 2007 r. z powodu silnych wiatrów i obfitych opadów śniegu pozyskano ponadprzeciętne ilości złomów i wywrotów (około 61 tys m³).

W minionym 10-leciu w Nadleśnictwie Lidzbark pozyskano w ramach porządkowania stanu sanitarnego lasu 54 606,93 m³ posuszu (25 067,50 m³ posuszu świerkowego i 25 488,40 m³ posuszu sosnowego). Wywrotów i złomów pozyskano 91 971,23 m³. Łącznie pozyskany posusz, wywroty i złomy dają masę 14 6578,16m³ drewna, tj. 12,42 % całkowitego pozyskania w 10-leciu. Główną przyczyną takiego stanu było wystąpienie huraganowych wiatrów w 2015, 2016 i 2017 roku (wiatrołomy, wiatrowały, drzewa z naderwanym systemem korzeniowym). Powstały uszkodzone na znacznym obszarze drzewostany (najwięcej w obrębie Kostkowo, Leśnictwach: Płońska i Filice oraz w Obrębie Konopaty, Leśnictwie Majdany). Szkody od wiatru miały charakter zarówno powierzchniowy (powstało 35,37 ha powierzchni do uproduktywnienia w ramach powierzchni zrębowych i dolesienia luk) jak i jednostkowy (powstały przerzedzone drzewostany o naruszonej strukturze zwarcia).

Powstałe wskutek wywalających wiatrów szkody, powodują zakłócenie planowanego sposobu użytkowania w lasach Nadleśnictwa i konieczność dostosowanie rozmiaru i struktury cięć do stanu sanitarnego lasu. Przyjęty podział lasu na ostępy

i prowadzenie odpowiedniej zgodnej z planowaną gospodarką leśną, częściowo zabezpiecza i uodparnia drzewostany przed wywalającymi wiatrami.

W okresie zimowym duże opady śniegu są powodem powstawania znacznej ilości śniegołomów. Najbardziej narażone na to zjawisko są młodniki sosnowe o dużym zwarciu, w których okiść powoduje łamanie się wierzchołków i gałęzi oraz wywalanie drzew. Na obszarach narażonych na okiść zaleca się stosowanie rozrzedzonej więźby przy sadzeniu oraz wykonywanie częstszych zabiegów pielęgnacyjnych (czyszczenia, trzebieże).

Do innych czynników abiotycznych powodujących powstawanie szkód w lesie należą przymrozki wczesne i późne powodujące przemarzanie pączków, pędów i liści oraz wysadzanie z gruntu sadzonek. Szczególnie szkodliwe są późne przymrozki wiosenne, powodujące duże straty na uprawach. Gatunkami szczególnie czułymi na przymrozki są przede wszystkim wiosenne pędy gatunków liściastych: dębu, buka, jesionu i klonu, a z iglastych modrzewia.

Kolejnym czynnikiem negatywnie wpływającym na kondycję zdrowotną drzewostanów są zakłócenia gospodarki wodnej – obniżenie poziomu wód gruntowych. Do takiej sytuacji przyczyniają się zdarzające się co pewien czas i trwające po kilka lat susze. Długotrwałe i uciążliwe susze wystąpiły w latach: 2000-2004, 2006-2010, 2014-2016 oraz 2018 r.

8. Plan działań z zakresu ochrony przyrody

8.1. Ochrona różnorodności biologicznej oraz techniczne i gospodarcze działania proekologiczne

Zróżnicowanie biologiczne jest jednocześnie narzędziem i celem zagospodarowania lasów. Służy stabilności oraz rozpraszaniu ryzyka hodowlanego i zdrowotnego lasów, jak również poszerzaniu ich wielofunkcyjności i możliwości wielostronnego użytkowania. Potrzebne jest zagwarantowanie ochrony różnorodności biologicznej, która istnieje obecnie oraz kształtowanie jej i wzbogacanie w przyszłości. Podstawą biologicznej różnorodności lasu są drzewa, współtworzące wraz z runem i warstwą krzewów warunki do bytowania zwierząt i mikroorganizmów. Wielkość i różnorodność puli genowej leśnych gatunków, głównie drzew, decyduje o zdolności przeżycia gatunku oraz jego odporności na niekorzystne czynniki biotyczne i abiotyczne, dlatego najważniejszą rzeczą jest rozpoznanie i zachowanie maksymalnej liczby genotypów rodzimych gatunków drzew leśnych oraz ich lokalnych populacji. Zachowanie ciągłości naturalnych procesów odnawiania się lasu oraz umożliwienie oddziaływania sił i mechanizmów ewolucji, jest osiągnięte przy pomocy metody ochrony in situ. Podstawowymi formami tej metody ochrony są wyłączne i gospodarcze drzewostany nasienne, plantacyjne uprawy nasienne, plantacje nasienne, drzewa mateczne, uprawy pochodne z potomstwa wyłączonych drzewostanów nasiennych, rezerwaty oraz siedliskowo - drzewostanowe powierzchnie wzorcowe. Ograniczenie zrębów zupełnych i wprowadzenie tam, gdzie jest to możliwe rębni złożonych pozwalających na odnowienie naturalne, grupowe cięcia pielęgnacyjne, utrzymywanie w lesie drzew zamierających i martwych oraz regionalizacja nasienna są rozszerzeniem strategii ochrony in situ leśnej różnorodności genetycznej.

Aby zapewnić trwałość przyszłych drzewostanów oraz wysoką produkcję drewna o dobrej jakości, spośród rodzimych ekotypów i populacji od 1959 r. zabezpieczane są dla celów reprodukcyjnych najlepsze drzewostany, a od 1969 r. w selekcji indywidualnej drzewa mateczne szczególnie wyróżniające się korzystnymi cechami jakościowymi i przyrostowymi.

Na terenie Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się dwa wyłączne drzewostany nasienne o łącznej powierzchni 32,79 ha. W obrębie Kostkowo wytypowano wyłączony drzewostan nasienny sosny zwyczajnej w oddz. 114b o powierzchni 10,36 ha.

W obrębie Konopaty wytypowano wyłączony drzewostan nasienny sosny zwyczajnej w oddz. 609c,d,i oraz 610a,c,h o powierzchni 22,43 ha.

W Nadleśnictwie wytypowane zostały gospodarcze drzewostany nasienne, których szczegółowe rejestry przedstawione zostały w elaboracie. Ich powierzchnia wynosi 1 135,81 ha. Gospodarcze drzewostany nasienne zostały przyjęte w planie u. l. zgodnie z Krajowym Rejestrem Leśnego Materiału Podstawowego. W obrębie Kostkowo, oddz. 451c, znajduje się plantacja nasienne modrzewia europejskiego o powierzchni 8,89 ha. Wytypowane zostały również źródła nasion: Ak- 1 szt, Jw - 2 szt, Gb - 1 szt, Lp - 1 szt. Sporządzono mapy przeglądowe nasiennictwa i selekcji.

Obecnie preferuje się prowadzenie użytkowania lasu rębiami złożonymi. Zaprojektowana w bieżącym PUL powierzchnia manipulacyjna rębni złożonych wynosi 2 001,98 ha, w tym powierzchnia do odnowienia 774,30 ha. Dzięki użytkowania lasu w ten sposób możliwe będzie zróżnicowanie wiekowe składów gatunkowych i wydłużenie okresu uprzątnięcia drzewostanu co najmniej do następnego dziesięciolecia. Pozwoli to również na uzyskanie na bardziej żyznych siedliskach typu drzewostanu właściwego dla danych warunków siedliskowych.

Przy planowaniu i zakładaniu zrębów zaleca się wybór i pozostawianie biogrup – kęp drzew w drzewostanach rębnych. Celem pozostawiania biogrup na powierzchniach zrębowych jest zachowanie różnorodności biologicznej. Przy wyborze biogrup i w czasie zakładania zrębu należy uwzględnić obowiązujące w LP ustalenia dotyczące zasad ich zakładania.

W drzewostanach bez wskazań gospodarczych jest dopuszczalne prowadzenie cięć jednostkowych w zależności od potrzeb związanych z zabiegami ochronnymi, przyrodniczymi i hodowlanymi. Dopuszczalne jest również usuwanie posuszu w sytuacji, gdy zagraża on bezpieczeństwu ludzi lub stabilności drzewostanu.

Dla wzmocnienia odporności biologicznej w ramach ogniskowo-kompleksowej metody biologicznej ochrony lasu, szczególnie na siedliskach borowych, w drzewostanach iglastych zwłaszcza sosnowych zakładane są remizy, które stanowią ogniska biocenotyczne. W tym celu wybierane są miejsca z odpowiednio ukształtowanym terenem i naturalnymi zbiornikami wodnymi oraz zakrzaczone, gdzie dosadza się różne gatunki drzew i krzewów takich jak czeremcha, kasztanowiec, dzika jabłoń, dzika grusza, śliwa ałycza, czereśnia ptasia, tarnina oraz rośliny nektarodajne

takie jak: krwawnik, wiesiołek dwuletni, dziurawiec. Na terenie Nadleśnictwa Lidzbark założono 11 remiz.

Tabela XLIII Wykaz remiz

L.p.	Lokalizacja oddział, poddział	Pow. w ha
1	2	3
obręb Kostkowo		
1.	161d	0,11
2.	295d	0,15
3.	451a	0,20
Razem		0,46
obręb Konopaty		
4.	707g	0,25
5.	746c	0,20
6.	747f	0,12
7.	773h	0,15
8.	774a	0,10
9.	790b	0,08
10.	795b	0,15
11.	833a	0,11
Razem		1,16
Ogółem		1,62

Odpowiednie warunki bytowania znajduje tutaj wiele gatunków ptaków. Są one naturalnymi sprzymierzeńcami w ochronie lasu. Aby stworzyć im odpowiednie warunki bytowania wywieszane są budki lęgowe, które sprzyjają koncentracji ptactwa owadożernego. W 2018 r. w lasach Nadleśnictwa liczba budek lęgowych dla ptaków wynosiła 3556 szt. (215 szt. nowych). Na terenie leśnictw Kiełpiny, Grzybiny, Turza Wielka, Filice, Klonowo, Bryńsk oraz Lubowidz, znajduje się również 260 schronów dla nietoperzy (45 szt. nowych).

W celu wzbogacania oraz ochrony różnorodności biologicznej należy:

- stosować składy gatunkowe upraw odpowiednie do siedliska,
- pozyskiwać materiał siewny z jak największej liczby osobników oraz z różnych miejsc Nadleśnictwa,
- za pomocą cięć pielęgnacyjnych regulować skład drzewostanów w pożądanym sposobie,
- chronić populacje rzadkich i zagrożonych gatunków roślin i zwierząt,
- wykorzystywać zmienność mikrosiedlisk poprzez wprowadzanie na tych niewielkich powierzchniach właściwe dla nich gatunki,
- stwarzać warunki odpowiednie dla rozwoju wielogatunkowych podszytów,
- stwarzać warunki dla rozwoju wszystkich warstw lasu,

- zachować w stanie zbliżonym do naturalnego i odtwarzać śródleśne ciek i zbiorniki wodne,
- indywidualizować zasady postępowania gospodarczego odpowiednio do istniejących warunków przyrodniczo-siedliskowych,
- pozostawiać drzewa dziuplaste i martwe do ich naturalnego rozkładu,
- preferować odnowienia naturalne,
- prowadzić cięcia pielęgnacyjne zimą, przy pokrywie śnieżnej w miejscach występowania roślin objętych ścisłą ochroną gatunkową,
- pozostawić biogrupy obejmujące stanowiska gatunków roślin objętych ścisłą ochroną gatunkową,
- usuwać podszyt przy drogach publicznych w miejscach przejść zwierzyny.

8.2. Kształtowanie stref ekotonowych

Ekotony, będąc granicą lasu, stanowią strefy przejściowe z innymi ekosystemami: wodnymi, łąkowymi, polnymi, bagiennymi oraz wzdłuż strumieni, rowów itp. Strefy takie charakteryzują się tym, że liczba gatunków jak i zagęszczenie osobników jest wyższe niż w sąsiadujących ze sobą biocenozach. Dobrze wykształcone ekotony wykazują cechy izolacyjne i powinny chronić las przed niekorzystnym wpływem środowisk otwartych oraz podnosić stabilność ekosystemu leśnego. Prowadzić tu należy wyłącznie cięcia grupowe lub jednostkowe, kształtując i chroniąc siedliska i gatunki stref przejściowych.

W sąsiedztwie dróg publicznych konieczny jest dobór gatunków mniej wrażliwych na zanieczyszczenia, spaliny oraz zasolenie. Niebagatelne znaczenie mają również bezpieczeństwo (potrzebna jest odpowiednia odległość od linii komunikacyjnych) i kształtowanie piękna krajobrazu. Strefy ekotonowe zakładane wzdłuż jezior, rzek i cieków wodnych spełniają wiele funkcji tak biologicznych jak i mechanicznych np.: umacnianie brzegów przez systemy korzeniowe, zatrzymywanie cząstek glebowych zmywanych z terenów sąsiednich w kierunku zbiornika lub ciek, wyhamowywanie i łagodzenie negatywnych skutków wysokich stanów wody.

8.3. Kształtowanie granicy polno - leśnej

Kilkudziesięciometrowe (10-30 m) obrzeże lasu sąsiadujące z polem, łąką lub obszarem bagiennym (w zależności od intensywności użytkowania ekosystemów sąsiednich) potrzebuje odrębnego zagospodarowania, gdyż stanowi strefę buforową lasu. Strefa ta powinna się składać z dwóch do trzech wzajemnie się przenikających stref roślinności zielnej, niskich krzewów i drzewostanu. Ważną rzeczą jest możliwie jak największe urozmaicenie i w miarę łagodne przejście z wnętrza lasu do sąsiedniego ekosystemu bezleśnego. Obrzeże lasu powinno składać się z trzech wzajemnie przenikających się stref: krzewiastej, drzewiasto-krzewiastej i drzewiastej. Strefa drzewiasta to wewnętrzny pas ekotonu leśnego o szerokości 10-20 m, w którym występują gatunki drzew górnego piętra z dobrze rozwiniętymi systemami korzeniowymi i ugałęzionymi pniami o rozluźnionym zwarcu, dalsze piętra drzewostanu, podszyt i podrost. Udział gatunków powinien być zgodny z przyjętym typem drzewostanu (TD). Strefa drzewiasto-krzewiasta będąca środkowym pasem

ekotonu leśnego tworzona jest przez gatunki drzew dolnego piętra drzewostanu o zwarcu jeszcze luźniejszym i nierównomiernym rozmieszczeniu drzew występujących często w zmieszaniu jednostkowym. Jej szerokość wynosi około 5 m. Strefa krzewiasta powinna składać się z wielu gatunków krzewów w zmieszaniu grupowym. Zaleca się sadzenie 5-10 sadzonek jednego gatunku w więźbie 1x1,5 m do 1,5x1,5 m. Jej szerokość wynosi 3-5 m.

Gatunki drzew i krzewów zalecane do stref ekotonowych: głóg jednoszyjkowy, jabłoń dzika, grusza dzika, róża dzika, jeżyna, śliwa tarnina, trzmielina brodawkowata i pospolita, leszczyna pospolita, wierzby: iwa, uszata, laurowa i rokita oraz wawrzynek wilczełyko, kalina koralowa, jarzab pospolity, bez czarny, kruszyna pospolita, berberys pospolity. Należy jednak przede wszystkim wykorzystać istniejące odnowienia naturalne.

8.4. Kształtowanie stosunków wodnych

Tereny Nadleśnictwa Lidzbark zajmują bardzo zróżnicowane pod względem geomorfologicznym obszary z dużą ilością jezior i z wieloma dobrze zachowanymi ekosystemami wodno-błotnymi: bagnami, rozlewiskami, rzekami, strumieniami i niewielkimi ciekami wodnymi. Jeziora, rzeki, strumienie, oczka wodne, rozlewiska, bagna i torfowiska to naturalne zbiorniki retencyjne, które bardzo korzystnie wpływają na zaopatrzenie gleb w wodę, powodują pewne złagodzenie klimatu, podnosząc jednocześnie wilgotność powietrza. Zachowanie i ochrona śródleśnych oczek wodnych, terenów źródliskowych, bagien i torfowisk w ich jak najbardziej naturalnym stanie ma istotne znaczenie dla retencji wody w zlewni.

Utrzymanie ich obecnego stanu ma znaczenie priorytetowe. Realizacja poczynań powstrzymująca degradację stosunków wodnych w Lasach Państwowych została zapoczątkowana już przed wielu laty. Podjęte zostały konkretne działania mające na celu powstrzymanie degradacji stosunków wodnych w lasach. Są to: budowa zastawek, zbiorników retencyjnych, w wielu wypadkach celowe zaniechanie renowacji rowów odwadniających. Wszystko po to, aby zatrzymać odpływ wody z lasów.

Bagna i torfowiska zajmują na gruntach Nadleśnictwa łączną powierzchnię 50,34 ha (zostały wymienione szczegółowo w rozdziale 3.3) i spełniają ważną rolę

naturalnych zbiorników retencyjnych. Ponadto na terenie Nadleśnictwa wydzielono powierzchnie retencyjne o łącznej powierzchni 27,84 ha (obr. Kostkowo 25,84 ha, obr. Konopaty 2,03 ha).

Bór bagienny (I-ctwo Olszewo, oddz. 90c)

Bardzo duże znaczenie w kształtowaniu stosunków wodnych mają również siedliska wilgotne, bagiennie i zalewowe takie jak: bór bagienny, bór mieszany wilgotny, bór mieszany bagienny, las mieszany wilgotny, las mieszany bagienny, las wilgotny, ols, ols jesionowy i las łąkowy. Siedliska wilgotne zajmują 350,87 ha powierzchni leśnej, a siedliska bagiennie i zalewowe 1 395,73 ha powierzchni leśnej Nadleśnictwa.

W ciągu ostatnich kilkunastu lat zaniechano odwadniania bezodpływowych bagien, uznając je za obszary cenne biocenotycznie. Zrezygnowano również z odprowadzania wody z podmokłych lub okresowo zalewanych powierzchni położonych w zakolach i dolinach większych cieków. Zwraca się uwagę na to, że nie można doprowadzić do trwałego odprowadzenia wody z lasu. Na siedliskach

wilgotnych zaproponowano odpowiednie sposoby prowadzenia gospodarki leśnej bez uciekania się do melioracji odwadniających. Na przykład przy odnowieniach i zalesieniach, w zależności od potrzeb zalecono stosowanie różnego rodzaju rabat, rabatowałków, wałków, pótrabat, wywyższonych bruzd i kopców.

8.5. Rekreacja i turystyka

Pod względem turystycznym obszary znajdujące się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa Lidzbark są niezwykle atrakcyjne. Sprzyja temu dobre zagospodarowanie terenu wraz z coraz lepiej rozwijającą się infrastrukturą turystyczną, dogodna sieć dróg, położone wśród lasów liczne jeziora, urozmaicony krajobraz oraz kompleksy leśne pokrywające większość omawianego obszaru.

Organizowanie w lasach miejsc rekreacyjnych jest jednym z czynników poprawy warunków życia ludności. Jednak natężenie ruchu turystycznego stwarza konieczność ukierunkowania go w odpowiedni sposób. Dlatego też w lasach Nadleśnictwa wytyczono i urządzono interesujące szlaki turystyczne, do których należą: trasy piesze, ścieżki rowerowe oraz leśne ścieżki edukacyjne, które często powstają przy współpracy Nadleśnictwa z różnego rodzaju lokalnymi organizacjami społecznymi.

Trasy do uprawiania turystyki pieszej:

- Szlak czerwony PTTK (Grunwald - Bądzyn) o długości 98,1 km. Szlak zaczynający się na polach Grunwaldu a kończący się we wsi Bądzyn w województwie mazowieckim. Na szlaku mamy okazję podziwiać liczne obiekty zabytkowe oraz atrakcje przyrodnicze.
- Ścieżka dydaktyczna „Nad Jeziorem Lidzbarskim” – ścieżka o długości 2,5 km zlokalizowana jest w malowniczym miejscu nad Jeziorem Lidzbarskim, w bezpośrednim sąsiedztwie siedziby Nadleśnictwa Lidzbark, w samym sercu rezerwatu „Klonowo”. Ścieżka wyposażona została w tablice edukacyjne dotyczące pracy leśnika, zróżnicowanej rzeźby terenu oraz walorów przyrodniczych grądów, znajduje się tu punkt widokowy – pomost na jeziorze oraz naturalne źródłisko.
- Ścieżka dydaktyczna „OHZ Konopaty” – ścieżka o długości 1 km znajduje się na terenie Ośrodka Hodowli Zwierzyny w Konopatach, wyposażona została w liczne tablice edukacyjne opisujące gatunki

drzew i krzewów możliwe do zobaczenia na trasie ścieżki oraz w atrakcyjne urządzenia służące edukacji leśnej.

- Ścieżka przyrodnicza „Nad Neliwą” o długości 3 km. Teren Jeziora Neliwa oraz przylegających do niego torfowisk i łąk w 2006 r. został objęty ochroną rezerwatową. Spacerując wzdłuż szlaku turysta poznaje florę i faunę rezerwatu przyrody. Jezioro nie jest wykorzystywane rekreacyjnie, ale jest możliwość obserwacji całego jeziora z wieży widokowej zbudowanej przez Welski Park Krajobrazowy.

Trasy rowerowe:

- Szlak niebieski „Wokół Jeziora Lidzbarskiego ” o długości ok. 8 km. Szlak ma charakter pętli. Biegnie przez najbardziej atrakcyjne rekreacyjnie obszary miasta, fragment Leśnej Ścieżki Przyrodniczej, aż do urokliwych i bardzo spokojnych leśnych ostępów.
- Szlak czerwony „Obrazik” o długości ok. 14,5 km. Szlak rozpoczyna swój bieg przy siedzibie Nadleśnictwa Lidzbark (można do niego dojechać ze szlaku niebieskiego, który się z nim łączy) i prowadzi do kapliczki zwanej „Obrazikiem”, a stamtąd wraca do siedziby Nadleśnictwa.
- Szlak zielony „Dąb Rzeczpospolitej” o długości ok. 8 km. Szlak prowadzi od Lidzbarka w kierunku rezerwatu „Jar Brynicy” oraz do pomnika przyrody w postaci potężnego „Dębu Rzeczpospolitej”. Od oddziału 662 zaproponowano dodatkową odnogę tego szlaku, która prowadzi do punktu widokowego Ostrowy.
- Szlak żółty „Kurojady” o długości ok. 15 km. Szlak prowadzi od miejscowości Kurojady do Chełst.
- Szlak czarny „Wokół Lasu” o długości 14,4 km. Szlak prowadzi od kwatery myśliwskiej w Konopatach przez lasy leśnictwa Konopaty i Majdany.
- Szlak zielony „Śliwkowa Graniczna” o długości 9,4 km. Szlak prowadzi od kwatery myśliwskiej w Konopatach przez lasy leśnictwa Konopaty.

- Szlak niebieski „Na Bądzyn” o długości ok. 9 km. Szlak prowadzi od kwatery myśliwskiej w Konopatach drogą gminną przez wieś Dziwy, aż do Bądzyna i wychodzi w Brudnicach na terenie Nadleśnictwa Dwukoły.
- „Singletrack” - Pierwsza i najdłuższa trasa rowerowa w północnej Polsce, która biegnie wokół Jeziora Lidzbarskiego i część rezerwatu przyrody Klono. Trasa o długości 8,5 km jest jednokierunkowa, kręta i pofalowana, dająca użytkownikom namiastkę tras górskich. Na odcinkach prowadzonych po skarpie zaplanowano naturalne przeszkody: muldy i zakręty typu banda, a na odcinkach płaskich naturalne przeszkody terenowe: stos kłód czy złoża głazów.

Trasy wodne

Na terenie Nadleśnictwa Lidzbark można także wyruszyć na spływ kajakowy rzeką Wel, na której można napawać się pięknem malowniczych jezior:

- „Szlak kajakowy rzeką Wel” o długości około 98 km: Dąbrówno - jez. Dąbrowa Wielka - jez. Dąbrowa Mała - jez. Pancer - jez. Rumian - jez. Zarybinek - jez. Tarczyńskie - jez. Grądy - jez. Lidzbarskie - jez. Fabryczne - Bratian.

Ośrodki Wypoczynkowe

Na gruntach Nadleśnictwa Lidzbark zlokalizowane są również ośrodki wypoczynkowe:

- Obr. Kostkowo: 18o, 157b
- Obr. Konopaty: 623c, 624b,f, 625a

Miejsca biwakowe

Na terenie Nadleśnictwa Lidzbark wyznaczone zostało również miejsce biwakowe, położone w obr. Konopaty, leśnictwo Sarnia Góra, oddz. 600d.

Pomniki przyrody i rezerваты przyrody (których szczegółowa lokalizacja została podana w rozdziale 5.1. i 5.7) również stanowią atrakcyjne, chętnie odwiedzane przez turystów obiekty.

Bardzo istotną sprawą jest utrzymanie we właściwym stanie miejsc postoju pojazdów. Na terenie Nadleśnictwa Lidzbark wyznaczono 3 parkingi leśne (obr. Konopaty, oddz.: 599k, 600h, 788b) oraz 23 miejsca postoju:

- obr. Kostkowo, oddz.: 29i, 122c, 169h, 173b, 197c, 366d, 470i, 475a,
- obr. Konopaty, oddz.: 612d, 633h, 655j, 729a, 734a, 762h, 773k, 774j, 781d, 791g, 792i, 811i, 827a, 847a, 889a.

Ponieważ miejsca postoju pojazdów stanowią poważny problem dla Lasów Państwowych, tak ze względów finansowych, jak i z powodu zaśmiecania i dewastacji lasu w ich sąsiedztwie, należałoby oczekiwać współpracy ze strony lokalnych samorządów, na terenie których owe miejsca postoju są zlokalizowane. Podobnego wsparcia potrzebują również ścieżki dydaktyczne, na których tablice informacyjne i urządzenia zamontowane przez pracowników Lasów Państwowych są systematycznie niszczone, a zaśmiecanie trasy wymagają stałej troski i ponoszenia nakładów finansowych.

8.6. Promocja

Aby możliwa była realizacja "Programu Ochrony Przyrody" należy przedstawić to opracowanie możliwie jak najszerszym grupom społeczeństwa. Jednak przy prezentacji materiałów trzeba ograniczyć informacje o lokalizacji gatunków zwierząt chronionych, które nie mogą być niepokojone obecnością człowieka. Uwaga ta odnosi się również do wielu gatunków chronionych i rzadkich roślin z powodu konieczności ich ochrony przed zdeptaniem i nielegalnym pozyskiwaniem.

Promocja jak i prezentacja społeczeństwu "Programu Ochrony Przyrody" jest przedsięwzięciem żmudnym i kosztownym, lecz rezultaty tego przedsięwzięcia mogą przynieść wymierne korzyści.

Realizacja owej prezentacji powinna odbywać się poprzez:

- publikacje naukowe i popularnonaukowe w czasopismach leśnych, przyrodniczych i ogólnotematycznych

- publikacje w prasie lokalnej
- audycje w radiu i telewizji
- wydawnictwa, gazetki, foldery publikowane przez nadleśnictwa i RDLP

Edukacja ekologiczna oraz propagowanie idei ochrony przyrody powinna odbywać się zgodnie z aktualną wiedzą, a także z lokalnymi tradycjami regionu.

Zaleca się:

- wydawać okresowe informatory o walorach i zagrożeniach lasów i środowiska przyrodniczego na obszarze swojego działania
- wydawać lokalne biuletyny ekologiczno-leśne
- stawiać tablice w miejscach szczególnie uczęszczanych, na których powinny być umieszczone informacje dotyczące walorów przyrodniczych oraz dozwolonych czynności (należy unikać tablic z samymi zakazami)
- organizować spotkania o tematyce przyrodniczej w szkołach, klubach itp.
- urządzać więcej miejsc do zajęć dydaktycznych (np. ścieżki dydaktyczno-spacerowe).

Wszystkie informacje powinny być przekazywane językiem przystępnym, zawierającym jak najmniej terminów fachowych, a jeśli takie się znajdują, powinny być objaśnione.

Szeroka i masowa edukacja przyrodnicza oraz uświadamianie roli i specyfiki lasu może z czasem zaowocować podniesieniem na wyższy poziom kultury obcowania z przyrodą.

Na terenie Nadleśnictwa Lidzbark znajdują się cztery obiekty edukacyjne: Leśna Ścieżka Dydaktyczna "Nad Jeziorem Lidzbarskim", Leśna Ścieżka Dydaktyczna "OHZ Konopaty", „Izba Edukacyjna - muzeum leśne ” oraz „Wiata edukacyjna” zlokalizowana w pobliżu Szkółki Leśnej Klonowo. Głównym celem zakładania leśnych obiektów edukacyjnych jest przybliżenie szerokiemu ogółowi społeczeństwa wiadomości o lesie i jego funkcjach, przedstawienie wielu zjawisk zachodzących w środowisku leśnym oraz jak najszerze rozpropagowanie wiedzy ekologicznej.

Leśna ścieżka dydaktyczna „Nad Jeziorem Lidzbarskim”. Ścieżka o długości 2,5 km zlokalizowana jest w malowniczym miejscu nad Jeziorem Lidzbarskim, w bezpośrednim sąsiedztwie siedziby Nadleśnictwa Lidzbark, w samym sercu

rezerwatu „Klonowo”. Ścieżka wyposażona została w tablice edukacyjne dotyczące pracy leśnika, zróżnicowanej rzeźby terenu oraz walorów przyrodniczych grądów, znajduje się tu punkt widokowy - pomost na jeziorze oraz naturalne źródłisko.

Leśna ścieżka dydaktyczna „Nad Jeziorem Lidzbarskim”

Leśna ścieżka dydaktyczna „Nad Jeziorem Lidzbarskim”

Leśna ścieżka dydaktyczna „OHZ Konopaty”. Ścieżka o długości 1 km znajduje się na terenie Ośrodka Hodowli Zwierzyny w Konopatach, wyposażona została w liczne tablice edukacyjne opisujące gatunki drzew i krzewów możliwe do zobaczenia na trasie

ścieżki oraz w atrakcyjne urządzenia służące edukacji leśnej, np. interaktywna tablica do nauki nazw zwierząt leśnych w języku angielskim, leśna skocznia, ambonka obserwacyjna, paśnik pokazowy, remiza ptasia, pokazowy stos drewna. Integralną częścią ścieżki jest pokazowa woliera z bażantami i zagroda z daniem i muflonem. Do trasy ścieżki włączona została wiata edukacyjna do prowadzenia zajęć manualnych i organizacji ognisk.

Leśna ścieżka dydaktyczna „OHZ Konopaty”

„Izba Edukacyjna - muzeum leśne”. Muzeum przedstawia eksponaty zwierząt na tle przygotowanych modeli siedlisk ich występowania, sprzęt i urządzenia leśne służące leśnikom do pracy w terenie, w hodowli i ochronie lasu, a także przekroje poprzeczne drzew i krzewów rosnących w lidzbarskich lasach.

„Wiata Edukacyjna” na szkółce leśnej w Klonowie. Wiata służąca prowadzeniu zajęć edukacyjnych na szkółce pod zadaszeniem, miejsce organizacji ognisk dla dzieci i młodzieży na zakończenie wizyt w terenie.

8.7. Przedmioty ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000

W większości przypadków objęte ochroną prawną siedliska, rośliny i zwierzęta ze względu na dobry stan zachowania, stabilność populacji oraz brak zagrożeń, nie wymagają stosowania ochrony czynnej. W tej sytuacji zalecana jest ochrona zachowawcza i brak ingerencji w zachodzące procesy. W innych sytuacjach np. odprowadzanie wody z siedlisk podmokłych wystarczy zaniechanie ingerowania, np. tam, gdzie jest to możliwe - rezygnacja z konserwowania części rowów. Niektóre siedliska czy też gatunki wymagają ochrony czynnej np. ptaki szponiaste objęte ochroną strefową.

Dla dwóch z czterech obszarów Natura 2000 w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark zostały zatwierdzone plany zadań ochronnych. Zatwierdzone plany zadań ochronnych posiadają: Doliny Wkry i Mławki PLB140008 i Ostoja Lidzbarska PLH280012. Dlatego też, w niniejszym programie ochrony przyrody zamieszczono szczegółowe działania ochronne dotyczących tych obszarów w zasięgu Nadleśnictwa.

Tabela XLIV Zestawienie przedmiotów ochrony, dla których wyznaczono obszary Natura 2000 w lasach nadleśnictwa lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
1. PLB140008 Doliny Wkry i Mławki – gatunki ptaków					
1.	<i>Circus pygargus</i> (błotniak łąkowy) A084 - C	2 stanowiska w zasięgu Nadleśnictwa (na gruntach brak)	Gatunek związany z terenami otwartymi (szuwary nad zbiornikami wodnymi). Zachowanie różnego typu zbiorników wodnych porośniętych trzcinami i oczeretami w terenach otwartych.	Brak	-
2.	<i>Aguila pomarina</i> (orlik krzykliwy) A089 - D	2 stanowiska w zasięgu i jednocześnie na gruntach Nadleśnictwa	Starsze drzewostany liściaste i mieszane sąsiadujące z otwartymi terenami podmokłymi. Zachowanie starszych drzewostanów sąsiadujących z terenami otwartymi.	zalesianie terenów otwartych	Ograniczenie penetracji lasu przez ludzi w miejscach gniazdowania, utrzymanie ochrony strefowej, opracowanie planu szlaków turystycznych, omijających miejsca łęgowe. Zachowanie śródleśnych enklaw: łąk, pastwisk, oczek wodnych, bagien i rozlewisk oraz rezygnacja z ich zalesień.
3.	<i>Crex crex</i> (derkacz) A122 - C	8 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa (na gruntach brak)	Zasiedla otwarte i półotwarte tereny z żyznymi, umiarkowanie podmokłymi łąkami. Utrzymanie otwartych i półotwartych terenów z żyznymi, umiarkowanie podmokłymi i ekstensywnie użytkowanymi łąkami.	Brak	Dostosowanie terminów koszenia TUZ do biologii gatunku, zakaz koszenia od zewnątrz do środka: wykaszanie TUZ i innych użytków rolnych w taki sposób, aby umożliwić ptakom ucieczkę.

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
4.	<i>Gallinago Gallinago</i> (kszyk) A153 - C	4 stanowiska w zasięgu Nadleśnictwa (na gruntach brak)	Zamieszkuje trzcinowiska wokół zbiorników wodnych, różnego typu tereny podmokłe i bagienne, rowy melioracyjne i podmokłe łąki.	Brak	-
5.	<i>Luscinia svecica</i> (podrózniczek) A272 - B	10 stanowisk w zasięgu Nadleśnictwa (1 na gruntach)	Zamieszkuje zadrzewienia i zakrzewienia w dolinach rzek, trzcinowiska wokół zbiorników wodnych, różnego typu tereny podmokłe i bagienne rowy melioracyjne i podmokłe łąki.	B02.02 - Wycinka lasu	Zachowanie powierzchni siedliska oraz warunków wodnych. Zachowanie stref ekotonowych wokół zbiorników wodnych.
6.	<i>Carpodacus erythrinus</i> (dziwonia) A371 - C	2 stanowiska w zasięgu Nadleśnictwa (1 na gruntach)	Najchętniej zasiedla doliny rzeczne oraz obniżenia nad jeziorami i torfowiskami. Niezbędne warunki do występowania dziwonii to sąsiedztwo wód płynących lub stojących, mozaikowa struktura krajobrazu. Zachowanie istniejących zadrzewień wokół wód stojących i płynących.	brak	Zachowanie powierzchni siedliska oraz warunków wodnych. Zachowanie stref ekotonowych wokół zbiorników wodnych.
2. PLH280012 Ostoja Lidzbarska – siedliska przyrodnicze według SDF					
1.	Naturalne dystroficzne zbiorniki wodne 3160 - A	obr. Konopaty, 584f	Spowolnienie procesów eutrofizacji poprzez odcięcie dopływu zanieczyszczeń punktowych i obszarowych do zbiorników. Utrzymanie poziomu wody, pozwalającego na zachowanie istniejących zbiorników.	brak	Uzupełnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony: detekcja źródeł zanieczyszczenia wód. Zachowanie stref ekotonowych wokół zbiorników wodnych.
		powierzchnia: 1,39 ha			

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
2.	Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (<i>Molinion</i>) 6410 - C	obr. Konopaty: 634b(cz.), 803o(cz.) powierzchnia: 13,98 ha	Zachowanie powierzchni siedliska. Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.	A03.03 - zaniechanie, brak koszenia, K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.
3.	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowe ekstensywnie 6510 - C	obr. Konopaty: 803o(cz.) powierzchnia: 0,07 ha	Zachowanie powierzchni siedliska. Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.	A03.03 - zaniechanie, brak koszenia, K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.
4.	Torfowiska wysokie 7110 - A	obr. Konopaty: 584d; 585b; 593i; 594f, 597h(cz.); 601b(cz.); 601d(cz.); 603g; 609g(cz.); 613m; 617d(cz.); 633n(cz.); 673i(cz.); 674h(cz); powierzchnia: 19,74 ha	Zachowanie stabilnych warunków hydrologicznych (stan silnego i stałego uwodnienia), powstrzymanie sztucznego odpływu wody.	J02.01 - zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie, K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Działania związane z trzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania. Zachowanie istniejących warunków wodnych. Kształtowanie strefy ekotonowej w pasie o szerokości 30 m od granic płatu siedliska.
5.	Torfowiska przejściowe i trzęsawiska 7140 - A	obr. Konopaty, 586g; 590l; 597h(cz.); 601b(cz.); 604d; 608h; 678f(cz.); 679b(cz.); 698b(cz.); powierzchnia: 15,94 ha	Zachowanie stabilnych warunków hydrologicznych (stan silnego i stałego uwodnienia), powstrzymanie sztucznego odpływu wody.	K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja, J02.01 - zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie,	Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania. Zachowanie istniejących warunków wodnych. Kształtowanie strefy ekotonowej w pasie o szerokości 30 m od granic płatu siedliska.

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
6.	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak turzycowisk i mechowisk 7230 - B	obr. Konopaty, 627h(cz.), 634b(cz.)803o(cz.)	Utrzymanie naturalnego poziomu wód gruntowych, powstrzymanie sztucznego odpływu wody.	K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja (ekspansja drzew i krzewów), I02 - Problematyczne gatunki rodzime,	Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania. Zachowanie istniejących warunków wodnych. Utrzymanie otwartego charakteru siedliska, ekstensywne użytkowanie kośne, kośno – pastwiskowe lub pastwiskowe trwałych użytków zielonych.
		powierzchnia: 1,44 ha			
7.	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny 9170 - B	obr. Konopaty: 569c,h; 584a,b,g-i; 585a,c,d; 586a-c; 587a-d; 588a,b,d-h; 589d-i; 590g,i-k; 591a-c,f; 592a-c,f-h, 593b-h; 594a-d,g; 595a-g; 596a-c,f; 597a-g,i; 598d,f,j; 599a-d,g-j; 600b,c,f,j,k; 601a,c-g; 602a-d; 603a-f,h,i; 604a-c,f,g; 605a; 606a-f; 608b(cz.),c,d; 609c,d,h,i; 610a,c-h; 611a,b; 612a,b,h-k; 613a-c,j-l,n-p; 614a,f,g,k,m,n,o; 615a; 617c; 618a,f-h; 619a-j; 620a,b,d-g; 621a-f,h,j; 627c,f,g; 629h-l; 630h,i; 631a-d,g; 633a-m,o; 634c,d; 635a,c-g; 636a-d,g,h; 637a-f; 638a-i; 641a-d,g; 642a,d; 644a-c; 645a,b,i; 646a-g; 647a-g; 648a-f; 649a,b,d,f; 650a-d; 677a(cz.),b(cz.),i,j; 698d-h; 699a,b; 715c; 716c; 717c-f; 743b; 820s; 821d(cz.); 822c(cz.), 822f(cz.);	Ochrona zachowawcza. Odnawianie gatunkami odpowiednimi dla siedliska. Zróżnicowanie struktury gatunkowej i wiekowej, odpowiedni udział zasobów martwego drewna.	B02.04 - usuwanie martwych i umierających drzew, I01 - obce gatunki inwazyjne, I02 - problematyczne gatunki rodzime, J03.01 - zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Kształtowanie prawidłowej struktury i składu gatunkowego drzewostanu, prowadzenie gospodarki leśnej z uwzględnieniem potrzeb ochrony siedliska, pozostawienie drzew martwych i zamierających, w miarę możliwości stosowanie rębni złożonych
		powierzchnia: 1169,48 ha			

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
8.	Sosnowe bory i lasy bagienne 91D0 - B	obr. Konopaty: 591d(cz.); 609g(cz.); 617d(cz.); 618d(cz.); 642c; 643g; 673n,o,p; 674f(cz.),j,l,o; 678f(cz.); 679b(cz.); 680d; 681c(cz.); 692m,n(cz.),p; 693d; 803o(cz.); powierzchnia: 23,29 ha	Zachowanie obecnego stanu, struktury i funkcji siedliska.	B02.04 - usuwanie martwych i umierających drzew, I02 - problematyczne gatunki rodzime, J03.01 - zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Zachowanie powierzchni siedliska oraz warunków wodnych. Kształtowanie prawidłowej struktury i składu gatunkowego drzewostanu. Pozostawianie drzew zamierających i martwych (zgodnie z obowiązującymi zasadami BHP).
9.	Łęgi olszowe, olszowo- jesionowe i jesionowe 91E0 - A	obr. Konopaty: 627b; 659c; 764c,f(cz.); 803o(cz.); 820n; powierzchnia: 8,12 ha	Zachowanie istniejących warunków wodnych.	B02.04 - usuwanie martwych i zamierających drzew, I01 - obce gatunki inwazyjne, I02 - problematyczne gatunki rodzime, J02 - spowodowane przez człowieka zmiany stosunków wodnych	Zachowanie powierzchni siedliska oraz warunków wodnych. Kształtowanie prawidłowej struktury i składu gatunkowego drzewostanu. Pozostawianie drzew zamierających i martwych (zgodnie z obowiązującymi zasadami BHP).
10.	Ciepłolubne dąbrowy 91I0 - B	obr. Konopaty: 691l(cz.); 712a(cz.); 712b(cz.); 739d; 835c(cz.); 836a; 836c(cz.); 867j; 881c; 882a(cz.); 883b(cz.); powierzchnia: 29,34 ha	Zachowanie obecnego stanu, struktury i funkcji siedliska.	K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja, I02 - problematyczne gatunki rodzime, J03.01 - zmniejszenie lub utrata określonych cech siedliska	Działania związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania. Prześwietlanie drzewostanu, preferowanie rębni złożonych.

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
3. PLH280012 Ostoja Lidzbarska – gatunki roślin i zwierząt (z wyjątkiem ptaków) oraz ich siedliska według SDF					
1.	sierpowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>) 1393 - C	obr. Konopaty, 803o, 822d	Ochrona ścisła	A03.03 - zaniechanie, brak koszenia, K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja	Ochrona gatunkowa, ochrona bagien i torfowisk, zachowanie otwartego charakteru stanowisk gatunku.
2.	lenieć bezpodkwiatkowy (<i>Thesium ebracteatum</i>) 1437 - C	obr. Konopaty, 875b, 881c, 883a	Ochrona ścisła	A03.03 - zaniechanie, brak koszenia, K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja, B07 - inne rodzaje praktyk leśnych - wprowadzanie świerka, podszytów liściastych (buk, lipa)	Ochrona gatunkowa, utrzymanie umiarkowanego zwarcia drzew i umiarkowanego ocienienia.
3.	sasanka otwarta (<i>Pulsatilla patens</i>) 1477 - B	obr. Konopaty, 881c, 892h, 894b	Ochrona ścisła	I02 - problematyczne gatunki rodzime, K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja,	Ochrona gatunkowa, utrzymanie umiarkowanego zwarcia drzew i umiarkowanego ocienienia, kształtowanie odpowiedniej struktury i składu gatunkowego drzewostanu.
4.	arnika górską (<i>Arnica montana</i>) 1762	obr. Konopaty, 881c, 892c	Ochrona ścisła	Brak	Ochrona gatunkowa, utrzymanie umiarkowanego zwarcia drzew i umiarkowanego ocienienia, kształtowanie odpowiedniej struktury i składu gatunkowego drzewostanu.

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególnie znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
5.	lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>) 1903 - C	obr. Konopaty, 803o	Ochrona ścisła	A03.03 - zaniechanie, brak koszenia, K02 - ewolucja biocenotyczna, sukcesja, J02.01 - zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie,	Ochrona gatunkowa, utrzymanie odpowiednich warunków wodnych, zachowanie otwartego charakteru stanowisk gatunku. Uzupelnienie stanu wiedzy o przedmiocie ochrony.
6.	zalotka większa (<i>Leucorrhinia pectoralis</i>) 1042	obr. Konopaty, 584f	Ochrona ścisła	brak	Ochrona bagien, torfowisk, zbiorników wodnych, ochrona gatunkowa
7.	czerwończyk nieparek (<i>Lycaena dispar</i>) 1060	obr. Konopaty, 614c, 629d	Ochrona ścisła	brak	Zachowanie stabilnych warunków hydrologicznych, ochrona gatunkowa.
8.	pachnica dębowa (<i>Osmoderma eremita</i>) 1084	obr. Konopaty, 629d	Ochrona ścisła	Usuwanie drzew: dziuplastych, martwych i zamierających	Zachowanie drzew dziuplastych, martwych i zamierających w miejscach występowania gatunku, (zgodnie z obowiązującymi zasadami bezpieczeństwa).
9.	bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>) 1337 - D	obr. Konopaty, 634b, 655n, 675f, 719h, 803g,o, 821h,i,m	Ochrona częściowa	brak	W miarę możliwości tolerowanie, gdy szkody uznane zostaną za niewielkie tolerowanie efektów ich działalności.
10.	wydra (<i>Lutra Lutra</i>) 1355 - C	obr. Konopaty, 600i,o, 660c, 661d, 821h, 822d	Ochrona częściowa	brak	-

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
4. PLH280014 Ostoja Welska – gatunki roślin i zwierząt (z wyjątkiem ptaków) oraz ich siedliska według SDF					
1.	sierpowiec błyszczący (<i>Hamatocaulis vernicosus</i>) 1393 - C	obr. Kostkowo, 137i, rez. „Ostrów Tarczyński”, „Torfowisko Kopaniarze”	Ochrona ścisła	brak	Ochrona gatunkowa ,ochrona bagien i torfowisk, zachowanie otwartego charakteru stanowisk gatunku,
2.	skalnica torfowiskowa (<i>Saxifraga hirculus</i>) 1528 - C	obr. Kostkowo, „Torfowisko Kopaniarze”	Ochrona ścisła	brak	Ochrona gatunkowa ,ochrona bagien i torfowisk, zachowanie otwartego charakteru stanowisk gatunku.
3.	lipiennik Loesela (<i>Liparis loeselii</i>) 1903 - C	obr. Kostkowo, 64a, 133a, 137i, rez. „Ostrów Tarczyński”, „Torfowisko Kopaniarze”	Ochrona ścisła	brak	Ochrona gatunkowa ,ochrona bagien i torfowisk, zachowanie otwartego charakteru stanowisk gatunku,
4.	bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>) 1337 - D	obr. Konopaty, 67a, 349a,c,h, 383a,	Ochrona częściowa	brak	W miarę możliwości tolerowanie, gdy szkody uznane zostaną za niewielkie tolerowanie efektów ich działalności.
5.	wydra (<i>Lutra Lutra</i>) 1355 - B	obr. Konopaty, 119a, 120a, 132a, 133a, 175d, 351h	Ochrona częściowa	brak	-
5. PLH280015 Przełomowa Dolina Rzeki Wel – gatunki roślin i zwierząt (z wyjątkiem ptaków) oraz ich siedliska według SDF					
1.	minóg strumieniowy (<i>Lampetra planeri</i>) 1096 - C	W zasięgu nadleśnictwa	Ochrona częściowa	brak	-
2.	piskorz (<i>Misgurnus fossilis</i>) 1145 - C	W zasięgu nadleśnictwa	Ochrona częściowa	brak	-

L.p.	Nazwa i kod przedmiotu ochrony oraz symbol znaczenia wg SDF	Orientacyjna lokalizacja przedmiotu ochrony na mapie przeglądowej obrębu (oddział, pododdział)	Podstawowe wymagania dotyczące zachowania pożądanego stanu ochrony przedmiotu ochrony	Potencjalne zagrożenia negatywnego (szczególne znacząco negatywnego) oddziaływania leśnych zabiegów gospodarczych na stan ochrony przedmiotu ochrony	Zalecenia dotyczące możliwości unikania zagrożeń oraz realizacji zadań gospodarczych zgodnie z podstawowymi wymaganiami przedmiotu ochrony
1	2	3	4	5	6
3.	koza pospolita (<i>Cobitis taenia</i>) 1149 – C	W zasięgu nadleśnictwa	Ochrona częściowa	brak	-
4.	głowacz białopłetwy (<i>Cottus gobio</i>) 1163 – B	W zasięgu nadleśnictwa	Ochrona częściowa	brak	-
5.	Różanka (<i>Rhodeus amarus</i>) 5339 - C	W zasięgu nadleśnictwa	Ochrona częściowa	brak	-
6.	zalotka większa (<i>Leucorhinia pectoralis</i>) 1042	obr. Konopaty, 553h	Ochrona ścisła	brak	Ochrona bagien, torfowisk, zbiorników wodnych, ochrona gatunkowa
7.	bóbr europejski (<i>Castor fiber</i>) 1337	obr. Konopaty, 545a	Ochrona częściowa	brak	W miarę możliwości tolerowanie, gdy szkody uznane zostaną za niewielkie tolerowanie efektów ich działalności.

Tabela XLV Zestawienie zadań z zakresu ochrony przyrody

Nadleśnictwo Lidzbark

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
1.	Cały obszar Natura 2000	PLB140008 – A122 derkacz, A160 kulik wielki, A153 kszyk Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania (1). Działanie obligatoryjne: Zachowanie siedlisk gatunków stanowiących przedmiot ochrony. Ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe. Działanie fakultatywne: Użytkowanie zgodnie z wymogami odpowiedniego pakietu rolnośrodowiskowego w ramach obowiązującego PROW ukierunkowanego na ochronę derkacza, kulika wielkiego i kszyka.	Dostosowanie terminów koszenia TUZ do biologii gatunku, zakaz koszenia od zewnątrz do środka: wykaszanie TUZ i innych użytków rolnych w taki sposób, aby umożliwić ptakom ucieczkę.	
2.	Cały obszar Natura 2000	PLB140008 – A272 podróżniczek Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania. (2). Działanie fakultatywne: Wykaszanie wiklinowisk i rowów melioracyjnych przeprowadzać od 15 sierpnia do 31 marca, za wyjątkiem rowów głównych i zbiorczych, których wykaszanie należy zaplanować do niezbędnego minimum umożliwiającego funkcjonowanie systemu melioracyjnego. (3). Wycinkę stref ekotonalnych leśno-łąkowych przeprowadzać od 15 sierpnia do 31 marca.	Wykaszanie wiklinowisk, rowów melioracyjnych oraz stref ekotonalnych przeprowadzać w okresie od 15 sierpnia do 31 marca.	
3.	obr. Kostkowo: 535, 536	PLB280005 – A089 orlik krzykliwy Utrzymywanie stref ochrony całorocznej wyznaczonych dla ptaków, ograniczenie zalesień na gruntach rolniczych sąsiadujących z miejscem gniazdowania. Ograniczanie penetracji siedlisk łąkowych. Ukierunkowanie ruchu turystycznego poprzez wyznaczenie szlaków pieszych i rowerowych.	Wyznaczenie strefy ochrony ścisłej w uzgodnieniu z RDOŚ w Olsztynie, Zachowanie śródleśnych łąk i pastwisk poprzez ich wykaszanie oraz ról i poletek łąwieckich poprzez ich rolnicze wykorzystanie;	Wyznaczenie tras rowerowych i szlaków pieszych omijających znane stanowiska orlika krzykliwego.

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
4.	obr. Konopaty, 584f	<p>PLH280012 - siedlisko 3160</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:</p> <p>(1). Modyfikacja metod gospodarowania w zlewni jezior poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wprowadzenie do Programu Ochrony Przyrody Nadleśnictwa Lidzbark oraz do ew. regulaminu użytkownika rybackiego zapisów ograniczających stosowanie zanęt wędkarskich w obrębie jezior do ilości 0,5 kg na wędkarza jednorazowo; - w przypadku zrzębów zupełnych pozostawienie pasa drzewostanu o szerokości 30 m od granicy siedliska, w tym pasie zrywka nasiębierna z minimalizacją naruszenia pokrywy glebowej. 	<p>Ochrona zachowawcza. Zachowanie 30 m strefy ekotonowej od granic siedliska. W tym pasie zrywka nasiębierna, najlepiej wykonać w okresie zimowym.</p>	
5.	obr. Konopaty, 634b(cz.), 803o(cz.)	<p>PLH280012 - siedlisko 6410</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:</p> <p>(7). Działanie obligatoryjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony położony na trwałych użytkach zielonych; - ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe. <p>(8). Działanie fakultatywne:</p> <p>Koszenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - co roku w terminie od 15 września do 30 października; - obowiązek pozostawienia 50% powierzchni co roku, przy czym powinien to być inny fragment co roku; dopuszczenie koszenia całej powierzchni raz na 2 lata; - wysokość koszenia 5-15 cm; - technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby; kosić od wewnątrz do zewnątrz działki; - ściętą biomasę usunąć w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie. <p>(9). Obniżanie poziomu piętrzenia wody (rozbiórka tam, syfony przelewowe), ewentualny odlów lub odstrzał osobników bobra - w celu ograniczenie presji wywieranej przez bobra europejskiego. W przypadku konfliktu między ochroną siedliska przyrodniczego, a ochroną bobra, pierwszeństwo ochrony przyznać siedlisku.</p>	<p>Zachowanie powierzchni siedliska. Użytkowanie kośne trwałych użytków zielonych. Zakaz koszenia od zewnątrz do środka.</p>	<p>Koszenie na podstawie porozumienia z RDOŚ (od 15 września do 30 października, co roku). Dopuszczalne koszenie całej powierzchni raz na 2 lata. Obniżanie poziomu piętrzenia wody (rozbiórka tam, syfony przelewowe), ewentualny odlów lub odstrzał osobników bobra – na podstawie porozumienia z RDOŚ.</p>

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
6.	Obr. Konopaty, 803o(cz.)	<p>PLH280012 - siedlisko 6510</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania: (10). Działanie obligatoryjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony położony na trwałych użytkach zielonych; - ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe. <p>(11). Działanie fakultatywne:</p> <p>Koszenie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - co roku w terminie od 15 czerwca do 30 września, po 20 lipca dopuszcza się drugi pokos, - pozostawienie 5-10% działki rolnej nieskoszonej w ciągu roku, przy czym powinien to być inny fragment co roku, - wysokość koszenia 5-15 cm, - koszenie w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby, - koszenie okrężne od wewnątrz do zewnątrz działki, - usunięcie ściętej biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie po pokosie. <p>Wypas: obsada zwierząt od 0,4 do 0,6 DJP/ha, przy maksymalnym obciążeniu pastwiska do 5 DJP/ha, graniczny termin wypasu do 15 października, wykonywany na innych powierzchniach niż zabieg koszenia prowadzony w danym roku.</p>	<p>Zachowanie powierzchni siedliska.</p> <p>Użytkowanie kośne trwałych użytków zielonych.</p> <p>Zakaz koszenia od zewnątrz do środka</p>	<p>Koszenie na podstawie porozumienia z RDOŚ (od 15 czerwca do 30 września, co roku).</p> <p>Po 20 lipca dopuszcza się drugi pokos.</p>
7.	obr. Konopaty: 584d; 585b; 593i; 594f, 597h(cz.); 601b(cz.); 601d(cz.); 603g; 609g(cz.); 613m; 617d(cz.); 633n(cz.); 673i(cz.); 674h(cz);	<p>PLH280012 - siedlisko 7110</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania: (12). Usuwanie nalotu drzew i krzewów z płatów siedliska. Ścinka wykonywana na powierzchni ok. 20%, co roku inna, aż do czasu odkrzewienia całego płatu lub jednorazowo na płatach mniejszych niż 1 ha. Biomase usuwać poza siedlisko Termin wykonania od września do marca.</p> <p>W ramach działania zachować krzewy bagna zwyczajnego i borówki bagiennej.</p> <p>(13). Modyfikacja metod gospodarowania w zlewni torfowiska poprzez pozostawienie pasa drzewostanu o szerokości 30 m od granicy siedliska, w pobliżu którego dokonywany jest zręb zupełny. W tym pasie zrywka nasiębna z minimalizacją naruszenia pokrywy glebowej.</p>	<p>Zachowanie powierzchni siedliska.</p> <p>Zachowanie 30 m strefy ekotonowej od granic torfowiska. W tym pasie zrywka nasiębna, najlepiej wykonać w okresie zimowym.</p> <p>W miejscach występowania siedliska nie zaplanowano wskazań gospodarczych.</p>	<p>Usuwanie nalotu drzew i krzewów z płatów siedliska na podstawie porozumienia z RDOŚ</p>

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
8.	obr. Konopaty, 586g; 590l; 597h(cz.); 601b(cz.); 604d; 608h; 678f(cz.); 679b(cz.); 698b(cz.);	<p>PLH280012 - siedlisko 7140</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:</p> <p>(16). Działanie fakultatywne: Usuwanie nalotu drzew i krzewów z płatów z płatów siedliska. Ścinka wykonywana na powierzchni co najmniej 30%, co roku inna, aż do czasu odkrzewienia całego płatu lub jednorazowo w przypadku płatów mniejszych niż 1 ha. Biomasa usunąć poza siedlisko. Termin wykonania od września do marca. W ramach działania zachować krzewy bagna zwyczajnego i borówki bagiennej.</p> <p>(17). Działanie obligatoryjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony położonego na trwałych użytkach zielonych; - ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe. <p>(18). Działanie fakultatywne: Koszenie trzciny i innych gatunków szuwarowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - co roku w terminie od 15 lipca do 30 września, - obowiązek pozostawienia 50% powierzchni nieskoszonej co roku, przy czym powinien być to inny fragment co roku, - dopuszczenie koszenia całej powierzchni raz na 2 lata, - wysokość koszenia 5-15 cm, - technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby, - obowiązek usunięcia biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie. <p>(19). Modyfikacja metod gospodarowania w zlewni torfowiska poprzez pozostawienie pasa drzewostanu o szerokości 30 m od granicy siedliska, w pobliżu którego dokonywany jest zrąb zupełny. W tym pasie zrywka nasiębierna z minimalizacją naruszenia pokrywy glebowej.</p>	<p>Zachowanie powierzchni siedliska.</p> <p>Zachowanie 30 m strefy ekotonowej od granic torfowiska. W tym pasie zrywka nasiębierna, najlepiej wykonać w okresie zimowym.</p> <p>Użytkowanie kośne trwałych użytków zielonych. Zakaz koszenia od zewnątrz do środka.</p>	<p>Wykasanie gatunków szuwarowych na podstawie porozumienia z RDOŚ (od 15 lipca do 30 września, co roku). Dopuszczalne koszenie całej powierzchni siedliska raz na 2 lata.</p>

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
9.	obr. Konopaty, 627h(cz.), 634b(cz.), 803o(cz.)	<p>PLH280012 – siedlisko 7230</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:</p> <p>(20) .Działania obligatoryjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zachowanie siedliska przyrodniczego stanowiącego przedmiot ochrony położonego na trwałych użytkach zielonych; - ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe. <p>(21). Działanie fakultatywne:</p> <p>Koszenie trzciny i innych gatunków szuwarowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - co roku w terminie od 15 lipca do 30 września, - obowiązek pozostawienia 50% powierzchni nieskoszonej co roku, przy czym powinien być to inny fragment co roku, - dopuszczenie koszenia całej powierzchni raz na 2 lata, - wysokość koszenia 5-15 cm, - technika koszenia: w sposób nieniszczący struktury roślinności i gleby, - obowiązek usunięcia biomasy w terminie nie dłuższym niż 2 tygodnie (z wyjątkiem uzasadnionych przypadków) po pokosie. <p>(21). Działanie fakultatywne:</p> <p>Usuwanie nalotu drzew i krzewów z płatów z płatów siedliska. Ścinka wykonywana na powierzchni co najmniej 30%, co roku inna, aż do czasu odkrzewienia całego płatu lub jednorazowo w przypadku płatów mniejszych niż 1 ha. Biomasa usunąć poza siedlisko. Termin wykonania od września do marca. W ramach działania zachować krzewy bagna zwyczajnego i borówki bagiennej.</p> <p>(23). Obniżanie poziomu piętrzenia wody (rozbiórka tam, syfony przelewowe), ewentualny odłów lub odstrzał osobników bobra - w celu ograniczenie presji wywieranej przez bobra europejskiego.</p> <p>W przypadku konfliktu między ochroną siedliska przyrodniczego, a ochroną bobra, pierwszeństwo ochrony przyznać siedlisku.</p> <p>(24). Modyfikacja metod gospodarowania w zlewni torfowiska poprzez pozostawienie pasa drzewostanu o szerokości 30 m od granicy siedliska, w pobliżu którego dokonywany jest zrąb zupełny. W tym pasie zrywka nasiębierna z minimalizacją naruszenia pokrywy glebowej.</p>	<p>Zachowanie powierzchni siedliska.</p> <p>Zachowanie 30 m strefy ekotonowej od granic torfowiska. W tym pasie zrywka nasiębierna, najlepiej wykonać w okresie zimowym.</p> <p>Użytkowanie kośne trwałych użytków zielonych.</p> <p>Zakaz koszenia od zewnątrz do środka.</p>	<p>Wykasanie gatunków szuwarowych na podstawie porozumienia z RDOŚ (od 15 lipca do 30 września, co roku).</p> <p>Dopuszczalne koszenie całej powierzchni siedliska raz na 2 lata. Usuwanie nalotu drzew i krzewów z płatów siedliska na podstawie porozumienia z RDOŚ.</p> <p>Obniżanie poziomu piętrzenia wody (rozbiórka tam, syfony przelewowe), ewentualny odłów lub odstrzał osobników bobra – na podstawie porozumienia z RDOŚ.</p>

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
10.	obr. Konopaty: 569c,h; 584a,b,g-i; 585a,c,d; 586a-c; 587a-d; 588a,b,d-h; 589d-i; 590g,i-k; 591a-c,f; 592a-c,f-h, 593b-h; 594a-d,g; 595a-g; 596a-c,f; 597a-g,i; 598d,f,j; 599a-d,g-j; 600b,c,f,j,k; 601a,c-g; 602a-d; 603a-f,h,i; 604a-c,f,g; 605a; 606a-f; 608b(cz.),c,d; 609c,d,h,i; 610a,c-h; 611a,b; 612a,b,h-k; 613a-c,j-l,n-p; 614a,f,g,k,m,n,o; 615a; 617c; 618a,f-h; 619a-j; 620a,b,d-g; 621a-f,h,j; 627c,f,g; 629h-l; 630h,i; 631a-d,g; 633a-m,o; 634c,d; 635a,c-g; 636a-d,g,h; 637a-f; 638a-i; 641a-d,g; 642a,d; 644a-c; 645a,b,i; 646a-g; 647a-g; 648a-f; 649a,b,d,f; 650a-d; 677a(cz.),b(cz.),i,j; 698d-h; 699a,b; 715c; 716c; 717c-f; 743b; 820s; 821d(cz.); 822c(cz.), 822f(cz.);	PLH280012 – siedlisko 9170 Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania: (25). Zapobiegnięcie skutkowi w postaci zubożenia zasobów martwego drewna w siedlisku poprzez pozostawianie w drzewostanie martwych drzew. Kontynuowanie w ramach gospodarki leśnej działań mających na celu pozostawienie martwego drewna, za wyjątkiem koniecznych zabiegów wynikających z zakresu ochrony lasu i zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego. W przypadku zagrożenia trwałości lasu ze strony szkodników grzybowych lub owadzych (np. cetyniec większy) usuwanie posuszu tych gatunków jest wskazane. W przypadku gdy jest to posusz jałowy tych gatunków bez ryzyka pojawienia się gradacji szkodnika oraz w przypadku posuszu lipowego, klonowego, grabowego oraz bukowego wskazane jest pozostawianie posuszu wydzielającego się naturalnie. Gospodarkę leśną prowadzić z zastosowaniem rębni złożonych. (26). Modyfikacja dotychczasowego sposobu użytkowania poprzez kształtowanie prawidłowej struktury i składu gatunkowego drzewostanu. Protęgowanie gatunków właściwych siedlisku występujących w postaci spontanicznie pojawiającego się nalotu lub podrostu oraz II piętra drzewostanu (grab, dęby szypułkowy i bezszypułkowy, lipa, klony: pospolity, jawor i polny, wiązy). Wprowadzanie w odnowieniach gatunków zgodnych z naturalnym zasięgiem, do których nie zaliczają się m.in.: dąb czerwony, dagleżja. W przypadku grądów wysokich w miarę możliwości preferować składy gatunkowe z przewagą dębu.	Pozostawianie drzew dziuplastych oraz części martwego drewna do naturalnego rozkładu (zgodnie z przepisami BHP). Regulacja składu gatunkowego za pomocą cięć pielęgnacyjnych na korzyść gat. pożądanych (Gb, Db, Lp, Kl, Wz). Preferowanie rębni złożonych. W odnowieniach należy stosować skład zgodny z TD ustalonych na NTG.	
11.	obr. Konopaty: 591d(cz.); 609g(cz.); 617d(cz.); 618d(cz.); 642c; 643g; 673n,o,p; 674f(cz.),j,l,o; 678f(cz.); 679b(cz.); 680d; 681c(cz.); 692m,n(cz.),p; 693d; 803o(cz.);	PLH280012 – siedlisko 91D0 Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania: (27). Zapobiegnięcie zubożenia zasobów martwego drewna w siedlisku poprzez pozostawienie w drzewostanie martwych drzew z uwzględnieniem bezpieczeństwa ludzi i trwałości lasu.	Ochrona zachowawcza, pozostawianie drzew dziuplastych oraz części martwego drewna do naturalnego rozkładu (zgodnie z przepisami BHP).	

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
12.	obr. Konopaty: 627b; 659c; 764c,f(cz.); 803o(cz.); 820n;	<p>PLH280012 – siedlisko 91E0</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania: (28). Obniżanie poziomu piętrzenia wody (rozbiórka tam, syfony przelewowe), ewentualny odłów lub odstrzał osobników bobra - w celu ograniczenie presji wywieranej przez bobra europejskiego.</p> <p>W przypadku konfliktu między ochroną siedliska przyrodniczego, a ochroną bobra, pierwszeństwo ochrony przyznać siedlisku.</p> <p>(29). Zapobiegnięcie zubożenia zasobów martwego drewna w siedlisku poprzez pozostawianie w drzewostanie martwych drzew. Kontynuowanie w ramach gospodarki leśnej działań mających na celu pozostawienie martwego drewna, za wyjątkiem koniecznych zabiegów wynikających z zakresu ochrony lasu i zapewnienia bezpieczeństwa powszechnego. W przypadku zagrożenia trwałości lasu ze strony szkodników grzybowych lub owadzych (np. cetyniec większy) usuwanie posuszu tych gatunków jest wskazane. W przypadku gdy jest to posusz jałowy tych gatunków bez ryzyka pojawienia się gradacji szkodnika oraz w przypadku posuszu lipowego, klonowego oraz olchowego wskazane jest pozostawianie posuszu wydzielającego się naturalnie. Jeśli nie istnieją przeciwwskazania zaleca się stosowanie rębni złożonych – wyjątkiem jest przebudowa drzewostanu oraz kłęski żywiołowe, w tym gradacje szkodników i zamieranie jesionu.</p> <p>(30). Modyfikacja dotychczasowego sposobu użytkowania poprzez kształtowanie prawidłowej struktury i składu gatunkowego drzewostanu. Protegowanie gatunków właściwych siedlisku występujących w postaci spontanicznie pojawiającego się nalotu lub podrostu oraz II piętra drzewostanu (wiązy, olcha, dąb szypułkowy). Nie wprowadzanie gatunków obcych geograficznie (jodła, dąglezja, dąb czerwony i in.) i ekologicznie (sosna, świerk, modrzew). W obliczu zjawiska zamierania jesionu nie wprowadzanie odnowień jesionowych do czasu ustąpienia objawów choroby w obszarze, jednakże wskazane jest zachowanie pojedynczych zdrowych jesionów wodizolowanych przestrzennie od chorych populacji.</p>	<p>Pozostawianie drzew dziuplastych oraz części martwego drewna do naturalnego rozkładu (zgodnie z przepisami BHP). Regulacja składu gatunkowego za pomocą cięć pielęgnacyjnych na korzyść gat. Pożądanych (wiąz, olcha, dąb szypułkowy). Preferowanie rębni złożonych. W odnowieniach należy stosować skład zgodny z TD ustalonych na NTG.</p>	<p>Obniżanie poziomu piętrzenia wody (rozbiórka tam, syfony przelewowe), ewentualny odłów lub odstrzał osobników bobra - na podstawie porozumienia z RDOŚ.</p>

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
13.	obr. Konopaty: 691l(cz.); 712a(cz.); 712b(cz.); 739d; 835c(cz.); 836a; 836c(cz.); 867j; 881c; 882a(cz.); 883b(cz.);	<p>PLH280012 – siedlisko 9110</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:</p> <p>(34). Wycięcie podszytu do zwarcia na poziomie 20% z wywiezieniem biomasy w okresie od 15 września do 15 listopada.</p> <p>(35). Usuwanie martwego drewna z dna lasu. Możliwe pozostawienie pojedynczych pni w ilości nie większej niż 5% miąższości drzewostanu.</p> <p>(36). Prześwietlenie drzewostanu: - dążenie do osiągnięcia zwarcia drzew w I i II piętrze na poziomie nie więcej niż 0,7 łącznie, - prześwietlenie w drzewostanach prowadzić w oparciu o rębnie złożone. W pierwszej kolejności usuwać wszystkie drzewa poza dębem.</p> <p>(37). Wycięcie 10-20% podszytu.</p> <p>(38). Docelowo po ukształtowaniu się drzewostanu prowadzić gospodarkę rębniami złożonymi (II,III,IV,V).</p>	<p>Usunięcie drewna pozostałego po przeprowadzonych zabiegach pielęgnacyjnych. Prześwietlenie drzewostanu do osiągnięcia zwarcia w I i II piętrze na poziomie nie większym niż 0,7 łącznie.</p> <p>Gospodarkę prowadzić z wykorzystaniem rębni złożonych</p>	<p>Usunięcie podszytu do poziomu 20% z wywiezieniem biomasy w okresie od 15 września do 15 listopada na podstawie porozumienia z RDOŚ.</p>
14.	obr. Konopaty: 803o, 822d	<p>PLH280012 – sierpowiec błyszczący - 1393</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania:</p> <p>(39). Usunięcie nalotu drzew i krzewów: - ścinka z usunięciem biomasy poza płat siedliska, - wycinka drzew i krzewów w obrębie stanowiska gatunku (w promieniu około 20 m od namiaru współrzędnych za pomocą GPS), możliwe modyfikacje kształtu wykaszanej powierzchni. Najlepiej wykonywać zimą.</p> <p>(40). Wykaszenie ekspansywnych gatunków szuwarowych w obrębie stanowiska gatunku (w promieniu około 20 m od namiaru współrzędnych za pomocą GPS), możliwe modyfikacje kształtu wykaszanej powierzchni.</p> <p>(41). Obniżanie poziomu piętrzenia wody (rozbiórka tam, syfony przelewowe), ewentualny odłów lub odstrzał osobników bobra - na podstawie porozumienia z RDOŚ.</p> <p>W przypadku konfliktu między ochroną sierpowca, a ochroną bobra, pierwszeństwo ochrony przyznać siedlisku.</p>	<p>Ochrona gatunkowa.</p>	<p>Usunięcie nalotu drzew i krzewów oraz usunięcie gatunków szuwarowych, na podstawie porozumienia z RDOŚ.</p> <p>Obniżanie poziomu piętrzenia wody (rozbiórka tam, syfony przelewowe), ewentualny odłów lub odstrzał osobników bobra - na podstawie porozumienia z RDOŚ.</p>

L.p.	Lokalizacja ¹⁾ zbioru d-stanów o jednakowych zadaniach ochronnych (obręb leśny, oddz. pododdz.)	Ogólna charakterystyka wymagań ochronnych w zbiorze d-stanów ²⁾ o jednakowych zadaniach z zakresu ochrony (nr działania w PZO)	Zadania z zakresu ochrony przyrody oraz przewidywane metody ich realizacji	
			zadania obligatoryjne	zadania fakultatywne
1	2	3	4	5
15.	obr. Konopaty: 875b, 881c, 883a	<p>PLH280012 – leniec bezpodkwiatkowy - 1437</p> <p>Działania związane z ochroną czynną oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania: (42). Koszenie z wywiezieniem biomasy ze szczególnym uwzględnieniem jeżyn oraz borówki czernicy, wraz z usunięciem biomasy poza stanowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> - możliwe modyfikacje kształtu wykaszanej powierzchni, - technika prac dowolna, w terminie 2 połowa września-listopad, - zalecane wykonanie działania po uzyskaniu wcześniejszej opinii eksperckiej. <p>(43). Prześwietlenie drzewostanu:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wycinka podszytu i trzebież drzewostanu do osiągnięcia zwarcia koron nie większego niż 0,7 łącznie, - na części stanowisk wspólnych działania możliwe do potraktowania łącznie z działaniami ochronnymi dla dąbrowy świetlistej 9110, - działanie w promieniu około 20 m od namiaru stanowiska za pomocą GPS, - możliwe modyfikacje kształtu odkrzewianej powierzchni, - prace wykonywać w okresie od listopada do marca, - zalecane wykonanie działania po uzyskaniu wcześniejszej opinii eksperckiej. <p>(44). Modyfikacja dotychczasowego sposobu użytkowania poprzez kształtowanie prawidłowej struktury i składu gatunkowego drzewostanu w obrębie stanowisk gatunku:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nie wprowadzanie podsadzeń gatunków ocieniających runo (szczególnie buka, świerka, grabu oraz lipy), w odległości mniejszej niż 10 m od granic stanowisk (wskazane gatunki ewentualnych podsadzeń w pobliżu stanowisk: dęby, sosna). 	<p>Ochrona gatunkowa.</p> <p>Nie wprowadzanie podsadzeń ocieniających runo w granicach stanowisk gatunku.</p>	<p>Usunięcie gatunków zacieńających stanowiska z wywiezieniem biomasy w okresie od 15 września do listopada na podstawie porozumienia z RDOŚ i po uzyskaniu wcześniejszej opinii eksperckiej.</p> <p>Prześwietlenie drzewostanu do osiągnięcia zwarcia koron na poziomie nie większym niż 0,7 łącznie na podstawie porozumienia z RDOŚ i po uzyskaniu wcześniejszej opinii eksperckiej.</p>

¹⁾ Lokalizacja zgodna z wizualizacją na mapie obszarów ochronnych i funkcji lasu

²⁾ Dotyczy również siedlisk nieleśnych, położonych na gruntach zarządzanych przez nadleśnictwo lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie

W przypadku odnalezienia gniazd gatunków ptaków objętych ochroną strefową należy natychmiast zaprzestać prac gospodarczych i wdrożyć odpowiednie procedury zgodne z zapisami zawartymi w Ustawie o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 2018, poz. 1614).

9. Ochrona wartości kulturowych

Każde pokolenie dziedziczy po swoich przodkach środowisko, w którym żyli, czerpali surowce, uprawiali ziemię, prowadzili mniej lub bardziej rozsądną i zrównoważoną gospodarkę. Społeczeństwa o wysokim poziomie kultury zdają sobie sprawę z potrzeby ochrony środowiska i próbują zbadać jakie prawa i współzależności tu występują. Obecnie za niezwykle ważne zadanie, uważa się takie gospodarowanie i kształtowanie środowiska, by pozostało ono jak najmniej zmienione z całym swym bogactwem różnorodności i naturalnym pięknem. Jest to wszakże możliwe pod warunkiem osiągnięcia takiego poziomu wiedzy oraz prawodawstwa, które zagwarantują ochronę przyrody i przewidzą oraz zabezpieczą na ten cel niezbędne środki finansowe.

Ślady osadnictwa na terenie Nadleśnictwa Lidzbark sięgają dawnych czasów. Jak wskazują badania archeologiczne, najstarsze ślady pochodzą z młodszej epoki kamienia (4000-1700 l p.n.e.). Obszar Nadleśnictwa bogaty jest dziedzictwem historycznym i kulturowym. Świadczą o tym występujące tu liczne szlaki bitewne, cmentarze, kurhany, wały obronne, zabytkowe kościoły, dworki, parki, zabudowa późnopruska.

Najważniejsze obiekty kultury materialnej położone są w Lidzbarku, Działdowie oraz innych miejscowościach znajdujących się w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa.

Gmina Działdowo

Gnojno

- Park dworski z XX w., (nr rej. 282/81)

Grzybiny

- Zespół dworski z XIX w., (nr rej. A-406)

Księży Dwór

- Zespół pałacowy i folwarczny z XVIII w., (nr rej. 297/81)

Malinowo

- Zespół szkolny z XIX w., (nr rej. 349)

Rudolfowo

- Aleja jesionowa dojazdowa do dworu, (nr rej. 291/81)

Ruszkowo

- Kościół par. p.w. Św. Józefa, z XVII w., (nr rej. A-4171)
- Zespół dworski i folwarczny z XIX-XX w., (nr rej. A-1689)

Uzdowo

- Kościół ewangelicki (obecnie rzym.-kat.) p.w. Św. Michała Archanioła, z XIV-XX w. (nr rej. 689/67)

Miasto Działdowo

- Założenie urbanistyczne Starego Miasta, XIV w., (nr rej.: 488)
- Kościół par. p.w. św. Wojciecha, ul. Nidzicka 4, XIX w., (nr rej.: A-1678)
- Plebania, ul. Nidzicka 4, XIX w., (A-4459)
- Kościół ewangelicki (obecnie rzym.-kat.) p.w. Podwyższenia Krzyża Świętego, z XIV-XX w. (nr rej. 690/67)
- Cmentarz przykościelny, (nr. rej.: 690/67)
- dom, ul. Bielnikowa 14, XVIII w., (nr rej.: A-4546)
- Zamek zakonny, pocz. XIV w., po 1945, (nr rej.: 510)
- Ratusz, XVIII w., (nr rej.: 683)
- dawna gazownia, ul. Hallera, XIX/XX w., (nr rej.: 357)
- kamienica, ul. Bielnikowa 4, XX w., (nr rej.: A-4565)
- dawne koszary, ul. Chopina 6, (nr rej.: 341)
- kasyno oficerskie, ob. szkoła muzyczna ul. Grunwaldzka 3, (nr rej.: A-347)
- budynek koszarowy, ul. Grunwaldzka 5, XIX w., (A-2211)
- hotel z oficyną, pl. Mickiewicza 26, początek XX w., (nr rej.: A-372)
- dom, ul. Władysława Jagiełły 3, poł. XIX, 1916 r., (nr rej.: A-360)
- dom, ul. Władysława Jagiełły 5, 1920 r., (nr rej.: A-343)
- dom, ul. Władysława Jagiełły 7, 1920 r., (nr rej.: A-344)

- dom, ul. Władysława Jagiełły 10, XIX, ok. 1920 r., (nr rej.: A-367)
- willa, ul. Władysława Jagiełły 15, 1898 r., (nr rej.: A-2209)
- dom, ul. Władysława Jagiełły 32, po 1920 r., (nr rej.: A-359)
- willa, ul. Władysława Jagiełły 35, 1935 r., (nr rej.: A-411)
- hotel, ul. Zamkowa 2, 1875 r., (nr rej.: A-323)

Gmina Lidzbark

Bryńsk

- Kościół ewangelicko-augsburski, (ob. rzym.-kat.) fil. p.w. MB Anielskiej, XIX w., (nr rej.: A-1676)

Chełsty

- Park (nr rej. 684)

Cibórz

- Zespół folwarczny, pocz. XIX w., (nr rej. A-318/92)

Dłutowo

- Zespół pałacowy, XVIII-XX w., (nr rej. 276/81)

Kiełpiny

- Kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, mur.-drewn., 1745 r., 1832 r., (nr rej.: 685)
- dzwonnica, mur.-drewn., (nr rej.: 686)

Stare Dłutowo

- Kościół par. p.w. św. Wawrzyńca, 1894-1895 r., (nr rej.: 1736)

Miasto Lidzbark

- Założenie urbanistyczne Starego Miasta, XIV w., (nr rej.: 489)
- kościół par. p.w. św. Wojciecha, 1 poł. XIV w., 1746 r., (nr rej.: 490)
- kościół ewangelicki, 1826 r., (nr rej.: 695/67)

- cmentarz przykościelny, (nr rej.: 695/67)
- dom, ul. Ogrodowa 15, XIX w., (nr rej.: 697/67)
- dom, ul. Słomiany Rynek 7, mur.-drewn., XIX w., (nr rej.: 698/67)
- dom, ul. Stare Miasto 1, XIX w., (nr rej.: 699/67)
- dom, ul. Stare Miasto 11, XIX w., (nr rej.: 700/67)
- dom, ul. Stare Miasto 31, XIX w., (nr rej.: 701/67)
- dom „Zameczek”, ul. Zamkowa 11, XVIII w., (nr rej.: 696/67)
- spichrz, ul. Stare Miasto 12, XIX w., (nr rej.: 702/67)
- wodociągowa wieża ciśnień, ul. Brzozowa, XIX w., (nr rej.: A-2218)

Gmina Płońnica

Gródki

- Zespół dworski, XIX/XX, (nr rej.: 277/81)
- stajnia, 1845 r., (nr rej.: 694/67)
- Cmentarzisko kurhanowe z wczesnej epoki żelaza, (nr rej.: C-284)

Mały Łęck

- Zespół dworski, (nr rej.: 353)

Niechtonin

- Kościół par. p.w. Wszystkich Świętych, 1757 r., (nr rej.: 1824)

Płońnica

- Kościół par. p.w. św. Barbary, XVI w., XIX-XX w., (nr rej.: 687/67)
- Cmentarz przykościelny, (nr rej. 687/67)
- dom nr 18, drewn., XIX w., (nr rej.: 705/67)

Turza Mała

- Zespół pałacowy, XIX/XX w., (nr rej. 251/80)

Wielki Łęck

- Kościół par. p.w. św. Mikołaja, 1919 r., (nr rej.: 1810)

Gmina Rybno

Hartowiec

- Park dworski, XIX w., (nr rej.: 278/81)

Koszelewy

- Zespół pałacowy, XVIII-XIX w., (nr rej.: 692/67)

Rapaty

- Zespół dworski, XIX/XX w., (nr rej.: 351)

Rumian

- Kościół par. p.w. św. Barbary, drewn.-mur., 1714 r., (nr rej.: 688)

- Cmentarz przykościelny, (nr rej. 688)

Szczupliny

- Kościół ewangelicki p.w. św. Barbary (ruina, XV/XVI, XVIII w.), (nr rej.: 706/67)

- Cmentarz przykościelny, (nr rej. 706/67)

Wszelkie ślady dawnego osadnictwa, cmentarze, obiekty zabytkowe świadczą o przeszłości tych ziem i stanowią istotną część kultury regionu, wymagają ochrony i starań dla ich zachowania.

Tabela XLVI Wykaz obiektów objętych ochroną konserwatorską bądź takiej ochrony wymagających, zinwentaryzowanych na gruntach Nadleśnictwa Lidzbark

Lp.	Adres administracyjny (gm., obr. ew., nr działki)	Obręb oddz. pododdz.	Rodzaj obiektu	Opis obiektu	Data wpisania do rejestru zabytków	Nr w rejestrze zabytków
1	2	3	4	5	6	7
1.	Płońnica, Gródki, 3116	Kostkowo, Gródki, 508 j,l	Cmentrzysko kurhanowe	Cmentarzysko kurhanowe, składające się z 6 kurhanów i przestrzeni międzykurhanowej, pochodzące z wczesnej epoki żelaza	24.05.2010 r.	C - 284

9.1. Cmentarze, mogiły, miejsca pamięci

Tabela XLVII Wykaz cmentarzy, mogił, miejsc pamięci oraz innych obiektów dziedzictwa kulturowego na terenie LP w Nadleśnictwie Lidzbark

Lp.	Adres administracyjny (gm., obr. ew., nr działki)	Obręb oddz. pododdz.	Powierzchnia (ha)	Rodzaj obiektu	Ogólny opis	Stan
1	2	3	4	5	6	7
1.	gm. Lubawa obr. ew. Łążyn dz. 3007/1	Kostkowo 5a	0,001	mogiła	miejsce tragicznie zmarłego w dniu 11.04.1990 r. Mariana Markowicza - członka Kł Łoś w Olsztynie	średni
2.	gm. Grodziczno obr. ew. Zwiniarz dz. 3007/2	Kostkowo 5h	0,014	pomnik	pomnik ofiar II wojny światowej	dobry
3.	gm. Grodziczno obr. ew. Montowo dz. 3024/9	Kostkowo 18c	0,0003	mogiła	dwie nieznane mogiły z okresu II Wojny Światowej, prawdopodobnie Rosjan	dobry
4.	gm. Grodziczno obr. ew. Montowo dz. 3026	Kostkowo 20a	0,022	cmentarz	rumowisko cmentarza z XVIII w. - dawnego majątku ziemskiego w Kotlewie, groby niewidoczne; pozostała szczątkowa opaska kamienna; na cmentarzu mieści się mogiła Bolesława Bieńkowskiego z okresu II Wojny Światowej - 1944 r.	zły
5.	gm. Działdowo obr. ew. Grzybiny dz. 3045	Kostkowo 67c	0,002	mogiła	miejsce poległego oficera niemieckiego - żołnierza Straży Granicznej - w czasie I Wojny Światowej; w 2013 roku Nadleśnictwo odnowiło miejsce pochówku	bardzo dobry
6.	gm. Działdowo obr. ew. Grzybiny dz. 3050/2	Kostkowo 72a	0,03	mogiła	mogiła zbiorowa z II Wojny Światowej, pochowani są Niemcy, Rosjanie, Polacy z obozów pracy w Grzybinach i Grzybinkach; w 2013 roku Nadleśnictwo odnowiło mogiłę	bardzo dobry
7.	gm. Grodziczno obr. ew. Rynek dz. 3001/1	Kostkowo 156g	0,01	mogiła	jedna mogiła nieznanego żołnierza z okresu II Wojny Światowej	dobry
8.	gm. Grodziczno obr. ew. Rynek dz. 3001/1	Kostkowo 157d	0,02	mogiła	ruiny po starym grobowcu byłego właściciela majątku z Rynku - okres międzywojenny	zły
9.	gm. Płońska obr. ew. Płońska dz. 3268/2	Kostkowo 346b	0,01	cmentarz	cmentarz; było 7 mogił, obecnie są niewidoczne, resztki ogrodzenia pozostały	zły
10.	gm. Płońska obr. ew. Galewo dz. 3233/2	Kostkowo 355a	0,1	cmentarz	cmentarz z I Wojny Światowej (Rosjan i Niemców), ogrodzony, groby niewidoczne; renowacja w 2011 r.	dobry
11.	gm. Płońska obr. ew. Płońska dz. 3249	Kostkowo 365h	0,2	cmentarz	cmentarz z I Wojny Światowej (Rosjan i Niemców), ogrodzony, groby widoczne	dobry
12.	gm. Lidzbark obr. ew. Cibórz dz. 3158	Kostkowo 408j	0,1	cmentarz	cmentarz choleryczny z około 1837 r.	mogiły niewidoczne
13.	gm. Działdowo obr. ew. Działdowo dz. 5378	Kostkowo 469b	0,001	krzyż	Tzw. Las Żwirskiego - krzyż ustawiony ku pamięci pomordowanych na Ziemi Działdowskiej	bardzo dobry
14.	gm. Płońska obr. ew. Płońska dz. 3325	Kostkowo 474a	0,002	mogiła	grób nieznanego człowieka, ogrodzony	bardzo dobry
15.	gm. Płońska obr. ew. Gródki dz. 3114	Kostkowo 488i	0,1	cmentarz	cmentarz choleryczny	mogiły niewidoczne
16.	gm. Płońska obr. ew. Gródki dz. 3139/5	Kostkowo 501r	0,0001	mogiła	mogiła nieznana przy domu prywatnym, Przełęk	dobry

Lp.	Adres administracyjny (gm., obr. ew., nr działki)	Obręb oddz. pododdz.	Powierzchnia (ha)	Rodzaj obiektu	Ogólny opis	Stan
1	2	3	4	5	6	7
17.	gm. Płońska obr. ew. Gródki dz. 3116	Kostkowo 508j,l	2,41	kurhany	6 kurhanów plemion bałtyjskich pochodzących z 7 w. pne uznane przez WUOZ w Olsztynie w 2010 r. za zabytek - Cmentarzysko Kurhanowe nr C-284	dobry
18.	gm. Lidzbark obr. ew. Klonowo dz. 4304	Konopaty 604a	0,01	mogiła	miejsce zastrzelenia mieszkańców wsi Samin (rodzina Domżałskich)	dobry
19.	gm. Lidzbark obr. ew. Klonowo dz. 3234/4	Konopaty 624c	0,18	cmentarz	pomnik wielu ofiar wojennych - nieznanymi żołnierzy wielu narodowości różnych wojen od czasów napoleońskich aż po II Wojnę Światową; w 2013 roku Fundacja "Pamięć" przeniosła szczątki 9 zamordowanych żołnierzy niemieckich na cmentarz wojenny w Bartoszach (gmina Elk)	dobry
20.	gm. Lidzbark obr. ew. Klonowo dz. 4328	Konopaty 641b	0,01	mogiła	mogiła Otto Regler'a - leśniczego zastrzelonego przez kłusowników w 1885 roku	średni
21.	gm. Lidzbark obr. ew. Klonowo dz. 3253/1	Konopaty 652d	0,1	mogiła	miejsce rozstrzelania w dniu 18.12.1944 r. mieszkańców gminy Lidzbark - Władysława Bartkowskiego z Jamielnika, Władysława Smolińskiego z Brzezin, Antoniego i Franciszka Moszczyńskich z Brzezin oraz Leona Piotrowskiego z Czarnego	dobry
22.	gm. Lidzbark obr. ew. Lidzbark dz. 3253/3	Konopaty 652j	0,1	mogiła	miejsce rozstrzelania w dniu 18.12.1944 r. mieszkańców gminy Lidzbark - Rozalii Bartkowskiej z Jamielnika, Anny, Eufemii i Cecylii Bieńkowskich	dobry
23.	gm. Lidzbark obr. ew. Klonowo dz. 3257/5	Konopaty 656c	0,12	cmentarz	cmentarz choleryczny z XVII wieku – z opowiadań miejscowej ludności wynika, iż pochowano tu prawdopodobnie około 2000 ludzi zmarłych podczas panującej epidemii cholery	dobry
24.	gm. Lidzbark obr. ew. Klonowo dz. 3004/1	Konopaty 682f	0,002	mogiła	tablica pamiątkowa poświęcona zamordowanym przez hitlerowców w 1944 roku mieszkańcom wsi Bełk (rodziny Czajkowskich)	dobry
25.	gm. Lidzbark obr. ew. Bryńsk dz. 3118/2	Konopaty 821d	0,002	cmentarz	cmentarz tyfusowy - krzyż z tabliczką informacyjną o latach epidemii 1821-1831	dobry
26.	gm. Lidzbark obr. ew. Nowy Zieluń dz. 3181/2	Konopaty 885h	0,1	cmentarz	cmentarz należący do Parafii Lidzbark, znajdują się tam groby mieszkańców wsi Glinki, mogiły od początku XX w.; w części S widoczne są ślady mogił z poprzedniego okresu, w części W znajduje się pomnik przyrody	dobry

„Cmentarz tyfusowy” 1821-1831, leśnictwo Bryńsk, oddz. 821d.

Cmentarz zlokalizowany na terenie leśnictwa Płońska, oddz. 365h.

10. Wybrane zagadnienia z hodowli i użytkowania lasu

Ze względu na postępującą zmianę nastawienia co do funkcji lasów, odpowiedni sposób prowadzenia gospodarki hodowlanej i użytkowania lasu ma zasadnicze znaczenie w spełnianiu wyznaczonych celów. Zostały one omówione na wstępie niniejszego Programu Ochrony Przyrody.

Szczegółowy wykaz planowanych cięć użytków rębnych zamieszczony jest w Wykazie Projektowanych Cięć Rębnych. Dostosowanie składu gatunkowego do siedliska czyli typ drzewostanu jest głównym priorytetem w hodowli lasu wyznaczającym model docelowy drzewostanu. Typy drzewostanów zostają ustalone przez Komisję Założeń Planu i ostatecznie zatwierdzone w czasie Narady Techniczno-Gospodarczej.

Tabela XLVIII Typy drzewostanu i orientacyjne składy gatunkowe upraw

Typ siedliskowy lasu 1	Typ drzewostanu 2	Orientacyjny skład gatunkowy upraw - % 3
Bśw	So	So - 80, inne - 20
Bw	So Św - So Św - Brz So - Brz	So - 70, inne - 30 So - 50, Św - 30, inne - 20 Brz - 50, Św - 30, inne - 20 Brz - 50, So - 40, inne - 10
Bb	So Brz - So	So - 80, inne - 20 So - 50, Brz - 40, inne - 10
BMśw	So Bk - So Db - So	So - 70, inne - 30 So - 60, Bk - 20, inne - 20 So - 60, Db - 30, inne - 10
BMw	So Św - So So - Św Db - So Brz - So Brz - So - Św	So - 80, inne - 20 So - 50, Św - 30, inne - 20 Św - 50, So - 30, inne - 20 So - 50, Db - 30, inne - 20 So - 50, Brz - 30, inne - 20 Św - 40, So - 30, Brz - 20, inne - 10
BMb	So Św - Brz - So So - Św So - Brz	So - 80, inne - 20 So - 40, Brz - 30, Św - 20, inne - 10 Św - 50, So - 30, inne - 20 Brz - 50, So - 30, inne - 20
LMśw	Bk - So Db - So Lp - So - Bk So - Db So - Bk Gb - Lp - Db	So - 50, Bk - 30, inne - 20 So - 50, Db - 30, inne - 20 Bk - 40, So - 30, Lp - 20, inne - 10 Db - 50, So - 30, inne - 20 Bk - 50, So - 30, inne - 20 Db - 40, Lp - 30, Gb - 20, inne - 10

Typ siedliskowy lasu 1	Typ drzewostanu 2	Orientacyjny skład gatunkowy upraw - % 3
LMw	Db - Ol - Św Brz - So - Św So - Św So - Db	Św - 40, Ol - 30, Db - 20, inne - 10 Św - 40, So - 30, Brz - 20, inne - 10 Św - 50, So - 30, inne - 20 Db - 50, So - 30, inne - 20
LMb	Brz - Ol Ol - Brz - Św Ol - Św - Brz	Ol - 50, Brz - 30, inne - 20 Św - 40, Brz - 30, Ol - 20, inne - 10 Brz - 40, Św - 30, Ol - 20, inne - 10
Lśw	Db Bk Lp - Db Bk - Db Gb - Lp - Db Lp - Bk	Db - 70, inne - 30 Bk - 70, inne - 30 Db - 50, Lp - 30, inne - 20 Db - 50, Bk - 30, inne - 20 Db - 40, Lp - 30, Gb - 20, inne - 10 Bk - 50, Lp - 30, inne - 20
Lw *	Js - Db Db	Db - 60, Js - 20, inne - 20 Db - 70, inne - 30
Ol	Ol Św - Brz - Ol	Ol - 90, inne - 10 Ol - 40, Brz - 30, Św - 20, inne - 10
OlJ*	Js - Ol Ol	Ol - 50, Js - 30, inne - 20 Ol - 70, inne - 30
Lł*	Js - Db Db - Js - Ol Wb - Tp	Db - 60, Js - 20, inne - 20 Ol - 40, Js - 30, Db - 20, inne - 10 Tp - 50, Wb - 40, inne - 10

* Do czasu ustąpienia zjawiska zamierania jesionu można go zastąpić w składzie gatunkowym uprawy gatunkiem o zbliżonych wymaganiach siedliskowych.

Do intensywnej przebudowy w bieżącym 10-leciu zaplanowano drzewostany na powierzchni 23,59 ha, z panującą sosną, świerkiem, brzozą i olchą.

Zaplanowane czynności gospodarcze powinny uwzględniać wymogi ochrony przyrody, a w szczególności:

- nie wolno doprowadzić do powstawania lokalnych osuszeń gruntów przez celowe obniżanie poziomu wód gruntowych lub do powstania zabagnień poprzez zatrzymywanie przepływu wód,
- uznaje się za celowe pozostawianie pojedynczych egzemplarzy, a nawet grup drzew martwych i dziuplastych, zwłaszcza gatunków liściastych stanowiących miejsca gnieźdzenia się i żerowania niektórych gatunków ptaków,
- użytki ekologiczne jako obszary chronione mają stanowić miejsca naturalnego rozwoju flory i fauny oraz mają dostarczać informacji o kierunkach i zakresie zmian naturalnych,

- należy monitorować lasy uznane za ochronne by w przyszłości mieć wiedzę o bieżących potrzebach dotyczących ewentualnego zwiększenia obszarów ochronnych,
- stwierdza się potrzebę elastycznego podejścia do wykonania zadań gospodarczych mając na uwadze również funkcje środowiskowotwórcze, społeczne i ochronne lasu,
- administracja lasów państwowych ma prawo wystąpić o zmianę rodzaju rębni, jeżeli wynika to z potrzeb przyrodniczych, np. wtedy gdy zaistnieje możliwość uzyskania i wykorzystania odnowień naturalnych.

11. Literatura

- Amann G., 1994, Ssaki i zwierzęta zmiennoocieplne Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Amann G., 1994, Owady. Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Amann G., 1994, Ptaki. Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Amann G., 1994, Rośliny runa. Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Amann G., 1994, Drzewa i krzewy. Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Bajkiewicz-Grabowska E., Mikulski Z., 1999, Hydrologia Ogólna Wydawnictwo Naukowe PWN Warszawa
- Barthel P.H., 1997, Storzycyki gatunki dziko rosnące. Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Barzdajn W., Danielewicz W., Zientarski J., 1999, Leśnictwo proekologiczne. Wydawnictwo Akademii Rolniczej w Poznaniu
- Blab J., Vogel H., 1999, Płazy i gady Europy Środkowej, Multico, Warszawa
- Buttler K.P., 2000, Storzycyki. GeoCenter Warszawa
- Czech A., 2000, Bóbr, Wydawnictwo Lubuskiego Klubu Przyrodników Świebodzin
- Hołdyński Cz., Krupa M. (red.) 2009. Obszary Natura 2000 w województwie warmińsko-mazurskim. Wydawnictwo Mantis. Olstyn
- Instrukcja Urządzenia Lasu, 2012, DGLP. Warszawa
- Instytut Badawczy Leśnictwa, 2018, Stan uszkodzenia lasów w Polsce w 2017 roku na podstawie badań monitoringowych. IBL Zakład Zarządzania Zasobami Leśnymi Sękocin Stary
- Jędrzejewski Wł., K. Schmidt, 2001. Strategia ochrony wilków i rysi w północno-wschodniej Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN Białowieża
- Jutrzenka-Trzebiatowski A., 1999, Wpływ człowieka na szatę leśną Polski północno-wschodniej w ciągu dziejów. Ośrodek Badań Naukowych i Towarzystwa Naukowego im. Wojciecha Kętrzyńskiego Olsztyn
- Jonsson L., 1998, Ptaki Europy i obszaru śródziemnomorskiego. Muza S.A. Warszawa
- Kłosiewicz S., 1998. Ptaki święte, przekłete i inne. Prószyński i S-ka Warszawa
- Kłosowscy S., G., 2006, Rośliny wodne i bagienne. (Flora Polski), Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Kondracki J., 1998, Geografia Regionalna Polski wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa
- Kremer B.P., Muhle H., 1998, Porosty mchy paprotniki. GeoCenter Warszawa
- Kruszewicz A. G. 2009. Ptaki Polski. Oficyna Wydawnicza MULTICO. Warszawa.

- Lipnicki L., Wójcik H., 1995, Klucz – atlas porosty, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa
- Matuszkiewicz J.M., 2001, Zespoły leśne Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa
- Matuszkiewicz J.M. (red.), 2007, Geobotaniczne rozpoznanie tendencji rozwojowych zbiorowisk leśnych w wybranych regionach Polski. PAN. Warszawa
- Matuszkiewicz Wł., 2008, Przewodnik do oznaczania zbiorowisk roślinnych Polski. Wydawnictwo Naukowe PWN. Warszawa
- Mirek Z., Zarzycki K., Wojewoda W., Szeląg Z., 2006, Czerwona lista roślin i grzybów Polski. Drukarnia Kolejowa Kraków
- Mowszowicz J. 1986, Pospolite rośliny naczyniowe Polski, PWN, Warszawa
- Nawara Z., 2006, Rośliny łąkowe (Flora Polski), Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Okulicz-Kozaryn Ł., 1997. Dzieje Prusów. Fundacja na rzecz Nauki Polskiej. Wrocław
- Panfil J., 1985, Pojezierze Mazurskie, Wiedza Powszechna , Warszawa
- Reicgholf J., 1996, Ssaki. GeoCenter Warszawa
- Rykowski K. (red.), 1997, Ochrona leśnej różnorodności ekologicznej. IBL Warszawa
- Schauer T., Caspari C., 2008, Przewodnik do rozpoznawania roślin. Wydawnictwo Elipsa
- Svensson L., Mullarney K., Zetterström D., 2012, Przewodnik Collinsa Ptaki. Oficyna Wydawnicza Multico Warszawa
- Szafer St., Kulczyński St., Pawłowski B., 1986, Rośliny polskie. Państwowe Wydawnictwo Naukowe Warszawa
- Ważyński B. Urządzenie i zagospodarowanie lasu dla potrzeb turystyki leśnej. AR Poznań 1997
- Zasady Hodowli Lasu, 2011, DGLP
- Zajączkowski J., 1991, Odporność lasu na szkodliwe działanie wiatru i śniegu, Wydawnictwo Świat , Warszawa

W opracowaniu wykorzystano również informacje zawarte na stronach internetowych bip gmin znajdujących się w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark, a także informacje ze stron internetowych:

http://www.stat.gov.pl/gus/index_PLK_HTML.htm

<http://natura2000.gdos.gov.pl/strona/natura-2000-w-polsce>

<http://www.szlaki.mazury.pl>

<http://www.lidzbark.pl>

<http://parkikrajobrazowewarmiimazur.pl/>

12. Program Edukacji Społeczeństwa w Nadleśnictwie Lidzbark

Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w
Olsztynie

Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Lidzbark na lata 2019-2028

Nadleśniczy
Nadleśnictwa Lidzbark
NADLEŚNICZY
mgr inż. Dariusz Szczawiński

Zatwierdzam:
DYREKTOR
Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych
w Olsztynie
mgr inż. Mariusz Orzechowski

Nadleśnictwo Lidzbark 2019

Spis treści

WPROWADZENIE - PODSTAWY PRAWNE PROGRAMU.....	3
PODSUMOWANIE DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ ZA LATA 2009-2018	4
USTALENIA Z POSIEDZENIA KOMISJI PROGRAMU EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA W NADLEŚNICTWIE LIDZBARK.....	6
CHARAKTERYSTYKA NATURALNYCH WALORÓW PRZYRODNICZYCH NADLEŚNICTWA LIDZBARK	8
OBIEKTY EDUKACJI LEŚNEJ	12
PARTNERZY W EDUKACJI LEŚNEJ SPOŁECZEŃSTWA	13
WYDAWNICTWA EDUKACYJNE	14
PLAN DZIAŁALNOŚCI EDUKACYJNEJ NADLEŚNICTWA LIDZBARK NA LATA 2019-2027	14

Wprowadzenie - podstawy prawne programu

Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Lidzbark został utworzony na podstawie Zarządzenia nr 57 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 9 maja 2003r. w sprawie wytycznych prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych (zn. spr. ZO-733-6/03). Program ten określa zakres i zadania edukacji leśnej społeczeństwa realizowane na poziomie Nadleśnictwa.

Program edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Lidzbark nawiązuje do obowiązujących w Lasach Państwowych dokumentów dotyczących edukacji leśnej społeczeństwa:

1. Polityki Leśnej Państwa (1997)
2. Strategii edukacji leśnej społeczeństwa w Lasach Państwowych (2002)

Stała i powszechna edukacja leśna ma na celu:

1. Upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku leśnym oraz wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarce leśnej.
2. Podnoszenie świadomości społeczeństwa w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z wszystkich funkcji lasu.
3. Budowanie zaufania społecznego dla działalności zawodowej leśników.

Cele edukacji leśnej należy realizować w oparciu o następujące treści:

1. Budowa i funkcjonowanie ekosystemów leśnych.
2. Produkcyjne i pozaprodukcyjne funkcje lasu.
3. Zagrożenia i ochrona lasów.
4. Ochrona przyrody.
5. Rola leśnika w gospodarowaniu zasobami przyrody.

W kontekście wymienionych wyżej dokumentów i zasad prowadzenia edukacji leśnej społeczeństwa wprowadza się do praktyki zawodowej leśników planowane działania edukacyjne.

Podsumowanie działalności edukacyjnej za lata 2009-2018

Edukacja leśna społeczeństwa w Nadleśnictwie Lidzbark prowadzona jest od 1997 roku, w którym powstała leśna ścieżka dydaktyczna „Nad Jeziorem Lidzbarskim”. Aktywne udostępnianie lasu i rozbudowa bazy edukacyjnej w 2005 przez organizację izby edukacyjnej – tzw. muzeum leśnego oraz oddanie do użytku w 2007 roku ścieżki dydaktycznej w OHZ Konopaty spowodowało wzrost zainteresowania społeczeństwa udziałem w zajęciach prowadzonych przez leśników, poznawaniem sposobów prowadzenia wielofunkcyjnej gospodarki leśnej spełniającej również rolę donora pożytków społecznych, edukacyjnych, rekreacyjno-turystycznych oraz duchowych społeczeństwa.

W latach 2009-2018 Nadleśnictwo Lidzbark prowadziło edukację leśną społeczeństwa na bardzo zróżnicowanym poziomie pod względem metod edukacyjnych, zakresu działania i docelowych grup społecznych. Głównym elementem edukacji leśnej było organizowanie pogadarek, spotkań, interaktywnych zajęć edukacyjnych ze szkołami, które wyraziły zainteresowanie współpracą w ramach programów opracowanych przez siebie, jak również w placówkach, które aktywnie podejmują wszelkie inicjatywy mające na celu podnoszenie świadomości ekologicznej swoich podopiecznych i uwrażliwienie ich na wartości przyrodnicze polskiej flory i fauny.

Poniższa tabela przedstawia udział społeczeństwa w różnych formach działań edukacyjnych prowadzonych przez Nadleśnictwo Lidzbark w latach 2009-2018:

Rok	Liczba uczestników	Udział w lekcjach terenowych z leśnikiem lub spotkaniach w szkołach i przedszkolach	Udział w imprezach, wystawach i happeningach edukacyjno-ekologicznych	Udział w konkursach współorganizowanych przez Nadleśnictwo Lidzbark oraz innych przedsięwzięciach Nadleśnictwa Lidzbark
2009	13188	28%	70%	2%
2010	13705	37%	59%	4%
2011	13099	37%	38%	25%
2012	14024	36%	31%	33%
2013	15080	49%	45%	6%
2014	22480	46%	42%	12%
2015	19220	29%	45%	26%
2016	18450	28%	56%	16%
2017	14645	37%	44%	19%
2018	19100	51%	31%	18%

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli zdecydowana większość osób uczestniczy w zajęciach prowadzonych przez leśników w terenie lub w szkołach i przedszkolach, a także w izbie edukacyjnej. Zajęcia prowadzone w szkołach i przedszkolach najczęściej wynikają z potrzeb tych placówek i są przez nie inicjowane. Dotyczy to głównie zajęć poza sezonem turystycznym. W pozostałym okresie zajęcia odbywają się w ramach wycieczek klasowych lub wyjazdów studyjnych, a także w ramach współpracy Nadleśnictwa Lidzbark z ośrodkami wypoczynkowymi zlokalizowanymi na obszarze administracyjnym Nadleśnictwa Lidzbark.

Podobnie jest z frekwencją dotyczącą udziału w ekologiczno-promocyjnych i edukacyjnych imprezach, wystawach i happeningach. Stoiska promocyjno-edukacyjne organizowane przez Nadleśnictwo Lidzbark przy współpracy z innymi instytucjami zawsze cieszą się ogromnym zainteresowaniem.

W „Programie edukacji leśnej społeczeństwa na lata 2009-2018” zaplanowano udział Nadleśnictwa Lidzbark w szeregu akcji, imprez oraz konkursów i wydarzeń o charakterze regionalnym i lokalnym. Zrealizowano je na planowanym poziomie. Z inicjatywy społeczeństwa, w wyniku wzrastającej świadomości ekologicznej społeczeństwa oraz zainteresowania różnych środowisk szeroko rozumianą gospodarką leśną i rolą leśnika

pojawiło się mnóstwo nowych pomysłów, co pozwoliło na zwiększenie zaangażowania Nadleśnictwa w nowe formy prowadzenia edukacji leśnej.

Główne imprezy, konkursy oraz akcje, w których Nadleśnictwo aktywnie uczestniczyło w zakresie wsparcia merytorycznego, finansowego oraz organizacji przedstawia tabela poniżej:

Rok	Nazwa wydarzenia
2009-2018	Cykliczny Powiatowy Konkurs Ekologiczny organizowany przez Starostwo Powiatowe w Żurominie
2009-2011	Cykliczny Gminny Ekologiczny Przegląd Twórczości Artystycznej w Kiełpinach
2017-2018	Cykliczny Konkurs Ponadregionalny „W harmonii z przyrodą” w Lubowidzu
2010-2018	Cykliczne wydarzenie „Budka Lęgowa” w Lubawie
2010-2018	Cykliczny Jesienny Rajd Rowerowy w Rybnie
2014-2018	Cykliczny Konkurs Przyrodniczy „Mali przyjaciele natury” w Lidzbarku

W realizacji programu edukacji leśnej społeczeństwa zaangażowani byli wszyscy pracownicy Nadleśnictwa Lidzbark.

Ustalenia z posiedzenia komisji programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Lidzbark

W dniu 19.02.2019 r. podczas spotkania komisji w składzie:

1. Arkadiusz Mrozowski – przedstawiciel RDLP Olsztyn,
2. Izabela Redman-Zalewska – przedstawiciel Welskiego Parku Krajobrazowego,
3. Arkadiusz Abramowski - przedstawiciel Welskiego Parku Krajobrazowego,
4. Tomasz Górny – przedstawiciel Górznieńsko-Lidzbarskiego Park Krajobrazowego,
5. Jadwiga Rakoczy – nauczyciel w Zespole Szkół w Lubowidzu,
6. Anna Aniszewska – nauczyciel w Szkole Podstawowej w Kiełpinach,
7. Zbigniew Kryszkiewicz – inżynier nadzoru w Nadleśnictwie Lidzbark,
8. Michał Ostrowski – inżynier nadzoru w Nadleśnictwie Lidzbark,
9. Joanna Bilka – specjalista SL w Nadleśnictwie Lidzbark.

Przyjęto założenia do „Programu edukacji leśnej społeczeństwa w Nadleśnictwie Lidzbark” :

1. Utrzymanie współpracy z dotychczasowymi partnerami w zakresie działań edukacyjnych, jakimi są przedszkola, szkoły podstawowe, szkoły średnie, parki krajobrazowe, lokalne samorządy oraz aktywne nawiązywanie współpracy z nowymi podmiotami zainteresowanymi zagadnieniami ekologicznymi.
2. Kształtowanie pełnej świadomości i rozbudzanie zainteresowania społeczeństwa wzajemnie powiązаныmi kwestiami społecznymi, ekonomicznymi i ekologicznymi w odniesieniu do gospodarki leśnej.
3. Ze względu na istniejące zapotrzebowanie kierowanie programu przede wszystkim do dzieci i młodzieży z przedszkoli i szkół podstawowych oraz grup seniorów.
4. Aktywne udostępnianie turystyczne, rekreacyjne i edukacyjne lasów w zasięgu Nadleśnictwa Lidzbark.
5. Wykorzystanie edukacji jako narzędzia w ochronie przyrody.
6. Promocja i rozpowszechnianie działań edukacyjnych na stronie Portalu Korporacyjnego Nadleśnictwa Lidzbark oraz profilu Facebook.
7. Współuczestnictwo Nadleśnictwa Lidzbark w imprezach edukacyjnych, konkursach i akcjach edukacyjno-ekologicznych organizowanych przez podmioty współpracujące z Nadleśnictwem Lidzbark w zakresie edukacji przyrodniczo-leśnej społeczeństwa.
8. Prowadzenie prelekcji i pogadanek w przedszkolach, szkołach podstawowych, szkołach średnich oraz innych placówkach o tematyce przeciwpożarowej oraz zasadach zachowania się w lesie.
9. Udział w spotkaniach związanych z promowaniem leśnictwa, zasad zrównoważonej i wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, pracy leśnika i roli leśnika w ochronie przyrody.
10. Udostępnianie obiektów edukacyjnych Nadleśnictwa Lidzbark – ścieżek dydaktycznych oraz izby edukacyjnej.
11. Promocja ekologicznego i zdrowego stylu życia i odżywiania z wykorzystaniem naturalnych materiałów (drewno, kamień) oraz darów lasu (zioła, owoce).
12. Remonty i utrzymanie oraz konserwacja obiektów edukacyjnych udostępnionych w Nadleśnictwie Lidzbark.

Charakterystyka naturalnych walorów przyrodniczych Nadleśnictwa Lidzbark

Nadleśnictwo Lidzbark położone jest na terenie województwa warmińsko – mazurskiego w powiecie działdowskim (Miasto Działdowo, Gmina Działdowo, Miasto Lidzbark, Gmina Lidzbark, Gmina Rybno, Gmina Płońnica), w powiecie nowomiejskim (Gmina Grodziczno), w powiecie iławskim (Gmina Lubawa), w powiecie ostródzkim (Gmina Dąbrówno), oraz na terenie województwa mazowieckiego w powiecie żuromińskim (Gmina Lubowidz).

Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej Polski 2010 lasy nadleśnictwa położone są w I Krajinie Bałtyckiej, w mezoregionie Garbu Lubawskiego (I.26), III Krajinie Wielkopolsko-Pomorskiej w mezoregionie Doliny Drwęcy (III.13), mezoregionie Równiny Urszulewskiej (III.15), IV Krajinie Mazowiecko-Podlaskiej, mezoregionie Wzniesień Mławskich (IV.1).

Nadleśnictwo Lidzbark położone jest na granicy dwóch zlodowaceń: północnopolskiego i środkowopolskiego. Granica ich zasięgu przebiega wzdłuż doliny rzeki Wkry na odcinku Lubowidz – Nowy Dwór, oraz dalej w kierunku północno-wschodnim wzdłuż linii przebiegającej przez Wielki Łęck, Turzę Małą, Płońnicę i Uzdowo. Obszar leżący na północny-zachód od tej granicy ukształtowany został podczas stadiu górnego zlodowacenia Wisły. Maksymalny zasięg tego zlodowacenia jest precyzyjnie wyznaczony przez skarpy kontaktu lodowego w rejonie Bryńska Kolonii oraz Jamielnika i Bełku.

Ważnym elementem ukształtowania powierzchni terenu obszaru zlodowacenia północnopolskiego są stosunkowo liczne występujące tu jeziora, głównie rynnowe, powstałe w miejscu polodowcowych rynien subglacjalnych. Twory powierzchniowe obszaru zlodowacenia środkowopolskiego, mezoregionu Wzniesień Mławskich w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa tworzą głównie:

- piaski: żwiry lodowcowe oraz piaski i żwiry wodnolodowcowe (sandrowe) nierozdzielne. Są to przede wszystkim piaski średnio i gruboziarniste oraz piaski różnoziarniste z przewarstwieniami żwirów, niekiedy wkładkami glin zwałowych sptywowych.
- gliny zwałowe, tworzące zdenudowaną wysoczyznę morenową,
- piaski i żwiry kemów, występujące w zdenudowanym wale kemowym.

Powierzchniowe twory obszaru zlodowacenia Wisły (stadiu górnego)

w zasięgu terytorialnym Nadleśnictwa tworzą głównie:

- piaski i żwiry wolnolodowcowe I poziomu sandrowego,

- piaski i żwiry wolnolodowcowe II poziomu sandrowego,
- piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz gliny zwałowe w sływach moren czołowych akumulacyjnych,
- gliny zwałowe tworzące powierzchnię wysoczyzn morenowych.

Specyfika ukształtowania terenu – mozaikowość wysokościowa krajobrazu połączona z występowaniem mnóstwa różnych zbiorników wodnych i bogatych florystycznie lasów sprawia, że teren ten stał się doskonałym miejscem do wypoczynku i rekreacji społeczeństwa. Bezpośrednie sąsiedztwo turystycznych miejscowości takich, jak Lidzbark, Rybno, w których co roku od maja do września przebywa co najmniej 25 tys. turystów indywidualnych, jak i grup zorganizowanych, powoduje, że zainteresowanie lasami co roku wzrasta, a co za tym idzie rośnie liczba słuchaczy skoncentrowana na ochronie przyrody, roli leśnika w lesie, funkcji gospodarowania lasami, itd.

Na terenie Nadleśnictwa Lidzbark prowadzona jest ochrona najcenniejszych składników przyrody w formie: obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, pomników przyrody, obszarów Natura 2000 oraz użytków ekologicznych. Znajduje się tu również mnóstwo miejsc pamięci stanowiących cenną pamiątkę po przodkach, zwłaszcza tych, którzy zginęli podczas I i II Wojny Światowej.

Wykaz form ochrony przyrody znajduje się poniżej w tabeli:

Nazwa	Powierzchnia [ha]	Uwagi
Rezerwat przyrody „Klonowo”	30,79	
Rezerwat przyrody „Ostrów Tarczyński”	106,98	
Rezerwat przyrody „Jar Brynicy”	28,14	
Rezerwat przyrody „Piekietko”	23,06	
Ochrona strefowa bielika	35,53	

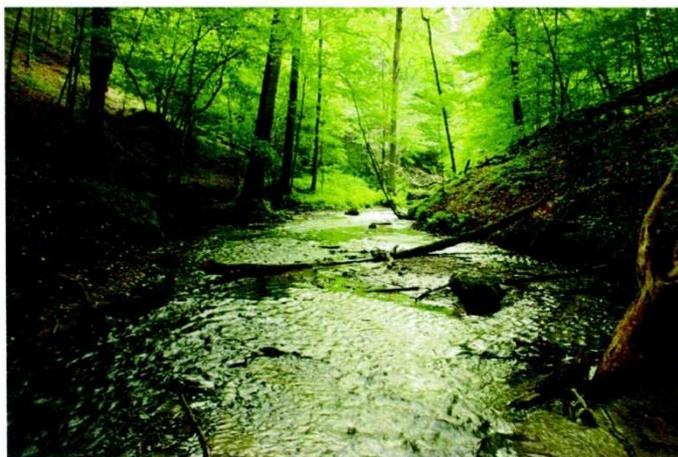
Ochrona strefowa bociana czarnego	53,24	
Ochrona strefowa orlika krzykliwego	336,39	
Hartowiecki OCHK	384,2 w tym nadleśnictwo: 32,92	
Dąbrówieński OCHK	5565,0 w tym nadleśnictwo: 117,48	
OCHK Grzybiny	2084,8 w tym nadleśnictwo: 599,53	
OCHK Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego Słup	2137,8 w tym nadleśnictwo: 233,17	
OCHK Doliny Górnej Wkry	4097,5 w tym nadleśnictwo: 1275,57	
OCHK Otuliny Welskiego Parku Krajobrazowego Dębień	1757,3 w tym nadleśnictwo: 127,88	
Naguszewski OCHK	206,2 w tym nadleśnictwo: 14,61	
Buchnowski OCHK	196,5 w tym nadleśnictwo: 122,34	
OCHK Wzgórz Dylewskich	14483,2 w tym nadleśnictwo: 11,16	
OCHK Okolic Rybna i Lidzbarka	715,7 w tym nadleśnictwo: 35,75	
OCHK Międzyrzecza Wkry i Skrwy	28206,9 w tym nadleśnictwo: 300,39	
Welski Park Krajobrazowy	20444, w tym nadleśnictwo: 6471,02	
Górzeńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy	27764,3 w tym nadleśnictwo: 10409,90	
Pomniki przyrody		32 pomniki, w tym: 23 pojedyncze drzewa; 5 grup drzew; 2 aleje; 2 głązy narzutowe

Zabytek - Cmentarzysko Kurhanowe C-284	2,00
SOO „Ostoja Lidzbarska PLH280012”	8866,9, w tym nadleśnictwo: 4871,88
SOO „Ostoja Welska” PLH280014	2822,2, w tym nadleśnictwo: 1057,98
SOO „Przełomowa Dolina Rzeki Wel” PLH280015	1259,7, w tym nadleśnictwo: 690,43
OSO „Doliny Wkry i Mławki” PLB140008	28751,5 ha, w tym nadleśnictwo: 585,69

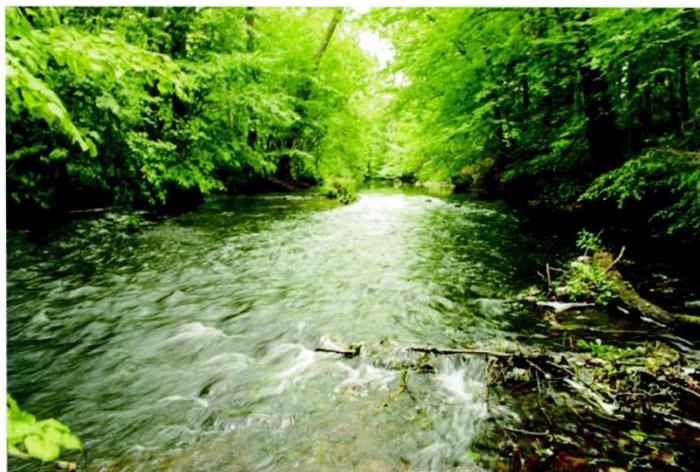
Obiekty przyrodnicze udostępniane są do celów edukacyjnych w zasadach regulowanych odrębnymi przepisami powołującymi daną formę ochrony przyrody.

Na szczególną uwagę zasługują cztery rezerваты przyrody:

1. Rezerwat leśny „Jar Brynicy” – został utworzony w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych lasu grądowego dębowo-sosnowego z unikatową rzeźbą terenu towarzyszącą brzegowi rzeki Brynica. Rezerwat leży na gruntach w zarządzie PGL LP Nadleśnictwa Lidzbark i łączy się z tożsamym rezerwatem „Jar Brynicy II” znajdującym się po stronie sąsiedniego Nadleśnictwa Brodnica. Ciekawym elementem przyrodniczym jest tu Dąb Rzeczpospolitej – pomnik przyrody, który wraz z punktem widokowym na jar malowniczej rzeki Brynica stanowi doskonałe miejsce do prowadzenia działań edukacyjnych.

2. Rezerwat krajobrazowy „Ostrów Tarczyński” – został utworzony w celu ochrony ze względów naukowych, dydaktycznych i krajobrazowych urozmaiconego pod względem rzeźby terenu z mozaiką siedlisk i zespołów roślinnych oraz ostoi licznych gatunków ptaków. Rezerwat posiada plan ochrony ważny do 31 grudnia 2019 roku.
3. Rezerwat leśny „Piekiefko” – został utworzony w celu zachowania przełomowego o charakterze górskim odcinka rzeki Wel z otaczającym go grądem zboczowym z licznymi rzonionymi i rzadkimi gatunkami roślin i zwierząt. Rezerwat nie posiada planu ochrony.

4. Rezerwat leśny „Klonowo” – został utworzony w celu ochrony fragmentu lasu mieszanego z pomnikowymi sosnami zwyczajnymi. Rezerwat posiada plan ochrony ważny do 31 grudnia 2020 roku. Na obszarze rezerwatu „Klonowo” znajduje się pierwsza leśna ścieżka dydaktyczna Nadleśnictwa Lidzbark, która wykorzystywana jest do prowadzenia zajęć edukacyjnych grup odwiedzających siedzibę Nadleśnictwa.

Obiekty edukacji leśnej

Nadleśnictwo Lidzbark posiada kilka obiektów usytuowanych na terenie leśnictw stanowiących bazę edukacyjną. Są one wykorzystywane do prowadzenia zajęć edukacyjnych oraz spotkań z dziećmi i młodzieżą.

Są nimi:

1. Ścieżka dydaktyczna „Nad Jeziorem Lidzbarskim” – ścieżka o długości 2,5 km zlokalizowana jest w malowniczym miejscu nad Jeziorem Lidzbarskim, w bezpośrednim sąsiedztwie siedziby Nadleśnictwa Lidzbark, w samym sercu rezerwatu „Klonowo”; ścieżka wyposażona została w tablice edukacyjne dotyczące pracy leśnika, zróżnicowanej rzeźby terenu oraz walorów przyrodniczych grądów, znajduje się tu punkt widokowy – pomost na jeziorze oraz naturalne źródłisko.
2. Izba edukacyjna – tzw. muzeum leśne zlokalizowane w byłej stodole; muzeum przedstawia eksponaty zwierząt na tle przygotowanych modeli siedlisk ich występowania, sprzęt i urządzenia leśne służące leśnikom do pracy w terenie, w hodowli i ochronie lasu, a także przekroje poprzeczne drzew i krzewów rosnących w lidzbarskich lasach.
3. Ścieżka dydaktyczna „OHZ Konopaty” – ścieżka o długości 1 km znajduje się na terenie Ośrodka Hodowli Zwierzyny w Konopatach, wyposażona została w liczne tablice edukacyjne opisujące gatunki drzew i krzewów możliwe do zobaczenia na trasie ścieżki oraz w atrakcyjne urządzenia służące edukacji leśnej, np. interaktywna tablica do nauki nazw zwierząt leśnych w języku angielskim, leśna skocznia, ambonka obserwacyjna, paśnik pokazowy, remiza ptasia, pokazowy stos drewna; integralną częścią ścieżki jest pokazowa woliera z bażantami i zagroda z daniellem i muflonem; do trasy ścieżki włączona została wiata edukacyjna do prowadzenia zajęć manualnych i organizacji ognisk.
4. Wiata edukacyjna na szkółce leśnej „Klonowo” – wiata służąca prowadzeniu zajęć edukacyjnych na szkółce pod nadzorem, miejsce organizacji ognisk dla dzieci i młodzieży na zakończenie wizyt w terenie.

Partnerzy w edukacji leśnej społeczeństwa

Głównymi partnerami Nadleśnictwa Lidzbark w prowadzeniu edukacji leśnej społeczeństwa są:

- przedszkola i szkoły z terenu Gminy Lidzbark, Płońska, Działdowo, Rybno, Lubowidz, Grodziczno,
- Welski Park Krajobrazowy,
- Górznieńsko-Lidzbarski Park Krajobrazowy,
- ośrodki kultury z terenu Powiatów Działdowo i Żuromin oraz lokalne gminne ośrodki kultury,
- samorządy lokalne,
- Towarzystwo Przyjaciół Lasu,
- SiTLiD – oddział w Olsztynie,
- biblioteki gminne i biblioteki miejskie z terenu Powiatu Działdowo i Żuromin,

- Komitet Ochrony Orłów,
- lokalne organizacje pozarządowe.

Wydawnictwa edukacyjne

1. Folder edukacyjno-promocyjny „Nadleśnictwo Lidzbark”
2. Strona internetowa Nadleśnictwa Lidzbark na portalu korporacyjnym
3. Profil Facebook Nadleśnictwa Lidzbark

Plan działalności edukacyjnej Nadleśnictwa Lidzbark na lata 2019-2027

Zadania realizowane w sposób ciągły przez cały okres działalności edukacyjnej:

- prowadzenie zajęć z dziećmi i młodzieżą w przedszkolach i szkołach oraz w terenie na dotychczasowych zasadach,
- zapewnienie pomocy dydaktycznych, materiałów niezbędnych do realizacji zajęć przyrodniczych z ww. grupami,
- współorganizacja konkursów, imprez i akcji ekologicznych z zainteresowanymi podmiotami i placówkami oświatowymi,
- organizacja spotkań na temat wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarki leśnej, ochrony przyrody,
- utrzymanie i konserwacja istniejących obiektów edukacji leśnej,
- doposażenie w miarę potrzeb i posiadanych środków obiektów edukacji leśnej,
- udział pracowników Nadleśnictwa Lidzbark w warsztatach lub innych spotkaniach mających na celu poszerzanie wiedzy z zakresu edukacji leśnej.

Planowane przedsięwzięcia i formy edukacji leśnej:

1. Prowadzenie zajęć terenowych.
2. Prelekcje, pogadanki i aktywne warsztaty w przedszkolach i szkołach.
3. Współorganizacja imprez o charakterze ekologicznym z udziałem leśników – organizacja stoiska edukacyjnego o tematyce: ochrona przyrody, ochrona wód, odnawialne źródła energii, zdrowy styl życia i odżywiania, ochrona gatunkowa roślin i zwierząt, poznajemy zwierzęta leśne, rola leśnika i leśnictwa w zachowaniu trwałości lasów.
4. Współorganizacja konkursów przyrodniczo-ekologicznych.

13. Kronika

